

»E-gradiva«

Gradivo za udeležence in udeleženke izobraževalnega programa

mag. Maja Velej, mag. Marjan Velej, Milan Bukšek, Sandi Rihtarič

Maj 2013

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

371.214(035)

E-gradiva : gradivo za udeležence in udeleženke
izobraževalnega programa / Maja Velej
... [et al.]. - Ptuj : Šolski center, 2013

ISBN 978-961-6749-13-8
ISBN 978-961-6749-17-6 (pdf)
1. Velej, Maja
COBISS.SI-ID 74503937

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Kazalo

Kazalo.....	3
1 RAZVOJ E-IZOBRAŽEVANJA	6
Uvod	6
Opredelitev e-izobraževanja.....	7
Prednosti e-izobraževanja in pogoji njihove uresničitve	11
E-izobraževanje in sprememba pedagoške paradigme	13
Prihodnost e-izobraževanja	14
Vrednote in e-izobraževanje.....	19
E-gradiva kot del e-izobraževanja.....	20
2 NAČRTOVANJE E-IZOBRAŽEVANJA	22
Uvod.....	22
Ciljne skupine in razčlenitev trga e-izobraževanja za odrasle	24
Značilnosti odraslih v e-izobraževanju.....	26
Funkcije analize izobraževalnih potreb.....	27
3 ZASNOVA E-GRADIV	34
Pedagoško- didaktični modeli (teoretska izhodišča)	34
E - izobraževanje za odrasle.....	39
Iniciative razvoja e-izobraževanja.....	41
Pristopi pri zasnovi programov e-izobraževanja.....	42
Načini razvoja programa e-izobraževanja	44
Izhodišča za razvoj programa e-izobraževanja	46
Zasnova izvedbenega modela programa e-izobraževanja.....	48
Zasnova e-gradiv	51

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

4 DIDAKTIČNA IZHODIŠČA ZA ZASNOVO E-GRADIV	54
5 KORAKI IZDELAVE E-GRADIV	59
6 STROKOVNO AVTORSTVO	61
Uvod	61
Vsebinska priprava e-gradiv	62
Opredelitev namena in učnih ciljev	64
Opredelitev osnovnih vsebinskih sklopov	65
Razčlenjevanje vsebine	66
Učni elementi	68
Učne aktivnosti	69
Učne aktivnosti v e-izobraževanju	73
Učne aktivnosti kot sestavni del e-gradiva	74
7 AVTORSTVO SCENARIJA E-GRADIV	78
Scenarij kot vezni člen med klasičnim in e-gradivom	78
8 UREDNIŠTVO E-GRADIV	80
Priprava urejenega scenarija	80
9 STATIČNI IN DINAMIČNI MULTIMEDIJSKI ELEMENTI	81
Izbor in integriranje medijev v program	81
Merila za izbor medijev	84
Uporabnost in omejitve posameznih medijev	87
Zapisano besedilo	87
Vključevanje spletnih virov	88
Uporaba multimedije kot razlikovalnega elementa	92
Preverjanje napredka udeleženecv	94
10 IZBIRA PROGRAMSKIH ORODIJ ZA IZDELAVO E-GRADIVA	113
Temeljni funkcijski sklopi e-izobraževanja	113

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

11 UPORABA PROGRAMSKIH ORODIJ ZA IZDELAVO E-GRADIVA	119
Interaktivni način uporabe e-gradiva	119
Predstavitev odprtokodnega programa eXe	120
Predstavitev programa ARTICULATE STUDIO PRO	141
Programiranje e-gradiva	157
12 TESTIRANJE IN OPTIMIZIRANJE E-GRADIVA.....	164
13 PROGRAMSKO IN UČNO OKOLJE UPORABE E-GRADIVA	165
13 LITERATURA	168
14 PRILOGA – PRIMER SCENARIJA	169

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

1 RAZVOJ E-IZOBRAŽEVANJA

Uvod

Za uvod si oglejte videospot na povezavi http://www.youtube.com/watch?v=O35n_tvOK74 in odgovorite na naslednja vprašanja: *Kako je potekal izobraževalni proces, ko ste sami obiskovali šolo? Kako poteka danes? Kakšne pripomočke so uporabljali učitelji in učiteljice tedaj? Kakšne uporabljajo sedaj? Kako bi opisali učilnico tedanjega časa? Kakšna je sodobna učilnica? Kako ste komunicirali z učitelji in učiteljicami? Kako mladi komunicirajo z njimi danes? Katera tehnologija je prevladovala tedaj? Kaj je bila novost številka 1? Katera tehnologija prevladuje danes? Kako bi opisali tedanje družbeno okolje? Kakšno je danes? Kaj ga zaznamuje in kako to vpliva na izobraževanje?*

Odgovori na zastavljena vprašanja nakazujejo, da živimo v času, ki ga zaznamujejo **velike strukturne spremembe**, ki so med drugim tudi posledica **hitrega razvoja informacijsko komunikacijske tehnologije** (v nadaljevanju: IKT). Kar je danes novo, je jutri že praviloma zastarelo. To velja domala za vsa področja življenja, še posebej za izobraževalni sektor. **Obseg znanja se namreč po eni strani zelo hitro povečuje, po drugi pa znanje tudi zelo hitro zastareva.** Poleg tega se **zmanjšuje tudi učinkovitost tradicionalnih izobraževalnih konceptov in metod.**

Odgovor na potrebo po stalnem in čim bolj celovitem obnavljanju in širjenju znanja predstavlja t. i. **koncept vseživljenjskega učenja**. Gre za novo razumevanje izobraževanja, ki ne raste na prevladi izobraževanja le v mladosti in njegovem kasnejšem dopolnjevanju, ampak na **kontinuiteti izobraževanja v vseh človeških obdobjih**. Posledica spremenjenega razumevanja je npr. **spremenjena vloga izobraževanja odraslih**: od nekdanj prevladujoče kompenzacijske v novo, inovacijsko vlogo ter v nenehno pridobivanje

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

znanja in spretnosti za različne človekove potrebe in zahteve. To pa ne terja le prilagajanja vsebin, ampak tudi **več fleksibilnosti** glede tempa, prostora in časa študija. Odgovor na te zahteve se kaže v uvajanju **novih oblik učenja**, ki jih označujejo pojmi, kot odprto učenje, fleksibilno učenje, sodelovalno učenje, porazdeljeno učenje, učenje na daljavo ipd. (Bregar et al. 2009).

Temeljni razlog za prenovu izobraževanja izvira torej iz dejstva, da je uspešna sodobna družba »**družba znanja**«. Tiste države, ki so uspešnejše pri pridobivanju informacij in predelavi informacij v znanje, bodo tudi uspešnejše na svetovnem trgu. Bolj usposobljena delovna sila povečuje konkurenčnost podjetij in posameznik oziroma posameznica z več znanja in sposobnosti ima na trgu dela prednost. **Kakovostno izobraževanje** je torej imperativ, ki se ne omejuje le na mladino, pač pa zaradi nujnosti po stalnemu obnavljanju in dopolnjevanju znanj velja za vse generacije aktivnega prebivalstva. **E-izobraževanje**, katerega bistvena značilnost je **uporaba sodobne IKT**, pa odpira v tem okviru nove perspektive in možnosti za pridobivanje in ustvarjanje znanja (Bregar et al. 2009).

Opredelitev e-izobraževanja

Kaj sploh je e-izobraževanje? Kako ga lahko opredelimo? Kako ga npr. razlaga sodobna enciklopedija – wikipedija?

E-izobraževanje oziroma **e-učenje** predstavlja izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje s pomočjo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije oziroma interneta. Pri tej vrsti izobraževanja sta učenec in učitelj praviloma krajevno in časovno ločena, vendar med njima obstaja neka komunikacija. Pravi pomen je e-izobraževanje dobilo prav z vzpostavitvijo učinkovitih načinov komunikacije preko

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

interneta. Najpogostejša oblika e-izobraževanja se pojavlja v kombinaciji s tradicionalno obliko poučevanja, to je kombinirano izobraževanje, kamor sodi tudi kombinirano učenje.

E-izobraževanje označuje še cela vrsta drugih izrazov, med njimi najpogostejši je e-učenje. Velikokrat še vedno zasledimo izobraževanje na daljavo, daljinsko učenje in podobno. E-izobraževanje prinaša sodelujočim celo vrsto prednosti v primerjavi s klasičnim načinom izobraževanja (<http://sl.wikipedia.org/wiki/E-izobraževanje>).

Treba je opozoriti, da je takšna opredelitev e-izobraževanja kot »izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja s pomočjo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije oziroma interneta« precej široka in ne dovolj natančen.

Podrobnejši pregled strokovne literature in različnih gradiv, povezanih z opredelitvijo e-izobraževanja (Fee 2009; Mc Vay Lynch in Roecker 2007), razkriva »precejšnjo **neenotnost** in zmedo pri razlagi tega pojma, kar povzroča težave ne samo v strokovni razpravi, pač pa tudi pri poskusih uvajanja e-izobraževanja v prakso, saj nejasni in nerazčiščeni pogledi o samem konceptu e-izobraževanja povzročajo težave pri določanju ciljev pri uvajanju e-izobraževanja in izbiri poti ter sredstev za njihovo uresničitev« (Bregar et al. 2009).

Če med seboj primerjamo različne opredelitve, lahko ugotovimo, da to, kar razumemo z e-izobraževanjem, lahko razdelimo v dve skupini: **e-izobraževanje v širšem smislu** in **ožje opredeljeno e-izobraževanje**.

Prva skupina združuje opredelitve, po katerih je **e-izobraževanje vsako izobraževanje, pri katerem je prisotna tehnološka komponenta**. Na takšno pojmovano e-izobraževanja, torej uporabo IKT, naletimo običajno v **tradicionalnem izobraževanju**. V tem izobraževanju

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

nastopa IKT kot ena od sestavin učnega procesa, ki je namenjena le njegovi **dopolnitvi ali obogatitvi**, ki pa ne posega v konceptualne osnove in osnovno doktrino tradicionalno zasnovanega učnega procesa. E-izobraževanje, pojmovano v širšem smislu, je tako smiselno poimenovati **delno tehnološko podprto izobraževanje**. Primeri so npr.: objava gradiv na spletu ali zgoščenki, uporaba e-pošte in spletnih virov, spletne diskusije ipd. (Bregar et al. 2009).

Za e-izobraževanje v širšem pomenu oziroma za delno tehnološko podprto izobraževanje je značilno, da se IKT uporablja parcialno in nepovezano pri posameznih elementih učnega procesa oziroma njegovi administrativni podpori, saj učni proces temelji na nespremenjenih konceptih tradicionalnega izobraževanja oziroma na nespremenjenem načinu dela v razredu. Potenciali, ki jih omogoča takšno izobraževanje, so odvisni od tega, v kolikšnem obsegu in na kakšen način je tehnologija vključena v izobraževalni proces ter kako smotrno in učinkovito se izobraževalni proces prilagaja tehnologiji (Bregar et al. 2009).

Druga skupina obravnava e-izobraževanje **ožje, bolj določno**. Te pristope imenujemo **celostno e-izobraževanje**. Za celostno e-izobraževanje je značilno, da **tehnološka podpora** ni prisotna le kot dopnilo, ampak je **celostno integrirana v vse elemente izobraževalnega procesa**. To pomeni, da je vključena v pedagoško in administrativno podporo, v študijska gradiva ipd. ter omogoča izvajanje učnega procesa ob fizični ločenosti izobraževalca in udeleženca izobraževanja. Posledično je omogočena **večja fleksibilnost in dostopnost izobraževanja** pomembnim segmentom prebivalstva (npr. zaposlenim, prebivalstvu na geografsko oddaljenih lokacijah, osebam s posebnimi potrebami), pomeni pa tudi spremembo pedagoške paradigme (Bregar et al. 2009).

Za celostno e-izobraževanje, ki omogoča izvajanje učnega procesa prostorsko neodvisno, je značilno, da z inovativnimi oblikami tehnološko podprte komunikacije in z dostopnostjo do novih virov znanja omogoča uresničevanje sodobnih pedagoških modelov, usmerjenih k ustvarjanju novega znanja v pedagoški praksi (Bregar et al. 2009).

Vmesna stopnja med deloma tehnološko podprtim izobraževanjem in celostnim e-izobraževanjem je t. i. **(kombinirano) mešano izobraževanje**, v katerem se kot **dopolnilne** in v omejenem obsegu pojavljajo »klasične« oblike poučevanja.

Če povzamemo, e-izobraževanje zajema širok razpon oblik glede na vključevanje tehnološke podpore in predvsem glede na to, kako to vpliva na spremembo v pedagoški paradigmi.

Paulsen (2003) tako e-izobraževanje opredeli kot izobraževanje, za katerega je značilna **prostorska ločenost** izobraževalca in udeleženca izobraževanja, **aktivna vloga** izobraževalne organizacije v izobraževalnem procesu, **posredovanje izobraževalnih vsebin v elektronski obliki** in zagotovitev **dvosmerne komunikacije preko elektronskega omrežja** (udeleženci izobraževalnega procesa komunicirajo med seboj, z izobraževalci in drugim osebjem izobraževalne organizacije). Ob tem velja opomniti, da se z uvajanjem novih pristopov in oblik e-izobraževanja spreminjajo tudi nekatera izmed teh izhodišč. Npr. zmanjšuje se vloga izobraževalne organizacije, v ospredje pa prihajajo iniciative in potrebe posameznika ter ustvarjanje virtualnih socialnih omrežij (Bregar et al. 2009).

Prednosti e-izobraževanja in pogoji njihove uresničitve

Oglejte si video predstavitev na spletnem naslovu <http://www.youtube.com/watch?v=sxUQsKxcOYM> in odgovorite na naslednja vprašanja:

Katere so prednosti e-izobraževanja za udeleženca izobraževanja, za izobraževalno organizacijo, družbo? Katere so, po vašem mnenju, omejitve?

E-izobraževanje naj bi imelo številne prednosti za udeleženca izobraževanja in izobraževalno organizacijo, pa tudi širše, za izobraževalni sistem na nacionalni ravni in v mednarodnih okvirih. Tudi zato ga šolske oblasti že vrsto let podpirajo z različnimi ukrepi (npr. e-šolstvo, razvoj e-gradiv ...).

Katere so torej prednosti e-izobraževanja z vidika udeleženca? To so predvsem večja **fleksibilnost** v času, kraju, tempu in vsebini izobraževanja, **večja interaktivnost** in hitrejši **dostop do znanja iz različnih virov**, možnosti **prilagajanja učnih stilov** potrebam udeleženca izobraževanja, **preglednost in transparentnost pogojev** izobraževanja ter **razvoj novih znanj in kompetenc** (Bregar et al. 2009).

Katere so prednosti e-izobraževanja z vidika izobraževalne organizacije? Najznačilnejše prednosti z vidika izobraževalne organizacije kot ponudnika izobraževalnih storitev so uvajanje **sodobnih pedagoških modelov in prenavljanje pedagoškega procesa**, možnosti bolj **kakovostnih storitev**, možnost **večje objektivizacije** ocenjevanja, **dostopnost** do kakovostnih virov, **preglednost** in dokumentiranost izvedbe programov ter posledično njena **konsistentnost**, **zmanjševanje določenih stroškovnih kategorij** (npr. stroškov, povezanih s prostori) in boljše **možnosti trženja** izobraževalnih programov (Bregar et al. 2009).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

E-izobraževanje ima določene prednosti tudi za podjetja kot uporabnike izobraževalnih storitev. *Katere so te prednosti?* To so **možnost izobraževanja, ki v tradicionalnih okoliščinah ne bi bilo izvedljivo** (npr. zaradi prostorskih omejitev, odsotnosti z dela ipd.), **cenejša in hitrejša izvedba** izobraževanja, **boljša izraba razpoložljive IKT** in razpoložljivih notranjih ter zunanjih spletnih informacijskih virov, **izboljšanje informacijske pismenosti** zaposlenih, možnost hitrega in praviloma **enostavnega prilagajanja izobraževalnih vsebin potrebam** podjetja in zaposlenih ter spodbuda **uveljavljanju kulture učenja in učeče se organizacije** (Bregar et al. 2009).

Navedli smo prednosti e-izobraževanja za udeleženca izobraževanja, izobraževalno organizacijo in podjetje kot uporabnika izobraževalnih storitev. *Kako se, po vašem mnenju, navedeno uresničuje v praksi? Ali npr. izobraževalne organizacije in podjetja v vašem lokalnem okolju resnično prepoznavajo prednosti e-izobraževanja in ga posledično tudi »koristijo«? Če teh prednosti ne prepoznavajo (v celoti), kaj menite, da je glavna ovira temu? Ali je pomanjkanje ustrezne infrastrukture tisto, kar ovira razmah e-izobraževanja? Ali so to morda neustrezni kadri in pomanjkanje izkušenj z e-izobraževanjem?*

Žal se e-izobraževanje kljub navedenim prednostim v praksi še ne uresničuje v pričakovanem obsegu. Osnovni predpogoj za uvedbo celostnega e-izobraževanja, to je razpoložljiva tehnološka infrastruktura, sicer postaja vse manj pomemben omejitveni dejavnik. Glavne ovire in vzrok številnim neuspehim poskusom se kažejo v **neustreznih kadrih, neprimernem menedžmentu** in v **nezadostnem poznavanju e-izobraževanja** na sploh. Tako Bregar s sodelavci opozarja, da v praksi pogosto naletimo na »prepričanje, da je e-izobraževanje mogoče uvesti s preprostim prenosom obstoječih učnih gradiv na svetovni splet. Pozablja pa se, da je deklarirane prednosti mogoče uresničiti le s celostnim e-izobraževanjem, ki zahteva tudi **prilagoditev pedagoških konceptov**, ki jih morajo z ustrezno organizacijsko, finančno in kadrovsko shemo podpirati podjetja (ustanove) kot ponudniki ali kot uporabniki izobraževalnih storitev in ki jim morajo z ustrezno

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

motiviranostjo in življenjskim stilom slediti uporabniki izobraževalnih storitev» (Bregar et al. 2009).

E-izobraževanje in sprememba pedagoške paradigme

Oglejte si humorno video predstavitev na spletni povezavi <http://www.youtube.com/watch?v=kVlffBgigsU> in odgovorite na naslednja vprašanja: *Kakšen vpliv imata po vaših izkušnjah razširjenost uporabe sodobne IKT in svetovnega spleta na učni proces? S kakšnimi znanji, izkušnjami in pričakovanji vstopajo vanj udeleženci izobraževanja? Kako se na to odzivajo izobraževalci? Kdo je v središču izobraževalnega procesa: izobraževalec ali udeleženec?*

Ko smo navajali prednosti (celostnega) e-izobraževanja, smo ugotovili, da se to **bolj prilagaja udeležencu** kot tradicionalno izobraževanje. Ne samo da omogoča večjo **individualizacijo** izobraževalnega procesa (npr. fleksibilnost v času, prostoru in vsebini), ampak omogoča tudi večjo **interaktivnost** in s tem **aktivno vključevanje udeleženca** izobraževanja. V perspektivi tako **e-izobraževanje** postaja vse bolj »platforma za izmenjavo znanj in vse manj medij za posredovanje informacij. Vsebinsko se **ustvarja in uporablja**, njeni ustvarjalci pa so prostorsko neodvisni udeleženci 'izobraževanja'. Pasivno sprejemanje informacij, ki so jih pripravili drugi, se pomika v ozadje« (Bregar et al. 2009). Pasivno podajanje znanja in tekmovalnost nadomeščata **aktivni pristop do učenja in sodelovanja**. Vse to vpliva na spremembo pedagoške paradigme, in sicer od paradigme, kjer je v središču izobraževalnega procesa učitelj, **k paradigmi, kjer je v središču izobraževalnega procesa udeleženec**.

Kako bi z vašimi besedami in glede na vaše izkušnje opisali paradigmo, po kateri je v središču izobraževalnega procesa udeleženec izobraževanja? Kaj je najznačilnejše zanj? Koliko in kako se ta paradigma uveljavlja v andragoški praksi? Kako se uveljavlja v

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

e-izobraževanju? Kako se izraža aktivni pristop udeležencev izobraževanja?

Tisto, kar najbolje določa paradigmo, ki postavlja v središče izobraževalnega procesa udeleženca izobraževanja, je prav **aktivni pristop** oziroma **aktivno učenje**. Ta se od pasivnega pristopa, za katerega je značilno predvsem, da je izobraževalec tisti, ki posreduje informacije, udeleženec izobraževanja pa si jih skuša vtisniti v spomin in jih nato kar najbolj nazorno posredovati nazaj izobraževalcu, razlikuje tako, da je **udeleženec izobraževanja** tisti, ki mora veliko **govoriti in pisati**, povezovati novo snov s **svojimi izkušnjami** in naučeno **prenašati v vsakdanje življenje**. Sodobna IKT oziroma orodja svetovnega spleta

vse to podpirajo, saj omogočajo samostojno učenje, hitro interakcijo z drugimi osebami, asinhrono in sinhrono komunikacijo, hiter dostop do drugih, tudi oddaljenih virov znanja ipd. (Bregar et al. 2009).

Prihodnost e-izobraževanja

Sodobna tehnologija hkrati z družbenimi in političnimi spremembami ter vse večjo stopnjo globaliziranosti sveta nesporno spreminja izobraževanje oziroma učenje. Te spremembe se dogajajo z neenakomerno dinamiko in z različno stopnjo vključenosti različnih družbenih segmentov. Ne glede na vse te razlike je izobraževanje danes zagotovo precej drugačno kot pred dvema desetletjema, tremi. *Kakšno bo pa v prihodnosti?*

Oglejte si video predstavitev na spletni povezavi http://www.youtube.com/watch?v=O35n_tvOK74 in odgovorite na naslednja vprašanja: *Kako razširjena je uporaba sodobne IKT v vašem lokalnem okolju? Katero IKT uporabljajo izobraževalne organizacije v njem? Kako uveljavljeno je, posledično, e-izobraževanje? V kakšnem obsegu in v kakšni obliki? Kakšno pa bo po vašem mnenju stanje čez deset,*

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

dvajset, trideset let? Domišljiji dajte prosto pot in opišite, kako se bo tedaj izvajal izobraževalni proces in kakšen vpliv bo to imelo na sam izobraževalni sistem.

Po Ehlersu (2009) je danes za izobraževanje značilno, da ne poteka le v učilnici, ampak je **prisotno vsepovsod** in poteka na različnih mestih, v različnih okoliščinah in tako tudi v različnih oblikah. Je namreč **vseživljenjski proces**, ki se odvija v različnih obdobjih (ne zgolj v mladosti) in ni več primat izobraževalnih organizacij. Učeči se tako vse bolj prevzemajo vlogo organizatorja izobraževanja in postajajo njegov centralni del. Učenje, kot smo že opozorili, ni več osredotočeno na izobraževalca in izobraževalno organizacijo. Pomembno je, da so tudi učeči se »drugačni«.

Oglejte si video predstavitev na spletnem naslovu <http://www.youtube.com/watch?v=WwKD-GuKkFc> in odgovorite na naslednja vprašanja: *Kakšne so današnje generacije učečih se? Kako se vključujejo v izobraževalni proces? Kakšne bodo prihodnje generacije? Kako se bodo vključevale v izobraževalni proces?*

Pomemben spodbujevalec teh sprememb, zlasti z vidika uporabe IKT, so **mlajše, digitalne generacije** (*ang. digital natives*), rojene v osemdesetih letih prejšnjega stoletja in kasneje. Za te generacije je značilno, da se njihovi predstavniki dela, 'učenja' oziroma pridobivanja znanja in drugih aktivnosti lotevajo drugače kot prejšnje generacije. Navajeni so sprejemati informacije sočasno iz več virov, hitro, a površinsko. Informacije iščejo po potrebi in ne na zalogo, neprestano komunicirajo in raje kreirajo svoje lastne medije, kot pa da bi kupili knjigo ali zgoščenko. Komuniciranje s pomočjo tehnologije, v glavnem na daljavo, je nepogrešljivi del njihovega življenja in glavni način vzpostavljanja socialnih stikov (Prensky 2001).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Te spremembe spodbujajo še demografski trendi, ki izpostavljajo pomen mladih, in kulturno-socialni trendi, ki v ospredje postavljajo uporabnika – kupca in prilagajanje njegovim zahtevam oziroma potrebam (Bregar et al. 2009).

Ti trendi nakazujejo **razvoj novega izobraževalnega modela**, imenovanega **konektivizem**. Ta izhaja iz stališča, da je **znanje** (*ang. cognition*) prisotno (porazdeljeno) **v omrežjih** (povezavah med ljudmi) in da je **učenje proces povezovanja, rasti in navigacije (krmarjenja) teh omrežij** (Siemens in Tittenberger 2009).

Osnovna načela konektivizma so (Siemens 2004a):

- učenje in znanje se manifestirata z različnostjo pogledov in mnenj;
- učenje je proces povezovanja specializiranih informacijskih virov;
- znanja se lahko **nahaja izven človeka**;
- odločilna je sposobnost vedeti več;
- za posodabljanje znanja je **ključno vzdrževanje povezav**;
- temeljna sposobnost je **sposobnost prepoznavanja povezav med področji, idejami in koncepti**;
- osnovni cilj učenja je pridobivati najbolj aktualno znanje.

Več na spletnem naslovu <http://www.youtube.com/watch?v=YMcTHndpzYg> in <http://www.youtube.com/watch?v=rpbkdeyFxZw>.

Razvoj novega pedagoškega modela podpira razvoj svetovnega spleta, ki se vse bolj razvija v smeri **socialnih omrežij**. Novo stopnjo v razvoju spleta so raziskovalci poimenovali **web 2.0 (Splet 2.0)** kot skupno ime za nove, inovativne pristope pri uporabi spleta (Bregar et al. 2009).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Oglejte si video predstavitev na spletnem naslovu <http://www.youtube.com/watch?v=Bc0oDIEbYFc> in odgovorite na naslednja vprašanja: *Ste že slišali za Web 2.0 oziroma splet 2.0? Kako bi ga opredelili? V čem se razlikuje od prejšnje generacije spleta? Kako se te spremembe spleta izražajo v izobraževanju? Ali jim izobraževalci sledijo in kako?*

Ka o Spletu 2.0 pravi wikipedija?

Splet 2.0 je najbolj povezan s spletnimi aplikacijami, katere podpirajo razširjeno uporabnost, izmenjavo informacij in sodelovanje na svetovnem spletu. Splet 2.0 torej omogoča uporabnikom interakcijo in sodelovanje drug z drugim, poleg tega pa vključuje uporabnike kot aktivne člane, ki lahko sodelujejo pri ustvarjanju vsebin v virtualni skupnosti. Ponuja veliko več, kot je ponujal splet 1.0, ki je uporabnike omejil na pasivno gledanje vsebin, ki so bile ustvarjene za njih. Splet 2.0 vključuje socialno mreženje, bloge, wikije, spletne aplikacije, itd. (http://sl.wikipedia.org/wiki/Splet_2.0).

Za Splet 2.0 so značilni naslednji trendi (Rosen 2006):

- **enostaven dostop do uporabniških storitev.** Uporaba sodobnih uporabniških storitev ne zahteva več programske podpore na uporabnikovem računalniku. Storitve so dostopne na spletu. Če želimo na primer dobiti informacijo o najhitrejši poti iz kraja A v kraj B, si pomagamo preprosto z Michelinovim načrtovalcem poti (angl route planner);
- **osredotočenost na netipične uporabnike**⁵. V prejšnjih desetletjih so bili v središču poslovnega zanimanja tipični uporabniki, saj je bilo zaradi njihove številčnosti in homogenosti mogoče dokaj enostavno dosežati dobre poslovne uspehe. S sodobnimi internetnimi tehnologijami postajajo za poslovneže in tržnike zanimive tudi najrazličnejše obrobne kategorije uporabnikov s specifičnimi potrebami. Sodobne

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

spletne tehnologije namreč omogočajo dokaj enostavno prilagajanje storitev posebnim potrebam, množičnost obiskovalcev in globaliziranost interneta pa zagotavljata tržno dovolj veliko število teh posebnih uporabnikov.

- **povezovanje obstoječih tehnologij ali storitev iz različnih virov zaradi ustvarjanja nove storitve, imenovane prepletena ali hibridna storitev (angl. mashup).** Povezovanje se običajno izvaja s pomočjo odprtih vmesnikov (API) in podatkov. Uporaba kartografskih podatkov z Google Maps za dodajanje lokacijskega podatka nepremičninskemu podatku kreira na primer novo storitev oz novo informacijo, to je identifikacija nepremičninskih segmentov. Takšna informacija, ki ni bila v prvotnem načrtu v nobeni od obeh podatkovnih baz (niti baze nepremičninske agencije niti Google), pomeni novo, inovativno storitev;
- **aktivno sodelovanje uporabnikov pri oblikovanju informacij.** Uporabniki lahko povečajo vrednost informacij na spletu z dodajanjem svojih komentarjev, ocen in blogov. Tako so na primer ocene hotelskih storitev ali pa recenzije knjig v elektronski prodaji nadvse dobrodošla obogatitev osnovnih spletnih storitev;
- **Trženje blagovnih znamk in odpiranje novih uporab tehnoloških komponent,** ki jih uporabnik neposredno ne kupuje. Google je na primer patentiral uporabo svojega iskalnika kot lokalnega iskalnika na intranetu;
- **možnost uporabe storitve v različnih operacijskih sistemih.** Spletne storitve, dosegljive preko spletnih iskalnikov, omogočajo na primer, da je ista storitev dostopna iz osebnega računalnika ali pa dlančnika (angl: personal digital assistant – PDA).

Novi načini uporabe interneta oziroma nove storitve web 2.0 seveda ne bi bili možni brez inovativnih tehnologij, kot so mobilna tehnologija, prilagodljiva učna okolja, prosto dostopni sistemi, razvoj ustreznih orodij in standardizacija.

Glavna orodja web 2.0 so (Siemens in Tittenberger 2009, 14):

- ☐ spletno objavljane (blogi, wikiji, e-portfelji),
- ☐ govor v omrežju IP (na primer Skype),
- ☐ mobilno učenje (MP3, mobilniki),

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- ☐ virtualni interaktivni svetovi (Second Life, Voice Thread),
- ☐ integrirane učilnice (Elluminate),
- ☐ diskusijski forumi s pomočjo LMS ali zunanjih aplikacij,
- ☐ klepetalnice (IRC, IM),
- ☐ grafično podprte povezave (Flickr),
- ☐ programska podpora za skupine (Sharepoint Grove),
- ☐ orodja za socialno povezovanje (angl.: social networking tools, Facebook, ELGG, MySpace),
- ☐ orodja za socialno zaznamovanje (angl.: social bookmarking, del.icio.us).

Kaj pomeni Splet 2.0 za izobraževanje?

Za Splet 2.0 je značilno, da so informacije razgrajene v mikro vsebinske enote, ki jih je mogoče posredovati na desetine različnih vsebinskih področij. Splet dokumentov se preoblikuje v splet podatkov. Tradicionalni spletni informacijski viri se vse manj uporabljajo, v ospredje stopajo nova orodja, ki omogočajo povezovanje (agregiranje) in kreativno uporabo mikro vsebin na nove načine in z novo uporabnostjo (Bregar et al 2009).

Transformacija svetovnega spleta vodi tudi k transformaciji e-izobraževanja. Tako naj bi se razvilo **e-izobraževanje 2.0**, za katero je po Downsu značilno predvsem, da **udeleženci** izobraževanja **oblikujejo vsebino sami** in **sodelujejo s kolegi prek blogov, wikijev, tematskih diskusij, samodejnega obveščanja in drugih oblik omrežij**, ki omogočajo decentralizirano nastajanje vsebin in porazdelitev odgovornosti (Downes 2004).

Vrednote in e-izobraževanje

Za najnovejšo različico e-izobraževanja je značilno, da udeleženci izobraževanja oblikujejo vsebino preko različnih oblik socialnih (spletnih) omrežij in drugih oblik virtualne komunikacije. Ob tem pa velja opozoriti na **odgovornost**, ki jo za vsebino prevzemajo njeni soustvarjalci.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Čeprav se zdi, da se npr. s prevzemanjem »virtualne identitete« ali preprosto s tem, ko se »skrivamo za zaslone«, lahko izognemo prevzemanju svojega deleža odgovornosti, temu ni tako. Čeprav komuniciramo virtualno, nas zavezujejo enake **etične vrednote strpnosti, sočutja, nenasilja, pravega delovanja, resnicoljubnosti** ipd., ki nas zavezujejo v neposredni (*ang. face-to-face*) komunikaciji. Več o tem v video predstavitvi na spletnem naslovu <http://www.youtube.com/watch?v=9GSj3Hi8y8&list=PL502C67E59A931C3F>.

E-gradiva kot del e-izobraževanja

Navedeno je omogočilo nastanek t. i. **četrte generacije e-gradiv** oziroma e-učbenikov, ki se od predhodnih generacij razlikuje tako po vsebini (v didaktičnem smislu) kot po tehnični zahtevnosti.

Za prvo generacijo je bilo značilno, da je šlo za digitalizirani (klasični) učbenik oziroma za učbenik v elektronskem formatu, ki ga je možno uporabljati na računalniku in se ga lahko shrani na nosilcih podatkov. Po tej definiciji je podoben e-knjigi, elektronski obliki tiskane knjige, ki prednost digitalnega medija izkorišča le v smislu digitalizacije zapisa ter boljše in hitrejše prenosljivosti in dostopnosti. E-učbenik tako lahko opredelimo kot digitalni vir, kot učno sredstvo v elektronskem mediju, ki v celoti nadomesti tiskani učbenik, za njegovo uporabo pa so potrebna določena tehnična sredstva (Kreuh et al. 2011).

Koncept e-učbenika se je od prvotne digitalizacije samega zapisa razvil do te mere, da danes predstavlja kompleksno digitalizirano učno okolje, v katerem je učbenik le eden izmed njegovih sestavnih delov (Jung in Lim 2009, str. 4). Poleg obstoječih digitaliziranih učbenikov, delovnih zvezkov ipd. zajema tudi multimedijske gradnike, učni sistem za upravljanje ter evalvacijsko in avtorsko orodje. Ne gre za klasični učbenik v digitalni obliki, ampak za digitalni učni vir, ki je namenjen učenju in zasnovan tako, da spodbuja aktivne procese učenja na inovativen, posamezniku prilagojen in učinkovit način.

Bistvena razlika med tiskanim in **e-učbenikom je v digitalizaciji celotnega učnega okolja, ki ob osnovnih klasičnih gradnikih, kot so besedilo in grafični prikazi, vsebuje tudi**

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

interaktivne in multimedijske gradnike. Te najbolj značilne gradnike e-učbenika omogočajo sistemi za upravljanje z uporabniki, za komuniciranje in evalviranje učnega procesa.

E-učbenik in tiskani učbenik se **razlikujeta po interaktivnosti in multimediskosti ter dostopnosti.** E-učbeniki so praviloma dostopni in delujoči na svetovnem spletu, kar pomeni neodvisnost učenja od kraja in časa, po drugi strani pa odvisnost od spleta. Slednjo pomanjkljivost lahko rešujemo z delovanjem na posameznem računalniku ali na manjših mobilnih napravah. V tem primeru je omejeno sprotno spremljanje in ocenjevanje učečega.

Ugotovitve nekaterih raziskav uporabe e-učbenikov kažejo, da e-učbenik kot digitalno učno okolje izboljša kakovost pouka, učenja in učnih dosežkov (OECD 2009, 51). Ker je e-učbenik multimedijsko in nebesedilno gradivo, razvejeno in nelinearno, spodbuja učenje z odkrivanjem (Knapp-Potthoff 2003).

Pri taksonomski analizi učnih ciljev si lahko pomagamo s taksonomijo izobraževalnih ciljev (Bloom 1956, Anderson in Krathwohl 2001).

E-učbenik je učbeniško gradivo v digitalnem učnem okolju, ki obdrži lastnosti klasičnega (tiskanega) učbenika, vendar zaradi tehnoloških možnosti omogoča dostop do drugih virov, spodbuja aktivno in sodelovalno učenje, dopušča različne poti reševanja ter učečemu nudi možnost spremljanja in vrednotenja lastnega učnega napredka.

Če na primer na internetu objavimo zapiske predavanj, namesto da jih objavimo v tiskani publikaciji, bo to zmanjšalo stroške gradiv in povečalo njihovo dostopnost. Sama objava na internetu pa še ne prinaša bolj aktivnega in samostojnega učenja. **Priprava e-gradiv terja temeljito vsebinsko in oblikovno pripravo, ki mora izhajati iz ustreznih pedagoško-didaktičnih teorij ter upoštevati načela priprave gradiv za samostojni študij in posebnosti oblikovanja spletnih gradiv.**

Oglejmo si nekaj primerov e-gradiv, objavljenih na spletnih naslovih impletum.erudio.si, impletum.moodle.scv.si in http://pomoc.tsc.si/wiki/E-u%C4%8Dbenik_Vzdr%C5%BEEvanje_sistemske_programske_opreme.

2 NAČRTOVANJE E-IZOBRAŽEVANJA

Uvod

Uvajanje e-izobraževanja v ponudbo javnih ali zasebnih izobraževalnih ustanov zahteva znatna sredstva in spremembe v njihovem delovanju. Vseh ukrepov in aktivnosti, ki jih terja e-izobraževanje, ni mogoče uresničiti preko noči, ampak je potreben temeljit premislek in dolgoročno, strateško načrtovanje.

Tony Bates opozarja, da ovira uspešnejši prodor e-izobraževanja v prakso pomanjkanje ustvarjalnega in inovativnega razmišljanja in zavedanja, da omogoča uvedba tehnologije strateške premike v izobraževanju. Mnenja je, da bi morala večja naložba v IKT pomeniti odločitev strateške narave, z jasno prepoznanimi dolgoročnimi cilji in ustrezno strategijo za uresničitev teh ciljev. Nikakor ni dovolj, da učinek uporabe sodobne tehnologije za izobraževanje vidimo le v izboljšavi posameznih programov ali predmetov (Bates in Poole, 129, v Bregar et al. 2009).

Kreativno in smiselno izkoriščanje prednosti, ki jih omogoča celovita uporaba tehnologije v e-izobraževanju, daje nosilec izobraževanja in uporabnikom nove priložnosti. Raznovrstne izboljšave, ki jih načeloma e-izobraževanje omogoča v izobraževanju, izvirajo iz njegovih poglobitvenih značilnosti:

- ☐ prostorsko neodvisna izvedba učnega procesa;
- ☐ fleksibilnost in pestrost načinov komunikacije, podprte z IKT;
- ☐ dostopnost in odprtost virov znanja.

Organizacija lahko te značilnosti izkoristi kot strateške prednosti pri oblikovanju ponudbe e-izobraževalnih programov. Uresničevanje strateških prednosti je možno na najrazličnejše načine z različnimi strategijami. Te strategije v bistvu zasledujejo dve skupini ciljev:

- ☐ pridobiti nove ciljne skupine udeležencev zaradi večje odprtosti in dostopnosti izobraževanja;
- ☐ pridobiti nove ciljne skupine zaradi kakovostno drugačnega izobraževanja.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Za izobraževalno ustanovo ali podjetje je uvedba e-izobraževanja posebej priporočljiva v naslednjih okoliščinah (Fee 2009, 30):

- ☐ obstaja potreba po standardnem programu za veliko število uporabnikov;
- ☐ za izpeljavo programa imamo na voljo malo časa;
- ☐ tradicionalne metode poučevanja v razredu so predrage;
- ☐ učno vsebino je potrebno v precejšnjem obsegu prilagajati individualnim potrebam;
- ☐ potrebno je usklajevanje večjega števila elementov, kot na primer aktivnosti na delovnem mestu, simulacije, študij učnega gradiva in ocenjevanje;
- ☐ učeči pričakujejo samostojno reševanje problemov (*self-managed solutions*);
- ☐ učeči so bolj naklonjeni delu in učenju v digitalnem okolju.

Vsekakor pa se moramo zavedati, da v nekaterih okoliščinah e-izobraževanje ni primerno. Najbolj značilne situacije, ko uvedba e-izobraževanja ni utemeljena, so (Fee, 48):

☐ poučevanje v razredu (*face to face*) je nujno potrebno: res omogoča e-izobraževanje z uporabo spletnih kamer in avdio naprav določeno stopnjo avdio-vizualnih stikov, vendar ti posredni stiki v nekaterih okoliščinah ne morejo nadomestiti stikov v živo;

☐ nujna je prisotnost na kraju samem, na primer na delovnem mestu. E-izobraževanje sicer ponuja dovolj dobre nadomestke z vizualnimi orodji in simulacijami, vendar z njimi ne dosežemo pravih (realnih) izkušenj;

☐ učeči morajo biti izpostavljeni novi situaciji ali okolju; e-izobraževanje lahko ponudi virtualni model, ne pa prave izkušnje.

Ne glede na to, kakšno strategijo uvajanja e-izobraževanja bo organizacija sprejela, je treba imeti v vseh stopnjah njenega uresničevanja pred očmi finančne, kadrovske in organizacijske posledice na eni strani ter pedagoško didaktične implikacije pri zasnovi in izvedbi programov na drugi strani.

Po sprejemu strateške odločitve o uvedbi e-izobraževanja je prvi korak uresničevanja strategije izdelava zasnove programa, v kateri opredelimo bistvene strateške elemente programa. Poslovni vidik zasnove operacionaliziramo s poslovnim načrtom. Zasnova e-program in poslovni načrt sta med seboj tesno povezana in soodvisna, zato je smiselno, da poteka priprava obeh dokumentov čim bolj usklajeno.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Strateško načrtovanje e-izobraževanja mora zajeti pedagoško-didaktično komponento. Za razliko od tradicionalnega izobraževanja zahteva e-izobraževanje zaradi fizične ločenosti akterjev v učnem procesu posebne sisteme podpore udeležencem.

Sistemi podpore udeležencev zajemajo ustrezno oblikovane ter tehnološko podprte učne pripomočke in gradiva, administrativno in tutorsko podporo.

Za kakovostno in učinkovito izvedbo e-izobraževanja ne zadošča zgolj priprava izvedbenega načrta kot tradicionalnega učnega načrta, ki se navadno omejuje na opis vsebine programa, učnih obveznosti, osnovne in dopolnilne literaturo ter pogoje za vpis v program. Bistveni in nepogrešljivi del zasnove e-programa je načrt razvoja gradiv ter pedagoške podpore in njene izvedbe.

Četudi imamo strateške dokumente skrbno pripravljene in usklajene, delo še ni končano. Strategija terja neprestano preverjanje njene uresničljivosti in prilagajanje spremenljivim okoliščinam.

Ciljne skupine in razčlenitev trga e-izobraževanja za odrasle

Osnovni motiv odraslih za izobraževanje je zapolniti vrzel med tem, kar že znajo, in tem, kar si želijo ali morajo znati. Uspešnost izobraževanja bodo presojali po tem, ali je izobraževanje izpolnilo pričakovanja o dodatnih znanjih in sposobnostih ali ne. Dobrega izobraževalnega programa torej ni mogoče pripraviti le s strokovnim obvladovanjem vsebine, ampak je treba upoštevati tudi *motivacijo* udeležencev in njihove *obstoječe sposobnosti* in znanja.

Preden začnemo razmišljati o razvoju programov e-izobraževanja za odrasle, si moramo najprej odgovoriti na vprašanje, v katerih skupinah prebivalcev lahko *iščemo potencialne udeležence naših e-programov*.

Programi e-izobraževanja za odrasle bodo zanimivi najprej za tiste, ki želijo zapolniti vrzeli v znanju na način, ki *ne bo zahteval fizične navzočnosti* v učnem procesu. To so na primer osebe, ki želijo pridobiti formalno izobrazbo (na osnovni srednješolski ali pa visokošolski ravni), pa se iz različnih razlogov (družina, oddaljenost od izobraževanih središč, zaposlenost, telesna prizadetost in drugi razlogi, ki otežujejo dostop do izobraževanja) ne morejo udeleževati oblik tradicionalnega izobraževanja (z navzočnostjo pri pouku, na predavanjih).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Programi e-izobraževanja so zanimivi tudi za tiste skupine odraslih, ki želijo pridobiti ali poglobiti znanje z *aktivnim učenjem*, *samostojno*, na podlagi izkušenj. Za takšen način izobraževanja zaposlenih so posebej zainteresirani v podjetjih, saj prinaša e-izobraževanje tudi njim vrsto prednosti (Rosenberg, 2001, str. 30 -31).

Zainteresirani so tudi posamezniki, da pridobijo dodatna znanja, ki jih potrebujejo na delovnem mestu, pa tudi zato, da širijo in poglobljajo znanje na drugih področjih (neformalno izobraževanje).

E-izobraževanje je posebej primerno za izobraževanje odraslih. Tony Bates, eden vodilnih teoretikov s področja e-izobraževanja, je zapisal, da je e-izobraževanje pravzaprav oblika izobraževanja, pisana na kožo odraslim in je *idealni način za vseživljenjsko učenje*. Zagotavlja namreč potrebno dostopnost in fleksibilnost. Udeležencem z lastnimi izkušnjami omogoča, da svoje znanje delijo in poglobljajo v diskusijskih forumih (Bates 2001, 26).

Zadnji trendi v razvoju e-izobraževanja, ki jih označuje pojem e-izobraževanje 2.0, poudarjajo ravno vse večjo individualizacijo e-izobraževanja, ki jo omogoča razvoj osebnih učnih okolij (*angl. personal learning environment – PLE*).

Osebna učna okolja OUO so sistemi, ki omogočajo učečemu nadzor in upravljanje lastnega učenja tako, da:

- ☐ učeči postavlja lastne učne cilje;
- ☐ upravlja z učenjem tako z vidika samega procesa kot z vidika vsebine učenja;
- ☐ komunicira z ostalimi v procesu učenja, kar mu omogoča doseganje postavljenih učnih ciljev.

Pomembne prvine OUO so integracija formalnih in informalnih učnih dogodkov v enotno izkušnjo, uporaba socialnih omrežij, ki presegajo institucionalne meje in uporaba omrežnih protokolov (peer-to peer, spletne storitve, syndication – posredovanje vsebin), za povezovanje različnih virov in sistemov informacij v okviru lastnega okolja.

Pričakovati je, da bo širša uporaba (uveljavljanje) OUO v prihodnosti občutno vplivala na pedagoške modele in organizacijske ter institucionalne vidike učenja in izobraževanja, pa tudi na samo prakso učenja in poučevanja. Na sedanji stopnji razvoja e-izobraževanja in uporabe OUO so lahko te implikacije še dokaj nejasne.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

V praksi se izobraževalne ustanove lotevajo razvoja programa e-izobraževanja v glavnem še vedno tako, da programe razvijamo za potrebe ciljnih skupin. Prvi korak pri ugotavljanju, kdo so dejanski potencialni udeleženci naših programov, je opredelitev *osnovnih ciljnih skupin* ali v trženjski terminologiji '*segmentacija trga*'. Udeležence e-izobraževanja združujemo ali segmentiramo v skupine glede na naslednje značilnosti, kot na primer:

- ☐ stopnja dosežene izobrazbe,
- ☐ strokovno področje,
- ☐ starostne skupine,
- ☐ poklic,
- ☐ višina dohodka.

Programe razvijamo običajno za ciljne skupine s pričakovanjem, da bodo zadostili čim širšemu krogu potreb posameznikov.

Marsikdaj je mogoče z manjšimi prilagoditvami temeljnih programov občutno razširiti krog udeležencev.

Katere značilnosti udeležencev moramo upoštevati pri zasnovi in izvedbi programa? V splošnem moramo vedeti, kakšna je motivacija udeležencev za izobraževanje, kakšni učni stili jim ustrezajo in s kakšnimi viri in sredstvi za izobraževanje razpolagajo.

Značilnosti odraslih v e-izobraževanju

Ne glede na značilnosti udeležencev, ki so relevantne za pripravo in izvedbo programa nasploh, moramo pri pripravi programov, namenjenih odraslim, upoštevati nekatere posebnosti izobraževanja odraslih.

Teorija pozna različne pristope pri opredeljevanju izobraževalnih potreb odraslih, od psihološke, humanistične, kognitivne teorije do tako imenovane klasične teorije andragogike, katere utemeljitelj je Malcolm Knowles.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Značilnosti odraslih v izobraževanju je Knowles (1985) utemeljil takole:

- ☐ odrasli se navadno odločajo sami;
- ☐ odrasli posedujejo mnogo življenjskih izkušenj, ki jim služijo kot vir učenja;
- ☐ ker pripravljenost odraslih za učenje pogosto izhaja iz konkretnih potreb, so bolj usmerjeni v življenjsko ali problemsko kot predmetno učenje;
- ☐ na splošno odrasle k učenju motivirajo notranji dejavniki (pomoč otroku pri učenju), manj pa zunanji dejavniku (ugled na delovnem mestu).

Za učinkovito integriranje teh značilnosti učenja odraslih v sam učni proces priporoča Knowles naslednje usmeritve izobraževalcev odraslih:

- ☐ ustvarjanje ustrezne klime za učenje;
- ☐ razvoj mehanizmov za vzajemno načrtovanje učnega procesa;
- ☐ identificiranje (diagnosticiranje) izobraževalnih interesov in potreb odraslih;
- ☐ oblikovanje učnih ciljev na osnovi ugotovljenih potreb in interesov;
- ☐ določitev zaporedja aktivnosti za doseg teh ciljev;
- ☐ priprava izobraževalnega programa z izbiro metod, učnih gradiv in virov;
- ☐ evalvacija kakovosti izobraževalnega programa.

Izbor in uporaba izobraževalnih strategij, ki upoštevajo značilnosti odraslih, sta ključnega pomena za uspešno in učinkovito izobraževanje odraslih. Z aktivnim vključevanjem v razvoj programa udeležencu omogočimo, da je sam odgovoren za lastno izobraževanje, z različnimi oblikami interakcije in aktivnega učenja pa mu omogočimo hitrejše doseganje njegovih učnih ciljev in uporabo pridobljenega znanja v praksi.

Funkcije analize izobraževalnih potreb

Na kakšen način lahko pridemo do informacij o ciljnih skupinah udeležencev naših programov? Učinkovito orodje za pridobivanje tovrstnih informacij je analiza izobraževalnih potreb (*angl. training needs analysis*), ki konceptualno in metodološko izvira iz trženjske analize okolja (Kotler 2006, 159–151).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Analiza izobraževalnih potreb ima naslednje funkcije:

- ☐ identifikacija znanj in sposobnosti ter vrednot in stališč udeležencev;
- ☐ zagotavljanje podatkov za strateško načrtovanje programa;
- ☐ zagotavljanje podatkov za evalvacijo rezultatov izobraževanja;
- ☐ ocena obsega povpraševanja po izobraževanju.

Identifikacija znanj, sposobnosti, vrednot in stališč

Osnovni namen nekega programa e-izobraževanja je premostiti vrzel med obstoječo in potrebno ravni znanja udeležencev. Z zbiranjem informacij o znanjih in spretnostih ugotovljamo, ali je program primeren za doseganje osnovnega namena. Ugotovljamo tudi ustreznost sestave učnega načrta glede na razkorak med dejansko in načrtovano ravni znanja po posameznih vsebinskih področjih. Preverimo tudi naše domneve o tem, kakšna je temeljna raven znanja in kakšne so sposobnosti udeležencev. Če se izkaže, da so naše domneve v celoti ali za posamezna področja nerealne in je znanje bistveno različno, predvidimo, s kakšnimi oblikami pomoči in aktivnostmi naj bi udeleženci dosegli želeno raven znanja.

Z analizo izobraževalnih potreb identificiramo tudi poglobljena tveganja za uspeh e-izobraževanja, ki jih moramo upoštevati pri zasnovi programa. Analiza nam bo v pomoč tudi pri identifikaciji strokovnega znanja, ki ga imajo udeleženci, in ga lahko uporabimo kot dodaten vir znanja med e-izobraževanjem.

Potem, ko spoznamo vrednote in pričakovanja udeležencev, lahko ocenimo, ali se njihovi cilji ujemajo z učnimi cilji programa e-izobraževanja.

Zagotavljanje podatkov za strateško načrtovanje programa

Poleg priprave vsebine moramo v strateškem načrtu e-izobraževanja opredeliti, kakšno podporo in kakšna gradiva bomo zagotovili udeležencem. Z analizo izobraževalnih potreb identificiramo spodbujevalne in zaviralne dejavnike, ki vplivajo na sodelovanje udeležencev v programu, in ki jih moramo pri načrtovanju gradiv in pedagoške podpore ustrezno upoštevati.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Zagotavljanje podatkov za evalvacijo dosežkov

Zadnja faza v razvoju programa e-izobraževanja je evalvacija, ki jo lahko izvajamo sproti (formativna evalvacija) ali po koncu izvedbe programa (sumativna evalvacija). Rezultati analize izobraževalnih potreb so podlaga za vrednotenje (presojo) dosežkov e-izobraževanja. Če nameravamo rezultate analize izobraževalnih potreb uporabiti tudi v evalvaciji, se moramo z evalvatorji vnaprej dogovoriti, katere podatke naj zagotovi analiza izobraževalnih potreb.

Ocenjevanje obsega povpraševanja po izobraževanju

S pomočjo rezultatov analize izobraževalnih potreb je mogoče oceniti tudi obseg povpraševanja po določenem programu e-izobraževanja. Pogoji za to je reprezentativnost vzorca anketiranih oseb za celotno ciljno skupino. Reprezentativnost vzorca dosežemo s tehniko slučajnega vzorčenja ali pa z uporabo kvotnega vzorca.

Izvedba analize izobraževalnih potreb

Analiza izobraževalnih potreb poteka v korakih, ki so značilni za raziskovalni proces nasploh, in jo lahko poenostavljeno prikažemo v treh stopnjah:

- ☐ načrt raziskave,
- ☐ zbiranje podatkov,
- ☐ urejanje podatkov,
- ☐ osnovna in analitična obdelava podatkov.

V načrtu raziskave določimo vsebinska (tematska) področja, ki jih nameravamo vključiti v analizo, in opredelimo vprašanja, na katera naj odgovori analiza; razmislimo, katere podatke bomo za izvedbo takšne analize potrebovali.

Nato preverimo, ali so podatki morda že zbrani. Podatke, ki so bili zbrani zaradi drugega namena (v sami organizaciji ali pa izven nje), imenujemo sekundarne podatke. Sekundarni podatki so na primer popisni podatki o sestavi prebivalcev določene občine po spolu, starosti in doseženi izobrazbi. Med sekundarne podatke uvrstimo podatke izobraževalnega podjetja

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

o sestavi udeležencev njihovih dosedanjih programov po spolu, starosti in doseženi izobrazbi.

Če potrebnih podatkov ne najdemo med sekundarnimi podatki, pretehtamo, ali bomo morali za potrebe analize izobraževalnih potreb podatke zbirati posebej. Posebej zbrane podatke imenujemo primarni podatki. Če se odločimo za posebno zbiranje podatkov, moramo presoditi, katero metodo bomo uporabili. Pri tem moramo upoštevati značilnosti posameznih metod in njihovo uporabnost v različnih okoliščinah, stroške, ki pri tem nastanejo in pripravljenost oseb, ki bodo vključene v zbiranje podatkov, za sodelovanje.

V načrtu raziskave določimo tudi metode in postopke urejanja ter osnovne obdelave podatkov, izberemo pa tudi postopke in metode analize ter način prikazovanja podatkov.

Pri pripravi načrta raziskave izhajamo iz *vsebinskih zahtev*, kakovost in strokovna neoporečnost analize pa terjata tudi poznavanje in spoštovanje *metodoloških zahtev*. Če sami ne razpolagamo s potrebnimi znanji, je priporočljivo, da k pripravi načrta povabimo tudi strokovnjake, metodologe in statistike. Koristno je tudi sodelovanje evalvatorja, da nas seznani, katere podatke bi potreboval v evalvaciji.

Ena od značilnosti informacijske družbe je ravno obilje sekundarnih podatkov. Vprašanje pa je, ali ti podatki ustrezajo potrebam naše analize. Pri presoji uporabnosti sekundarnih podatkov moramo pretehtati, ali je metodologija zbiranja in prikaza podatkov skladna z našimi zahtevami, kakšna je kakovost podatkov in kakšni so stroški ter pogoji dostopa.

Četudi bomo s sekundarnimi podatki pokrili del naših potreb, bodo navadno ostale še podatkovne vrzeli, ki jih bomo morali zapolniti z zbiranjem primarnih podatkov.

Za zbiranje primarnih podatkov imamo na voljo več metod. V praksi je najbolj razširjena uporaba anket, intervjujev in fokusnih skupin

Med navedenimi metodami je najbolj priljubljena *anketa*. Anketa je način zbiranja podatkov, pri katerem anketirancu postavljamo vprašanja in beležimo odgovore na osnovi vnaprej točno določenih vprašanj (strukturiranega vprašalnika).

Izvedba ankete lahko poteka tako, da v anketiranje vključimo vse osebe ciljne skupine, ali

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

pa samo izbrane. V prvem primeru govorimo o *popisu* (popolnem zajetju) ciljne skupine, v drugem primeru pa o *vzorcu* (delnem zajetju ciljne skupine).

Osnovna ideja *vzorčnega zbiranja* podatkov je enostavna: na osnovi zbranih podatkov za *določen delež* ciljne skupine sklepamo o značilnostih *celotne ciljne skupine*. Vzorčna anketa prinaša določene prednosti, saj je praviloma izvedena hitreje, ceneje in enostavneje.

Glede na način izbire enot v vzorec razlikujemo *verjetnostno in neverjetnostno vzorčenje*. Pri verjetnostnem vzorčenju, za katerega je značilno, da so enote izbrane slučajno, lahko določimo verjetnost, da je podatek, ki smo ga dobili z vzorcem, napačen. Možnost ocenjevanja kakovosti vzorčnih ocen oziroma njihove zanesljivosti je zagotovo velika prednost verjetnostnega vzorčenja.

Kljub enostavnosti osnovne ideje je vzorčno zbiranje podatkov precej kompleksen in zahteven način zbiranja; sodelovanje statistikov metodologov je pri pripravi vzorčnega načrta skorajda nepogrešljivo.

Urejanje zajema kodiranje, vnos in pregledovanje podatkov.

Kodiranje je postopek, s katerim opazovanim podatkom (v statistični terminologiji vrednostim spremenljivk) pripišemo ustrezne kode ali šifre, ki omogočajo enostavno statistično obdelavo podatkov. Kodiranje je potrebno za opisne (kvalitativne) spremenljivke, ni pa nujno za numerične (kvantitativne spremenljivke).

Z uporabo sodobnih statističnih programskih orodij so aktivnosti kodiranja, vnašanja in urejanja podatkov bistveno poenostavljene. To še posebej velja za programski paket SPSS for Windows, ki vsebuje uporabniku zelo prijazen urejevalnik podatkov.

Kodiranju podatkov sledi *vnos podatkov*. Navadno poteka ročno oziroma s pomočjo optičnih čitalcev (*angl. scanners*), saj so drugi »napredni« sistemi (npr. prepoznavanje glasu - *angl. voice recognition*) še nedostopni za množično uporabo. Vnosu podatkov sledi *urejanje*, ki zajema logično kontrolo podatkov (preverjanje anketiranih odgovorov in pravilnost vnosa, morebitno ocenjevanje manjkajočih podatkov, izločitev ekstremnih vrednosti iz analize, prerezvrstitev napačno razvrščenih podatkov ipd.).

Osnovna obdelava in analiza zbranih podatkov sta zadnja koraka v izvedbi analize izobraževalnih potreb, preden se lotimo priprave poročila.

Izvedba osnovne in analitične obdelave podatkov je odvisna od tega, kakšne cilje smo si zastavili v načrtu raziskave in katere odgovore naj prinese analiza izobraževalnih potreb.

Osnovna obdelava zbranih podatkov zajema metode razvrščanja in tabelarnega ter grafičnega prikazovanja podatkov.

Osnovno obdelavo podatkov lahko nadgradimo z *analitično obdelavo*. Če smo z zbranimi podatki zajeli celotno populacijo, uporabimo v analizi metode *opisne (deskriptivne ali deduktivne) statistike*. Če smo z zbranimi podatki zajeli del populacije (vzorec), lahko poleg opisnih statistik uporabimo *inferenčne (vzorčne ali induktivne) metode*.

Opisna analiza zajema metode razvrščanja in prikazovanja podatkov ter prikazovanja osnovnih značilnosti preučevane populacije in/ali vzorca tabelarno, grafično oziroma s pomočjo izbranih statističnih parametrov, kakor tudi prikazovanje osnovnih značilnosti preučevane populacije in/ali vzorca s pomočjo statističnih parametrov, kot so sredine (aritmetična sredina, mediana, modus); mere variacije (varianca, standardni odklon, koeficient variacije), relativna števila (strukturni deleži, koeficienti, indeksi).

Inferenčna analiza zajema metode statističnega sklepanja na osnovi nepopolnih vzorčnih podatkov za populacijo kot celoto ter metode napovedovanja bodočega razvoja preučevanih pojavov. Metode statističnega sklepanja razvrščamo glede na število spremenljivk (metode univariatne, bivariatne in multivariatne analize).

Analitična obdelava podatkov je danes z uporabo sodobnih statističnih programskih orodij pravzaprav zelo enostavna. Z vnosom podatkov in z nekaj 'klikov' nam računalnik nameni statistične 'rezultate'. Problemi kakovostne analize so danes drugače. Ali so zbrani podatki res kakovostni in ustrezajo namenu analize? Ali smo izbrali takšno statistično metodo, ki ustreza vsebini problema in značilnostim razpoložljivih podatkov? Ali rezultate sploh razumemo in jih znamo pravilno razložiti?

Z osnovnimi metodami opisne statistike se praviloma seznanimo v programih srednješolskega in visokošolskega izobraževanja, medtem ko je poučevanje metod inferenčne statistike vključeno le v nekatere visokošolske izobraževalne programe.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Njihova uporaba v analizi izobraževalnih potreb zelo verjetno ne bi bila mogoča brez ustrezne strokovne pomoči.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

3 ZASNOVA E-GRADIV

Pedagoško- didaktični modeli (teoretska izhodišča)

Teorije učenja

Pogled na to, kako se ljudje učijo oziroma razumevanje učnega procesa naj bi bilo izhodišče za to, kako poučujemo in tudi na to, kako uporabljamo tehnologijo za poučevanje. Obstaja več različnih teorij o učenju. To so npr. vedenjska, kognitivna, konstruktivistična in konektivistična teorija.

Vedenjska teorija temelji na domnevi, da bo določena stimulacija izzvala določen odgovor (kot na primer: ko se poveča svetloba, se zenica zmanjša) in zavrača miselne dejavnosti kot podlago za učenje. Učenje je determinirano z zunanjimi dejavniki, ki pripomorejo k okrepitvi udeleženčevega vedenja na pričakovani način. Z nagrado ali kaznijo je mogoče okrepiti zvezo med nekim določenim stimulusom in določenim odgovorom ali odzivom. Ta teorija temelji na domnevi, da je človeško vedenje predvidljivo in se ga da nadzorovati. Izhaja iz epistemološkega stališča objektivizma.

Odrz vedenjske teorije lahko vidimo v razvoju učnih strojev, v merljivih učnih ciljih in v računalniškem poučevanju (*angl. computer assisted instruction*). Še do nedavnega je veljalo, da so računalniki tesno povezani z vedenjskim načinom učenja.

Privrženci *kognitivne teorije* menijo, da so mentalni procesi – notranje in zavedne predstave sveta – bistveni za učenje. Posameznik ni le nekakšen mehanični proizvod okolja, temveč aktivni udeleženec učnega procesa, ki namenoma skuša predelati informacije, pridobljene iz zunanjega sveta. Temeljne značilnosti kognitivizma so torej iskanje pravil, načel ali odnosov pri procesiranju novih informacij in iskanje smisla pri usklajevanju novih informacij s predhodnim znanjem.

V *konstruktivistični teoriji* je najpomembnejše, da se učenje pojmuje predvsem kot družbeni proces, ki zahteva komunikacijo ne le med udeležencem in učiteljem, temveč tudi med udeleženci, kolegi, prijatelji ipd. Tega družbenega procesa se ne da nadomestiti s

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

tehnologijo, lahko pa ga ta olajša. Družbeni kontekst izobraževanja je za mnoge izobraževalce najpomembnejši. Znanje se pridobiva v družbenem procesu ali institucijah, ki jih je ustvarila družba. Tudi tisto znanje, ki je označeno kot »veljavno«, je proizvod družbene konstrukcije. Znanje ni le vsebina, temveč tudi izraz vrednot. Zato ga je treba nenehno raziskovati in biti do podanega znanja kritičen. Posameznik si zavedno prizadeva, da bi svoje okolje razumel glede na pretekle izkušnje in svoje trenutno stanje. Ta proces poteka z razmišljanjem.

Čeprav so te teorije o učenju kontradiktorne, to še ne pomeni, da jih ne moremo koristno uporabiti pri poučevanju. Za pridobivanje določenih vrst znanja so na primer primernejše vedenjske teorije kot konstruktivistične, čeprav obstaja danes močna težnja k odmiku od vedenjskih teorij. Različni pristopi pri poučevanju naj se uporabljajo glede na učne potrebe v različnih kontekstih. Zato je treba identificirati primerne načine učenja za posamezne učne naloge in skupine udeležencev ter se nato odločiti, kako naj bi uporabili tehnologijo, da bi zadostila tem potrebam.

Za učenje, ki temelji na konstruktivističnih teorijah, je značilno, da je učitelj neke vrste pomočnik, ki pomaga udeležencu učiti se, med njima pa poteka komunikacija. Pri konstruktivističnem pristopu je ena od najpomembnejših oblik pedagoške podpore skupinska diskusija.

V zadnjem stoletju je razumevanje procesa učenja znatno napredovalo. Za začetek 20. stoletja je bila značilna vedenjska teorija, ki je dobro služila industrijski dobi. Sredi 20. stoletja sta se zaradi pomanjkljivosti vedenjske teorije razvili dve novi teoriji o učenju – kognitivna in konstruktivistična. V zadnjem desetletju je znanost o učenju napredovala. Opravljenih je bilo veliko raziskav, katerih rezultati se lahko uporabijo kot vodilo pri odločanju o pripravi učnih aktivnosti in pristopov za učinkovito angažiranje udeležencev (Siemens in Tittenberger 2009, 9).

Vse tri prevladujoče teorije o učenju, tj. vedenjska, kognitivna in konstruktivistična, izhajajo iz mišljenja, da je znanje neki cilj ali stanje, ki se ga da doseči z mišljenjem in izkušnjami in s tem, kako si posameznik pridobi znanje ali kako se uči. Ukvarjajo se z učnim procesom, ne pa z vrednostjo naučenega. Z naraščanjem obsega znanja in informacij v sodobni družbi je pomembna hitra evalvacija znanja, saj moramo delovati (in to hitro) na podlagi informacij, ki so zunaj našega primarnega znanja. Teoretiki poskušajo modificirati teorije, ko se spremenijo okoliščine. Na določeni točki, ko so pogoji bistveno spremenjeni, pa nadaljnja modifikacija obstoječih teorij ni več smiselna (Siemens 2007).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

V zadnjem času se tako uveljavlja nova teorija o učenju, tj. *konektivizem* ali *konektivistična teorija*. Konektivizem je pogled, da je znanje porazdeljeno po človeških, družbenih in tehnoloških omrežjih in da je učenje proces povezovanja, naraščanja in upravljanja teh omrežij. Učenje lahko opišemo kot omrežno učenje (*angl. networked learning*) na treh ločenih ravneh, in sicer:

- *raven živčevja*: oblikovanje nervnih povezav kot so nove spodbude in izkušnje oblikujejo fizični razvoj možganov; raziskave kažejo, da so povezave in omrežja osrednjega pomena za oblikovanje in aktiviranje spomina; znanje in učenje nista locirana v določeni točki možganov, temveč sta v možganih porazdeljena po številnih predelih;

- *konceptualna raven*: znotraj določene discipline ali področja so mrežno povezani koncepti ključni za znanje neke discipline ali področja;

- *zunanja raven*: k oblikovanju omrežij je znatno prispeval razvoj sodelovalnih spletnih tehnologij (*angl. participatory web technologies*); blogi, wikiji povečujejo možnosti posameznikov, da se povezujejo z drugimi, s strokovnjaki in z vsebino; k temu prispevajo tudi RSS kot sredstvo za zbiranje informacij in hibridna storitev kot sredstvo kombiniranja informacij v različnih kontekstih; zelo velika udeležba v socialnih mrežah – še posebej mladih učečih, napeljuje na nove načine razmišljanja o vlogi izobraževanja).

Značilne lastnosti omrežij so vozlišča, ki so na vsaki ravni različna. Na ravni nervnih povezav je to nevron, na konceptualni neka ideja ali zbirka idej, na zunanji ravni pa oseba ali informacijski vir (Siemens in Tittenberg 2009, 11–12).

Teorija konektivizma temelji na teoriji kaosa in na pomenu omrežij oziroma medsebojnega povezovanja v sodobni družbi. Teorija kaosa predpostavlja povezavo vseh z vsemi. Prepoznavanje vzorcev, ki so videti skriti, je učečemu izziv. Učenje je proces, ki poteka v spremenljivih okoljih, na katere posamezniki praviloma nimajo vpliva. Znanje je navzoče v različnih omrežjih (računalniških, družbenih), v sodobni družbi pa je najpomembnejše znati povezovati različne vire informacij. To povezovanje nam omogoči, da se več naučimo in je pomembnejše kot naše trenutno stanje znanja (Siemens 2007).

Vloga učitelja v konektivizmu je, da vodi, usmerja in izboljšuje kvaliteto omrežij, ki jih oblikujejo učeči (Siemens in Tittenberg 2009, 13). Kljub dobremu poznavanju računalnikov učečim še zmerom primanjkuje kritičnosti in strokovnega znanja za vrednotenje in za interpretiranje informacij, ki jih najdejo 'online' (JISC 2009, 7).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Stili učenja

Udeleženci se ločijo po svojem stilu učenja. V grobem ločimo *površinsko* in *globinsko učenje*; za površinsko je značilno, da si skuša udeleženec gradivo zapomniti, za globinsko pa, da ga skuša razumeti. Na splošno je bolj zaželeno globinsko učenje, ki ga v e-izobraževanju lahko spodbujamo različno.

Globinsko učenje lahko v e-izobraževanju spodbujamo na primer:

- ☐ da od udeleženca zahtevamo, naj prouči nasprotujoče si trditve, ki jih najde na različnih spletnih straneh in ki so predmet poučevanja v določenem programu;
- ☐ da skupina udeležencev dela na skupinskem projektu, raziskavi s pomočjo wikija;
- ☐ da posamezen udeleženec v nekem vnaprej določenem tednu prevzame vlogo pisca bloga, v katerem predstavi analizo oziroma svoje komentarje na neko izbrano temo; drugi udeleženci nato komentirajo analizo na ta način, da se izogibajo enostavnim trditvam, kot na primer – se strinjam, temveč postavljajo vprašanja, opozarjajo na opustitve, popravljajo napačne domneve ipd.

Tudi način ocenjevanja znanja je lahko zamišljen tako, da zahteva razmišljanje udeležencev oziroma spodbuja globinsko učenje.

Učenje bo uspešnejše, če bo udeleženec imel občutek, da svoje učenje nadzira. To dosežemo tako, da udeležencem že v začetku izvajanja programa omogočimo, da o nečem odločajo, na primer, da določijo temo za diskusijo ali da se del programa prilagodi njihovim potrebam. Na ta način lahko učenje povežejo s svojimi izkušnjami in s svojim življenjem in tako lažje najdejo osebni smisel v vsebini programa. Pri načrtovanju programa ne smemo pozabiti na različne aktivnosti za večje angažiranje udeležencev. Njihovo angažiranje lahko spodbujamo z uporabo animacij, grafike, testov, iger, z virtualno resničnostjo oziroma z drugimi možnostmi, ki so značilne za spletne tehnologije 2.0.

Ljudje pa se ne razlikujejo le po stilu učenja, temveč še v marsičem: nekateri se učijo bolje s poslušanjem, drugi z gledanjem (so vizualno dojemljivi). Vendar pa je v praksi težko zasnovati poučevanje s tehnologijo tako, da bi zadostili vsem različnim potrebam (čeprav tehnologija to omogoča) že zaradi finančnih, časovnih in kadrovskih omejitev. Prevladujoč medij tudi v e-izobraževanju še zmerom ostaja besedilo.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Vnaprejšnja delitev udeležencev v neke kategorije glede na učni stil (površinski, globinski) je vprašljiva, saj udeleženci lahko spreminjajo svoj učni stil glede na zunanje okoliščine (na primer glede na značilnosti gradiva, učiteljeve zahteve ali način ocenjevanja). Ravno tako je problematična obravnava posameznika glede na to, kako se najlažje uči, kot genetske predispozicije, saj to lahko zmanjša motivacijo za učenje (na primer, ko neki udeleženec trdi, da ne razume grafov, ker ni vizualni tip). Ni najbolj priporočljivo razlagati, da bo neka snov težja zaradi zahteve po obvladovanju nekega učnega stila. Bolj smotrno je razmišljati, da se udeleženci sicer učijo bolje na različne načine, da pa se bodo morali priučiti novega učnega stila, da bi se v nekem konkretnem primeru dobro naučili snovi.

Če v nekem programu omogočimo za učenje istih vsebin različne medije, da bi v čim večji meri upoštevali, da se udeleženci razlikujejo glede na to, kako se najlažje učijo, potem moramo pripraviti tudi ustrezna navodila za udeležence. S tem se izognemo temu, da ne prihaja do zmešnjave pri uporabi različnih možnosti pridobivanja znanja.

Metode poučevanja

Metoda poučevanja je v glavnem odvisna od kombinacije epistemološkega stališča učitelja in razumevanja, kako se udeleženci učijo najbolje. V strokovni literaturi obstaja veliko različnih pogledov na poučevanje. Če bi jih povzeli, bi v grobem lahko našteali pet različnih načinov poučevanja, ki se razlikujejo glede na učiteljevo vlogo:

- ☐ *prenos*: poglobljena učiteljeva vloga je, da čim bolj natančno in učinkovito predstavi vsebino;
- ☐ *vajenstvo*: učiteljeva naloga je, da demonstrira določeno spretnost in usposobi udeleženca tako, da jo razvije pri sebi;
- ☐ *razvojni način*: učiteljev poglobljen cilj je pomagati udeležencem, da postopno razvijejo kompleksne in zahtevne kognitivne strukture za razumevanje vsebine;
- ☐ *vzgojni način*: učitelj spodbuja udeležence k učenju, da ustvarja ozračje zaupanja, ocenjuje rast posameznikovega znanja in tudi absolutne dosežke;
- ☐ *družbena reforma*: učitelj opozarja udeležence na vrednote in ideologije v posameznih disciplinah ter jih spodbuja, naj zavzamejo kritično stališče, da bi se usposobili za delovanje.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Dandanes se čedalje bolj uveljavlja poučevanje, osredotočeno na udeleženca. Poenostavljena definicija tovrstnega poučevanja je, da se osredotoča na udeleženčeve aktivnosti in dosežke. Udeleženci so bolj aktivni, velike predavalnice pa niso več prevladujoči učni prostor. Ta poenostavljena definicija poučevanja se lahko razširi tako, da postane poglavitna filozofija in tudi strategija poučevanja. Učiteljevo poslanstvo ni več zgolj poučevanje, temveč tudi to, da vsakega udeleženca spodbudi k učenju. Iz tega pristopa izhaja naslednje:

- ☐ da udeleženci sodelujejo pri odločanju o kurikulu, poučevanju in ocenjevanju;
- ☐ da se priznavajo, spoštujejo in upoštevajo razlike posameznikov v izvoru, interesih, sposobnosti in izkušnjah;
- ☐ da so udeleženci obravnavani kot soustvarjalci poučevanja in učenja.

E - izobraževanje za odrasle

V e-izobraževanju so prevladujoča ciljna skupina odrasli udeleženci.

Pokazalo se je, da načini in tehnike poučevanja, kakršni se uporabljajo pri izobraževanju otrok, niso učinkoviti pri poučevanju odraslih, saj imajo ti posebne značilnosti, ki zahtevajo uporabo drugačnih načinov in tehnik poučevanja. Za razvoj programov, namenjenih odraslim, je treba razumeti, kako se odrasli učijo, kaj potrebujejo in v čem se njihove potrebe razlikujejo od potreb otrok.

Vloga učitelja v izobraževanju odraslih se razlikuje od vloge učitelja otrok in se s časom tudi spreminja. Izobraževalci odraslih niso več opredeljeni le kot prenašalci znanja odraslim – tako, da jim povedo, kar morajo vedeti, in v najboljšem primeru, da jih spodbudijo k učenju, temveč so predvsem pomočniki, vodniki, spodbujevalci, svetovalci in viri znanja. Niso več predvsem tisti, ki skušajo pomagati deprivilegiranim odraslim ujeti povprečje, temveč tisti, ki pomagajo odraslim povsem razviti svoje potenciale in jim pomagati, da povečajo svoje zmožnosti za učenje. Pomembneje je, da znajo odrasli udeleženci v izobraževanju vprašati, kar je pomembno, in sami poiskati odgovor, kako pravilno odgovoriti na postavljena vprašanja (Knowles 1980, 37).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

V e-izobraževanju je treba upoštevati tudi to, da se udeleženci razlikujejo ne le po tem, kako se učijo, temveč tudi po tem, ali se radi učijo s pomočjo računalnika, so motivirani za tovrstno učenje in koliko so usposobljeni za delo z računalnikom. Praviloma so udeleženci za delo z računalnikom različno usposobljeni, ta usposobljenost pa lahko vpliva na njihovo pripravljenost za takšno delo. Pri tem ne gre le za osnovna računalniška znanja temveč tudi za znanja, potrebna za delo v določenem učnem okolju in za delo s spletnimi tehnologijami spleta 2.0, v katerem se lahko vsebina svobodno izmenjuje, združuje z drugo vsebino, uporablja in se ji lahko spremeni namen. Pri zasnovi in razvoju programa je zato potrebno praviloma že vnaprej predvideti, ali bo potrebno organizirati usposabljanje udeležencev za uporabo računalnika, za katere potrebe in na kakšni ravni.

Stališča snovalcev programov o naravi znanja, učenja in poučevanja vplivajo na zasnovo in izvajanje spletnega programa. Kot snovalci programa naj bi si prizadevali za večjo kakovost učenja in poučevanja, pri tem pa naj bi nam pomagala tehnologija. Če želimo, da bo poučevanje učinkovito tudi pri uporabi tehnologije, ne smemo zanemariti temeljnih načel učinkovitega poučevanja. Ta veljajo ne glede na to, ali se tehnologija uporablja ali ne.

Ne glede na vrsto uporabljene tehnologije ali način izvajanja nekega programa še vedno velja, da so načela učinkovitega učenja in poučevanja ključna. Odločitve naj temeljijo na pedagoških načelih, naj nas pri tem ne vodi tehnologija (JISC 2009, 9).

V e-izobraževanju veljajo nekatera splošna načela: če niso jasni cilji spletnega programa, če učno gradivo ni dobro strukturirano in ne ustreza udeležencem potrebam, če ne uporabljamo primernih orodij tehnologije za doseganje učnih ciljev, potem še tako sofisticirana uporaba tehnologije ne bo nadomestila pomanjkljivosti v poučevanju.

Sodobna tehnologija ponuja veliko različnih možnosti oziroma orodij, vendar so lahko kljub temu slabi rezultati pri učenju: ko vloga tehnologije v izobraževanju ni jasna, ni uporabljena za najustreznejši namen ali je celo uporabljena nepravilno.

Tehnologija v izobraževanju naj ne bo sama sebi namen temveč naj se uporablja zato, da poveča potenciala za učenje (JISC 2009, 51).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Iniciative razvoja e-izobraževanja

Organizacije se lotevajo razvoja e-izobraževanja iz različnih motivov, razvoj pa je lahko sprožen z različnih ravni.

Morris in Rippin razlikujeta štiri tipe organizacij glede na izvor (motiv) razvoja e-izobraževanja in na posledice, ki jih ima to na razvoj e-izobraževanja (Noirid in Srisa-ard 2007, 97):

- ☐ *raziskovalci in navdušenci*: gre za posameznike ali skupine, ki so zainteresirane za uporabo IKT v izobraževanju, običajno s podporo vodstva in finančno podporo za projekte, pogost rezultat je razvoj institucionalne politike;
- ☐ *podjetniki*: že od samega začetka si prizadevajo predvsem dobro zaslužiti, razvijajo programe, ki so v celoti 'online';
- ☐ *racionalizatorji*: bolj si prizadevajo za to, da omogočijo dostopnost administrativnih in učnih gradiv, kot da bi uporabljali tehnologijo v učne namene;
- ☐ *tekmovalci*: razvoja e-izobraževanja se lotijo predvsem zato, da bi prekašali tekmece, le malo vizije razvoja e-izobraževanja je zunaj teh meja.

Morris in Rippin sta ugotovila, da danes prevladuje razvoj e-izobraževanja, ki ga sprožajo organizacije, ki sodijo v tip raziskovalcev in navdušencev. Tovrstne pobude pogosto vodijo sčasoma do nastanka institucionalne politike. V nekaterih primerih pa se zgodi, da pobude navdušencev niso podprte z institucionalno politiko, kar vodi do izgube navdušenja teh zgodnjih inovatorjev in nazadovanja organizacije v razvoju (Noirid in Srisa-ard 2007, 98).

Meredith in Newton ločita dva modela politike razvoja e-izobraževanja v organizacijah, in sicer '*razvoj od spodaj navzgor*' (*angl. bottom-up*) ali '*od zgoraj navzdol*' (*angl. top down*). Model '*od spodaj navzgor*' tolerira pionirje in prostovoljce, dovoljuje, da 'cveti tisoč rožic', preden se oblikuje institucionalna politika. Vendar lahko ta model izgubi svoj zagon, če ni podpore in politike, ki bi podprla njihove napore.

Model '*od zgoraj navzdol*' pa pomeni, da vodstvo oblikuje strategijo za uvajanje e-izobraževanja in vključno s tem zagotovi tehnologijo in podporo za uresničitev začrtane strategije (Noirid in Srisa-ard 2007, 98).

Rosen (2009, 17–18) opozarja na pomen učinkovite komunikacije med različnimi ravnmi v organizaciji. Brez učinkovite komunikacije ni sinergije, ki bi bila možna, med iniciativama 'od

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

spodaj navzgor' in od 'zgoraj navzdol'. Izobraževalci se večinoma osredotočajo na učinkovito zasnovano poučevanja, menedžerji pa na svoje cilje kot na možnost za zmanjšanje stroškov zaradi uvedbe e-izobraževanja. Ko se izobraževalci pogovarjajo z menedžerji, naj predstavijo, kaj bo pomenilo e-izobraževanje za doseganje ciljev – na primer povečati produktivnost zaposlenega za 30 %, ne pa da v podrobnosti razlagajo, kako bodo zasnovali poučevanje.

V strokovni literaturi se velikokrat poudarja velik pomen podpore vodstva organizacije pri uvajanju e-izobraževanja. Salmon priporoča, da vodstvo podpira razvoj e-izobraževanja in omogoči zaposlenim (na primer na univerzi visokošolskim učiteljem), da eksperimentirajo z e-izobraževanjem, preden začnejo z njegovim izvajanjem (Noirid in Srisa-ard 2007, 98).

Pristopi pri zasnovi programov e-izobraževanja

Obstaja več pristopov načrtovanja ali snovanja razvoja programov e-izobraževanja. Ti različni pristopi so lahko v oporo različnim pogledom in metodam poučevanja. V grobem ločimo dva temeljna pristopa: sistemski in odprti pristop. Odprti pristop je posebej pomemben pri programih, ki temeljijo na teoriji konektivizma. Njegovo uporabo podpirajo tudi nove spletne tehnologije.

Odprti pristop

Temelji na konstruktivizmu in se osredotoča na aktivnosti, ki spodbujajo udeležence, da kritično razmišljajo in raziskujejo. To zahteva od snovalcev programov e-izobraževanja, da so pri razvijanju programov ustvarjalnejši in bolj intuitivni. Tak pristop utegne biti tvegani, saj lahko vsebinsko zelo fleksibilen ali po mnenju nekaterih strokovnjakov nedodelan program ob izpeljavi udeležence zmede in imajo občutek, da se niso ničesar naučili.

Kritiki menijo, da ta pristop lahko pelje do programov brez vsebine, ki vsebujejo le mnenja udeležencev in tutorjev. Udeleženci marsikdaj ne osvojijo temeljnih konceptov in vrednot, ki podpirajo neko disciplino. Odprti pristop je prožnejši od sistemskega, bolj se osredotoča na udeleženčeve potrebe, je cenejši, vendar pa zahteva veliko strokovnega znanja, da je učinkovit.

Sodobna tehnologija lahko pod določenimi pogoji zelo podpira konstruktivistične načine učenja. Na splošno je konstruktivistični pristop primeren za vsebine, ki zahtevajo diskusijo, za področja, kjer obstajajo alternativni vidiki, viri informacij in znanja; za udeležence, ki že imajo ustrezne izkušnje na nekem področju in za programe, v katerih so tutorji usposobljeni

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

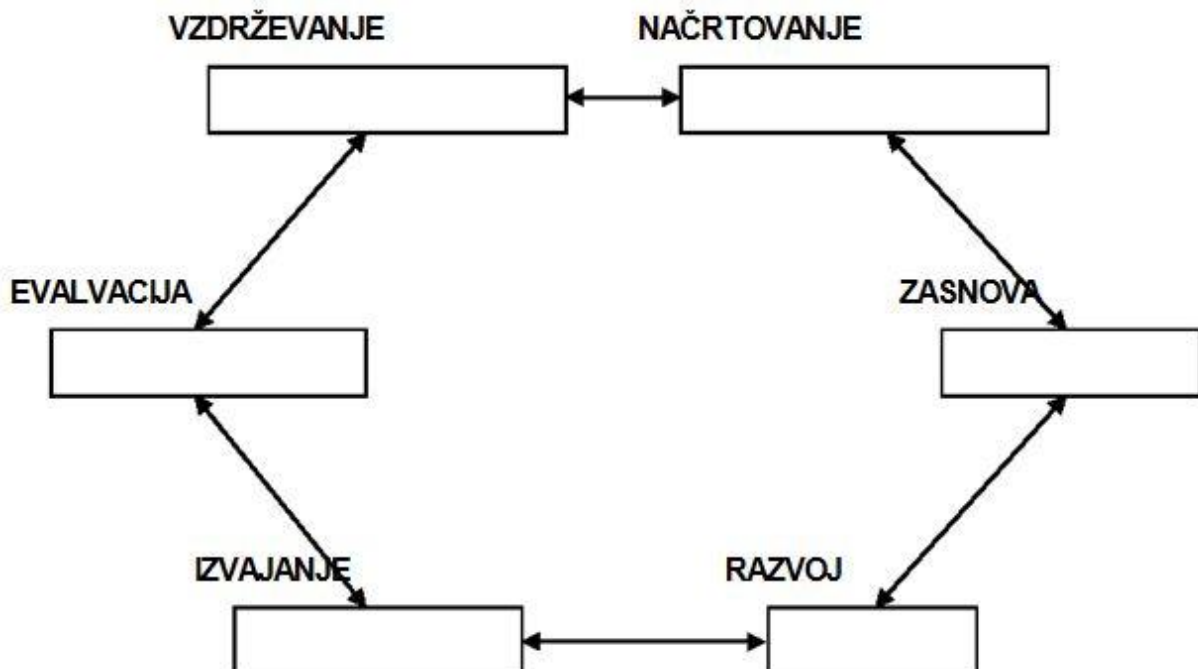
za interaktivne oblike dela na spletu.

Sistemski pristop

Sistemski pristop temelji na projektnem menedžmentu, kjer so vnaprej določeni roki, sredstva, aktivnosti, cilji. Izraža filozofijo logičnega in racionalnega načrtovanja, ki ne upošteva kompleksnosti in intuitivnosti človeškega vedenja, zato kritiki menijo, da je preveč rigiden za poučevanje. Vendar pa že samo uporaba tehnologije v izobraževanju (tudi v tradicionalnem) zahteva načrtovanje pred začetkom poučevanja ali pred samim izvajanjem programa. Seveda utegne biti neomajno vztrajanje pri načrtu nespametno, saj lahko nastajajo pri poučevanju nepredvidljivi položaji, ki naj bi se jim pri razvoju prilagodili. Izkazalo se je, da je sistemski pristop učinkovit zlasti z organizacijskega vidika pri načrtovanju programov, kjer se uporablja tehnologija.

Za sistemski pristop je značilno, da kompleksne ali dolgotrajne procese razdeli v več manjših obvladljivih aktivnostih, ki si sledijo v nekem zaporedju in so med seboj povezane v celostnem načrtu. Poenostavljeno shemo sistemskega načina razvoja spletnega programa (razvoj v širšem smislu) prikazuje slika 1.

Slika: Sistemski pristop v razvoju programov e-izobraževanja

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Prvi stopnji načrtovanja sledijo zasnova programa, razvoj (priprava programa oziroma razvoj v ožjem smislu), izvajanje, evalvacija, vzdrževanje programa. Te stopnje navadno sledijo druga drugi v navedenem zaporedju, ni pa nujno. Evalvacija lahko poteka že med izvajanjem programa (gre za formativno evalvacijo). V praksi lahko potekajo te faze vzporedno. Ko se del programa že izvaja (na primer pilotski modul), se drugi deli programa (moduli) razvijajo. Puščice med posameznimi komponentami (stopnjami procesa) potekajo v obe smeri; to kaže, da lahko poteka proces tudi obratno, na primer evalvacija programa s strani udeležencev v fazi izvajanja lahko vpliva na eno od predhodnih faz (na primer na učno gradivo, ki se pripravlja v fazi razvoja v ožjem smislu oziroma fazi priprave programa).

Sistemeski pristop ima svoje prednosti in slabosti. Izkazal se je pri vodenju razvoja programov v velikih samostojnih institucijah ŠND, ki so razvijale programe ŠND za veliko udeležencev. Omogočal je razvoj zelo kakovostnih učnih gradiv in kakovostno pomoč udeležencem pri učenju. Učinkovit je tudi pri razvoju spletnih programov, ki vsebujejo sofisticirano multimedijско gradivo. Kritiki tega sistema menijo, da temelji na industrijskem modelu in kot tak ni primeren za sodobne IKT, kot je internet, ki zahteva več fleksibilnosti in manj birokratski pristop pri poučevanju in učenju. Ta pristop zahteva jasne cilje, pripravljenost delati v timu, dobre komunikacijske spretnosti članov tima in trdno podporo vodstva institucije.

Za kateri pristop se bomo odločili, je odvisno od vrste elementov. Pri izbiri nekega pristopa so najodločilnejši kompleksnost in velikost projekta, njegova izvirnost, sredstva in osebje, ki je na voljo. Ker imata tako sistemeski kot odprti pristop svoje prednosti in slabosti, bo v praksi pogosto uporabljeni pristop mešanica obeh pristopov (na primer za pripravo vsebine se uporabljal bolj sistematični pristop, konstruktivistični pa bo primernejši za vodene diskusije). Čeprav v določenem programu e-izobraževanja nameravamo spodbujati konstruktivistični način učenja, to še ne pomeni, da razvoj programa ne bo skrbno načrtovan in zasnovan.

Načini razvoja programa e-izobraževanja

V praksi so se izoblikovali različni načini razvoja programov e-izobraževanja. Izbor nekega načina je odvisen od obsega in kompleksnosti programa in od tega, kakšen pomen ima uporaba tehnologije pri izobraževanju.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Bates (2003) navaja štiri različne načine razvoja programov e-izobraževanja, in sicer:

- ☐ pristop samotnega jezdeca,
- ☐ butični razvoj,
- ☐ timski razvoj,
- ☐ projektni razvoj.

Pristop samotnega jezdeca je dokaj pogost v visokem šolstvu. Učitelji razvijajo programe večinoma samostojno. Od univerze dobijo manjša sredstva, s katerimi lahko plačajo delo kakega študenta ali asistenta, ki jim pomaga, ter nekaj tehnične in programske opreme. Tak pristop uporabljajo posamezni navdušenci, ki vložijo veliko truda in časa za eksperimentiranje s tehnologijo, čeprav jih njihova organizacija sistematično ne podpira. Omenjeni način je pomemben zato, da se sploh začne proces inoviranja izobraževanja, ki pokaže na mogoče potencialne tehnologije za učenje. Vendar ima ta pristop več slabosti. Učitelji, ki se lotevajo razvoja programov e-izobraževanja večinoma samostojno, so navadno časovno bolj obremenjeni, kot če bi se ukvarjali le s tradicionalnim načinom poučevanja. Kakovost tako razvitih programov je lahko vprašljiva. Razvoj programov e-izobraževanja namreč zahteva poleg obvladovanja vsebine še več različnega znanja: o načrtovanju razvoja programov e-izobraževanja, o didaktiki (da je tehnologija ustrezno uporabljena in integrirana v programu), o razvoju programov, medijih, tutorski in administrativno-tehnični podpori udeležencem pri učenju, evalvaciji in vzdrževanju programov. Visokošolski učitelji, ki se morajo ukvarjati še z rednim pedagoškim in raziskovalnim delom, zelo težko najdejo čas, da bi postali strokovnjaki za vsa navedena področja.

Za *butični razvoj* je značilno, da učitelj dobi pomoč strokovnjaka za didaktična vprašanja ali računalniškega strokovnjaka. Ta način razvoja pripomore, da posamezni učitelji začnejo uporabljati tehnologijo sistematično in profesionalno. Težave lahko nastanejo, kadar učitelj zaradi pomanjkanja znanja o razvoju programov ne ve, kakšne vrste pomoči pravzaprav potrebuje in prosi za pomoč računalniškega strokovnjaka, v resnici pa bi potreboval pomoč strokovnjaka za didaktična vprašanja. Tak način ne deluje več, ko se zahteve učiteljev povečajo in je zato potrebno več denarja. Pri številnih prošnjah za pomoč ima oseba, ki podpira učitelja, težave pri določanju prednostnih nalog pri opravljanju svojega dela.

Pri *timskem pristopu* sodeluje pri razvoju programov e-izobraževanja več učiteljev. To so lahko učitelji iz iste institucije ali več učiteljev z istega predmetnega področja, ki skupaj razvijajo gradivo ali si ga izmenjujejo, pregledujejo gradivo kolegov in drug drugemu dajejo povratne informacije. Pri timskem pristopu se lahko uporablja projektni menedžment ali pa tudi ne. Učitelji imajo lahko na voljo le pomoč asistenta ali računalniškega strokovnjaka ali pa

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

imajo na voljo vse vire, značilne za projektni razvoj, kot so znanje iz didaktike in medijske produkcije. Vsak učitelj – član delovne skupine se lahko sam odloči, katero gradivo bo uporabljal pri svojem programu (oziroma predmetu) ter katera gradiva bo delil s kolegi. Navadno na podlagi tega pristopa nastane več spletnih gradiv kakor pa celotnih programov. Večji poudarek je na razvoju gradiv, ki jih lahko uporabijo drugi učitelji ali udeleženci. Zelo verjetno je, da uporaba tega pristopa pripelje do točke, ko postane potreben bolj profesionalen pristop tako z vidika menedžmenta, oblikovanja gradiv in zagotavljanja kakovosti.

Projektni razvoj se navadno uporablja pri razvoju programov, še posebno pri kompleksnih projektih, ki vključujejo več različnih medijev. Poznamo več modelov in pristopov projektnega menedžmenta, za vse modele pa je značilno, da poteka delo v obliki delovne skupine, katere člani imajo različno znanje in spretnosti. Delovno skupino vodi projektni menedžer. Tak pristop omogoča večji nadzor nad delovnimi obremenitvami članov tima, tako izdelani programi pa so tudi ustrezne kakovosti. Zahteva pripravljenost za sodelovanje v timu in natančno določene naloge in odgovornosti članov tima.

Za projektni razvoj je značilno, da obstaja načrt projekta, določeni so časovni roki in cilji oziroma pričakovani dosežki projekta. Projektni razvoj se je veliko uporabljal pri razvijanju programov ŠND v velikih specializiranih organizacijah ŠND ali v velikih oddelkih ŠND v okviru izobraževalnih organizacij, ki poučujejo tudi na tradicionalen način. Zaradi kompleksnosti razvoja programov e-izobraževanja postaja čedalje pomembnejši tudi v drugih organizacijah, ki razvijajo takšne programe.

Izhodišča za razvoj programa e-izobraževanja

Priporočljivo je, da razvoj programa e-izobraževanja obravnavamo kot projekt, ki ga je treba skrbno načrtovati, če želimo, da bo uspešen, in za katerega veljajo pravila projektnega menedžmenta kot pri drugih projektih. Pomembno je, da je projekt formaliziran, da so določeni: dejavnost (načrt), časovni roki, delovna skupina in naloge članov delovne skupine, vodja delovne skupine in sredstva ter da vodstvo organizacije projekt podpira.

Za razvoj programov e-izobraževanja (še posebno kompleksnih projektov) se je v praksi izkazal kot uspešen *sistemski pristop*. E-izobraževanje obravnavamo kot sistem, upoštevamo pa tudi medsebojna razmerja ali interakcijo med komponentami tega

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

sistema, tj. med učiteljem, udeležencem, gradivom in tehnologijo. Pri razvoju moramo upoštevati, da so komponente med seboj povezane in da bo posamezna odločitev vplivala na vse komponente sistema.

Po sistemskem pristopu (ki temelji na projektnem menedžmentu) so faze v razvoju programov e-izobraževanja naslednje: načrtovanje, zasnova, razvoj (v ožjem pomenu), pilotna izvedba, evalvacija in vzdrževanje programa. Načrtovanje in zasnova sta tesno prepletena.

Neločljiva sestavina projektnega menedžmenta je ustrezna dokumentacija; to je še posebno pomembno pri kompleksnih in obsežnih projektih. Kompleksnost in obsežnost projektov razvoja programov e-izobraževanja merimo lahko po obsegu vsebin (in trajanju programa), po uporabljenih medijih, po obsegu finančnih sredstev in glede na sestavo delovne skupine za razvoj programa.

Vsem, ki se lotevajo razvoja programov e-izobraževanja, priporočamo skrbno pripravo in vzdrževanje projektne dokumentacije. Dokumentacija namreč omogoča celostno in sistematično podlago za razvoj programa; to zagotavlja, da pri razvijanju programa ne spregledamo katere od bistvenih sestavin. Sestavine v dokumentu se večinoma tudi spreminjajo, saj se med razvojem porajajo nove, boljše zamisli. Lahko pa se tudi zgodi, da moramo zaradi nepredvidenih okoliščin spremeniti prvotno zamisel (na primer zamenjati člana delovne skupine zaradi neizpolnjevanja obveznosti, daljše odsotnosti ipd.). To pa pomeni, da med izpeljavo projekta nastane več različic dokumentov, v katerih so zapisane vse te spremembe.

Funkcije projektne dokumentacije so:

- ☐ *osnova* za razvoj programa e-izobraževanja: dokumentacija je nekakšen vodnik, saj nas usmerja pri delu;
- ☐ *celotnost in sistematičnost*: pri razvijanju programa upoštevamo vse potrebne elemente, da česa ne pozabimo;

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- ☐ *seznam najpomembnejših elementov:* pri razvijanju programa se osredotočimo na bistveno;
- ☐ *nadzor nad projektom:* nad tem, da so načrtovane aktivnosti izpeljane v predvidenem času z načrtovanimi sredstvi in da so vse morebitne spremembe dokumentirane;
- ☐ *podlaga za izračun stroškov:* načrtovane aktivnosti projekta zahtevajo ustrezen čas, denar, ljudi, opremo in infrastrukturo.

Enotnih navodil za vodenje projektov razvoja programov e-izobraževanja in tudi za pripravo dokumentacije ni. V nadaljevanju predstavljamo le eno od možnosti, ki jo lahko ustrezno dopolnimo ali spremenimo za potrebe svojega projekta.

Zasnova programa e-izobraževanja poteka v dveh korakih, prvi korak je opredelitev izhodišč, drugi pa zasnova izvedbenega modela. Izhodišča in zasnova izvedbenega modela sta medsebojno povezani, zato sta lahko oba dela tehnično predstavljena v enem ali dveh ločenih dokumentih.

Dokumentacija predstavlja formalni okvir za vodenje projekta e-izobraževanja. En del dokumentacije se veže na projekt razvoja programa (izhodišča), drugi pa opredeljuje izvedbeni model programa e-izobraževanja (zasnova izvedbenega modela).

Zasnova izvedbenega modela programa e-izobraževanja

Tudi pri pripravi zasnove izvedbenega modela programa e-izobraževanja moramo vsebinsko pretehtati pglavitne determinante modela. Podobno kot pri pripravi izhodišč se tudi pri pripravi zasnove izvedbenega modela programa e-izobraževanja lotimo priprave dokumentacije na podlagi spiska vprašanj, na katera moramo odgovoriti, preden začnemo razvijati program. V nadaljevanju bomo na kratko predstavili nekaj najbolj pogostih vprašanj.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Prvo vprašanje: Ime programa

Kako bomo poimenovali program? Ime programa običajno na kratko označuje vsebino programa.

Drugo vprašanje: Namen in cilji programa

Kakšen je namen in kakšni so cilji programa? Namen označuje širši cilj nekega programa, v katerem je navedeno, kaj naj bi se naučil udeleženec, kaj naj bi naredil učitelj. Cilji pa so ožji in bolj konkretno definirani – v njih je natančneje opredeljeno, kaj naj bi znali udeleženci narediti oziroma bolje narediti po končanem izobraževanju. Cilji nas vodijo pri razvoju nekega programa, hkrati pa določajo, kaj morajo po končanem izobraževanju doseči udeleženci programa. Če bodo cilji dobro definirani, nam bo to pomagalo pri pisanju vsebine, pri izpeljavi programa, ocenjevanju udeležencev in evalvaciji programa.

Tretje vprašanje: Status programa

Ali bo naš program samostojen ali sestavni del neke širše celote? Razvijamo lahko izobraževalni program, ki predstavlja le en predmet v okviru nekega formalnega sistema izobraževanja. Če razvijamo samostojen program, moramo razmisliti o tem, kakšen status bo imel naš program oziroma kakšno listino bo prejel udeleženec po uspešno končanem programu.

Četrto vprašanje: Raven zahtevnosti programa

Na kakšni ravni zahtevnosti bo program? Ali bodo s programom predstavljene vsebine na osnovni ravni ali na bolj poglobljeni specialistični ravni?

Peto vprašanje: Pogoji za vključitev v program

Kakšni so pogoji za vključitev v program? Predhodna izobrazba in znanje udeležencev, delovne izkušnje, računalniško znanje ipd.

Šesto vprašanje: Potreben obseg ur za učenje

Koliko ur učenja bo potrebnih za celoten program? Pri urah učenja se upoštevajo ure, ki jih porabi povprečni udeleženec za učenje iz različnih gradiv, opravljanje različnih aktivnosti in izpolnjevanje različnih obveznosti, ki so pogoj za uspešno dokončanje izobraževanja.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Sedmo vprašanje: Strategija izobraževanja

Kakšna bo strategija izobraževanja? Ali bodo v ospredju potrebe udeležencev in poučevanje ne bo le posredovanje znanja, ali bomo uporabljali konstruktivistični pristop v kombinaciji z vedenjskim, ali bomo upoštevali različne učne stile udeležencev? Od tega bodo odvisne tudi oblike pedagoške podpore, način ocenjevanja ipd.

Osmo vprašanje: Učno okolje

Katero učno okolje bomo uporabili za razvoj in izvajanje e-izobraževanja? Odločiti se moramo med komercialnimi učnimi okolji, med odprtokodnimi ali lastnim razvojem učnega okolja.

Deveto vprašanje: Dodatna gradiva

Ali bodo imeli udeleženci na voljo poleg elektronskega učbenika na spletu še CD ali DVD oziroma dodatna gradiva v pisni obliki? Ali bodo imeli na voljo še dodatna navodila v pisni obliki ali na spletu, kot na primer navodila za uporabo učnega okolja, splošne informacije v zvezi z izvedbo programa, navodila za učenje iz elektronskega učbenika ipd.?

Deseto vprašanje: Podpora udeležencem

Kakšna bo tutorska in administrativno-tehnična podpora? Katere oblike pomoči in v kolikšnem obsegu bodo na voljo udeležencem, s katerimi mediji, koliko udeležencev bo v eni skupini in koliko oblik pomoči bo na voljo v sklopu programa brez dodatnega doplačila?

Enajsto vprašanje: Struktura programa

Kakšna bo struktura programa e-izobraževanja? Kako se bo členila vsebina programa – na koliko vsebinsko zaokroženih enot, kot so na primer moduli, poglavja in učne enote? Katere učne aktivnosti bodo vključene pri izvedbi programa? Določimo elemente vse do ravni in videza posamezne učne enote oziroma strani elektronskega učbenika.

Dvanajsto vprašanje: Tehnologija udeležencev

Katero tehnologijo bodo pri učenju uporabljali udeleženci? Ali bodo uporabljali stacionarne računalnike, prenosne računalnike, dlančnike, mobilne telefone ipd.? Glede na to priredimo razvoj vsebin in organizacijo izvedbe.

Trinajsto vprašanje: Mediji

Kateri mediji bodo umeščeni v elektronski učbenik in v kakšnem razmerju? Izbira medijev in razmerje med njimi sta odvisna od vrste dejavnikov, med najpomembnejšimi pa so narava

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

predmeta oziroma snovi ter značilnosti ciljne skupine.

Štirinajsto vprašanje: Kraj učenja

Kje se bodo večinoma učili udeleženci? Ali se bodo učili doma, v službi, v učnem centru? Od mesta učenja je običajno odvisna tudi razpoložljivost tehnologije, kar vpliva tudi na zasnovo izvedbenega modela.

Petnajsto vprašanje: Preverjanje znanja

Kako se bo preverjalo znanje udeležencev? Določiti je treba obveznosti udeležencev in način preverjanja njihovega znanja, ki lahko poteka tako kot v tradicionalnem izobraževanju, z uporabo računalnika ali v kombinaciji obeh, sproti ali na koncu izobraževanja, pa tudi, kako se ocenjuje sodelovanje udeležencev pri učnih aktivnostih, kot na primer v diskusijskih forumih, blogih, wikijih ipd.

Zasnova e-gradiv

Različni avtorji različno pristopajo k zasnovi e-gradiv. Tako npr. Gerlič zasnovo e-gradiv razdeli na sinopsis, scenarij ali objektno orientirani načrt, podrobni tehnični načrt, izdelavo objektov, potrebnih za aplikacijo, združevanje objektov v večpredstavnostno aplikacijo, testiranje končnega izdelka in evalvacijo ter uporabo v izobraževanju.

Pri tem je **sinopsis** tisti element e-gradiva, s katerim določimo izobraževalne cilje, ki jih želimo doseči z gradivom, naše funkcionalne zahteve in kriterije za verifikacijo. Najprej torej skušamo predvideti, kakšna bo aplikacija in njen namen, sledi splošen opis s funkcijami in perspektivami aplikacije, predvidimo pa tudi ciljno publiko in omejitve. Z navajanjem funkcionalnih zahtev predvidimo način dostopa do aplikacije, opredelimo vhodne postopke, njihovo programsko interpretacijo v obliki izhodnih dejanj ipd.; predvidimo tudi uporabniški vmesnik, potrebno strojno in programsko opremo ...

S scenarijem ali objektno orientiranim načrtom predvidimo vse sestavne dela oz. objekte e-gradiva in njihovo zaporedje.

V **podrobnem tehničnem načrtu** predpostavimo in opišemo dokončno obliko objektov. Vsebuje **scenarije posameznih sestavnih delov (objektov)**, če so ti kompleksnejši (avdio,

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

video, animacije, posebni zvočni učinki, komunikacijske možnosti ipd.). V svojem uvodu ima tematski opis sekvence, ki mu sledi vsebinski opis in vzgojno-izobraževalni namen; sledi splošni opis, nato pa opis funkcionalnih zahtev. Opis objektov vsebuje: identifikacijo objektnih tipov in njihove lastnosti (zaslon z besedilom, ozadje, slike, slikovni gumbi, vroča polja, animacije, video, komunikacije, zvočni posnetki ...), opis in delovanje aplikacije. Opis funkcionalnih zahtev zajema: izbor možnosti in polja za krmiljenje¹, vhodne podatke in njihovo obdelavo², uporabniški vmesnik³, strojno in programsko opremo⁴.

Pomembno je poudariti, da je za izdelavo kakovostnega e-gradiva **potreben tim**. Vloge v timu lahko opredelimo kot:

1. SCENARIST, ki bo razvil, oblikoval in dokumentiral učno sekvenco z vsemi interakcijami;
2. SPLETNI OBLIKOVALEC, ki bo napisano dokumentacijo spremenil v končni izdelek;
3. GRAFIČNI OBLIKOVALEC, ki bo izdelal grafično in video podobo;
4. VIDEO IN AVDIO SNEMALEC;
5. STROKOVNJAK, ki bo posamezne dele TESTIRAL in jih sestavil v končno podobo s pomočjo orodij;
6. PROGRAMER, ki bo napisal morebitne posebne rutine, potrebne za končni izdelek;

¹Pomeni opis dogodkov po zagonu sistema (npr. po zagonu se pojavi informacijski meni, ki uporabnika seznani z osnovnimi tipi gumbov in možnih polj, ki jih bo uporabil za navigacijo; seznani ga tudi s pomočjo, ki mu je na razpolago med prebiranjem sekvence (npr. klasični jezički ali roletni meniji zaradi strukture podatkov niso potrebni), in strukturo polj za krmiljenje sekvence (npr. polja za krmiljenje so na vsaki strani enaka). Omogočajo prehode z ene strani na drugo, prikaz predhodne strani in direktni izhod iz sekvence ipd. Teoretični pojmo so navadno sestavni del zaslonske slike, pri nekaterih zaslonih pa se pojavijo s pritiskom na vroča mesta ali slikovni gumb.

²Dogodki, ki so povezani s pozicijo in akcijo kazalne naprave, veljajo za vhodne podatke. Kot vhodni podatki so veljavni tudi podatki s tipkovnice, predvsem tipke nazaj, naprej, esc. Vsak vhodni podatek sproži reakcijo, katere posledica je sprememba zaslonske slike.

³Običajno se vsebina zaslonskega ozadja neprestano spreminja in je povezana z obravnavo snovi. Prehajanje med zasloni je običajno linearno le na začetku. V zadnjem delu sekvence pa sprehajanje po hierarhično urejenih straneh omogočajo dodatne strani, ki se pojavijo v ospredju. Hiter prehod med stranmi in možnost, da se vedno vrnemo na začetni zaslon, onemogočata, da bi se izgubili v sekvenci. Za boljši pregled lahko pripravimo tudi dogodkovni diagram.

⁴Opis te opreme.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

-
7. VODJA, ki bo koordiniral vse člane skupine in ki pozna odgovora na vprašanja, kaj želimo doseči, kako bomo to dosegli in katero dokumentacijo bomo pripravili oz. uporabljali.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

4 DIDAKTIČNA IZHODIŠČA ZA ZASNOVO E-GRADIV

E-gradivo prispeva zlasti pri spodbujanju **aktivne vloge učečega, razvijanju generičnih kompetenc, samoregulacijskih procesov, individualizaciji in diferenciaciji učenja.**

V e-gradivu je treba upoštevati **didaktična načela**. Ta lahko razdelimo v tri glavne skupine, in sicer: učna načela izobraževalne komponente, načrtovanja in programiranja gradiva in vzgojne komponente⁵.

UČNA NAČELA UČENJA NA DALJAVO		
Izobraževalna komponenta	Načrtovanje in programiranje gradiva	Vzgojna komponenta
Učno načelo razvojne bližine	Učno načelo sistematičnosti	Učno načelo nazornosti
Učno načelo stvarnolične pravilnosti	Učno načelo postopnosti	Učno načelo aktivnosti udeležencev
Učno načelo individualizacije	Učno načelo eksemplarnosti	Učno načelo historičnosti in sodobnosti

Učno načelo **razvojne bližine** je izpeljano iz spoznanj psihologije, ki ugotavlja in upošteva, da vsak udeleženec izobraževanja prehodi v svojem razvoju določene stopnje, od katerih ima vsaka svoje razvojno pogojene posebnosti. Od organizatorjev in oblikovalcev e-gradiva še posebej zahteva:

- da poznajo posebnosti posameznih razvojnih stopenj udeležencev;
- da poznajo izkušnje udeležencev (njihov "predstavno-pojmovni zaklad");
- da v celoti poznajo njihove interese in nagnjenja;
- da poznajo in sledijo (preučujejo) dojemljivosti udeležencev na določeni razvojni stopnji;
- da upoštevajo delovni tempo in vztrajnost udeležencev in seveda zmožnosti prenosnih medijev, vključenih v e-gradivo, ter zahtev samostojnega dela itd.

⁵Pov. po Didaktična izhodišča učenja na daljavo.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Učno načelo **stvarnolične pravilnosti** učenja zahteva, da se ob upoštevanju posebnosti učne snovi uporabljajo take učne metode in mediji, ki posredovani učni snovi ustrezajo in izzivajo v udeležencih ustrezne psihofizične funkcije. Vsebuje pa tudi zahtevo po znanstvenosti, ki predvideva, da pripravljavci e-gradiva posredujejo na vseh učnih stopnjah nepopačeno znanstveno resnico v obliki, ki je udeležencem na določeni razvojni stopnji dostopna.

Učno načelo **individualizacije** je neke vrste dopolnitev učnega načela razvojne bližine. Ob psihološkem spoznanju, da imajo udeleženci enake starosti približno enake razvojne značilnosti, poudarja tudi, da se kot posamezniki razlikujejo med seboj po določenih fizioloških in psiholoških individualnih posebnostih. Učno gradivo jim uspešno ustreže, če pravilno ugotovi vsaj globalne individualne razlike in če mu uspe, da prilagaja učno delo (oblike, metode, medije, načine pridobivanja povratnih informacij itd.) individualnim posebnostim posameznih udeležencev brez škode za uspevanje celotne skupine. Individualizacijo pri učenju uspešno izvajamo tudi z različnimi načini diferenciacije (zunanja, notranja, fleksibilna).

Učno načelo **sistematičnosti** zahteva, da sestavlja e-gradiva skrb za red pri posredovanju in utrjevanju učne snovi, v katerem ima vsako spoznanje svoje določeno mesto in je do drugih spoznanj v natančno določenih odnosih nadrejenosti, prirejenosti in podrejenosti. Pri vseh oblikah pouka nasploh je sistematičnost potrebna že iz psiholoških razlogov. Neurejene vednosti in znanja si udeleženec izobraževanja težko zapomni, sistematičnost pa mu lajša orientacijo, boljša razlikovanje in primerjanje ter zagotavlja preglednost. Bistvo sistematiziranja učnih vsebin je v tem, da iz množice znanstvenih dejstev in posplošitev izločimo določene vsebinske elemente kot oporne točke, da se ta oporišča razvrstijo v logično zaporedje in da se pri tem drugi vsebinski elementi koncentrirajo okoli ustreznih oporišč.

Učno načelo **postopnosti** se nanaša na človekovo splošno težnjo, da sprejema novo le s pomočjo sorodnega starega. Za postopnost v učenju skrbimo tako, da smiselno ravnamo po naslednjih znanih didaktičnih pravilih:

- od lažjega k težjemu,
- od enostavnega k zapletenemu,
- od bližjega k daljnemu,
- od znanega k neznanemu,
- od konkretnega k abstraktnemu.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Učno načelo **eksemplarnosti** uči, da je treba učno gradivo tudi pri učenju na daljavo oceniti, torej določiti, kaj je bolj pomembno in kaj manj. Pomembnejše gradivo se mora globlje obdelati, manj pomembno gradivo pa predelamo le informativno in na nivoju prepoznavanja.

Učno načelo **nazornosti** zahteva celostno čutno doživljanje, to je perceptivno dojemanje preučevanega objekta s čutili, usvojitev dejstev in oblikovanje pravih predstav. Upoštevanje načela nazornosti pomeni omogočiti učencem, da med učenjem s čutili neposredno dojemajo objektivno stvarnost, ki se proučuje.

Učno načelo **aktivnosti** udeležencev nas usmerja na didaktično dejstvo, da je aktivnost pri pouku plodna le v primeru, če je:

- spontana, to je, če praviloma izhaja iz udeležencev samih, ker jo občutijo kot svojo resnično, ne zgolj sugerirano ali vsiljeno nalogo;
- zavestna je aktivnost le, če udeleženec jasno ve, zakaj se je treba učiti, če se zaveda smotra in naloge pouka in če ima do obeh pravih odnos, to je, če teži k čim večji dognanosti učnih storitev;
- produktivna (ustvarjalna), če udeleženec vloži vanjo vse svoje sile in sposobnosti in v okviru svoje razvojne pogojene zmogljivosti izraža uspeh svojega učenja v podobi zaznavnega produkta ali storitve.

Pogoj za pravilno upoštevanje tega učnega načela je krepka motivacija, kajti z njo dobiva snov za udeleženca čustven odnos in smisel, ki sta v učenju na daljavo za zavestno prisvajanje in sodelovanje še posebej nujna. S tem je tesno povezano vzbujanje interesov in nagnjenj. Pomemben je zlasti interes, ki usmerja udeleženca k določeni vsebini, predmetu ali pojavi z namenom, da ga natančneje in globlje spozna.

Učno načelo **historičnosti in sodobnosti** zahteva, da moramo znanstvene vsebine preučevati znanstveno, to pomeni, da moramo posamezne naravne in družbene pojave preučevati razvojno, v njihovem dialektičnem gibanju od preteklosti do sedanjosti. Historičnosti kot zgodovinskemu načinu poučevanja posameznih problemov pa moramo pridružiti tudi načelo sodobnosti, ki se nanaša predvsem na neprestano aktualiziranje in posodabljanje učnih vsebin, uporabo sodobnih medijskih oz. multimedijskih možnosti, sodobnih komunikacij, stalno modernizacijo učnega dela itd.

Pregled nekaterih didaktičnih osnov, ki smo ga opravili, kaže, kako celoviti in zapleteni so procesi, ki vsebujejo in v sebi prepletajo vse sestavine vzgojno-izobraževalnega dela in didaktičnih zakonitosti.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048
Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Vodilen naj bo t. i. **induktivni pristop**, saj ta spodbuja aktivno učenje z odkrivanjem. Izhaja iz posameznih primerov in problemov konkretnih praks ter v njihovo reševanje umešča pojasnjevanje (usvajanje) splošnih teoretskih principov.

Z didaktičnega vidika prispeva h kakovostnejši didaktični izvedbi, če učni cilji in dejavnosti upoštevajo posodobljeno **Bloomovo taksonomijo** (Anderson in Krathwohl 2001, 67–68). Taksonomija zajema kognitivne procese in z njimi povezane miselne spretnosti razvršča od manj zahtevnih (*angl. lower order thinking skills*) k bolj zahtevnim miselnim spretnostim (*angl. higher order thinking skills*): znanje (poznavanje), razumevanje, uporaba, analiza, sinteza in evalvacija. Učne cilje lahko izrazimo (opredelimo) kot obvladovanje (doseganje) miselnih spretnosti določene stopnje zahtevnosti, s preverjanjem pa ugotavljamo, koliko so bile te spretnosti dejansko osvojene.

ZNANJE – POMNITI (pridobiti, prepoznati in priklicati ustrezno znanje iz dolgoročnega spomina)

RAZUMEVANJE – RAZUMETI (sestaviti pomen iz govornega, pisnega ali grafičnega sporočila tako, da ga interpretira, podpre s primeri, razvrsti, obnovi, iz njega sklepa, primerja in razloži)

UPORABA – UPORABITI (izvesti in uporabiti način oz. sredstvo za izdelavo)

ANALIZA – ANALIZIRATI (»razstaviti« gradivo na sestavne dele, ugotoviti, v kakšnem odnosu ali razmerju so drug do drugega in celotne strukture, oz. ugotavljanje njihovega namena s pomočjo razlikovanja, organiziranja in dodajanja)

SINTEZA – VREDNOTITI (presojanje s pomočjo kriterijev in standardov ter z uporabo preverjanja in kritičnega razmisleka)

VREDNOTENJE – USTVARITI (sestaviti elemente v smiselno celoto, spremeniti elemente v novo strukturo ali obliko z generiranjem, načrtovanjem ali izdelovanjem)

Pri nastajanju e-gradiv moramo upoštevati tudi razlike v **učnih stilih**. Udeleženci se namreč ločijo po svojem stilu učenja. V grobem ločimo površinsko in globinsko učenje, pri čemer je za prvega značilno, da si skuša udeleženec gradivo zapomniti, za slednjega pa, da ga skuša razumeti. Bolj zaželeno je globinsko učenje.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Globinsko učenje v e-gradivu spodbujamo npr. tako, da:

- od udeleženca zahtevamo, naj prouči nasprotujoče si trditve, ki jih najde na različnih spletnih straneh in so predmet poučevanja;
- dela z drugimi udeleženci na skupnem projektu;
- si na svojih primerih skuša pojasniti razlago ipd.

Seveda moramo pri pripravi e-gradiva upoštevati še drugo delitev učnih stilov. Tj. delitev na vizualni, aditivni, olfaktorni ... učni stil. Pri tem velja opozoriti, da moramo uporabljati mešanico stilov. Kajti čeprav se običajno vsakdo bolje uči v enem stilu, se mora priučiti tudi drugega.

Pomembna značilnost e-gradiv je **interaktivnost**. Poznamo najmanj tri stopnje interaktivnosti: nizko, srednjo in visoko. Pod nizko stopnjo interaktivnosti razumemo npr. povezave do dodatnih pojasnil, slovarčka, vprašanj za preverjanje (brez podanih rešitev oz. namigov) ipd. Pod srednjo stopnjo interaktivnosti razumemo povratne zanke. Gre npr. za povezave do vprašanj s podanimi rešitvami ali namigi na klik. Pod visoko stopnjo interaktivnosti pa razumemo večstopenjske algoritme. Gre npr. za vprašanja, pri katerih so odzivi različni glede na uporabnikov odgovor. Uporabnik je npr. voden, da ponovno predela neko snov oz. mu je zastavljeno podvprašanje ob neustreznem odgovoru.

Interaktivnost srednje ali visoke stopnje najlažje dosežemo z animacijami oz. t. i. kvizom (ki pa ne sme ostajati na nižjih taksonomskih stopnjah).

Interaktivnost sicer najlažje dosežemo z uporabo »gumbov« na vsaki zaslonski strani. Povedano drugače, uvedemo lahko povezave do:

- preverjanj razumevanja, analiziranje ... (na različnih taksonomskih stopnjah),
- motivacijskih vprašanj;
- navedb oz. napotkov na poglobljeno obravnavo (npr. na spletni naslov, klasično gradivo ...);
- navedb virov (klasičnih, spletnih ...);
- vsebin, ki jih želimo podariti (uporaba »POMNI!« gumba);
- razvedrilnih vsebin;
- slovarčka ipd.

Seveda lahko uporabljamo tudi pojasnila neposredno ob glavnem besedilu in multimedijskih elementih.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

5 KORAKI IZDELAVE E-GRADIV

Priprava e-gradiv zahteva drugačen pristop in razmislek, kot če se lotevamo pisanja klasičnega učnega gradiva.

Pri iskanju rešitev moramo imeti ves čas pred očmi ugotovitve, do katerih smo prišli v zasnovi programa, kot npr. kdo so udeleženci programa, kakšni so cilji oziroma kakšne rezultate pričakujemo, s kakšnimi viri razpolagamo ipd. Upoštevati pa moramo tudi, kakšno bo tehnološko okolje, v katerega bomo umestili e-gradivo (Bregar et al. 2009).

Tehnološko okolje delita Siemens in Tittenberger (2009) v dve osnovni kategoriji:

- integrirano učno okolje,
- kombinirana uporaba posamičnih orodij.

Obe kategoriji dajeta številne izvedbene možnosti, upoštevajoč tudi možnost uporabe e-poučevanja v živo ali po virtualni učilnici.

Zaradi odprtih in številnih opcij, na katere pomembno vplivajo uporabljene tehnološke rešitve, je e-gradivo shematsko težko predstaviti. Ne glede na to npr. Fee (2009, 109) omenja naslednje sestavine: besedila, viri (predstavitve, simulacije, zvočni in video dodatki), aktivnosti (diskusijske skupine, igre, simulacije, praktične vaje) in ocenjevanje.

Ne glede na to, kakšno sestavo e-gradiva izberemo, velja upoštevati naslednja priporočila pri pripravi (Fee, 2009):

- potreben je skrben menedžment vseh aktivnosti, povezanih z razvojem e-gradiv;
- e-gradivo mora omogočiti učinkovito učno izkušnjo;
- e-gradivo mora vsebovati raznovrstne aktivnosti učnega procesa, ne zgolj branje gradiva;
- e-gradivo mora izkoristiti prednosti spleta.

Ta priporočila moramo imeti ves čas pred očmi.

Prvi korak v pripravi e-gradiv je vsebinska priprava gradiv, ki zajema najprej opredelitev namena in učnih ciljev ter kompetenc, opredelitev osnovnih vsebinskih sklopov in njihovo podrobnejšo razčlenitev ter izbiro aktivnosti in primerov.

V okviru priprave moramo nato opredeliti oblikovno in grafično zasnovo besedila in se odločiti, katere medije bomo uporabili v e-gradivu.

Aktivnosti, povezane z vsebinsko in oblikovno zasnovo ter izborom medijev, potekajo v praksi pogosto sočasno. Velja tudi poudariti, da morajo biti oblikovne in tehnološke rešitve podrejene vsebini, katere izhodišče pa predstavljajo namen in cilji ter kompetence.

Če povzamemo, izkušnje kažejo, da je ob izdelavi kakovostnega e-gradiva smiselno slediti določenim korakom oz. algoritmu.

Algoritem za izdelavo e-gradiva:

1. KLASIČNO GRADIVO OZ. POVZETEK IZ TEGA (pripravi strokovni avtor);
2. SCENARIJ (pripravi na podlagi klasičnega gradiva scenarist, lahko strokovni avtor, upoštevajoč standarde za e-gradivo);
3. UREJEN SCENARIJ (pregleda in pripravi urednik);
4. POTRJEN SCENARIJ (pregleda in potrdi konzultant);
5. PROGRAMSKO OKOLJE (izbere programer v sodelovanju s sodelavci – scenaristom, urednikom ...);
6. PRIPRAVA MULTIMEDIJSKIH ELEMENTOV (pripravi npr. multimedijski tehnik, fotograf ..., lahko sam strokovni avtor ali scenarist);
7. PROGRAMIRANJE (programer);
8. TESTIRANJE (v prvi fazi lahko scenarist, strokovni avtor, drug programer ipd., v drugi fazi neodvisen uporabnik e-gradiva).

6 STROKOVNO AVTORSTVO

Uvod

Izkušnje kažejo, da je dobro, če želimo izdelati kakovostno, tj. strokovno neoporečno, didaktično ustrezno in, kar se tiče multimedijskih elementov in interaktivnosti, uravnoteženo e-gradivo, izhajati iz klasičnega gradiva. Če se lotimo pisanja scenarija brez predhodnega klasičnega gradiva, se namreč več posvečamo stroki, manj didaktiki, medtem ko za interaktivnost običajno zmanjka energije in volje. Nasprotno pa prirejanje klasičnega gradiva pomeni, da se lahko bolj osredotočimo na tiste elemente, ki so značilni za e-gradivo, tj. interaktivnost in multimedija. Seveda to velja v primeru, da je klasično gradivo strokovno in didaktično že ustrezno.

Da je klasično gradivo in posledično e-gradivo didaktično ustrezno, mora biti zadoščeno določenim kriterijem oz. t. i. izhodiščem.

Mi se naslanjamo na izhodišča, ki jih je smiselno upoštevati v izobraževanju odraslih, razvita pa so bila v okviru projekta Impletum za višješolsko izobraževanje.

Osnova za pripravo e-gradiva je kompetenčno zasnovano gradivo oziroma tako zasnovan katalog znanja. Ta vsebuje splošne cilje, predmetno-specifične kompetence in operative cilje. Vključuje t. i. informativne in formativne cilje.

Informativni cilji obsegajo vsebine znanja na različnih taksonomskih stopnjah, kar udeležencem omogoča spoznanje ustreznega strokovnega področja na podlagi eksemplarnega znanja in delno sistematike, ki je potrebna za kakovostno delo.

Formativni cilji opredeljujejo spretnosti, veščine, delovne navade, usposobljenost pri uporabi metod, postopkov, delovnih procesov, konceptov, strategij, ki omogočajo opravljanje ključnih delovnih nalog. Formativni cilji se definirajo z vidika obvladovanja metod dela, delovnih postopkov, konceptov, strategij za reševanje konkretnih problemov v konkretnih situacijah.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Vsebinska priprava e-gradiv

Koraki v pripravi e-gradiv

Priprava učnih gradiv za program e -izobraževanja zahteva drugačen pristop in razmislek, kot če se lotevamo pisanja učnega gradiva za izobraževalni program, katerega izvedba bo potekala v glavnem v razredu, predavalnici ali pa v seminarski sobi.

Pri pripravi e-gradiv izhajamo iz splošnih usmeritev, ki smo jih z izhodišči in izvedbenim modelom opredelili v zasnovi programa e-izobraževanja. Naslednji koraki v razvoju e-gradiv terjajo konkretne odločitve o vsebini programa, oblikovno tehničnih vidikih in tehnološki podpori. Pri iskanju rešitev moramo imeti ves čas pred očmi ugotovitve, do katerih smo prišli v zasnovi programa, kot na primer, kdo so udeleženci programa, kakšni cilji oziroma kakšne rezultate naj bi program prinesel, s kakšnimi viri razpolagamo itd. Upoštevati pa moramo tudi, kakšno bo tehnološko okolje, v katerega bomo umestili e-gradiva.

Tehnološko okolje, v katerem deluje program e-izobraževanja, delita Siemens in Tittenberger (2009, 37) v dve osnovni kategoriji:

- ☐ integrirano učno okolje,
- ☐ kombinirana uporaba posamičnih orodij.

Obe kategoriji dajeta številne izvedbene možnosti, upoštevajoč tudi možnost uporabe e-poučevanja v živo ali pa virtualnih učilnic na eni strani in podcastov (poddaja), posnetih video predavanj in prostodostopnih virov na drugi strani.

Zaradi odprtih in številnih opcij, na katere pomembno vplivajo uporabljene tehnološke rešitve, je e-gradiva shematsko (na splošni ravni) težko predstaviti. V literaturi najdemo različne predstavitve: od zelo enostavnih, da program sestavljata vsebina in podporni elementi (*angl. framework*) (Horton 2006, 358), do bolj razčlenjenih predstavitev.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Fee (2009, 109) na primer omenja naslednje sestavine: besedila, viri (predstavitve, simulacije, zvočni in video dodatki), aktivnosti (diskusijske skupine, igre, simulacije, praktične vaje) in ocenjevanje.

Ne glede na to, za kakšno sestavo e-gradiv smo se odločili, pa velja upoštevati splošna priporočila o razvoju programov e-izobraževanja (Fee 2009, 102):

- ☐ potreben je skrben menedžment vseh aktivnosti, povezanih z razvojem e-gradiv;
- ☐ e-gradivo mora omogočiti učinkovito učno izkušnjo;
- ☐ e-gradivo mora vsebovati raznovrstne aktivnosti učnega procesa, ne zgolj branje gradiva;
- ☐ e-gradivo mora izkoristiti prednosti spleta.

Ta priporočila moramo imeti pred očmi že pri pripravi zasnove programa e-izobraževanja, usmerjati pa nas morajo tudi v naslednjih korakih priprave e-gradiv oziroma programa e-izobraževanja.

Prvi korak v pripravi e-gradiv je *vsebinska priprava gradiv*, ki zajema najprej opredelitev namena in učnih ciljev programa, opredelitev osnovnih vsebinskih sklopov in njihovo podrobnejšo razčlenitev ter izbiro aktivnosti in primerov.

V okviru priprave gradiv moramo nato opredeliti oblikovno ter grafično zasnovo besedila in spletnih strani besedila in se odločiti, katere medije bomo uporabili v gradivu.

Aktivnosti, povezane z vsebinsko in oblikovno zasnovo ter izborom medijev, potekajo v praksi pogosto *sočasno*, a velja poudariti, da morajo biti oblikovne in tehnološke rešitve podrejene vsebini, katere izhodišča predstavljajo namen in učni cilji programa. Enako velja za pisanje besedila.

Opredelitev namena in učnih ciljev

Vsebinska priprava gradiv za program e-izobraževanja je v glavnih značilnostih enaka kot priprava gradiv za ŠND. Izhajati mora iz dejstva, da bo udeleženec študiral praviloma samostojno. Zato mora biti program e-izobraževanja vsebinsko in didaktično zasnovan tako, da omogoča udeležencu učinkovito samostojno učenje *brez neposredne prisotnosti in pomoči učitelja*.

Udeležencem, ki se učijo sami, so dobro opredeljeni učni cilji v veliko pomoč. Z njimi jasno povemo, kaj konkretno lahko pričakujejo od uspešno opravljenega programa. Učni cilji določajo pomen posameznih vsebin v programu in s tem usmerjajo udeleženca pri učenju. Primerjava dosežkov in učnih rezultatov z učnimi cilji omogoča udeležencu, da sam oceni, kako uspešen je v učnem procesu.

Jasno oblikovani učni cilji pomagajo tudi *avtorjem učnih gradiv*, da sestavo programa prilagodijo učnim ciljem. Postavljeni učni cilji so tudi izhodišče za pripravo vprašanj za samopreverjanje znanja in za sestavo različnih aktivnosti, s katerimi spodbujamo interakcijo v učnem procesu in nadomeščamo neposredni stik med udeležencem in učiteljem. Z dobro opredeljenimi cilji usmerjamo učna prizadevanja, zmanjšujemo možnost napačnih začetnih usmeritev in nepotrebnega dela. Dobro opredeljeni cilji so jasni, precizni in relevantni.

Pri oblikovanju učnih ciljev izhajamo iz namena, zaradi katerega smo se razvoja programa sploh lotili. *Namen* je splošna opredelitev, s katero utemeljimo, zakaj je določen program v izobraževanju sploh potreben. *Učni cilji* konkretno določajo, kaj bo udeleženec pridobil z uspešno opravljenim programom.

Učnih ciljev je navadno več, njihovo število je odvisno od obsežnosti programa. Pogosto cilje razčlenimo na podcilje. Osnovni cilji se nanašajo na program kot celoto, podcilji pa na posamezne vsebinsko zaokrožene dele programa.

Rowntree (letnik, 52) razvršča cilje glede na učinke za udeleženca v štiri skupine. To so:

- ☐ cilji pomnjenja (pojmi, izrazi, postopki, ki naj si jih udeleženec zapomni);
- ☐ cilji oblikovanja stališč (kako bo program vplival na udeleženčeva stališča in vrednote);

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048
Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- ☐ cilji razumevanja (katere nove vidike razumevanja določenih pojavov in procesov bo udeleženec spoznal);
- ☐ cilji aktivnosti (novih fizičnih spretnosti ali komunikacijskih sposobnosti).

Opredelitev osnovnih vsebinskih sklopov

Na kakšen način določiti vsebino programa? Vsebina je v osnovi določena že s cilji programa, ki so v nekaterih primerih vnaprej (zunanje) določeni.

Pri izobraževanju za specifične namene oziroma področja, ki jih na primer določa zakonodaja, pravilniki in drugi uradni dokumenti, se dilema, kakšen naj bo vsebinsko program, pravzaprav ne pojavlja. Posebnih težav tudi ni, ko gre za vsebinsko ustaljen in znan izobraževalni program. Seveda pa moramo tudi pri programih, katerih vsebina je v strokovnem smislu znana, posebno skrb nameniti spremljanju novosti in razvoju stroke in stalno skrbeti za vsebinsko osveževanje programa.

Več razmisleka terja vsebinska priprava programa, kadar gre za novo področje na sploh ali vsaj novo področje v določenem prostoru.

Ne glede na to, ali gre za razvoj vsebinsko povsem novega programa ali le za dopolnjevanje in osveževanje obstoječega, so pristopi določanja vsebin programa precej pestri in se v osnovi razlikujejo po tem, ali je v ospredju našega zanimanja *vsebina* ali *udeleženec*.

Eden pomembnih virov razlik v metodah in pristopih poučevanja je, kateri element izobraževalnega procesa je izhodišče razvoja programa. V tem smislu razlikujemo poučevanje, usmerjeno k vsebini (*angl. content centered teaching*), k učitelju (*angl. teacher centered teaching*) in k udeležencu (*angl. learner centered teaching*).

Za poučevanje, usmerjeno k *vsebini*, je značilno, da je izhodišče in osrednja točka pedagoških naporov vsebina. Vsebine nikakor ni mogoče spreminjati zato, da bi program bolj ustrezal potrebam udeležencev ali učiteljev. Za program je pogosto pristojen nek zunanji organ.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Za poučevanje, usmerjeno k *učitelju*, je značilno, da se poučevanje podreja učitelju kot strokovni avtoriteti in organizatorju izobraževalnega procesa. Udeleženci so pasivni prejemniki znanja učitelja. Ta pristop je še vedno prisoten v oblikah formalnega izobraževanja, četudi se vse bolj pogosto dopolnjuje z drugima dvema pristopoma. Za izobraževanje odraslih je manj primeren.

K *udeležencu* usmerjeno poučevanje se prilagaja njegovim potrebam tako z vidika vsebin, izvedbe in pogosto tudi ocenjevanja. To pomeni, da je potrebno ves čas razvoja programa e-izobraževanja in v tem okviru priprave učnih vsebin imeti pred očmi udeleženca, ki se bo prebijal skozi program v glavnem sam. Za e-izobraževanje je nedvomno potrebna motivacija. In če te motivacije ni, se e-izobraževanje kaj kmalu konča. Vedeti moramo, da imajo avtorji programov drugačen, običajno bolj pozitiven odnos do učenja kot udeleženci, ki so pogosto primorani, da se lotijo izobraževanja. E-izobraževanje je zanje pogosto edina možna oblika izobraževanja, četudi dokaj zahtevna. Zato je potrebno, da program izobraževanja pripravimo tako, da bo zanimiv, spodbuden, zabaven in proaktiven. Vloga učitelja oziroma tutorja je pomagati in olajšati proces učenja udeležencu, ne pa sebi.

Zlasti pri analizi lastnega poznavanja in strokovnih diskusij kot potencialnih virov informacij za pripravo osnovne vsebine velja uporabiti splošno znane tehnike in orodja za generiranje idej: viharjenje možganov, miselni vzorci, diagram poteka, drevo relevantnosti in podobno.

Ko oblikujemo vsebino programa, nas ne sme zapeljati lastni interes in strokovno zanimanje za področje tako, da bi vsebine nekritično širili, češ, vse to je zanimivo in pomembno.

Pravo mero v obsegu vključenih vsebin moramo iskati v trikotniku ciljev programa, razpoložljivih virov (kadrovski, časovni in finančni) ter sprejemljivimi obremenitvami udeležencev.

Razčlenjevanje vsebine

Rezultat opredelitve osnovne vsebine programa je v grobem razdelana dispozicija ali osnutek vsebine programa. Zlasti pri razvoju programov e-izobraževanja na osnovi

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

sistemskega pristopa je podrobno pripravljena dispozicija nujna za nadaljnje faze razvoja programa, saj na ta način zagotovimo pokrivanje vsebin in se izognemo podvajanju.

Kako se lotiti še bolj podrobnega razčlenjevanja? Pri podrobnejšem razčlenjevanju je priporočljivo najprej razmisliti, katera so osnovna *pedagoška* sporočila, ki jih želimo udeležencem posredovati po posameznih temah. Podobno kot ima pisatelj že pri začetnem snovanju romana idejo o končnem razpletu, moramo imeti tudi na začetni stopnji in kasneje ves čas pred očmi zamisel o tem, kakšen je končni cilj programa. Sporočila in ideje, ki naj udeleženca pripeljejo do tega cilja, morajo biti logično povezane.

Najbolj uporabne tehnike, ki nam pomagajo razčlenjevati vsebino programa, so podobne tistim, ki smo jih navedli pri opredelitvi osnovnih vsebinskih sklopov (različni grafični prikazi, viharjenje možganov, intervjuji in fokusne skupine).

Pri podrobnejšem razčlenjevanju vsebin si pomagamo lahko še z analizo učnih ciljev, opredelitvami aktivnosti, identifikacijo osnovnih pedagoških sporočil (*angl.: teaching points*).

Če gradimo vsebino programa *na odprtem pristopu*, je nepogrešljiva tudi fleksibilnost, sprejemljivost za ideje drugih, predvsem udeležencev in dopolnjevanje programa med samo izvedbo.

V praksi se priprave vsebin izobraževalnih programov največkrat lotevamo na osnovi logike strukture, ki je razumljiva in jasna predvsem strokovnjakom, ki določeno področje obvladajo. Takšna razporeditev tem pa je manj domača udeležencem programa, ki želijo s procesom izobraževanja določeno področje šele osvojiti. Bolj kot suhoparna logična struktura bo morda udeležence programa motivirala za učenje struktura, ki jim bo najprej ponudila v razmislek najbolj aktualne ali zahtevne teme (na primer na osnovi nazaj usmerjenega zaporedja).

Tak način določanja tem je posebej primeren za odprti pristop razvoja programov e-izobraževanja.

Enonivojsko razčlenitev predstavlja na primer program, razčlenjen samo na učne enote, brez višjih razčlenitvenih ravni. Nasploh je priporočljivo, da struktura nima preveč ravni, saj s tem

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

izgubljam na preglednosti. Struktura na štirih ravneh razčlenitve se običajno navaja kot najvišja, še sprejemljiva stopnja razčlenjenosti.

Poimenovanje ravni je različno in sledi vsebinski zasnovi posameznih ravni, deloma pa je odvisno tudi od narave gradiva. Najnižja razčlenitvena raven je običajno učna enota. Učna enota je vsebinsko in didaktično zaključen del učne vsebine ali e-gradiva, ki ima samostojno pedagoško funkcijo in učni cilj (Rebolj 2008, 209).

Učni elementi

Razvoj e-izobraževanja je v sestavo e-gradiv uvedel nov pojem: *učni element ali gradnik* (angl. *learning object*).

Z učnimi elementi razumemo e-gradiva, ki so dosegljiva na internetu in so namenjena uporabi v e-gradivih. Learning Circuit Glossary Learning definira učni element kot večkrat uporabljivo, tehnološko (od medijev) neodvisno zbirko informacij, ki jo je mogoče uporabiti kot del vsebine programa e-izobraževanja. Učinkovita uporaba učnih elementov predpostavlja, da so ti opremljeni z ustreznimi metapodatki podatki (o njihovi vsebini, lokaciji, tehničnih karakteristikah, datumu nastanka in dopolnjevanja, povezavi z drugimi elementi) in da podpirajo njihovo uporabo orodja za izobraževanje in upravljanje učnih vsebin.

V teoriji in praksi e-izobraževanja danes ni enotnih pogledov, kaj je mogoče opredeliti kot učni element in kaj ne. Knowledge Presenter, vodilni ponudnik svetovalnih storitev za razvoj e-vsebin, enači učni element s posamezno učno enoto. Tudi Horton (2006, 32) pa poudarja kot

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

ključno značilnost učnega elementa ravno njegovo sposobnost, da je z njim mogoče doseči določen učni cilj. Drugi obravnavajo učni element ožje, kot krajše besedilo, posamezno sliko, animacijo, video ali zvočni zapis, skratka kot element, ki ga je mogoče vključiti v učno gradivo, nima pa samostojne pedagoške funkcije (McRory 2004, 1–14).

Kljub velikim pričakovanjem nekaterih strokovnjakov, da bo pojav učnih elementov bistveno spodbudil razvoj e-izobraževanja in prinesel velike prihranke, je uporaba učnih elementov še vedno precej skromna. Razloge gre iskati predvsem v tem, da učni elementi kot naprej opredeljeni gradniki učnega procesa ovirajo fleksibilnost, iniciativnost in kreativnost učiteljev. Večina razpoložljivih učnih elementov je v angleškem jeziku, kar predstavlja dodatne ovire za uporabnike v neangleško govorečih deželah.

Učne aktivnosti

Učne aktivnosti udeležencev so ena bistvenih značilnosti izobraževalnih programov, namenjenih za samostojno učenje.

Osnovni namen učnih aktivnosti v programih e-izobraževanja je, da *nadomesti interakcijo* med učiteljem in udeležencem, ki v tradicionalnem izobraževanju poteka praviloma v živo. Aktivnost lahko opredelimo kot interakcijo udeleženca v učnem procesu z uporabo različnih virov, usmerjeno k *doseganju določenih učnih ciljev* (Beetham 2007, 28). Aktivnost oziroma interakcija se uresničuje tako, da udeleženec izvaja določeno delo (naloge), povezano na primer z nekimi osnovnimi spretnostmi, miselnimi procesi, stališči ali pa z vedenjem bodisi sam, v skupini ali pa ob pomoči učitelja oziroma tutorja. Z učnimi aktivnostmi torej razumemo kakršnokoli delo udeležencev (branje, pisanje esejev in seminarjev, samopreverjanje znanja, diskusije, izvajanje eksperimentov, ekskurzije), ki je vključeno v izobraževalni program z namenom doseganja učnih ciljev. Toda samo delo udeleženca ni nujno učna aktivnost. Ne naučimo se prav veliko, če na primer samo klikamo po različnih spletnih naslovih ali pa kramljamo v e-klepetalnici o naših novoletnih načrtih. Učimo se z

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

razmišljanjem, raziskovanjem, organiziranjem, presojanjem, povzemanjem, razpravljanjem, odločanjem, uporabo zamisli itd. Učne aktivnosti sicer lahko izvajamo s klikanjem ali pogovori v e- klepetalnici, vendar mora biti njihov cilj jasno opredeljen, kajti le tako lahko spodbudimo mentalno izkušnjo, ki bo pripeljala do znanja. Običajno so opravljene učne aktivnosti element ocenjevanja uspešnosti dela udeležencev.

Za doseganje učnih ciljev so potrebne tri različne vrste učnih aktivnosti (Horton 2006, 38):

- ☐ absorpcijske aktivnosti (*angl. absorb activities*),
- ☐ storilnostne aktivnosti (*angl. do activities*),
- ☐ povezovalne aktivnosti (*angl. connect activities*).

Absorpcijske aktivnosti potekajo običajno z branjem, opazovanjem, poslušanjem. Primeri takih aktivnosti so predstavitve in demonstracije, učiteljevo pripovedovanje zgodb (*angl. story telling*), obiski (muzejev, znamenitosti itd.). Pri teh aktivnostih je udeleženec v glavnem fizično pasiven, a mentalno aktiven. Posebej primerne so za motivirane udeležence, ki želijo osvežiti ali nadgraditi znanje, saj s temi aktivnostmi pridobivajo informacije in z njihovo pomočjo tudi lahko prihajajo do novega znanja.

Pri *storilnostnih aktivnostih* morajo udeleženci storiti ali napraviti nekaj v povezavi s tistim, o čemer so se učili. Udeleženec lahko vadi določen postopek, se igra ali pa odgovarja na vprašanja. V primerjavi z absorpcijskimi aktivnostmi je priprava in izvajanje storilnostnih aktivnosti zahtevnejša in dražja. Storilnostne aktivnosti uporabljamo, kadar želimo:

- ☐ omogočiti udeležencem varno in zanimivo prakso, da bodo sposobni znanje uporabiti v stvarnosti;
- ☐ izboljšati motiviranost udeležencev, posebej tistih, ki jim je učenje teorije in konceptov dolgočasno;
- ☐ spodbuditi udeležence k absorpcijskim aktivnostim, tako da se s storilnostnimi aktivnostmi prepričajo o uporabnost znanja.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

S *povezovalnimi aktivnostmi* združuje udeleženec tisto, kar se je naučil, s tistim, kar že ve ali je že izkusil pri delu, v življenju. Povezovalne aktivnosti ne prinašajo novega znanja, pač pa razvijajo bolj zahtevno znanje in kompetence. Osnovni namen povezovalnih aktivnosti je olajšati uporabo znanja kasneje. Primeri povezovalnih aktivnosti so poglobljena vprašanja, udeleženčevo pripovedovanje zgodb, raziskovalne aktivnosti, originalno delo.

Povezovalne aktivnosti vključujemo v učni proces, kadar:

- ☐ je bistvena uporaba znanja ali kompetenc;
- ☐ dosedanja uporaba ni ustrezna;
- ☐ gre za izobraževalni program splošne narave in je pomembna sposobnost uporabe splošnih načel;
- ☐ udeleženci ne prepoznajo, kako uporabiti novo znanje;
- ☐ udeleženci niso sposobni samostojnega povezovanja znanja.

Običajno poteka proces učenja tako, da najprej pridobimo osnovne informacije oziroma znanje, to preizkusimo v praksi in nato na novo osvojeno združimo z drugim znanjem oziroma kompetencami, torej tako, da začnemo z absorpcijskimi aktivnostmi, nadaljujemo s storilnostnimi in končamo s povezovalnimi aktivnostmi. Vendar lahko vključujemo učne aktivnosti tudi v drugačnem zaporedju. Na zaporedje vpliva sama vsebina programa in pedagoško-didaktični model, na katerem je zasnovan program izobraževanja.

Za programe na osnovi *vedenjskih teorij* so zlasti primerne manj zahtevne absorpcijske pa tudi storilnostne aktivnosti. Usmeritev (filozofija) *kognitivnih teorij* zahteva izvajanje obsežnejših nalog, ki omogočajo analizo in sintezo osvojenega znanja in njegovo praktično uporabo (povezovalne aktivnosti). Pri programih na osnovi *konstruktivističnih teorijah* pa so v ospredju aktivnosti, ki vodijo k nastanku novega znanja. To so predvsem storilnostne aktivnosti. Uresničevanje pedagoških modelov na osnovi konektivizma pa predpostavlja

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

uporabo spletnih tehnologij 2.0, ki omogočajo povezovalne aktivnosti kot na primer socialno povezovanje, različne oblike spletnega objavljaja in diskusij, delovanje v virtualnih interaktivnih svetovih itd.

V preglednici 1 so prikazane najpogostejše uporabljene aktivnosti po vrstah aktivnosti.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Preglednica 1: Absorpcijske, storilnostne in povezovalne aktivnosti

Aktivnosti

absorpcijske	storilnostne	povezovalne
branje, opazovanje, poslušanje, pripovedovanje zgodb učitelja,	praktične vaje, eksperimenti, odkrivanje. raziskovanje, učitelja.	poglobljena vprašanja, pripovedovanje zgodb, izvirna dela.

Vir: Horton 2006, 41.

Učne aktivnosti se lahko izvajajo na različnih ravneh zahtevnosti. Udeleženec lahko bere enostavno besedilo iz osnovnošolskega učbenika ali pa zahteven članek iz znanstvene revije. Ista učna aktivnost pomeni lahko različno zahtevno nalogo za različne kategorije udeležencev: priprava povsem enake seminarske naloge za odraslo osebo, ki se po dolgoletni prekinutvi ponovno vključuje v izobraževanje, je lahko kaj trd oreh, za udeleženca podiplomskega programa pa rutinska zadeva.

Bistveno je, da izberemo in kombiniramo učne aktivnosti na tak način, da bo učni cilj dosežen.

Učne aktivnosti v e-izobraževanju

Podpora sodobne tehnologije v e-izobraževanju izjemno povečuje nabor različnih učnih aktivnosti in možne načine njihove izvedbe. Udeleženci lahko pridobivajo vsebine za branje iz različnih spletnih virov, poslušajo avdio in gledajo video posnetke, se seznanjajo z različni simulacijami. Vse to so primeri absorpcijskih aktivnosti, primernih za programe e-izobraževanja.

Tehnologija omogoča tudi izdelavo najrazličnejših iger, virtualnih okolij in virtualnih laboratorijev kot oblik storilnostnih aktivnosti. Te dajejo udeležencu nazorno informacijo o obnašanju določenega pojava ali osebe v različnih pogojih, kar pripomore, da udeleženec

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

pridobljeno znanje oziroma kompetence bolj učinkovito prenaša v prakso.

Različni diskusijski forumi, spletni dnevnik in druge oblike virtualnega komuniciranja lahko uvrstimo med povezovalne aktivnosti.

Sodobna tehnologija igra pomembno vlogo tudi pri zagotavljanju *povratnih informacij* o pravilnosti opravljenih aktivnosti. Povratne informacije lahko posredujemo na različne načine:

- ☐ s posredovanjem pravilnih odgovorov na posamezna vprašanja;
- ☐ z usmerjanjem na literaturo (te usmeritve naj poleg osnovnih informacij o delu vsebujejo tudi jasne napotke o poglavju, straneh, kjer je mogoče priti do odgovora na zastavljeno vprašanje);
- ☐ s pripravo vzorčnih odgovorov;
- ☐ s prikazom in analizo odgovorov udeležencev, ki so bili vključeni v prejšnje izvedbe programa;
- ☐ s prikazom nasvetov, spodbud, predlogov prejšnjih udeležencev.

Povratne informacije posredujemo z različnimi oblikami asinhrono in sinhrono komunikacije.

Priprava in spremljanje učnih aktivnosti v programu e-izobraževanja, usmerjenem k udeležencu, nedvomno pomeni za učitelje oziroma tutorje več dela in zahteva posebna znanja in kompetence. Ta vidik je v praksi pogosto prezrt ali vsaj premalo upoštevan. Učitelje je mogoče deloma razbremeniti z uporabo tako socialnega softvera in uporabo prosto dostopnih virov.

Učne aktivnosti kot sestavni del e-gradiva

Z aktivnostmi, vključenimi v izobraževalni program za samostojno učenje, razumemo v *širšem pomenu* kakršnokoli delo udeležencev (branje, pisanje, skupinske diskusije in podobno), ki so jih v skladu z zastavljenimi učnimi cilji predvideli učitelji, ki sodelujejo v

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

programu bodisi kot avtorji ali kot tutorji. Le nekatere teh aktivnosti pa so neposredno vključene in označene v e-gradivu. Aktivnosti, vključene v e-gradivo, morajo torej z različnimi nalogami (kot na primer preverjanje znanja, navajanje primerov, lastne izkušnje) *posnemati dogajanje v razredu* in predvsem zagotoviti, da z aktivnimi sodelovanjem ves čas vzdržujemo udeležencevo pozornost, zavzetost in koncentracijo.

Pogostnost aktivnosti v gradivu je različna, nikakor pa aktivnosti ne smejo biti prerediti posejane. Rowntree (Rowntree 1994b, 131,) priporoča, da naj bi udeleženec opravil določeno aktivnost vsaj po branju oz. pregledovanju e-gradiva, ki približno ustreza trem stranem tiskanega besedila. Opozarja pa, da lahko pričakujemo, da bosta udeleženceva zbranost in interes popustila po 'petih straneh branja' brez kakršnekoli druge aktivnosti.

Tudi aktivnosti, vključene v samo e-gradivo, lahko obravnavamo z različnih vidikov: glede na čas, ki je potreben za njihovo izvedbo in cilje, ki jih z njimi dosegamo, po zahtevnosti, po načinu posredovanja informacij udeleženca o opravljenih aktivnostih, po načinu in vsebini povratnih informacij, po pedagoških modelih.

Glede na navedene značilnosti je mogoče aktivnosti v gradivu razvrstiti v nekaj dokaj homogenih skupin:

- ☐ sprotne naloge,
- ☐ samopreverjanje znanja,
- ☐ obsežnejše naloge,
- ☐ primeri.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Sprotne naloge so umeščene v samo besedilo. Praviloma so manj zahtevne in namenjene predvsem vzdrževanju pozornosti (koncentracije) bralca (udeleženca) in sprotnemu preverjanju razumevanja prebranega besedila. Vprašanja in naloge se povezujejo z obravnavano tematiko. Sprotne naloge dosežejo svoj namen le tedaj, če je zagotovljena povratna informacija o pravih, možnih ali pričakovanih odgovorih. Sprotne naloge so v glavnem manj zahtevne absorpcijske aktivnosti.

Aktivnosti za samopreverjanje znanja so običajne dodane na koncu učne enote in poglavja. Pripravljene so v obliki enostavnih vprašanj, ki zahtevajo na primer izbiro pravilnega odgovora med več možnostmi, iskanje povezav med različnimi pojmi, dopolnjevanje besedila ali vstavljanje manjkajoče besede in podobno. Enostavnost vprašanj omogoča avtomatsko (samodejno) posredovanje pravih odgovorov, ki jih običajno dopolnjujejo razlage. To so storilnostne aktivnosti, ki jih lahko oblikujemo na različnih ravneh zahtevnosti. Več o tem v poglavju Metode preverjanja in ocenjevanja znanja udeležencev.

Obsežnejše naloge ali vaje predvidevajo sodelovanje tutorja, saj so praviloma zahtevnejše in obsežnejše, in uporabo različnih oblik sinhrono in asinhrono komunikacije. V glavnem spadajo med povezovalne aktivnosti.

Primeri so posebna, široka opredeljena, v praksi najbolj razširjena in popularna oblika učnih aktivnosti. Primeri so po svoji naravi lahko zelo enostavni ali pa zelo zahtevni in so glede na učne cilje zasnovani kot katera koli od treh vrst aktivnosti (absorpcijska, storilnostna, povezovalna).

Primere lahko pripravimo na številne načine:

- ☐ reference na že znano (na primer pomen grafičnih prikazov ilustriramo z znanim kitajskim pregovorom, da ena slika pove več kot tisoč besed) in navedbe drugih avtorjev, pričevanja in izjave;
- ☐ analogije, anekdote in druge zanimive zgodbe;
- ☐ situacijski primeri;

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- ☐ študije primerov;
- ☐ grafične predstavitve, avdio in video gradiva;
- ☐ primerki in vzorci;
- ☐ računski primeri in simulacije.

Pri pripravi primerov je tako kot pri ostalih aktivnosti ključnega pomena, da vnaprej razmislimo in določimo, kakšno funkcijo bo imel izbrani primer v procesu učenja in kakšne učne cilje želimo z njim doseči.

Rowntree (1994b, 149), razlikuje dva osnovna pristopa uporabe primerov pri razlagi osnovnih konceptov ali idej:

- ☐ pravilo razlagamo s primeri,
- ☐ primeri vodijo k pravilu.

Prvi pristop imenuje Rowntree RUL-EG, drugega pa EG-RUL.

EG-RUL pravilo omogoča udeležencem, da pridejo sami do novega znanja in je torej izhodišče za učenje na osnovi konstruktivistične teorije. Tak način pridobivanja novega znanja je precej zamuden in lahko tudi prezahteven za udeležence. Zato dostikrat uporabljamo nasprotni pristop, ko najprej postavimo pravilo oziroma definicijo in nato udeležencem omogočimo, da ga bolj temeljito in poglobljeno spoznavajo s primeri.

7 AVTORSTVO SCENARIJA E-GRADIV

Scenarij kot vezni člen med klasičnim in e-gradivom

Ključna osnova dobrega e-gradiva je **scenarij**. Ta je vezni člen med t. i. klasičnim gradivom in njegovo elektronsko interaktivno različico. »Pravo« e-gradivo namreč odlikujeta dve ključni lastnosti: **interaktivnost** in **vklučenost dinamičnih multimedijskih elementov**. Brez tega gre namreč samo za v elektronski zapis prevedeno klasično gradivo, najpogosteje kar v »pdf« formatu.

Ključ do kakovostnega e-gradiva je torej scenarij, s katerim ne povzamemo le vsebine klasičnega gradiva, ampak tudi natančno vsebinsko določimo interaktivne in multimedijske elemente.

Pri pripravi scenarija moramo biti pozorni na to, da **vsaka zaslonska stran predstavlja zaokroženo celoto**. To pomeni, da mora biti besedilo dovolj zgoščeno, vendar še vedno berljivo in zanimivo. Stavki naj bodo kratki, vendar ne suhoparni. Izogibati se je treba alinejskemu tipu podajanja snovi.

Upoštevajmo, da je lahko dolžina besedila na zaslonski strani tolikšna, da tudi ob postavitvi multimedijskih elementov t. i. drsanje (*ang. scrollinga*) ni potrebno. Običajno to pomeni od 1000 do 1500 znakov s presledki, odvisno od števila statičnih multimedijskih elementov na zaslonski strani.

Da bi bila vsaka zaslonska stran dovolj zanimiva, je smiselno, da vsebuje **v povprečju dva multimedijska elementa**. Pri tem predvidimo tako statične (slike, grafi, tabele) kot dinamične multimedijske elemente (animacija, avdio, video). Po slednjih se e-gradivo razlikuje od klasičnega gradiva.

Na vsaki zaslonski strani naj bo **zadoščeno tudi interaktivnosti**. Pri tem upoštevajmo, da naj ta ne bo le nizke stopnje zahtevnosti. Vključujmo srednjo, občasno tudi visoko stopnjo interaktivnosti. Za srednjo je značilna ena povratna zanka oz. podana povratna informacija, za visoko pa dve ali več.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Nizka stopnja interaktivnosti je nujna. Pomeni povezave preko ikon ali besed oz. besednih zvez.

V zvezi z interaktivnostjo še to. Lahko predvidimo standardne ikone (»gumbe«) za posamezne elemente: vprašanja za ponavljanje, preverjanje, animiranje, opozorila, poudarke, napotila za poglobitev predstavljene vsebine, razvedrilne vsebine, povezave s tematiko ipd.

Pri pripravi scenarija predvidimo ustrezno strukturo. Vsako e-gradivo ima uvodno stran, na kateri so podatki o avtorstvu, ima interaktivno kazalo, uvod, zaključek, test za preverjanje, zaslonske strani, ki predstavljajo glavno vsebino ... Razdeljeno naj bo na smiselne sklope, poglavja, podpoglavja, vendar največ do dveh, maksimalno treh nivojev.

Smiselno je predvideti zaključni »test« in »uvodno nalogo«, ki zaokrožata gradivo. Tudi po posameznim zaslonskih straneh oz. med samim gradivom vključujemo naloge, vprašanja, razvedrila ...

Zaključni test je lahko niz interaktivnih vprašanj, še bolje pa je, če gre za zaokroženo nalogo, ki omogoča dinamično, večnivojsko odločanje (reševanje). Slednje je seveda odvisno od programerskih možnosti.

Pri pripravi e-gradiva je treba upoštevati, da se e-gradivo lahko uporablja tako linearno kot tudi nelinearno (odvisno od programerskih možnosti oz. programerskega orodja, v katerem bo e-gradivo izdelano, in od učnega okolja, v katerem se bo uporabljalo).

Multimedijski elementi, tako statični kot dinamični, naj bodo smiselno umeščeni in v povezavi z vsebino.

Scenarij pripravi scenarist na podlagi klasičnega gradiva oz. izseka iz le-tega. Pri tem upošteva, da je prednost e-gradiva pred klasičnim v uporabi dinamičnih multimedijskih elementov in interaktivnosti.

8 UREDNIŠTVO E-GRADIV

Priprava urejenega scenarija

Pomembno vlogo pri pripravi e-gradiva ima urednik. Analiza e-gradiv, ki so nastala brez uredništva oz. te vloge, namreč kaže na nekatere, predvsem didaktične pomanjkljivosti e-gradiv.

Lahko rečemo, da urednik pripravi t. i. urejen scenarij. Na kaj naj bo pri tem pozoren?

Pozoren mora biti na več stvari. Urednik mora poznati osnovna didaktična načela, saj mora presoditi, ali je razporeditev vsebine smiselna, ali je scenarist upošteval stopenjskost, nazornost, sistematičnost idr. Presoditi mora tudi, ali je vsebina podana razumljivo in ali so upoštevane različne in predvsem primerne taksonomske stopnje.

Urednik mora tudi dobro poznati izhodišča. Skladno z njimi mora avtorja in scenarista usmerjati na uporabo induktivnega pristopa in teoretsko relevantnih primerov.

Presojati mora, ali je dovolj interaktivnosti in ali so vključeni ustrezni multimedijски elementi ter ali ima e-gradivo ustrezno strukturo (uvod, jedro, povzetek, zaključni test, sprotno preverjanje) ipd.

9 STATIČNI IN DINAMIČNI MULTIMEDIJSKI ELEMENTI

Izbor in integriranje medijev v program

Uporaba sodobnih medijev je ena temeljnih značilnosti e-izobraževanja. Za pravilno razumevanje vloge medijev v izobraževanju je treba pojem '*medijev*' natančneje opredeliti in razmejiti od pojma '*tehnologija*'.

Mediji so sredstvo komunikacije, ki vsak na svoj način predstavijo znanje, informacijo, študijsko gradivo (Gerlič in sodelavci 2002, 20). Predpostavke (elementi) delovanja medijev so informacijski vir, sredstvo za prenos informacije in prejemnik informacije.

Bates, eden vodilnih raziskovalcev s področja uporabe tehnologije v izobraževanju, uvršča med *medije* govor, pisno besedilo, gledališko dramo. Razred, knjiga, gledališče so *tehnologije*, ki omogočajo funkcioniranje medijev. Tehnologije torej ne komunicirajo, so fizična sredstva (Bates in Poole 2003, 48).

Takšno razumevanje medijev omogoča, da lahko tudi neposredno poučevanje z govorno besedo (*angl. face to face*) obravnavamo kot medij, četudi poteka brez tehnološke podpore. Pri obravnavi medijev v izobraževanju je tako smiselno obravnavati tudi neposredno poučevanje kot enega pomembnih izobraževalnih medijev.

Komunikacija je proces izmenjave sporočil oziroma informacij med dvema udeležencema ali več. Značilni komunikacijski proces je učenje: posrednik sporočila – učitelj oblikuje (kodira) učno sporočilo ali informacijo v določeno prenosljivo obliko, ki jo je mogoče posredovati (kot na primer beseda, slika, pisno besedilo). Učno sporočilo se nato s pomočjo tehnologije

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

posreduje prejemniku – udeležencu v učnem procesu, ki to sporočilo dekodira. Če gre za govorne besede, mora prejemnik besede slišati in dojeti njihovo vsebino (pomen), če gre za sliko, pa mora prejemnik sliko videti in razumeti.

Komunikacija je uspešna, če je *razumevanje* sporočila pri prejemniku – udeležencu v izobraževalnem procesu *enako* kot pri posredniku sporočila – učitelju. Učinkovito komuniciranje zahteva, da posredovane informacije upoštevajo izkušnje, sposobnosti in situacijo, v kateri se nahaja prejemnik – udeleženec učnega procesa.

Učinkovit komunikacijski proces predpostavlja tudi povratno informacijo od prejemnika k posredniku, s katero se preverja, ali je bila sprejeta informacija pravilno razumljena. Uporaba različnih medijev predpostavlja različne procese učenja z različnimi rezultati in različnimi tipi oziroma vrstami pridobljenega znanja. Če na primer spoznavamo e-izobraževanje iz strokovne literature, pridobimo drug tip znanja, kot če e-izobraževanje spoznavamo z neposrednim sodelovanjem v nekem izobraževalnem programu. Različni mediji in različne tehnologije nam omogočajo, da stvarne pojave spoznavamo z različnih zornih kotov.

Različni mediji ne pomenijo, da je mogoče označiti neke medije kot absolutno boljše ali slabše. Uporaba različnih medijev v izobraževanju torej ne pomeni odločanja za slabšo ali boljšo možnost. Temeljno vprašanje uporabe medijev v izobraževanju je v vprašanju, s kakšnim *načinom* medijev in s kakšno kombinacijo medijev doseči optimalne izobraževalne rezultate. Treba je upoštevati, da ni univerzalnega medija ne glede na njegovo tehnološko privlačnost, ki bi ustrezal vsem izobraževalnim zahtevam in okoliščinam.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Klasifikacija medijev in značilnosti komunikacijskega procesa

Bates in Poole (2003, 53) razvrščata medije v pet osnovnih skupin:

- ☐ neposredni stik (*angl. face to face contact*),
- ☐ besedilo (s statično grafiko vred),
- ☐ analogni zvočni (avdio) mediji,
- ☐ analogni videomediji,
- ☐ večpredstavnostni digitalni mediji (multimediji).

Delovanje medijev (razen govora v živo) ni mogoče brez ustrezne tehnološke podpore. Besedilo je lahko posredovano s tiskano publikacijo, računalnikom ali s televizijo. Video lahko prenašajo po televiziji, po internetu, z video kaseto ali DVD. Digitalni večpredstavnostni mediji so lahko posredovani prek interneta, satelitske povezave ali pa so shranjeni na diskih.

Za uporabnost v izobraževanju je pomembno razlikovati, ali mediji omogočajo *enosmerno komunikacijo* ali *dvosmerno komunikacijo*. Komunikacija je lahko sočasna (sinhrona) ali pa z zamikom (asinhrona).

Posamezni mediji in z njimi povezane tehnologije se bistveno razlikujejo po komunikacijskih možnostih. Temeljni viri razlik so v tem, ali je *možna povratna informacija udeleženca učitelju (interakcija) ali ne in v tem, ali je stik med njima možen le v istem času ali z določenim časovnim zamikom*. Mediji se razlikujejo tudi po tem, ali dopuščajo *prostorsko ločenost* učitelja in udeleženca v učnem procesu ali ne. Stik med učiteljem in udeležencem v živo, z govorjeno besedo, zahteva njuno sočasno fizično navzočnost na istem mestu, medtem ko tehnološko podprti mediji omogočajo izvedbo učnega procesa v *pogojih prostorske ločenosti*, kar je bistvena značilnost e-izobraževanja.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Navedena klasifikacija torej kaže temeljne odlike sodobnih medijev in tehnologij (računalnik in internet) v učnem procesu. Te tehnologije omogočajo:

- ☐ *dvosmerno komunikacijo* in s tem zagotavljajo interakcijo kot ključno komponento izobraževanja, po katerem se predvsem odlikuje tradicionalno izobraževanje z neposrednim stikom med učiteljem in udeležencem v primerjavi s ŠND in e-izobraževanjem;
- ☐ izvajanje učnega procesa v pogojih *prostorske ločenosti*, pri čemer je komunikacija lahko sočasna ali pa z zamikom; to zagotavlja prostorsko in časovno fleksibilnosti, ki je bistvena prednost e-izobraževanja v primerjavi s tradicionalnim izobraževanjem;
- ☐ *integriranje* besedil, zvoka in videa v obliki večpredstavnostnih medijev v internetno okolje in možnost dostopa do različnih internetnih informacijskih virov; to pomeni obogatitev možnosti v procesu pridobivanja znanja in kompetenc v primerjavi z možnostmi tradicionalnega in ŠND izobraževanja.

Merila za izbor medijev

V zadnjem desetletju prejšnjega stoletja je dinamični tehnološki razvoj, ki ga je spremljalo naglo širjenje novih tehnologij, iz dneva v dan bogatil in spreminjal ponudbo tehnoloških možnosti v izobraževanju. Glavna značilnost inovacijskih procesov v zadnjih letih je pojav *spletnih tehnologij 2.0*. Razpoložljivost, dostopnost in pestrost ponudbe medijev in izobraževalnih tehnologij se vse bolj izboljšuje tudi zaradi nižjih cen, nenehnih tehničnih izboljšav in čedalje zanesljivejše in zmogljivejše tehnološke infrastrukture.

V takih razmerah zahteva odločanje o vključevanju medijev in tehnologij v izobraževanje temeljit premislek, ne glede na to, ali gre za tradicionalno ali e-izobraževanje. Osnovne usmeritve o vključevanju medijev in z njimi povezanih tehnologij v program e-izobraževanja opredelimo že s strateškim načrtom in zasnovo programa, sam razvoj programa

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

e-izobraževanja pa zahteva jasno opredelitev meril, na katerih bodo temeljile odločitve. Praviloma se merila presoje ne smejo omejevat le na posamične vidike uporabe določenega medija za določen namen, pač pa morajo v skladu s strateškim načrtom in zasnovo programa zajeti širše vidike in upoštevati tako pedagoško-didaktično komponento programa kot tudi organizacijske, kadrovske, tehnične in finančne možnosti. Merila presoje morajo biti takšna, da lahko z njimi identificiramo bistvene razlike med lastnostmi posameznih medijev in tehnologij glede na uporabnost v izobraževanju in tudi s tehničnega vidika.

Kot izhodišče za opredelitev meril za izbiro medijev in tehnologije v izobraževanje lahko uporabimo Batesov SECTIONS model ocenjevanja uporabnosti izobraževalnih medijev in z njimi povezanih tehnologij, ki se je uveljavil tudi v praksi (Bates in Poole 2003, v Bregar et al. 2009). Merila za izbor izobraževalnih medijev v modelu SECTIONS so:

- ☐ S (*angl. students*) – študentje: značilnosti študentov oziroma udeležencev in ustreznost medijev in tehnologije glede na značilnosti udeležencev, tudi z vidika dostopnosti tehnologij;
- ☐ E (*angl. ease of use and reliability*) – enostavnost uporabe in zanesljivost. Kako enostavna je uporaba tehnologije, ki podpira določen medij, za učitelje in udeležence?;
- ☐ C (*angl. Costs*) – stroški: Kakšna je struktura stroškov za določeno tehnologijo in kakšni so stroški na udeleženca?;
- ☐ T (*angl. teaching and learning*) – poučevanje in učenje. Kakšni izobraževalni pristopi so potrebni pri uporabi določenega medija oziroma tehnologije? Katere mediji oziroma tehnologije najbolj ustrezajo določenim izobraževalnim pristopom?;
- ☐ I (*angl. interaction*) – interakcija: Kakšno interakcijo omogoča določena tehnologija?;
- ☐ O (*angl. organizational issues*) – organizacijska vprašanja. Kakšne organizacijske zahteve in omejitve postavlja uporaba določenega medija oziroma tehnologije? Ali so potrebne organizacijske spremembe?;

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- ☐ N (*angl. novelty*) – novost. Koliko časa se nova tehnologija že uporablja?;
- ☐ S (*angl. speed*) – hitrost. Kako hitro je mogoče izobraževalne programe prilagoditi uporabi določenega medija oziroma tehnologije? Kako hitro je mogoče prilagoditi novi tehnologiji učna gradiva?

Odločitve o uporabi medijev in tehnologije v izobraževanju se sprejemajo po različnih poteh, na ravni posameznika, ožje skupine ali celotne organizacije, odvisno od institucionalnega okolja in organiziranosti izobraževalnega sistema na sploh, od vrste izobraževalne organizacije in ne nazadnje od pomena odločitve same, upoštevajoč tudi finančna sredstva, potrebna za njihovo uresničitev. Vloga posameznika je precej zanemarljiva, če gre za strateške odločitve izobraževalne organizacije, a tedaj lahko računa, da bo vodstvo organizacije poskrbelo za podporo pri uvajanju tehnologije v izobraževalni proces.

Če odločitev o posodabljanju izobraževalnega procesa z uporabo tehnologije prejema posameznik ali ožja skupina, imajo načeloma bolj proste roke, manjša pa je podpora organizacija in tudi možnosti za zagotavljanje potrebnih sredstev so zato bolj omejene.

Ne glede na to ali, na kakšni ravni se sprejemajo odločitve, pa je pri tem potrebno upoštevati:

- ☐ kaj je namen in kaj so cilji izobraževalnega programa; kaj morajo udeleženci znati narediti, pokazati, izdelati po zaključku izobraževanja;
- ☐ kakšna je razpoložljivost medijev, kaj omogočajo posamezni mediji, upoštevajoč tudi kontekst izobraževanja; ali podpirajo uresničevanje učnih ciljev; kakšne so posebne zahteve določene učne aktivnosti in tudi značilnosti udeležencev;
- ☐ kakšni so stroški uporabe posameznih medijev, koliko časa imamo na voljo, ali razpolagamo z ustreznim znanjem, kakšne so tehnološke omejitve.

Včasih zaradi omejitev ne bomo mogli zbrati najprimernejšega medija. Ne glede na to pa morajo izbrani mediji in z njimi povezane tehnologije omogočati kakovostno izobraževanje. Vedeti moramo, da je besedilo v določenih okoliščinah najprimernejši medij in da ni idealnega medija, ki bi bil primeren za vse situacije.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Uporabnost in omejitve posameznih medijev

Mediji v e-izobraževanju spreminjajo izobraževalni proces in lahko ob ustrezni uporabi bistveno izboljšajo kakovost izobraževanja, saj omogočajo večjo fleksibilnost v zasnovi in izvedbi učnih programov (s prilagajanjem različnim učnim stilom; s fleksibilnostjo časa, tempa, prostora, vsebin izobraževanja), spodbujajo razvoj zahtevnejših miselnih procesov (*angl. high-order thinking skills*), dopuščajo večjo avtonomnost udeležencev izobraževanja v procesu učenja in omogočajo interakcijo med udeleženci kljub prostorski ločenosti.

Četudi se je dostopnost tehnologij, ki omogočajo uvajanje medijev v izobraževanje, v zadnjih letih bistveno izboljšala zaradi vse večje enostavnosti uporabe in cenovne dostopnosti, pa širšo in hitrejšo uporabo medijev v izobraževanju nasploh otežujejo najrazličnejši dejavniki. Hitrejše vključevanje sodobnih medijev zavirajo neusposobljenost nosilcev izobraževanja za novosti in inovacije, strah in nezaupanje v tehniko, nepoznavanje in neobvladovanje sprememb, ki jih prinese uporaba multimedijev, pomanjkanje finančnih sredstev, neuspešni (negativni) zgledi.

Pri uvajanju medijev v izobraževanje izhajamo iz zasnove programa e-izobraževanja in iz vsebinskih značilnosti.

V tem okviru pa pri odločanju, kako kombinirati in povezovati različne medije v programih e-izobraževanja, upoštevamo prednosti in omejitve posameznih medijev. V nadaljevanju bomo predstavili najznačilnejše prednosti in omejitve medijev v izobraževanju.

Zapisano besedilo

Zapisano besedilo je nedvomno najbolj razširjen medij, ki je odigral veliko vlogo pri razvoju človeške civilizacije nasploh in tudi v izobraževanju.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Zapisana besedila so enostavno dosegljiva (ne glede na uporabljen tehnologijo) in njihova priprava je relativno poceni. Velika prednost besedil v tiskani obliki je enostavna prenosljivost in preglednost.

Njihova glavna pomanjkljivost pa je nemodernost in statičnost, ki ne omogoča interakcije. Tiskana besedila so pogosto tudi po videzu neprivlačna. Na nekaterih območjih ali pri nekaterih skupinah prebivalstva uporabo zapisanih besedil dodatno ovira nezadostna stopnja pismenosti prebivalstva.

Če je gradivo shranjeno v elektronski obliki, ga je relativno enostavno spreminjati in prilagajati potrebam udeležencev in tudi popestriti z enostavno grafiko. Poglavitne težave pa prinaša branje z zaslona.

Od razvoja in učinkovitosti novih tehnologij (*angl. e-paper based multimedia*) bo v glavnem odvisno, kakšna bo vloga elektronsko zapisanih besedil v prihodnje nasploh in tudi v izobraževanju.

Vključevanje spletnih virov

Možnost uporabe že objavljenih spletnih vsebin pomeni eno bistvenih prednosti e-izobraževanja v primerjavi s tradicionalnimi izobraževalnimi programi. Izbor spletnih virov, s katerimi bomo prek spletnih povezav (*angl. links*) obogatili e-gradiva ali pa jih vključili v druge aktivnosti (na primer diskusijske forume, spletne dnevnike itd.), zahteva poznavanje in stalno spremljanje vsebine spletnih virov s področja izobraževalnega programa. Poleg tega je potrebno preverjanje uporabnosti spletnih virov z vidika oblikovnih in tehnoloških značilnosti. Zanimariti tudi ne smemo formalnih – pravnih pogojev uporabe spletnih virov.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Z vsebino razumemo podatke in informacije, ki sestavljajo spletno stran, vključno s podpornimi informacijami (metainformacijami). Glavno vsebinsko merilo je informacijska vrednost (*informativnost*) spletnega vira za program e-izobraževanja. Informacijska vrednost se kaže v primernosti vsebine z vidika potreb udeležencev in učnih ciljev in z vsebinsko skladnostjo spletnega vira in programa e-izobraževanja.

Skladnost informacij ni odvisna zgolj od prekrivanja vsebin, pač pa tudi od deleža odvečnih in manjkajočih vsebin v spletnem viru glede na program e-izobraževanja. Vključevanje spletnih virov z obilico odvečnih informacij bo udeležencu povzročalo dolgotrajno iskanje uporabnih informacij in zmanjševalo njegovo zbranost in motiviranost.

Tudi vključevanju spletnih virov z informacijami, ki so sicer zanimive, a ne neposredno uporabne in potrebne, se je pametneje odreči, saj zmanjšuje učinkovitost učnega procesa. Pri odločanju, katere dodatne spletne vire vključiti, moramo imeti ves čas pred očmi, kako bo na ta način posredovana informacija koristila udeležencu. S spletno povezavo lahko pridemo do temeljne literature za določeno teorijo, bolj podrobno pojasnimo določene postopke, prikažemo izjeme od pravila ali razložimo določene pojme itn.

Povezave med obema vrstama informacij so enostranske ali dvostranske. Enostranske povezave pomenijo, da informacije, ki je označena kot izhodiščna ne bi bilo smiselno iskati na spletu. Tako na primer je smiselno poiskati na spletu definicijo za nek izraz iz gradiva, ne pa tudi obratno, torej iskati nek izraz na spletu, če že razpolagamo z njegovo definicijo. Pri dvostranskih povezavah je smiselno oboje: na primer za splošni pregled poiskati podrobnosti na spletu ali pa obratno; na spletu za že dane podrobnosti pridobiti splošni pregled.

Nepogrešljivi del vsebine spletnih strani so *metainformacije*, ki razlagajo razpoložljive informacije z različnih vidikov. Metainformacijsko vlogo imajo usmerjevalni elementi v

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

e-gradivu, na primer povzetki, pojmovniki, kazala, ki bistveno prispevajo k vsebinski preglednosti.

Pri odločitvi, ali določeni spletni vir vključiti ali ne, moramo presoditi tudi ustreznost stila, zahtevnost besedila ter uporabljeni jezik z vidika značilnosti udeležencev in njihovih sposobnosti. Analizirati moramo kakovost, relevantnost in globino povezav, ki jih vsebuje spletni vir, zlasti v primeru samostojnega učenja.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Pomemben element uporabnosti spletne strani, zlasti za nekatera izobraževalna področja, je aktualnost spletne strani. Določa jo pogostost ažuriranja (osveževanja), približek ažurnosti pa nakazuje čas objave zadnje novice.

Drugi, prav tako pomemben vidik vsebinske ustreznosti spletnih virov, je *verodostojnost informacij*. Verodostojnost informacij presojamo po tem, ali je spletni vir vreden zaupanja (*angl. trustworthiness*) in na ustrezni strokovni ravni. Pri ocenjevanju vrednosti zaupanja si pomagamo z odgovori na vprašanje, kdo je lastnik strani in kakšen je njegov ugled, kakšna je narava (funkcija) spletne strani, ali so objavljeni kontaktni podatki. Izhodiščno informacijo o tehtnosti spletne strani daje že končnica domene.

Pri vrednotenju strokovnosti moramo poznati lastnika spletne strani, dobrodošla pa je tudi informacija o avtorju in njegovih referencah.

Za uporabo del, objavljenih na spletu, velja ista zakonodaja o avtorskih pravicah kot za dela, objavljena drugje. Osnovno načelo avtorskega prava je, da je uporaba tujega avtorskega dela brez dovoljenja nezakonita. Na področju avtorskih pravic so se za dela, objavljena v elektronski obliki, v zadnjih letih uveljavile tako imenovane licence *Creative Commons* (CC). CC razlikuje 4 vrste avtorskih pravic, ki omogočajo dodelitev 11 različnih vrst licenc (Hofman 2009, 96). Če avtor dela licence ni podelil vnaprej, je treba soglasje za uporabo dela posebej pridobiti.

Prevladujoče stališče pravnih strokovnjakov je, da *vključevanje spletnih virov* (brez neposredne uporabe v gradivu) ne zadeva avtorskih pravic. Navajanje spletnih povezav namreč ne pomeni uporabe dela, pač pa zgolj posredovanje informacije o njegovem obstoju in dosegljivosti.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Uporaba multimedije kot razlikovalnega elementa

Element, ki razlikuje klasično gradivo od e-gradiva, je **uporaba multimedije**. Če so v klasičnem gradivu prisotni **statični multimedijski elementi**, kot so slike, grafikoni, tabele, fotografije ipd., so v e-gradivu poleg teh prisotne tudi avdio-vizualne vsebine, tj. videi, animacije, simulacije, zvočni zapisi ipd. Ti t. i. **dinamični multimedijski elementi** prispevajo **k večji zanimivosti**, privlačnosti e-gradiva ter posledično **k večji motivaciji za študij**.

Grafika postaja v zadnjih letih v izobraževanju vse bolj priljubljen in razširjen medij. Razloge za to iščemo v bogatejši in pestrejši ponudbi grafične tehnologije ob enostavnejši tehnični uporabi. Izdelava grafičnih prikazov ne pomeni več tako zelo zamudnega in dragega opravila, ki ga je bilo včasih skoraj nujno zaupati posebej usposobljenim strokovnjakom. Danes lahko izbiramo med različnimi orodji, ki so namenjena zgolj grafičnim prikazom ali pa tudi drugim medijem.

Ključno vodilo pri oblikovanju grafičnih prikazov je, da se moramo izogibati nepotrebnim podrobnostim in se osredotočiti na res bistvene elemente. Tako je grafika še posebej uporabna za predstavitev abstraktnih in kompleksnih konceptov. Kljub relativni enostavni tehnični uporabi je potrebno pri izdelavi upoštevati nekatera priporočila o oblikovnih vidikih priprave gradiv, kot na primer o resolucijah, uporabi barv, tipu črk ipd.

Zaradi večje nazornosti imajo enostavni simbolizirani grafični prikazi (kot so na primer, sheme, grafikoni ipd.) prednost pred fotografijami.

Fotografije postajajo danes vse bolj priljubljen element e-gradiv, saj jih je ob visoki dostopnosti digitalnih kamer in preprosti uporabi precej enostavno vključiti v gradiva. Slabost fotografij v primerjavi s posebej pripravljenimi grafičnimi prikazi je predvsem v tem, da so fotografije skorajda nujno obremenjene z odvečnimi podrobnostmi in kaj hitro postanejo tudi zastarele. Res pa tudi je, da lahko s posrečeno izbrano fotografijo v učni enoti dosežemo opazen pedagoški učinek, predvsem pa večjo nazornost.

Tudi uporaba **videa** zahteva dovolj zmogljive internetne povezave. Z videom razumemo, *prvič, sinhrono komunikacijo udeležencev (s tako imenovano videokonferenco)*, ki so prostorsko ločeni, in *drugič*, uporabo vnaprej pripravljenih *video posnetkov*, ki dopuščajo le enosmerno komunikacijo. Prednost videokonferenc je predvsem v možnostih sočasne komunikacije in interakcije dveh ali tudi več skupin udeležencev na različnih lokacijah. Prostorska komponenta, ki pomembno vpliva na dostopnost izobraževanja, se z video komunikacijo dokaj uspešno obvladuje in s tem znižuje stroške izobraževanja, posebej tiste, ki so povezani s potovanji in z odsotnostjo z dela. Videokonference so se izkazale kot

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

posebej spodbudne pri izvajanju različnih aktivnosti prostorsko ločenih skupin. Videokonference omogočajo tudi uporabo istih virov in gradiv (*angl. sharingresources*). Dobro pripravljeni video posnetki lahko bistveno pripomorejo k boljšemu razumevanju kompleksnih ali manj poznanih pojmov ali pojavov.

Uporaba **zvočnih posnetkov** v izobraževanju ne pomeni preprosto snemanja in predvajanja tradicionalnega predavanja, pač pa mora temeljiti na upoštevanju posebnosti tega medija.

Zvočni posnetki prispevajo k *boljšemu pomnjenju* in pomagajo pri razumevanju konceptov in zahtevnejših učnih procesov. Človeški glas, ki je praviloma nosilec zvočnih posnetkov, je tudi najbolj naravni način komuniciranja v izobraževanju. Četudi dopušča zvok praviloma le enosmerno komunikacijo, pa omogoča uporabniku kontrolirano uporabo (na primer: večkratno predvajanje, prekinitve, ipd.). Zvok kot medij je skorajda nepogrešljiv pri nekaterih skupinah izobraževalnih programov (na primer pri učenju tujih jezikov, glasbe), učenje pa naredi bolj dostopno tistim skupinam prebivalstva, ki imajo zaradi različnih razlogov težave z branjem (slepi in slabovidni; osebe z nizko stopnjo pismenosti).

Uporaba zvoka je s tehnološkega vidika precej enostavna, saj je oprema za snemanje in predvajanje zvoka standardna sestavina računalniških operacijskih sistemov. Tudi druge tehnologije, kot na primer CD in DVD, so danes široko dostopne in razširjene. Novi načini posredovanja zvočnih napisov, kot so na primer *podcasti* (poddaje) odpirajo nove možnosti uporabe zvočnega medija v e-izobraževanju. Nova orodja, kot je na primer *Skype*, omogočajo sočasno dvosmerno komunikacijo. Orodja, ki omogočajo transformacijo zvoka v besedilo, pa lahko osebam, ki imajo iz kakršnih koli razlogov težave s pisanjem, bistveno olajšajo vključevanje v izobraževanje.

Igre in simulacije so posebna oblika večpredstavnostnih medijev, ki se v zadnjih letih posebej hitro razvija in širi. Igre in simulacije omogočajo učinkovito in aktivno učenje, prilagojeno potrebam udeležencev. Prednosti so v možnosti večkratne uporabe in prilagajanja tempa izvedbe. Vendar pa so simulacije in igre precej drage in pogosto tudi precej kompleksne, kot na primer SecondLife, kar pomeni, da udeleženci potrebujejo nekaj časa, da zahtevnejše simulacije osvojijo.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Vsak medij in način njegove uporabe prinaša določene prednosti in slabosti. Izbira in kombiniranje medijev v izobraževalnem procesu mora ta dejstva upoštevati. Uporaba medijev na način, ki ni v skladu z učnimi cilji, je lahko za udeleženca kaj neprijetna izkušnja. Na drugi strani pa lahko ustrezen izbor in povezovanje medijev obogati učno izkušnjo in omili pomanjkljivosti posameznih medijev (Bregar et al. 2009).

Preverjanje napredka udeležencev

Preverjanje je sestavni del vrednotenja, ki pomeni sistematično zbiranje podatkov o kakovosti nekega procesa, proizvoda ali storitve. Najpogosteje želimo s postopki vrednotenja pridobiti informacije, na podlagi katerih bomo sprejeli odločitve, ki vodijo k izboljšavi tega procesa, proizvoda ali storitve. Kadar imamo v mislih predvsem vrednotenje znanja ali učnih dosežkov udeležencev, govorimo o preverjanju znanja.

V literaturi zasledimo različne opredelitve teh pojmov; na splošno velja, da je **preverjanje znanja** sistematično in načrtno zbiranje podatkov o tem, kako kdo dosega učne cilje, v postopkih **ocenjevanja** pa te učne dosežke ovrednotimo in navadno tudi ocenimo.

Prvo, kar nam najbrž pride na misel, je, da je preverjanje predvsem *kontrola* dela udeležencev. Ali so osvojili obravnavane vsebine? Ali je njihovo znanje dovolj kakovostno, da lahko v programu napredujejo?

Preverjanje ima več funkcij. Po eni strani dajejo rezultati preverjanja *povratno informacijo* udeležencu, saj izve, katere dele snovi ali katere cilje je slabše ali bolje obvladal. Te informacije usmerjajo njegovo nadaljnje učenje. Rezultati preverjanja pa po drugi strani koristijo tudi tutorju oziroma učitelju, saj dobi povratno informacijo o uspešnosti posameznih udeležencev, pa tudi celotne skupine. Tutor skuša na podlagi analize ugotoviti pomanjkljivosti v znanju udeležencev ter najti in odpraviti njihove vzroke.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

S preverjanjem ne ugotavljamo samo kakovosti ter obsega znanja in spretnosti udeležencev, pridobljenih med izobraževanjem, temveč posredno ocenjujemo *tutorjevo delo* in tudi *kakovost izobraževalnega programa*.

Navsezadnje je ena izmed pomembnih funkcij preverjanja in ocenjevanja tudi *motiviranje ali spodbujanje učenja*. Za udeležence so ocene ne le informacija o dosežkih, temveč tudi o lastnih zmožnostih. Tako postane ocena eden izmed dejavnikov samopotrjevanja in oblikovanja pozitivne samopodobe.

Preden se lotimo pripravljanja orodij za preverjanje znanja (na primer sestavljanja testov, nalog itd.), moramo skrbno pretehtati, kakšni razlogi utemeljujejo preverjanje oziroma ocenjevanje in kaj želimo z njima doseči.

Bloomova taksonomija učnih ciljev

Eden poglavitnih namenov preverjanja in ocenjevanja je spremljanje doseganja učnih ciljev. Pri sami opredelitvi učnih ciljev in tudi pri pripravi instrumentov, s katerimi spremljamo uresničevanje teh ciljev, so v pomoč tako imenovane taksonomije učnih ciljev. Prvo taksonomijo učnih ciljev je razvil Benjamin Bloom leta 1950. Taksonomija zajema kognitivne procese in z njimi povezane miselne spretnosti razvršča od manj zahtevnih (*angl. lower order thinking skills*) k bolj zahtevnim miselnim spretnostim (*angl. higher order thinking skills*): znanje (poznavanje), razumevanje, uporaba, analiza, sinteza in evalvacija. Učne cilje lahko izrazimo (opredelimo) kot obvladovanje (doseganje) miselnih spretnosti določene stopnje zahtevnosti, s preverjanjem pa ugotavljamo, koliko so bile te spretnosti dejansko osvojene.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Blomova taksonomija kognitivnih učnih ciljev

Poznavanje:

- prepoznava, priklic, obnova dejstev, podatkov, terminov, simbolov, definicij, pravil, postopkov, razlag.

Razumevanje:

- opisovanje, povzemanje, pojasnjevanje s svojimi besedami, povzemanje bistva s svojimi besedami;
- dajanje primerov, razlaga grafov, zemljevidov, rezultatov;
- prevajanje iz enega v drugi simbolni zapis.

Uporaba:

- pojasnjevanje in reševanje problemske situacije s poznanim principom;
- napovedovanje učinkov, posledic na osnovi danih podatkov;
- prepoznavanje in utemeljevanje izjem.

Analiza:

- določanje posameznih elementov v sporočilu;
- analiza odnosov med elementi (med hipotezami in dokazi; predpostavkami in argumenti, ugotavljanje zvez in vzročnih posledic);
- analiza organizacijskih principov.

Sinteza:

- razvijanje in oblikovanje idej in sporočil;
- oblikovanje hipotez in načinov za preverjanje hipotez, načrtovanje eksperimentov;
- izpeljava posplošitev, klasifikacij, modelov, teoretskih zaključkov;
- priporočanje in načrtovanje idejnih rešitev, utemeljevanje odločitev;
- upoštevanje različnih mnenj, udeleževanje v diskusijah, koordiniranje.

Evalvacija oziroma vrednotenje:

- presoja primernosti, ustreznosti, izčrpnosti podatkov, zanesljivosti opazovanj, postopkov in instrumentarija;

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- presoja dela, dokumenta glede na argumente, dokaze;
- primerjava dela z drugim delom po kriterijih;
- prepoznavna predsodkov in emocionalnih faktorjev ...

Vrste preverjanja in ocenjevanja

Namen preverjanja in ocenjevanja znanja v glavnem določa, na kateri stopnji učnega procesa je smiselno izpeljati preverjanje in ocenjevanje znanja.

Glede na stopnjo v učnem procesu lahko preverjanje in ocenjevanje znanja razdelimo na:

- ☐ diagnostično ali začetno,
- ☐ formativno ali sprotno,
- ☐ sumativno ali končno.

Diagnostično ali začetno preverjanje poteka na začetku neke učne enote ali programa in je usmerjeno v ugotavljanje *predznanja* oziroma obsega in strukture obstoječega znanja. Lahko je izhodišče za načrtovanje poučevanja in nadaljnjega učenja in koristi tako tutorju (ali načrtovalcu izobraževanja) kakor udeležencu. Začetno preverjanje je še posebno koristno za e-izobraževanje, saj se v tovrstne programe vključujejo odrasli z zelo raznolikim predznanjem.

Formativno ali sprotno preverjanje poteka med samim učnim procesom. Poglavitni namen tega je zbirati in dajati informacije za čim učinkovitejše vodenje izobraževanja in učenja. Načini sprotnega preverjanja so različni. Lahko gre le za nekaj vprašanj odprtega tipa, razvidno pa mora biti, katere cilje je udeleženec že dosegel, katerih še ni in kaj mora narediti, da bo rezultat izboljšal. Namen sprotnega preverjanja ni primerjanje udeležencev med seboj, temveč osredotočanje na kakovost dosežkov in napredek posameznih udeležencev.

Končno ali sumativno preverjanje zadeva ugotavljanje dosežkov po koncu določenega dela izobraževanja. Končno preverjanje in ocenjevanje je lahko notranje (interno), zunanje (eksterno) ali kombinacija obojega.

Subjektivna in objektivna vprašanja

Preverjanje in ocenjevanje znanja se bistveno razlikuje tudi po tem, ali so zastavljena vprašanja subjektivna ali objektivna (Horton 2006, 219). *Subjektivna vprašanja* zahtevajo udeleženčevo presojo oziroma vrednotenje. Imenujemo jih tudi *odprta vprašanja*, saj udeleženec sam določa natančno vsebino odgovora. Subjektivna vprašanja so primerna za preverjanje vsebin brez vnaprej opredeljenih kategorij ali vsebin, ki so občutljive in zahtevajo skrben razmislek. V e-izobraževanju običajno zahtevajo takšna vprašanja sodelovanje tutorja.

Za *objektivna vprašanja* so značilni nedvoumni standardi in opredelitve; pravilnost odgovorov je razmeroma enostavno ugotoviti. Takšna vprašanja imenujemo tudi vprašanja *zaprtega tipa*; možnosti izbire so za udeleženca dane (zaprte) s strani pripravljavca vprašanj. Primerna so predvsem za znane, 'tradicionalne' vsebine z jasno opredeljenimi kategorijami in uveljavljenimi načeli. Odgovore na objektivna vprašanja je mogoče enostavno ocenjevati s pomočjo računalnika; s praktičnega vidika so zato še posebej primerna za e-izobraževanje.

Značilnosti dobrega preverjanja in ocenjevanja

Preverjanje in ocenjevanje sta zapleteni in odgovorni pedagoški dejavnosti, zato si bomo v nadaljevanju ogledali, kaj loči dobro preverjanje od slabega.

Med poglavitne značilnosti dobrega preverjanja prištevamo predvsem:

- ☐ veljavnost,
- ☐ objektivnost,
- ☐ zanesljivost.

Veljavnost je najpomembnejša značilnost dobrega ocenjevanja. *Ocena je vsebinsko veljavna, če res zajame vse, kar smo želeli izmeriti.* Postopek preverjanja (npr. test znanja,

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

esejska vprašanja) je veljaven, če obsega vse pomembne vsebine in cilje, ki so predvideni v učnem načrtu. To pomeni, da moramo učne cilje ali standarde znanja že na začetku natančno opredeliti, poleg tega pa tudi razmerja med cilji, ki jih preverjamo (ocenjujemo), ter zastopanost različnih kognitivnih (miselnih) procesov.

Veljavnost je na primer lahko ogrožena, če je pri nekem vsebinskem sklopu najpomembnejši učni cilj, da si udeleženec pridobi neko spretnost, postopek ocenjevanja pa vključuje predvsem preverjanje faktografskega znanja. Preizkus prav tako ni veljaven, če vsebinska poglavja niso sorazmerno zastopana. Ustreznost vsebinske veljavnosti ugotovimo s primerjavo vprašanj za preverjanje in učnih ciljev, zapisanih v učnem načrtu.

Iz prakse vemo, da preverjanja ni tako težko vsebinsko uskladiti, teže je v preverjanju zagotoviti, da bomo z vprašanji ustrezno preverili. Obvladovanje smiselnih spretnosti na vseh tistih ravneh spretnosti, kot smo jih opredelili z učnimi cilji o oziroma jih predpostavlja izobraževalni program. Problem je predvsem preverjanje zahtevnih miselnih spretnosti, saj so postopki preverjanja bolj kompleksni in zahtevajo več časa, znanja in izkušenj.

Objektivnost. Objektivnost je najbrž prvo, na kar pomisli udeleženec ob ocenjevanju znanja. Ali je test objektivni? Ali bo učitelj, profesor ali tutor pošteno ocenil moje delo? To so vprašanja, na katera pomisli, ko pričakuje udeleženec rezultate nekega preverjanja znanja. **Ocenjevanje je objektivno takrat, kadar je ocena odvisna samo od merjene značilnosti — obsega, kakovosti znanja — ne pa tudi od značilnosti ocenjevalca ali ocenjevanega.**

Objektivnost lahko dosežemo tako, da damo isti izdelek v pregled več ocenjevalcem in ocene primerjamo. Večjo objektivnost omogočajo naloge *zaprtega tipa* (naloge, pri katerih so odgovori vnaprej določeni), vendar pa ocenjevanje zgolj testnih nalog *zaprtega tipa* udeležencem onemogoča utemeljitev odgovorov in ne pokaže, koliko razumejo snov. *Naloge odprtega tipa* (naloge, pri katerih odgovori niso določeni in zahtevajo daljši odgovor — na

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

primer esejska vprašanja) omogočajo bolj kompleksne odgovore, hkrati pa je bolj ogrožena tudi objektivnost ocenjevanja.

Najpogostejše subjektivne napake so halo efekt, napaka prvega vtisa, napaka simpatije, logične napake ter napake, ki izvirajo iz stališč, stereotipov in predsodkov.

Halo efekt. Pri tem na oceno poleg znanja neupravičeno vplivajo tudi druge informacije, ki jih imamo o udeležencu, na primer njegove prejšnje ocene, zamujanje pri oddaji nalog, sodelovanje v diskusijah.

Napaka prvega vtisa je sicer sorodna halo učinku, zaradi pogostosti pa jo omenjamo posebej. Prvi vtis o udeležencu lahko zelo močno vpliva tudi na poznejše vrednotenje njegovega dela.

Napaka simpatije — antipatije. Razumljivo je, da nam niso vsi ljudje enako všeč. Težava seveda nastane, kadar lahko te osebne preference vplivajo na naš odnos do udeleženca in posledično na ocenjevanje njegovega dela.

Logična napaka se zgodi takrat, ko podobno ocenjujemo stvari, za katere menimo, da so si po logiki sorodne. Na primer, če udeleženec ne sodeluje na forumskih razpravah, ga bomo tudi pri seminarskih izdelkih ocenili slabše.

Stališča, stereotipi in predsodki. O tej napaki govorimo takrat, kadar na ocenjevanje pretirano vplivajo dejavniki, kot so spol, socialni izvor, nacionalnost ali kakšna druga lastnost udeleženca.

Zanesljivost ocenjevanja. Nekateri imenujejo to mersko značilnost tudi točnost, natančnost ali stabilnost. Ali bi pri vnovičnem preverjanju znanja dobili podobne rezultate, če se znanje medtem ni bi spremenilo? Zanesljivost je povezana z *merili ocenjevanja* in ta se med

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

preverjanjem ali ocenjevanjem ne bi smela spreminjati.

Najpreprostejše preverjanje zanesljivosti je večkratno merjenje in primerjanje dobljenih rezultatov, ki pa ju ni vedno lahko izpeljati. Naj poudarimo, da visoka stopnja zanesljivosti še ne pomeni tudi visoke stopnje veljavnosti. Pri nekem testu lahko vsakokrat dobimo enake rezultate, ni pa nujno, da ti kažejo znanje nekega področja.

Relativna in absolutna merila ocenjevanja

Potem ko je postopek preverjanja končan in je udeleženčev izdelek ocenjen ali točkovano, lahko izberemo dva načina ocenjevanja:

- ☐ ocenjevanje po *stalnem ali absolutnem merilu*,
- ☐ ocenjevanje po *spremenljivem ali relativnem merilu*.

Ocenjevanje po *stalnem ali absolutnem merilu* uporabimo takrat, kadar želimo ugotoviti, koliko je udeleženec dosegel cilje, ki so pomembni pri posameznem predmetu. Pri takem ocenjevanju se vprašamo: *Ali je udeleženec obvladal zahtevane vsebine?*

Prednost tega ocenjevanja je, da primerjamo dosežke udeležencev z jasno postavljenimi učnimi cilji. Seveda pa moramo vedeti, katere učne cilje udeleženec mora doseči, katere za določeno oceno. Najlažje je določiti minimalne standarde znanja, ki jih mora doseči vsakdo, da lahko napreduje v programu.

Pri uporabi ocenjevanja po *spremenljivem ali relativnem merilu* ocenjujemo udeležence po tem, kakšni so dosežku drugih članov skupine. Takšno ocenjevanje temelji navadno na logiki normalne porazdelitve in srednji vrednosti razvrstitve dosežkov. Pri takšnem ocenjevanju se vprašamo *Kako dober je udeleženec v primerjavi z drugimi?*

Oblike preverjanja

Pri pisnem preverjanju znanja ločimo *standardizirane preizkuse znanja in preizkuse, ki jih sestavijo učitelji ali tutorji*. Standardizirani preizkusi so tisti, ki imajo natančno izdelane

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

postopke uporabe, čas reševanja in navodila. Vsebujejo tudi mersko preverjena vprašanja, pri katerih je znana težavnost posameznega vprašanja, izdelane imajo tudi norme za posamezne skupine udeležencev, s katerimi potem lahko primerjamo posameznikove dosežke. V tradicionalnem izobraževanju se navadno uporabljajo preizkusi, ki jih sestavljajo učitelji sami.

Znanje lahko preizkušamo z različnimi vrstami (tipi) nalog, in sicer z:

- ☐ vprašnji izbirnega tipa
- ☐ vprašnji alternativnega tipa,
- ☐ vprašnji s kratkimi odgovori ali vprašanja z dopolnjevanjem,
- ☐ esejskimi vprašanji.

Prve tri vrste vprašanj so objektivna vprašanja, esejska vprašanja so subjektivna vprašanja.

Vprašanja izbirnega tipa so sestavljena iz vprašanja in več (vsaj treh) mogočih odgovorov. Mogoči odgovori naj bodo čim krajši, pomembno pa je tudi, da so enako dolgi. Velikokrat se namreč zgodi, da je pravilni odgovor nekoliko daljši in ga zato udeleženci hitreje prepoznajo kot pravilnega. Odgovori se seveda ne smejo prekrivati.

Poznamo več vrst vprašanj izbirnega tipa.

- Najpogostejša so *vprašanja z enim pravilnim odgovorom*. Pri takem tipu vprašanj zahtevamo, da udeleženci izmed različnih odgovorov poiščejo pravilnega. Taka vprašanja so tudi najpreprostejša za ocenjevanje.
- *Vprašanja z napačnim odgovorom* zahtevajo, da udeleženci med mogočimi odgovori poiščejo nepravilnega. V navodilu je treba poudariti, da morajo udeleženci poiskati nepravilni odgovor.
- *Pri nalogah z več pravnimi odgovori* morajo udeleženci poiskati vse mogoče odgovore. Pravila točkovanja pri teh nalogah morajo biti zelo jasna. Kaj bomo storili, če bo udeleženec izpustil le en pravilni odgovor? Ali točkovati vse pravilne odgovore z eno točko ali vsakega posebej z več točkami? Če menimo, da bi lahko pri taki nalogi nastale

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

težave, jo raje spremenimo v nalogo z enim pravilnim odgovorom.

- *Pri nalogah z najboljšim mogočim odgovorom* je med različnimi možnostmi treba poiskati najboljšo. Sestavljanje takih vprašanj je zahtevno, saj se pogosto izkaže, da ponujeni odgovori niso dovolj ločevalni.
- *Vprašanja iskanja dvojic* so posebna oblika vprašanj izbirnega tipa, pri katerih mora udeleženec trditve ali pojme povezati v ujemajoče se dvojice.

Vprašanja alternativnega tipa najpogosteje uporabljamo pri preverjanju vsebin, kjer sta mogoča le dva odgovora (na primer: Da/Ne, Pravilno/Napačno ipd.). Takšna vprašanja je lahko sestaviti in tudi vrednotenje odgovorov je objektivno. Primerna so na primer za preverjanje predznanja. Zavedati se je treba, da lahko s tovrstnimi nalogami preverjamo samo nižje ravni znanja (znanje, razumevanje), slabost pa je tudi ta, da lahko malo število odgovorov spodbuja ugibanje pravilnega odgovora.

Vprašanja s kratkimi odgovori ali vprašanja dopolnjevanja so namenjena predvsem preverjanju poznavanja dejstev, pojmov, pravil in razumevanja. Prednost takšnih vprašanj je, da so razmeroma preprosta za sestavljanje, onemogočajo pa tudi ugibanje. Slabo pa je, da z njimi predvsem spodbujamo reprodukcijo znanja, ne pa analize in vrednotenja. Pri oblikovanju vprašanj odprtega tipa moramo biti pazljivi, da so čim bolj specifična, razumljiva in kratka. Tudi odgovor naj bo čim krajši, na primer samo beseda, številka. Da se izognemo nejasnostim, je včasih boljše postaviti kratko vprašanje kot nalogo dopolnjevanja. Če je mogočih več odgovorov, je treba napisati, koliko.

Esejska vprašanja so v e-izobraževanju dokaj pogosta. Uporabljamo jih za preverjanje višjih učnih ciljev: analize, sinteze in vrednotenja. Vsebujejo vsa tista vprašanja in odgovore, v katerih udeleženci prosto, v več stavkih, odgovarjajo na postavljeno vprašanje. Z esejskimi vprašanji ni smiselno spraševati po podatkih in dejstvih, ker te lahko bolj objektivno preverimo tudi

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

drugače. Esejska vprašanja imajo še eno prednost: sestava takih vprašanj je tehnično enostavna in ne zahteva veliko časa. Vendar je za sestavljanje zares kakovostnih esejskih vprašanj potrebno veliko prakse in skrbne priprave. Pomembno je, da je esejsko vprašanje postavljeno razumljivo, tako da udeleženec ve, kaj je njegova naloga. Udeležencem lahko delo olajšamo, če postavimo več razumljivih in preprostih podvprašanj. Nerazumljivo postavljena esejska vprašanja otežujejo ocenjevanje in zmanjšujejo veljavnost preverjanja.

Poglavitna slabost esejskih vprašanj je, da je pri točkovanju odgovorov v primerjavi z nalogami zaprtega tipa bistveno težje zagotoviti objektivnost. Preden začnemo ocenjevati esejska vprašanja, je priporočljivo, da vnaprej oblikujemo pravilne (idealne), čim bolj razčlenjene odgovore in jim določimo število mogočih točk. Koristno je tudi, da ocenjujemo isto nalogo hkrati za vse udeležence, če je le mogoče z dvema branjema ali celo več (od prvega, grobega pregleda, v katerem razvrstimo odgovore po kakovosti in identificiramo morebitne probleme ocenjevanja, do natančnega prebiranja in točkovanja vsakega odgovora posebej).

Alternativne oblike ocenjevanja

V izobraževalni praksi se vse bolj uveljavljajo oblike ocenjevanja, ki spodbujajo udeležence k bolj poglobljenemu študiju in povezovanju teorije in prakse. Tradicionalnim oblikam ocenjevanja se pridružujejo bolj raznoliki in avtentični načini ocenjevanja, da bi ugotovili, kako udeleženci vsebine razumejo, uporabljajo v novih okoliščinah in jih analizirajo z različnih zornih kotov.

Pri vključevanju višjih učnih ciljev (analiza, sinteza, vrednotenje) so še posebno pomembne alternativne oblike ocenjevanja, kot so *praktično preverjanje* in t. i. *avtentična vprašanja*. Zanje je značilno, da so čim bolj podobne resničnim okoliščinam (življenjskim, poklicnim idr.). Avtentična so torej tista vprašanja in problemi, v katerih se lahko udeleženci srečujejo z izzivi iz resničnega življenja in v katerih se pokaže, kako se nanje odzivajo. Prednost avtentičnih oblik

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

učenja ni samo v pridobivanju relevantnih znanj in spretnosti, temveč tudi spodbujanje zanimanja za učenje.

Med alternativne oblike ocenjevanja štejemo (Požarnik 2003):

- ☐ samostojno sestavljanje pojmovnih mrež in strokovnega besedila;
- ☐ samoocenjevanje po dogovorjenih kriterijih;
- ☐ vrstniško ali vzajemno ocenjevanje;
- ☐ skupinsko ocenjevanje rezultatov timskega dela oz. sodelovalnega učenja;
- ☐ reševanje praktičnih problemov (preizkus ob odprtih knjigah);
- ☐ ocenjevanje izvajanja (nastop, koncert, izvedba aktivnosti);
- ☐ ocenjevanje izdelkov (likovni ali tehniški izdelki);
- ☐ ocenjevanje dnevnikov in zapisov (poročil s prakse);
- ☐ ocenjevanje seminarских in projektnih nalog;
- ☐ ocenjevanje na osnovi mape dosežkov (portfelja).

Ocenjevanje portfelja (mape dosežkov) se zadnje čase vse bolj uveljavlja kot ena od oblik avtentičnega preverjanja. Portfelj je osebna zbirka informacij, ki predstavlja in opisuje posameznikovo učenje, kariero, izkušnje in dosežke.

Portfelj kot oblika preverjanja posamezniku omogoča, da z izdelki organizirano pokaže svoje dosežke na določenem področju. Je dokazilo, ki omogoča avtentično presojanje, kaj je udeleženec v izobraževanju dosegel. Z njim lahko udeleženec sam ocenjuje svoje dosežke, hkrati pa je tudi sredstvo, s katerim lahko tutor oceni napredek in dosežke učenja.

Portfelj kot sredstvo preverjanja usmerja udeleženca v ciljno načrtovanje, saj mora za njegovo izdelavo neprenehoma imeti v mislih končni cilj: kaj želim dokazati s portfeljem, katera znanja, spretnosti in sposobnosti želim v njem pokazati.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Z razvojem e-izobraževanja se je začela razvijati tudi uporaba digitalnih portfeljev ali e-portfelj. Zgled za tako stran je spletna stran ePortfolio.org, ki omogoča študentom, da oblikujejo in dopolnjujejo svoje portfelje na akademskem, kariernem ali zasebnem področju. Oblikujejo lahko načrt svojega šolanja in delijo svoje delo, cilje in dosežke z učitelji, poklicnimi svetovalci, delodajalci ipd.

Projektno učenje zavzema velik del dejavnosti v alternativnem ocenjevanju. Lahko zajema individualna vprašanja in tudi skupinske dejavnosti, ki navadno vodijo k izdelavi končnega izdelka. Projekti so običajno oblikovani tako, da posnemajo izzive iz resničnega sveta in lahko peljejo k razvoju načrtov, izdelavi raznih izdelkov, raziskovalnih projektov, multimedijskih predstavitev in podobno. Lahko so individualni ali skupinski. Prednost skupinskih projektov je, da spodbujajo sodelovanje in povezanost delovne skupine. Projektno učenje omogoča povezovanje več načinov učenja v celovit sklop in je zato ena izmed najustreznejših metod e-izobraževanja.

Problemsko učenje je soroden pristop projektному učenju. Pri takšnem učenju so udeleženci soočeni s problemom, za katerega morajo najti ustrezno rešitev. Navadno delujejo v manjših diskusijskih skupinah, v njih opredelijo problem, cilje in načrtujejo nadaljnje delo. Rezultate učenja v nadaljevanju uporabijo pri reševanju postavljenega problema. Proces problemskega učenja se konča s premislekom o učenju, o procesu reševanja problema in o značilnostih dela skupine. Čeprav pri takem učenju raziskujemo nekatere vnaprej definirane vidike problema, ni nujno, da so vsi učni cilji predvideni vnaprej. Problemi bi morali biti nestrukturirani in odprti za različne prijeme in rešitve.

Poglavitna razlika med projektnim in problemskim učenjem je v tem, da se pri problemskem učenju dejavnosti udeležencev bolj osredotočajo na reševanje *vnaprej postavljenih (odprtih) problemov* in ne na reševanje problemov, na katere udeleženci naletijo sami, ko se ukvarjajo s svojim projektom.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Posebnosti preverjanja in ocenjevanja v e-izobraževanju

Doslej predstavljene značilnosti preverjanja in ocenjevanja veljajo za vse oblike poučevanja. Temelji dobrega ocenjevanja so namreč v vseh učnih okoliščinah enaki, obstajajo pa seveda tudi posebnosti, ki veljajo samo za e-izobraževanje.

Za udeležence e-izobraževanja, ki se po daljšem času vračajo v izobraževanje, je še posebno primerna uporaba *kontinuiranega ocenjevanja* (angl. *ongoing assessment*). Aktivnosti stalnega ocenjevanja so vpletene v sam izobraževalni proces tako, da stalno ocenjevanje napredka za udeležence ni grožnja ali sredstvo nadzora, temveč le del vsakdanjih učnih obveznosti. Ena od prednosti takega načina je, da lahko vrzeli v znanju ali napačno razumevanje snovi identificiramo dovolj zgodaj, preden začno močnejše ovirati napredovanje v programu.

Možnost za *preverjanje v lastnem tempu* (angl. *self-paced assessment activities*) ima tudi veliko prednosti za udeležence e-izobraževanja. Tako ocenjevanje omogoča odraslim, ki imajo veliko delovnih in drugih obveznosti, izpeljavo seminarjev, projektov in drugih nalog, s katerimi lahko dobro prikažejo pridobljeno znanje. Sočasno pa jih ne omejujejo togi (in pogosto nedosegljivi) časovni roki.

Pri načrtovanju preverjanja ne smemo pozabiti na dimenzijo *raznolikosti*, saj se v e-izobraževanje vključujejo zelo različne skupine odraslih. Te razlike (na primer v starosti, izobrazbi, izkušnjah) obogatijo učne skupine ter omogočajo živahno menjavo izkušenj, mnenj in pričakovanj. Lahko pa povzročijo tudi težave, če je izbrana oblika ocenjevanja za eno skupino ustrenejša kot za drugo (na primer določene naloge ali načini odgovarjanja so bližje mladim, ali odraslim z družboslovno izobrazbo, ali nekaterim poklicnim skupinam ipd.).

Vsekakor je v e-izobraževanju ena izmed temeljnih sestavin ocenjevanja dajanje *povratnih*

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

informacij. Te so še posebno pomembne zaradi manjših možnosti žive komunikacije med udeleženci in tutorjem. Zato mora biti posredovana povratna informacija jasna, podrobna in konstruktivna. In še nekaj je izredno pomembno – povratna informacija mora biti podana pravočasno! Če mine od oddaje naloge do prejetja povratne informacije preveč časa, njen učinek zbledi.

V e-izobraževanju je manj osebnega stika (ali pa ga sploh ni), zato je možnost nekaterih subjektivnih napak manjša (npr. napaka simpatije — antipatije). Za e-izobraževanje so še posebno pomembna *jasno postavljena pravila* preverjanja, saj mora biti proces preverjanja znanja udeležencu razumljiv. Navodila so najpogostejše podana pisno, nekje na začetku učne enote ali modula. Zato morajo biti vse zahteve — vsebinske in tehnične — napisane razumljivo in nedvoumno, sicer bi jih lahko udeleženci napačno razumeli in postopek preverjanja znanja bi postal povsem neveljaven in neuporaben.

V e-izobraževanju poteka preverjanje znanja velikokrat asinhrono, preverjanje lahko opravi tudi kdo drug, ne le tutor ali učitelj. Za vprašanja zaprtega tipa se v e-izobraževanju uporablja v glavnem samodejno ocenjevanje z računalnikom.

Pri izbiri načina preverjanja moramo izhajati iz ciljev preverjanja in glede na to izbrati takšnega, ki tem ciljem najbolj ustreza. To pomeni, da skušamo pri preverjanju in ocenjevanju vedno uravnotežiti veljavnost, objektivnost in zanesljivost ocenjevanja. Še tako zanesljivi in objektivni načini preverjanja se lahko izkažejo za manj primerne, kadar z njimi ne moremo preveriti nekaterih bistvenih učnih ciljev.

Značilnosti računalniško podprtega preverjanja

V e-izobraževanju poteka preverjanje ob ustrezni programski podpori. Ta udeležencem omogoča, da opravljajo preizkuse znanja na spletu in v kratkem času (navadno kar takoj) pridobijo povratne informacije o uspešnosti preizkusa.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Računalniško vódeno preverjanje temelji na treh predpostavkah:

- ☐ **individualizacija:** učenje je najučinkovitejše, kadar lahko udeleženci sami izberejo tempo učenja;
- ☐ **jasno postavljene zahteve/pričakovanja:** učni cilji, ki jih morajo udeleženci doseči, so jasno določeni;
- ☐ **uporaba IKT:** prispeva k večji učinkovitosti učenja, saj omogoča stalno spremljanje udeleženčevega napredovanja v izobraževalnem programu.

Prednosti ocenjevanja s pomočjo računalnika

Ocenjevanje v e-izobraževanju se navadno opravi takoj po končanem preverjanju znanja. Potem ko udeleženec odgovori na vsa vprašanja, računalnik samodejno oceni odgovore in oblikuje poročilo. *Poročilo* vsebuje največkrat skupni rezultat, vse udeleženčeve odgovore (pravilne in nepravilne) in povratno informacijo. Udeleženec dobi povratno informacijo o preverjanju takoj, lahko pa je pospremljena tudi z različnimi (prednastavljenimi) priporočili, predlogi ali spodbudami.

Ocenjevanje z uporabo računalnika ima predvsem naslednje lastnosti;

- ☐ preverjanje lahko poteka v času, ki je za udeleženca najustreznejši;
- ☐ udeleženec dobi povratno informacijo takoj po preverjanju;
- ☐ tutor lahko individualizira učno izkušnjo z individualno povratno informacijo;
- ☐ predznanje lahko preverimo s preizkusi. Ti pokažejo, katere cilje so udeleženci že dosegli, še preden so se začeli učiti;
- ☐ sistem lahko prilagodimo udeleženčevemu tempu učenja, učnemu slogu in ravni znanja;
- ☐ v naloge ali v povratno informacijo lahko vključujemo povezave na druge vire (npr. druge spletne strani, avdio, video);
- ☐ pri računalniško podprtem ocenjevanju se presojuje in vrednotijo vsi udeleženci enako;
- ☐ udeleženci e-izobraževanja lahko stalno spremljajo svoje napredovanje v programu.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Značilnosti preverjanja z uporabo računalnika

Za računalniško vodenno preverjanje potrebujemo navadno zbirko vprašanj in načrt preverjanja. V njem so poleg splošnih pojasnil o obsegu, vsebini in načinu preverjanja natančno določena pravila preverjanja in ta bodo morali udeleženci pri opravljanju preizkusa upoštevati.

Pri računalniško podprtem preverjanju se uporabljajo vse vrste nalog (vprašanj), najprimernejše pa so naloge z objektivnimi vprašanji. To so :

- ☐ naloge izbirnega tipa,
- ☐ naloge alternativnega tipa,
- ☐ naloge s kratkimi odgovori.

Za zahtevnejše učne cilje lahko uporabimo esejska vprašanja ali alternativne oblike preverjanja. Če je v e-izobraževalni program uvrščeno tudi samodejno ocenjevanje z računalnikom, je treba v razvoj programa zajeti tudi strategijo preverjanja; v njej opredelimo načine, pogostost in čas ocenjevanja. Na strategijo preverjanja moramo misliti že pri razvoju programa e-izobraževanja. Razjasniti si moramo:

- ☐ ali bo imelo preverjanje značaj samopreverjanja ali pa značaj preverjanja zaradi izpolnitve formalnih pogojev;
- ☐ kako pogosto bomo preverjali znanje udeležencev;
- ☐ koliko učnih enot (vsebine) bo zajetih v preverjanje;
- ☐ koliko različnih vrst preverjanja bomo uporabili (pred izpeljavo učne enote, med njo ali po njej);
- ☐ način vrednotenja odgovorov (stopnja zahtevnosti, kolikokrat se lahko udeleženci lotijo preverjanja, število vprašanj itd.).

Druge vrste ocenjevanja v e-izobraževanju

Računalniško vodenno preverjanje je pomemben del e-izobraževanja. Zavedati pa se je treba, da je primerno predvsem za preverjanje učnih ciljev nižje vrste, na primer poznavanja in razumevanja. Takšno preverjanje je manj učinkovito, kadar želimo preveriti bolj zapletene oblike znanja, kot so na primer uporaba, analiza in vrednotenje.

Pri načrtovanju preverjanja, ki ga opravlja tutor, moramo seveda predvideti, katere vrste nalog (npr. seminarska naloga, poročilo projekta, esejske naloge) bomo zastavili ter kakšni naj bosta vsebina in oblika izdelka/odgovorov. Prav tako moramo že ob načrtovanju razmišljati o merilih ocenjevanja (ta morajo biti vnaprej znana tudi udeležencem) in o povratnih informacijah.

Po navadi že s samimi cilji izobraževalnega programa določimo najpomembnejša področja, ki morajo biti uvrščena v preverjanje. Potem ko so ta določena, moramo opredeliti učne cilje.

Na primer:

- ☐ pridobiti znanje o nekem področju,
- ☐ vplivati na stališča udeležencev,
- ☐ razvijati nekatere spretnosti (npr. reševanja problemov, delo v skupini).

Izbor ustreznih učnih ciljev določa v precejšnji meri način in obliko preverjanja udeležencev.

Sestavni del priprave nalog s subjektivnimi vprašanji (vprašanji odprtega tipa) za preverjanje znanje so navodila, ki se navadno nanašajo na:

- ☐ *sestavine in obseg naloge* — na primer število besed, čas reševanja naloge, navedba virov;
- ☐ *strukturo naloge* — katere vsebine morajo biti v njej zajete;
- ☐ *merila in način ocenjevanja* — število mogočih točk za vsako posamezno sestavino naloge;
- ☐ *način oddaje in roki* — kako in kam naj udeleženci oddajo svoje naloge, zadnji rok oddaje.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Pri načrtovanju nalog, ki jih ocenjuje tutor, ne smemo pozabiti na tutorjeve časovne obremenitve, ki so posledica takega načina preverjanja. Zavedati se moramo, da zahteva korektno ocenjevanje naloge od tutorja kar nekaj časa. Še posebej pri zahtevnejših izdelkih (npr. projektna naloga ali seminarske naloge). Čas ocenjevanja, pomnožen s številom udeležencev in pogostostjo oddajanja seminarskih nalog v programu nam lahko nakaže, koliko časa bomo morali nameniti tej dejavnosti. To pomeni, da moramo biti pri načrtovanju nalog odprtega tipa čim bolj racionalni. Priporočljivo je kombiniranje z nalogami zaprtega tipa, ki so lahko vključene v e-izobraževanje kot računalniško samopreverjanje znanja.

10 IZBIRA PROGRAMSKIH ORODIJ ZA IZDELAVO E-GRADIVA

Temeljni funkcijski sklopi e-izobraževanja

Tehnološka podpora naj bi omogočala tri temeljne funkcionalne sklope e-izobraževanja:

- vsebino (računalniška orodja za pripravo in predstavitev vsebine);
- komunikacijo (orodja, ki omogočajo komuniciranje – od elektronske pošte do video komunikacij);
- menedžment (orodja za upravljanje in organiziranje izobraževalnega in administrativnega procesa).

Danes je na voljo veliko različnih računalniških orodij, ki podpirajo razvoj in izvajanje programov e-izobraževanja, od najenostavnejših, kot sta elektronska pošta in internetni poštni seznam, do integralnih sistemov, ki so kompleksni učni sistemi, podprti z velikimi bazami podatkov. Posamezna orodja so lahko specializirana in se uporabljajo le za posamične naloge, ki pridejo v poštev pri e-izobraževanju, kot na primer samo za pripravo vsebin oziroma razvoj e-gradiv (*angl. authoringtools*), za komuniciranje, ocenjevanje, administracijo itn.

Seznam nekaterih elementov, ki jih omogočajo učna okolja in jih lahko vsebujejo spletne strani programov e-izobraževanja:

- ☐ *kazalo vsebin, ki omogoča udeležencem pridobivanje preglednih informacij o programu;*
- ☐ *vsebina programa – gre za bistveni del programa, ki spodbuja učenje z uporabo različnih učnih gradiv (spletne strani lahko poleg besedila vsebujejo še grafične predstavitve, fotografije, preglednice, avdio gradivo, video gradivo, prosojnice v PowerPointu, animacije, virtualno resničnost, virtualni laboratorij, kot tudi povezave na druge spletne strani, povezane z vsebino programa);*
- ☐ *osebne strani s podatki o udeležencih, ki omogočajo ustvarjati skupnost udeležencev (ti med seboj navezujejo stike, se spoznava in delijo skupne interese) pa tudi osebne strani vseh, vključenih v izvajanje programa (tutorji, administratorji, računalniški*

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

strokovnjaki ipd.);

- ☐ elementi za komuniciranje (lahko so asinhroni ali sinhroni; v obliki klepetalnic, diskusijskih skupin, elektronske pošte, oglasnih desk ipd. udeležencem omogočajo komunikacijo z drugimi udeleženci, s tutorjem in z administratorjem itn.);
- ☐ naloge oziroma testne enote, ki so lahko v različnih oblikah – od enostavnih vprašanj za samopreverjanje do vzorcev celotnih izpitnih vprašanj in odgovorov;
- ☐ obvestila za udeležence (krajše in aktualne informacije v zvezi s programom);
- ☐ elementi za menedžment SP, mednje sodijo spletne redovalnice, vprašalniki za evalvacijo programa, različne evidence o udeležencih, gesla za dostop do programa; navodila udeležencem o tem, kako uporabljati SP in kako priti do različnih oblik pomoči (na primer pomoč ob tehničnih težavah);
- ☐ pravila pri izobraževanju v določenem SP (dostop do SP, zahtevane tehnične lastnosti računalnika, zahtevan spletni brskalnik, način plačila šolnine, obveznosti udeležencev, način ocenjevanja ipd.);
- ☐ navigacijska orodja za premikanje udeležencev, tutorjev, administratorjev oziroma vseh vključenih akterjev po SP;
- ☐ možnost pošiljanja nalog v pregled in ocenjevanje;
- ☐ možnost prenosa vsebin v obliki učnih elementov na repozitorij učnih elementov;
- ☐ različna arhivska gradiva;
- ☐ virtualna tabla;
- ☐ pojmovniki in slovarji itn.

Ker vključujejo učna okolja uporabo različnih medijev v enem paketu (na primer besedila, avdia, videa), omogočajo različne učne izkušnje in podpirajo različne učne stile udeležencev. O tem, kateri elementi bodo udeležencem na voljo v posameznem programu e-izobraževanja, se odločamo na podlagi predvidevanja, katere učne aktivnosti bodo največ pomagale udeležencem doseči zastavljene učne cilje. Pri tem pa moramo upoštevati še določene omejitve

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

v denarju, osebju in času za razvoj programa.

Vsi, ki sodelujejo pri razvoju ali izvajanju programa e-izobraževanja, imajo vnaprej določene pravice, do katerih funkcij v programu imajo dostop oziroma katere funkcije lahko uporabljajo. Te pravice jim dodeli računalniški strokovnjak po dogovoru glede na njihovo vlogo in naloge pri razvoju ali izvajanju programa.

V praksi so mogoče različne rešitve. Avtorji gradiv imajo navadno pravico dostopa do pisanja in urejanja besedil. Tutorji imajo navadno pravico dostopa do diskusijskih forumov, podatkov o napredovanju udeležencev ipd. Tisti tutorji, ki imajo pravico do ocenjevanja znanja, imajo lahko dostop do podatkov o pogostosti vključevanja udeležencev v diskusije, do nalog za preverjanje znanja, ki jim jih posredujejo udeleženci in lahko vnašajo podatke o napredovanju udeležencev v spletno redovalnico.

Administratorji lahko vnašajo ali spreminjajo obvestila na elektronski oglasni deski oziroma kako drugače dajejo pomembne informacije udeležencem. Udeleženci lahko diskutirajo s tutorjem in drugimi udeleženci ter imajo vpogled v elektronsko redovalnico - vendar le za svoje ocene, pošiljajo naloge v ocenjevanje tutorju, sodelujejo z drugimi udeleženci pri skupnih projektih itn.

Dodelitev pravic posameznim akterjem je odvisna od koncepta izvedbenega modela programa e-izobraževanja. Pri tem se odpira eno od najpomembnejših vprašanj zagotavljanja varnosti in zasebnosti internetnih storitev.

Dodeljene pravice se navzven kažejo v različnih uporabniških vmesnikih za različne skupine uporabnikov. Kar vidi na zaslonu udeleženec izobraževanja, se razlikuje od tega, kar vidijo drugi akterji, ki sodelujejo pri razvoju in izvajanju programov e-izobraževanja.

Kako pa **izbiramo učno okolje**? Ko se odločimo za e-izobraževanje, se običajno prej ali slej odloči tudi za učno okolje, ki bo podpiralo razvoj in izvajanje programov e-izobraževanja.

Trg učnih okolij za e-izobraževanje ponuja danes nešteto proizvodov, ki se razlikujejo po bolj ali manj razpoznavnih in očitnih značilnostih, hkrati pa se tudi ti proizvodi nenehno izpopolnjujejo.

Zaradi nepreglednosti in širine ponudbe, pomembnosti in kompleksnosti nakupne odločitve je priporočljivo najprej določiti način izbire učnega okolja in nato izbirati učno okolje postopno, v

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

več korakov, po vnaprej določenih kriterijih. Tako zmanjšamo tveganje, da bi se odločili za napačno učno okolje.

Pri izbiri učnega okolja so mogoči različni pristopi. V praksi se izbirajo učna okolja postopno. V posameznih stopnjah navadno uporabljamo različne osnovne strategije. Odločanje poteka v več korakih:

- ☐ opredelitev splošnih zahtev,
- ☐ zbiranje temeljnih informacij,
- ☐ določitev meril za izbiro učnega okolja,
- ☐ izbira manjšega števila primernih učnih okolij,
- ☐ testiranje učnega okolja,
- ☐ izbira učnega okolja in priprava poročila o izbiri.

V nadaljevanju bomo podrobneje opisali posamezne korake.

Opredelitev splošnih zahtev – izbira učnega okolja mora izhajati iz ciljev programa e-izobraževanja in upoštevati značilnosti ciljnih skupin in okolja, v katerem bo program potekal. Najpomembnejše vprašanje pri odločitvi je, kaj potrebujemo. Pred odločitvijo moramo odgovoriti na vrsto vprašanj, kot na primer: kdo bo uporabljal učno okolje, ali bo program na voljo le v nekem lokalnem okolju, na ravni države ali po vsem svetu in za katere vsebine.

Zbiranje temeljnih informacij – prvi pogoj smotrne izbire učnega okolja je celovita informiranost, ki naj zagotovi čim bolj popoln in celosten pregled ponudbe učnih okolij, ki je na voljo za razvoj programov e-izobraževanja. Zavedati pa se moramo, da je učnih okolij preveč, da bi lahko vsa pregledali oziroma evalvirali. Ves čas nastajajo tudi nova učna okolja, dotedanja pa se izboljšujejo. Da bi pridobili čim več temeljnih informacij o učnih okoljih, lahko pregledamo spletne portale s področja e-izobraževanja z informacijami o učnih okoljih ali druge spletne vire, se vključimo v katero od profesionalnih elektronskih konferenc in povprašamo člane konference, kaj menijo o različnih učnih okoljih ali pa poizvedujemo pri tistih, ki že uporabljajo katero od učnih okolij. Tako lahko pridemo do temeljnih informacij, ki se nanašajo na uporabnost različnih učnih okolij (pohvale, kritike uporabnikov), na možnost za prenos vsebin v druga učna okolja, o cenah licenc, o tehničnih pogojih delovanja ipd.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Določitev meril za izbiro učnega okolja – glede na potrebe definiramo najpomembnejša merila, ki so bistvena za naš program in/ali organizacijo in naj omogočijo prvo selekcijo, to je ožji izbor učnega okolja. Učna okolja postajajo z razvojem vse bolj izpopolnjena in čedalje bolj prilagodljiva posameznikovim potrebam, vendar pa še vedno velja, da imajo različne prednosti in slabosti.

Izpolnjenost meril lahko prikažemo v preglednici z opredelitvijo podrobnih vprašanj. Na ta vprašanja skušamo poiskati ustrezne odgovore (na primer: ustreza, ne ustreza, ustreza deloma, dodatni komentar k vprašanju). Merila lahko razvrstimo različno, na primer: pomembnost posameznih značilnosti učnega okolja za različne akterje v e-izobraževanju (z vidika udeležencev, avtorjev gradiv, tutorjev, administratorjev). Za različne akterje so bistvene različne značilnosti učnih okolij. Za tutorja je na primer pomembno, da lahko nadzoruje napredovanje udeležencev in njihovo delo, za avtorja gradiv pa raven potrebnega računalniškega znanja za pripravo e-vsebin. Merila lahko razvrstimo tudi po izbranih sklopih značilnosti učnega okolja, na primer tehničnih, pedagoških, ekonomskih ipd. Posameznim merilom lahko pripišemo določeno težo oziroma ustrezno število točk v skladu z našimi prioritetami. V ožji izbor uvrstimo učna okolja, ki so dosegla več točk. Na koncu postopka evalvacije učnih okolij izberemo tisto učno okolje, ki doseže največ točk. Izbira učnega okolja lahko temelji na naslednjih merilih:

- ☐ pedagoški vidik (ali neko učno okolje omogoča izvajanje učnih aktivnosti za doseganje načrtovanih učnih ciljev v okviru nekega programa e-izobraževanja);
- ☐ stabilnost (pomeni, da ne nastajajo prekinitve v delovanju okolja v nekih skrajnih razmerah, na primer ob več sočasnih uporabnikih ali pri velikem obsegu naloženih vsebin);
- ☐ število dozdajšnjih uporabnikov (večje je število, bolj lahko domnevamo, da se je izkazalo kot ustrezno oziroma kakovostno);
- ☐ tehnični pogoji;
- ☐ ekonomski vidik.

Izbira manjšega števila primernih učnih okolij - naslednja stopnja izbire je *podrobna evalvacija funkcionalnih značilnosti ožjega števila učnih okolij*. To nam pomaga pri izločanju neprimernih učnih okolij. Odločimo se, katera funkcija je za naš program e-izobraževanja pomembnejša in katera manj. Če gre za razmeroma preprost program ali za program z manj udeleženci, so funkcije menedžmenta manj pomembne. Temeljna naloga je na primer zagotoviti kakovostno komuniciranje in pedagoško pomoč ter enostaven dostop do izobraževalnih vsebin. Če je organizacija velika, nas poleg menedžmenta posameznega programa (organiziranje dela udeležencev oziroma njihovo razvrščanje v različne skupine, zbiranje različnih informacij in

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

vodenje evidenc o udeležencih, informacije o uspešnosti udeležencev ipd.) zanimajo tudi možnosti za menedžment celotnega izobraževalnega procesa v organizaciji oziroma možnosti za povezovanje z obstoječim informacijskim sistemom v njej.

Testiranje učnih okolij ali testiranje le enega izbranega učnega okolja – v tej fazi lahko zaprosimo za pomoč še proizvajalce, naj nam posredujejo (poizkusno) demo različico za testiranje učnega okolja ali pa povabimo njihove zastopnike, da nam predstavijo učno okolje in njegove lastnosti.

Če je učno okolje prosto dostopno, ga lahko instaliramo na svoj strežnik oziroma posnamemo z interneta. Pri testiranju se lahko osredotočimo na posamezne funkcije, ki so za nas še posebno pomembne (na primer, kako težko je vstaviti vsebino v učno okolje ter dopolnjevati vsebino in oblikovno primernost, uporabnost, primerno hitrost delovanja, prijeten videz, preprostost in prijaznost uporabe ipd.) (Bregar et al. 2009).

11 UPORABA PROGRAMSKIH ORODIJ ZA IZDELAVO E-GRADIVA

Interaktivni način uporabe e-gradiva

Trend razvoja računalniških tehnologij v današnjem času podpira stremljenje uporabnikov, da so ne samo pasivni sprejemniki e-gradiv (ne samo sprejemajo enosmerne informacije), ampak so aktivni udeleženci. Omogočeno jim je sodelovanje, dajanje povratnih informacij, individualnost ipd., kar lahko označimo kot **interaktivnost**.

Pri tem interaktivnem načinu uporabe gradiva je uporabnik gradiva spodbujan, da aktivno sodeluje preko različnih oblik preverjanja znanja, kvizov, simulacij ... Tako je zagotovljen dvosmerni pretok informacij (gradivo – uporabnik – gradivo), zaradi česar je učni učinek večji.

Kako pa izdelati takšno interaktivno in večpredstavnostno e-gradivo? V uporabi je vrsta programskih orodij ali programskih rešitev (v nadaljevanju programov) za izdelavo e-gradiv.

Navajamo nekatere na spletnih forumih najpogosteje omenjene programe za izdelavo interaktivnih e-vsebin:

- eXe (<http://exelearning.org/wiki>),
- CourseLab (<http://www.courselab.com/>),
- AdobeCaptivate (<http://www.adobe.com/products/captivate.html>),
- Zenler Studio (<http://www.zenler.com/>),
- Articulate Studio (<http://www.articulate.com/products/studio.php>).

Na grobo jih lahko razdelimo v dve skupini:

- **odprtokodne programe** (neplačljive – free programe),

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- **komercialne programe** (plačljive programe).

Predstavitev odprtokodnega programa eXe

Kot primer odprtokodnega programa lahko navedemo **program eXe**, katerega opis in specifikacije se nahajajo na spletnem naslovu <http://exelearning.org/wiki> ali <http://www.vss-nm.com/centerdemo/demo/exe/test/index.html>.

Program eXe je odprtokodni projekt, ki je nastal na aucklanski univerzi na Novi Zelandiji. Odprtokoden pomeni, da je neplačljiv in je na spletu vsem prosto dostopen. Namenjen je učiteljem, profesorjem in raznim drugim uporabnikom oziroma snovalcem, ki želijo izdelati interaktivno e-gradivo v obliki spletne strani, po kateri se uporabnik s pomočjo klikanja z miško premika po njeni interaktivni vsebini in to brez kakršnega koli velikega tehničnega znanja o HTML jeziku in spletnih tehnologijah. Orodje eXe ponuja intuitiven način izdelave e-gradiva, ki se ga lahko zlahka naučimo in prav tako začnemo zelo hitro uporabljati.

Orodje eXe je brezplačno in je na voljo v dveh različicah. Prva različica je namenjena namestitvi na računalnik in je pripravljena za okolja Windows, Mac OS X in Linux. Druga različica je prenosna in se lahko zaganja z USB ključka ter ne potrebuje namestitve na računalnik.

Program eXe navajamo, ker je v svetu med odprtokodnimi programi zelo priljubljen in zaradi tega v ustrezno velikem številu razširjen po vsem svetu. Njegove glavne značilnosti so:

a) prednosti:

- program je preveden v slovenščino;
- program se lahko zaganja z USB-ključka, CD-ROM-a ali namesti na računalnik;
- eXe lahko namestimo na različne operacijske sisteme (Windows, Linux in Mac);
- izdelano e-gradivo lahko izvozimo v več oblikah (npr. v HTML ali SCORM obliki). Javna objava gradiv na spletu je s tem precej poenostavljena;

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- pri uporabi programa eXe za njegovo delovanje ne potrebujemo povezave z internetom;
- eXe ponuja WYSIWYG način izdelave e-gradiva (**What You See Is What You Get** – kar vidiš, to dobiš), kar pomeni, da bo vsebina v brskalniku videti točno tako, kot je vidna znotraj orodja eXe;
- instalacija eXe programa ne zavzame veliko prostora na trdem disku računalnika in se hitro izvede;
- ne zahteva visoke stopnje predhodnega znanja iz programiranja (npr. html jezik);
- ne zahteva visoke stopnje predhodnega znanja iz splošnega poznavanja računalništva;
- ponuja intuitiven način izdelave e-gradiva;
- je enostaven za uporabo;
- je zelo pregleden, ker ne vsebuje velikega števila menijev;

b) pomanjkljivosti:

- vizualno nima tako privlačnega – atraktivnega grafičnega vmesnika (dizajna) kot ostali konkurenčni plačljivi programi;
- ima malo menijev in posledično manj možnosti izbire za oblikovanje e-gradiv kot ostali konkurenčni plačljivi programi.

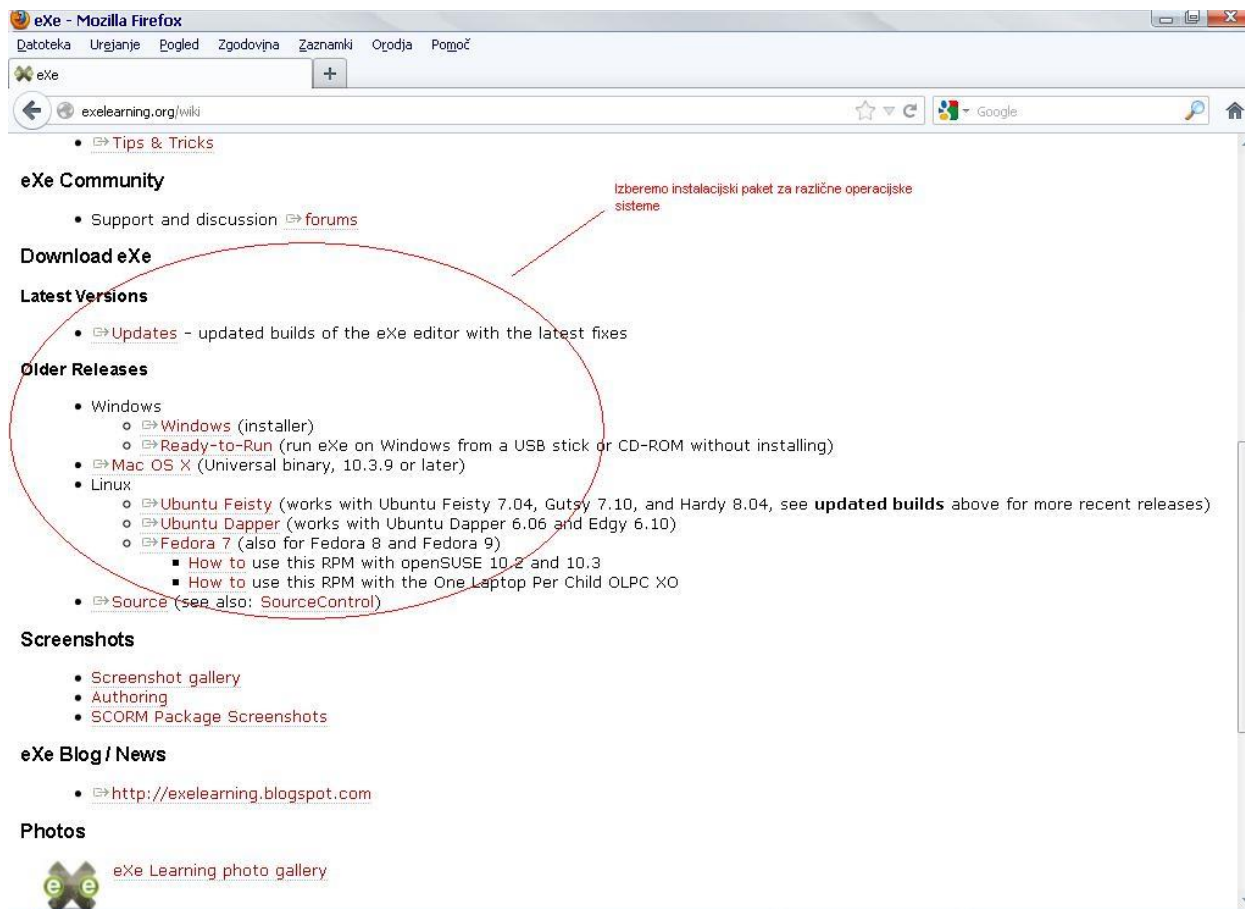
Zaslonske slike (screenshoti):

Namestitev programa eXe

Program lahko snamemo z uradne spletne strani projekta <http://www.exelearning.org>.

Kot smo že omenili, so na voljo instalacijski paketi za operacijske sisteme Windows, Linux in Mac.

Zagon in uporaba

Program zaženemo z levim dvoklikom na ikono eXe ali enim levim klikom na ikono eXe in pritiskom na tipko Enter.

Ko smo z delom končali in želimo program zapreti, ga zapremo na naslednji način: v meniju Datoteka moramo klikniti na zadnji ukaz Izhod. Če kliknemo v zgornjem desnem vogalu okna programa eXe na križec oz. znak X, ki služi za zapiranje oziroma izhod iz programov, se program ne zapre.

Če programa iz kakršnega koli razloga (npr. zaradi sistemskih napak operacijskega sistema) ne moremo zapreti, odpremo upravitelja opravil (desni klik na opravilno vrstico in levi klik na Zaženi upravitelja opravil ali kombinacija tipk Ctrl+Alt+Del) in nato:

- na zavihku Aplikacije v seznamu aplikacij, ki se izvajajo, poiščemo in označimo aplikacijo eXe ter kliknemo na gumb Končaj opravilo ali
- na zavihku Procesi poiščemo proces exe.exe, kliknemo nanj in še enkrat kliknemo na gumb Zaključi proces.

Meniji v eXe

Program eXe je zelo enostaven za uporabo, saj ima le štiri menije in še ti ne vsebujejo veliko ukazov. Ti meniji so:

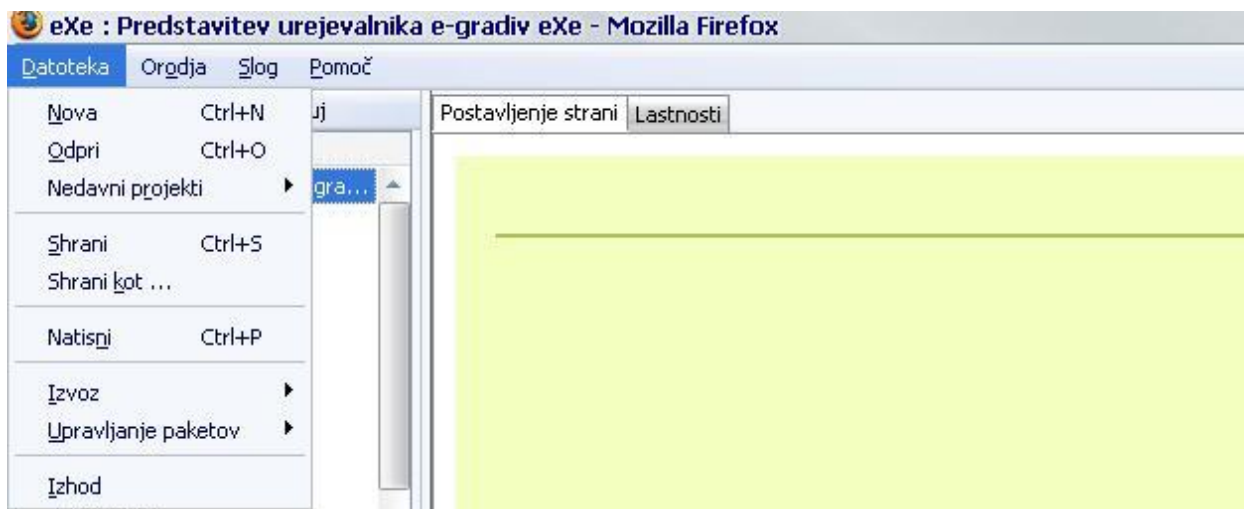
- Datoteka,
- Orodja,
- Slog,
- Pomoč.

Meni Datoteka

Vsebuje ukaze:

- Nova: za ustvarjanje novega projekta oziroma e-gradiva;
- Odpri: za odpiranje že obstoječih oziroma shranjenih projektov;
- Nedavni projekti: za odpiranje nedavno, nazadnje uporabljenih projektov;
- Shrani: za shranjevanje projektov;
- Shrani kot: za shranjevanje že obstoječih projektov kot nov drugi novi projekt;
- Natisni: za tiskanje projektov;
- Izvoz: za izvažanje projektov v ustrezni obliki (HTML ali SCORM) za objavo;
- Upravljanje paketov: v trenutni projekt se lahko vstavi nek že obstoječi paket. V tem primeru je potrebno izbrati ukaz Vstavi paket. Če se izbere ukaz Razširi paket, se trenutno označena enota gradiva shrani kot nov projekt. Ta ukaz je uporaben takrat, kadar se želi iz nekega projekta uporabiti le del gradiva. Najprej se z ukazom Razširi paket shrani izbrani del gradiva kot nov projekt. Nato se lahko z ukazom Vstavi paket izbrana vsebina doda v želeni projekt;
- Izhod : za izhod iz programa.

Meni Orodja

Vsebuje ukaze:

- Urejevalnik poučevalnih enot: s tem ukazom lahko sami po lastni želji naredimo nov gradnik iDevice;
- Nastavitve: tukaj imamo možnost nastavitve jezika programa in možnost omogočanja/onemogočanja internih povezav v e-gradivu;
- Osveži zaslon: ta možnost nam ponovno osveži oziroma naloži vsebino zaslona v primeru, ko nam le ta »zamrzne« oziroma izgleda, da je program eXe prenehal delovati.

Meni Slog

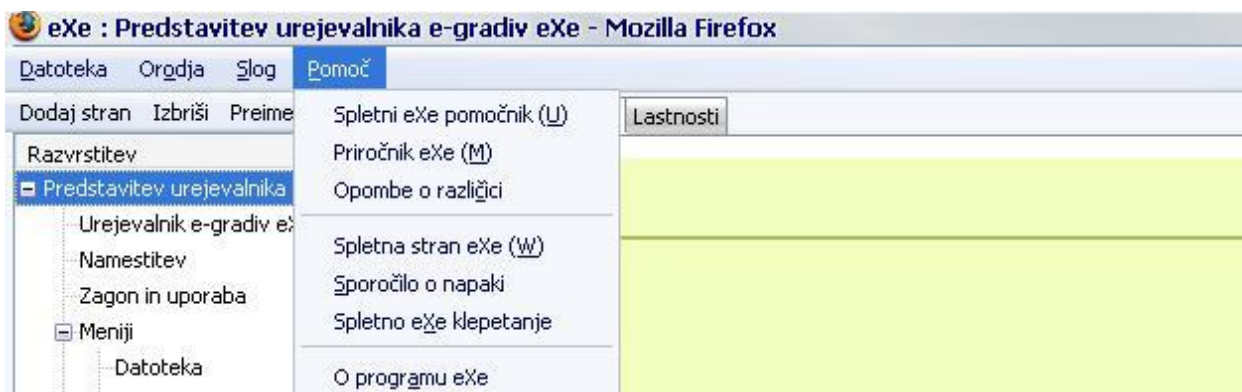
Vsebuje različne sloge, to so vizualne oziroma grafične predloge za vizualni izgled e-gradiva. Imena posameznih slogov vidimo na sliki v meniju Slog: Default (privzeti ob instalaciji programa nastavljen slog), Garden, Kahurangi, Seamist, Silver, Slate in Standardwhite.

Meni Pomoč

V meniju Pomoč najdemo naslednje ukaze:

- Spletni eXe pomočnik: informacije in opis programa v angleškem jeziku, ki se odpre v samem programu eXe;
- Priročnik eXe: uvod – predstavitev, Kaj je program eXe?;
- Opombe o različici: informacije o različici programa in popravkih;
- Spletna stran eXe: v brskalniku odpre uradno spletno stran programa eXe;
- Sporočilo o napaki: v brskalniku odpre spletno stran z iskalnim poljem za iskanje napak o eXe;
- Spletno eXe klepetanje: v brskalniku odpre IRC spletno stran za klepetanje – izmenjavo mnenj o eXe;
- O programu eXe: v okencu odpre informacije o programu (različica, avtorji, pokrovitelji razvoja ...).

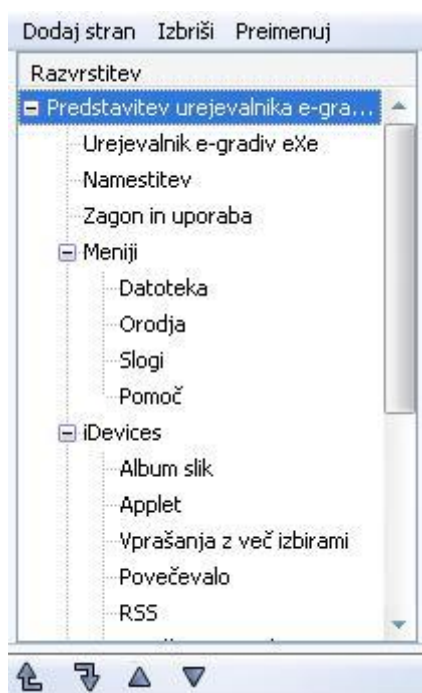

Okence Razvrstitev

V okencu Razvrstitev organiziramo zgradbo oziroma razvrščamo posamezna poglavja in pripadajoča podpoglavja ter strani e-gradiva. Tukaj dodajamo nove strani, jih brišemo, preimenujemo in določamo vrstni red prikazovanja.

Posamezno stran dodamo s klikom na ukaz Dodaj stran. To stran lahko preimenujemo s klikom na ukaz Preimenuj ali z dvoklikom na ime strani v seznamu v okencu razvrstitev. V obeh primerih se nam odpre okence za preimenovanje imena strani. Če želimo posamezno stran zbrisati oziroma odstraniti, najprej kliknemo na stran, ki jo želimo odstraniti, da se ta obarva modro in nato kliknemo na ukaz Izbriši.

Če želimo spremeniti vrstni red ali nivo posameznim stranem, ki jih imamo na seznamu v okencu Razvrstitev, uporabimo štiri puščične gumbе, ki jih vidimo na dnu okenca Razvrstitev.

Okence iDevices

iDevices so elementi oziroma gradniki, s pomočjo katerih je zgrajeno e-gradivo. Ti gradniki so, kot je iz spodnje slike razvidno:

- Album slik: vstavljamo slike in na ta način kreiramo album slik. Vsaka slika lahko ima svoj opis,
- Bralne dejavnosti,
- Cilji,
- Dejavnost,
- Dopolnjevanje,
- Izbirne naloge,

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- Java apleti,
- Povečevalo,
- Predznanje,
- RSS,
- Refleksija,
- SCORM kviz,
- Samostojno besedilo,
- Vprašanja z več izbirami,
- Vprašanje pravilno – napačno,
- Wiki članki,
- Zunanja spletna stran,
- Študij primera.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

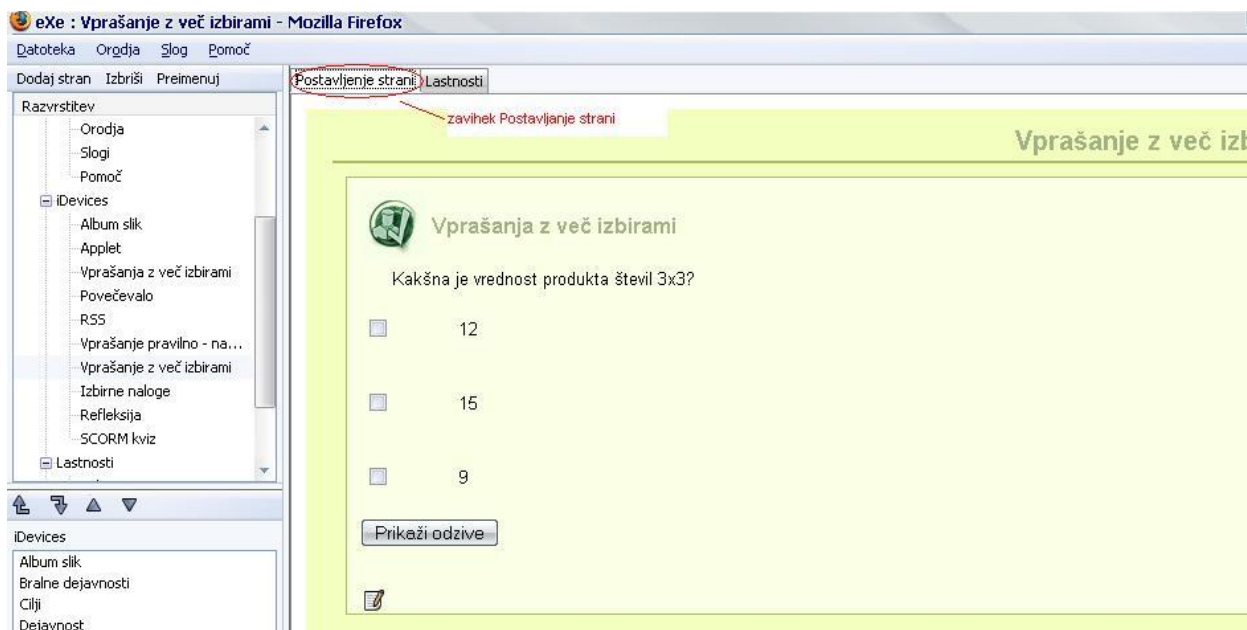

iDevices

- Album slik
- Bralne dejavnosti
- Cilji
- Dejavnost
- Dopolnjevanje
- Izbirne naloge
- Java apleti
- Povečevalo
- Predznanje
- RSS
- Refleksija
- SCORM Kviz
- Samostojno besedilo
- Vprašanja z več izbirami
- Vprašanje pravilno - napačno
- Wiki članki
- Zunanja spletna stran
- Študij primera

Zavihek Postavljanje strani

Na zavihku Postavljanje strani sestavljamo vsebino strani, projekta oziroma e-gradiva. Tukaj uporabimo gradnike iDevices, ki jih imamo na levi strani v polju Razvrstitev. Posamezne strani, poglavja in podpoglavja lahko v okencu Razvrstitev kadarkoli med sabo poljubno razvrščamo in jim s tem spremenimo nivo ter vrstni. Kasneje, ko projekt shranimo, je na tem zavihku razvidna dejanska vsebinska in vizualno oblikovna končna podoba e-gradiva.

Zavihek Lastnosti

Vsebuje meta podatke, ki opisujejo učno gradivo. Deli se na tri zavihke:

- Paket,
- Metapodatki,
- Izvoz.

Paket

V oknu Paket se vpišejo oz. dodajo osnovni podatki o projektu oz. učnem gradivu: naslov projekta, avtor, licenco, pod katero je gradivo na voljo, slika v glavi, noga, opis.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Metapodatki

S pomočjo metapodatkov se e-gradiva natančno klasificira po vnaprej pripravljeni standardni specifikaciji.

S tem je omogočeno hitro iskanje znotraj obširnejših repozitorijev e-učnih vsebin ter njihova ponovna uporaba. V običajnih skladiščih učnih vsebin se te hitro pričnejo kopičiti in iskanje želenih vsebin je vedno počasnejše ter zahtevnejše opravilo.

S pomočjo klasifikacije so ponovnim uporabnikom natančno predstavljene tudi vse značilnosti e-učnih vsebin, npr. komu so namenjene, njihov obseg, učni cilji, kakšni so pogoji za uporabo oziroma kakšni so pogoji za samo spreminjanje e-učnih vsebin.

eXe : Vprašanje z več izbirami - Mozilla Firefox

Datoteka Orgdja Slog Pomoč

Dodaj stran Izbrisi Preimenuj

Razvrstitev

- iDevices
 - Album slik
 - Applet
 - Vprašanja z več izbirami
 - Povečevalo
 - RSS
 - Vprašanje pravilno - na...
 - Vprašanje z več izbirami
 - Izbirne naloge
 - Refleksija
 - SCORM kviz

iDevices

- Album slik
- Bralne dejavnosti
- Cilji
- Dejavnost
- Dopolnjevanje
- Izbirne naloge
- Java apleti
- Povečevalo
- Predznanje
- RSS
- Refleksija
- SCORM Kviz
- Samostojno besedilo
- Vprašanja z več izbirami
- Vprašanje pravilno - napačno
- Wiki članki
- Zunanja spletna stran

Postavljanje strani Lastnosti

Paket Metapodatki Izvoz

Dublin Core metapodatki

Naslov:

Sestavljavec:

Predmet:

Opis:

Založnik:

Sodelavci:

Datum:

Vrsta:

Oblika:

Določilo:

Vir:

Jezik:

Povezave:

Obseg delovanja:

Lastništvo:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

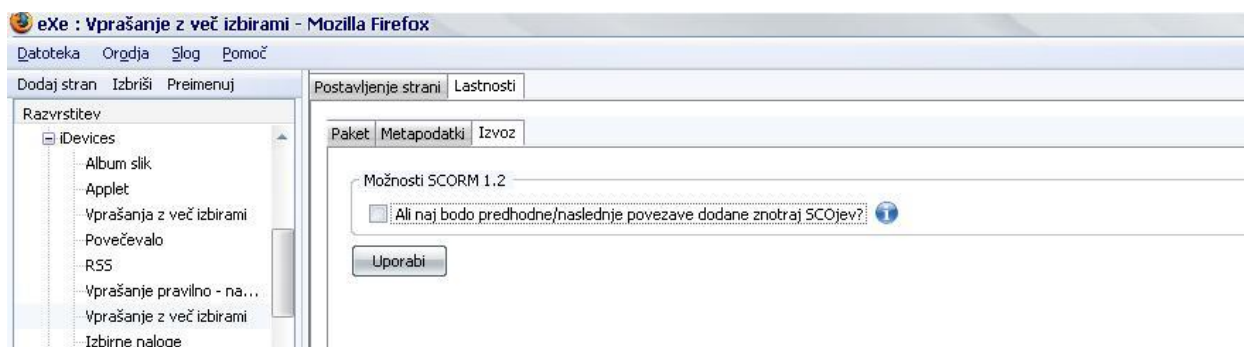
Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Izvoz

Pri izvozu v SCORM paket se z vključitvijo možnosti SCORM 1.2 dodajo navigacijski gumbi Naprej – nazaj.

Kratek primer izdelave enostavnega e-gradiva

Za lažjo predstavitev dela z eXe bomo izdelali primer »UREJAJMO BESEDILA Z WORDOM« z naslednjo zgradbo poglavij in strani:

UREJAJMO BESEDILA Z WORDOM

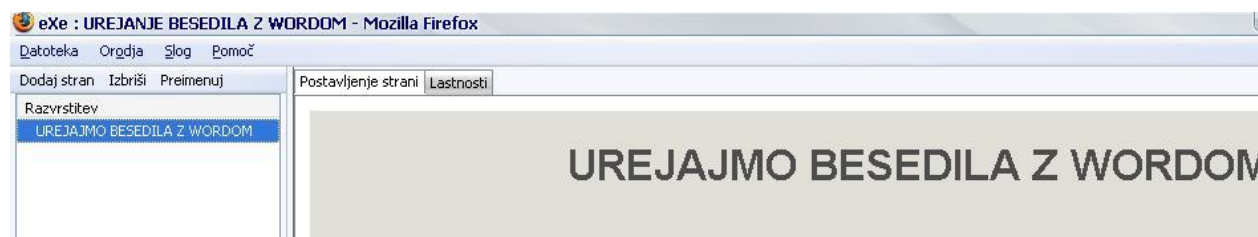
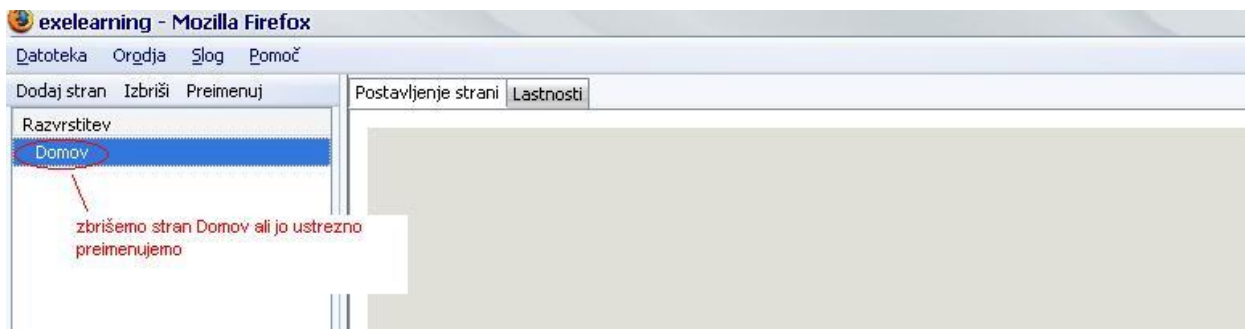
1. lekcija

Delo z miško
Tipkovnica

2. lekcija

Vnašanje novega besedila
Shranjevanje besedila

1. Odpremo program eXe. Že vstavljeno stran »Domov« zberišemo ali jo s pomočjo ukaza »Preimenuj« po naši potrebi ustrezno preimenujemo v npr. »UREJAJMO BESEDILA Z WORDOM«.

2. Da dodamo stran »1. lekcija«, kliknemo na »Dodaj stran« in pod stranjo »UREJAJMO BESEDILA Z WORDOM« se pojavi nova stran z imenom »Tema« ali »Vsebina« (odvisno, v katerem nivoju poglavja se nahajamo), ki jo na enak način kot prej preimenujemo v »1. lekcija«. Na enak način dodamo še stran »2. lekcija«.

Torej:

1. Klik na »Dodaj stran«, (pojavi se stran z imenom Tema ali Vsebina, odvisno od nivoja).
2. Klik na novonastalo stran Tema/Vsebina.
3. Klik na »Preimenuj«, (na sredini zaslona se odpre malo okence).
4. Staro ime spremenimo v novo (ime »Tema/Vsebina« v »1. lekcija«).
5. Potrdimo s klikom na gumb »V redu«.

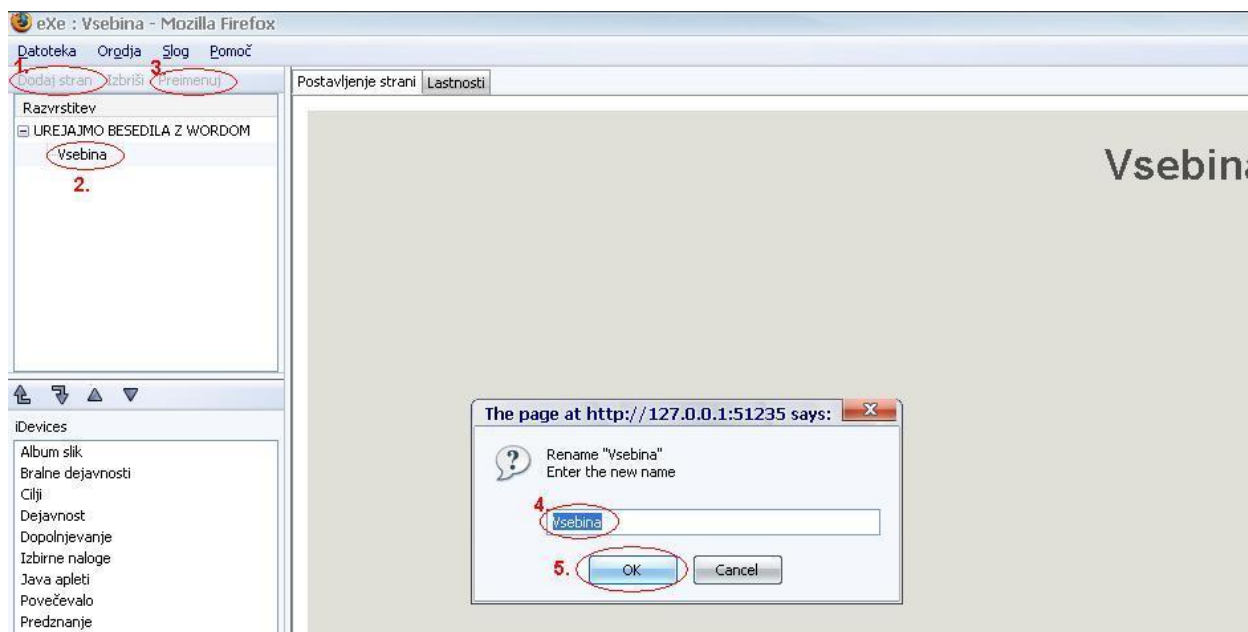
JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

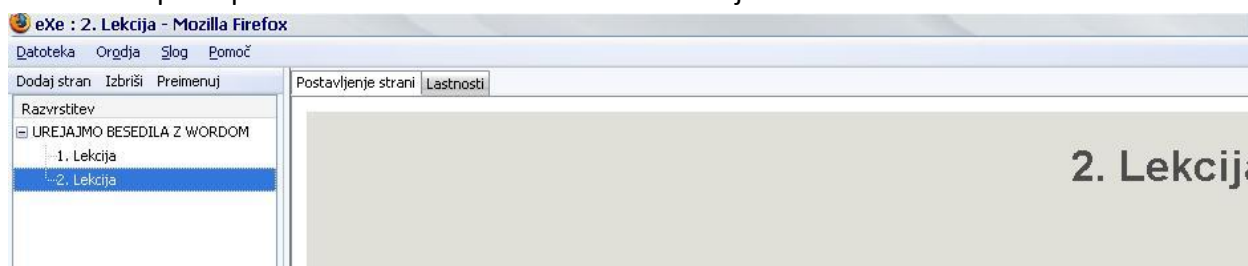
Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

S tem smo dobili pogled na spodnji sliki.

Po enakem postopku dodamo stran z naslovom »2. lekcija«.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Zdaj moramo obema poglavjema (1. lekcija, 2. lekcija) dodati podpoglavja, in sicer:

1. lekciji dodamo:
 - Delo z miško,
 - Tipkovnica;
2. lekciji dodamo:
 - Vnašanje novega besedila,
 - Shranjevanje besedila.

Postopek za 1. lekcijo je naslednji:

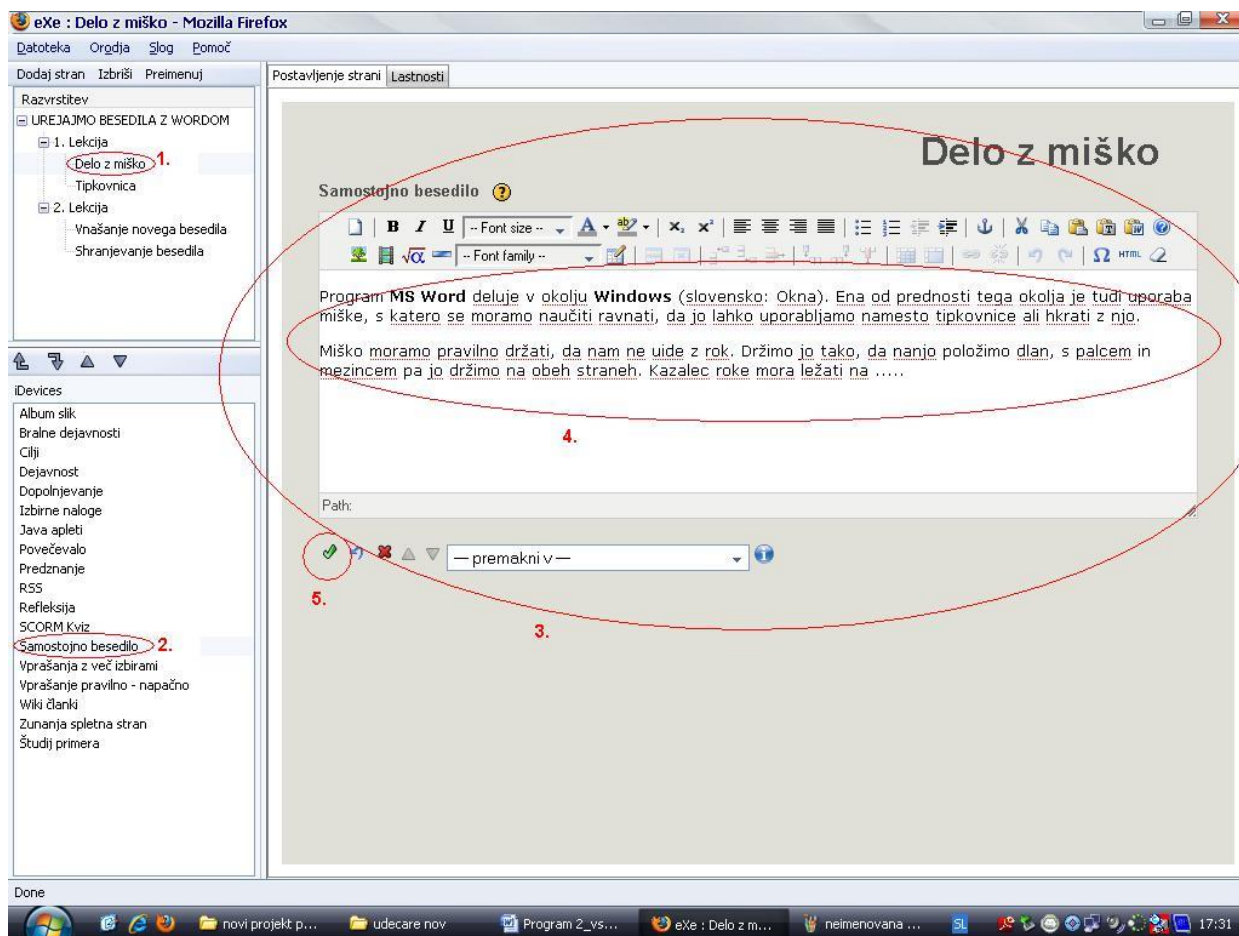
1. Kliknemo na poglavje 1. lekcija.
2. Klik na »Dodaj stran«, (v 1. lekciji se ustvari nova stran).
3. Klik na »Preimenuj«.
4. V okence vnesemo novo ime »Delo z miško«.
5. Potrdimo s klikom na gumb »V redu«.

S tem smo v 1. lekcijo dodali podpoglavje »Delo z miško«. Na enak način dodamo še poglavje »Tipkovnica« in v 2. lekcijo podpoglavji »Vnašanje novega besedila« in »Shranjevanje besedila«.

Dodajanje besedila poglavju »1. lekcija« v podpoglavje »Delo z miško«. Postopek je enak za vsa poglavja.

1. Klik na podpoglavje »Delo z miško«.
2. Na seznamu gradnikov (iDevices) kliknemo na izbiro »Samostojno besedilo«.
3. Na desni strani okna na zavihku »Postavljanje strani« se odpre okno za vnos vsebine, v katerem so enaki ukazi za oblikovanje besedila, kot jih poznamo že iz programa MS Word.
4. Vnesemo besedilo.
5. Ko smo vnesli besedilo, pod vnosnim oknom za besedilo kliknemo na zeleno kljukico, kar pomeni, da smo z vnašanjem in urejanjem besedila končali.

Ko smo urejanje potrdili na zeleno kljukico, dobimo pogled, kot je na sliki spodaj. Če smo si premislili ali kaj pozabili in želimo k prej vnesenemu besedilu še kaj dopisati ali dodati (sliko, tabelo, spletno povezavo ...), kliknemo na ikono lista s pisalom, ki se nahaja takoj pod besedilom oziroma vsebino in ponovno se nam odpre okno za vnos vsebine.

eXe : Delo z miško - Mozilla Firefox

Datoteka Orgdja Slog Pomoč

Dodaj stran Izbriši Preimenuj

Postavljene strani Lastnosti

Razvrstitev

UREJAJMO BESEDILA Z WORDOM

- 1. Lekcija
 - Delo z miško
 - Tipkovnica
- 2. Lekcija
 - Vnašanje novega besedila
 - Shranjevanje besedila

Delo z miško

Program **MS Word** deluje v okolju **Windows** (slovensko: Okna). Ena od prednosti tega okolja je tudi uporaba miške, s se moramo naučiti ravnanja, da jo lahko uporabljamo namesto tipkovnice ali hkrati z njo.

Miško moramo pravilno držati, da nam ne uide z rok. Držimo jo tako, da nanjo položimo dlan, s palcem in mezincom pa držimo na obeh straneh. Kazalec roke mora ležati na

 Kliknemo na ikono, če želimo ponovno urejati besedilo.

iDevices

Album slik

Predstavitev programa ARTICULATE STUDIO PRO

Kot primer komercialnega (plačljivega) programa bomo predstavili programski paket **Articulate Studio Professional**.

Ta programski paket omogoča izdelavo kakovostnega e-gradiva, saj vsebuje večji nabor raznih možnosti in ukazov, kar končano e-gradivo naredi vizualno lepše, interaktivnejše in uporabniku prijaznejše.

Ko za izdelavo e-gradiva uporabljamo Articulate Studio Professional, nam »hrbtenico« predstavljata Microsoft Office PowerPoint, v katerega se ob instalaciji Articulate Studio Professional implementira dodaten meni »Articulate«.

Sam programski paket Articulate Studio Professional se sestoji iz 4 programov:

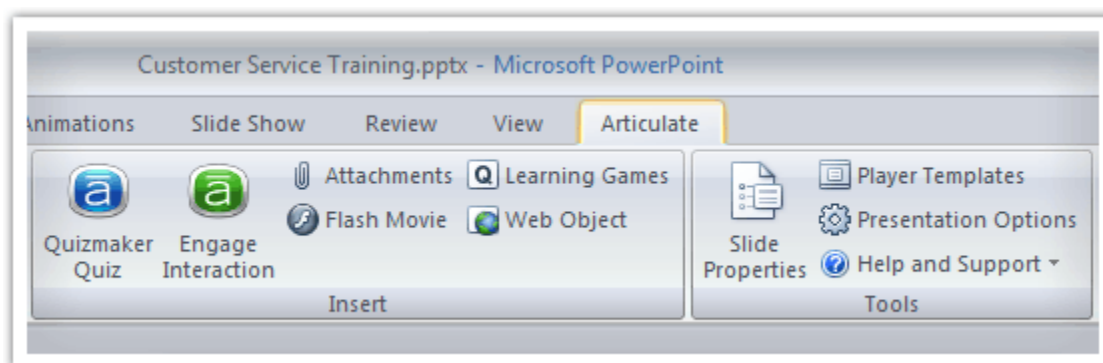
- Presenter – hitro in enostavno ustvari privlačne Flash predstavitve – prezentacije, interaktivnost, večpredstavnost;
- Quizmaker – ustvari zmogljiv flashkviz, ocenjevanje in raziskovanje poteka na zelo intuitiven način;
- Engage – preprosto dodajanje posameznih elementov za interaktivne vsebine; ustvari medijsko privlačno učno interakcijo in primeren videz; sodelovanje za večje zajemanje učenčeve pozornost;
- Video Encoder – preprosto pretvarja video posnetke v priljubljen flash video format.

V nadaljevanju bomo kratko predstavili navedene programe.

Articulate Presenter

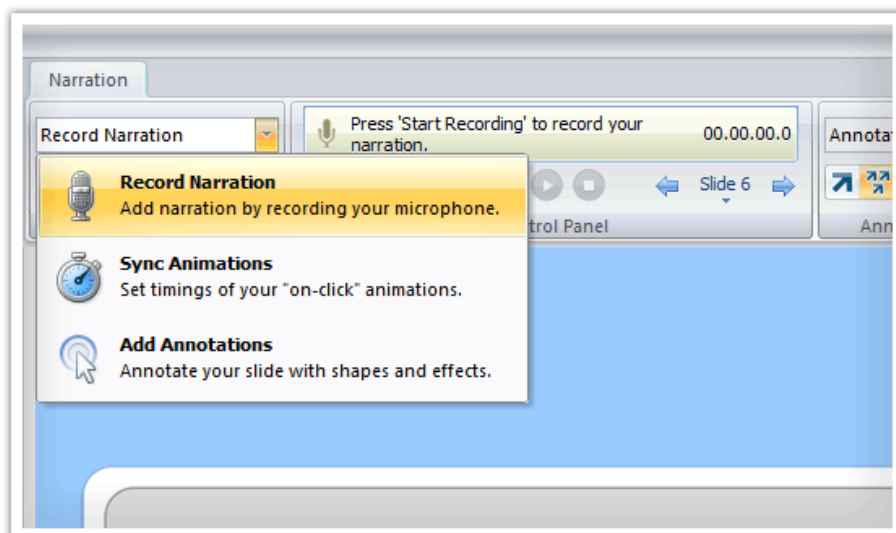
- **Izdelava flasha v PowerPointu**

Presenter preoblikuje Power Point v hitro in enostavno Flash avtorsko orodje. Presenter omogoča, da hitro ustvarimo Flash na osnovi predstavitve.

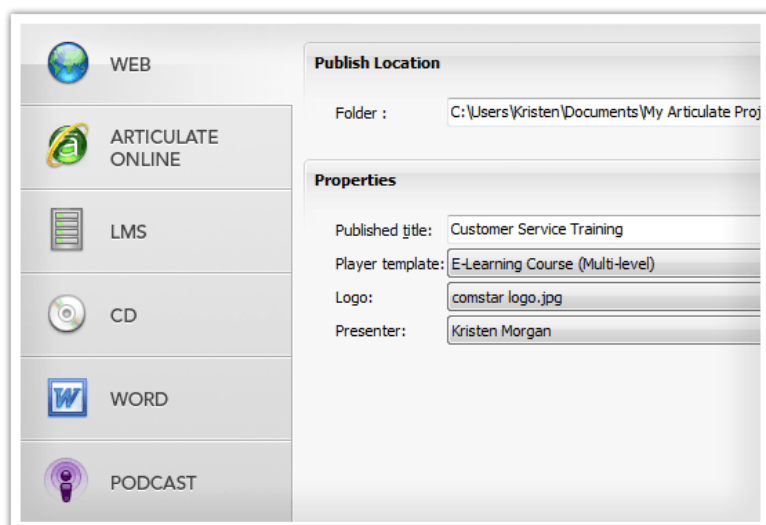
- **Snemanje in sinhronizacija pripovedi**

Hitra sinhronizacija predstaviteljevega glasu z diapozitivi in animacijami za bogate učne izkušnje.

- **Z enim klikom objava v različnih oblikah (formatih)**

Vsebino lahko predstavimo na želeni način. Preprosto ustvarjanje SCORM paketov in AICC v skladu z zahtevami vsebine za LMS (Learning Management System – sistem za upravljanje e-učenja). Objava za splet, CD in Word – vse z enim samim klikom.

- **Prilagodljiv, s funkcijami bogat predvajalnik**

Uporabniku je dana možnost, da z enostavno navigacijo dostopa do vsebin. Razvijalcu vsebine je dana možnost, da svoj projekt opremi s svojim logotipom, postavitvijo, navigacijskimi možnostmi, barvnimi shemami in jezikom ipd.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

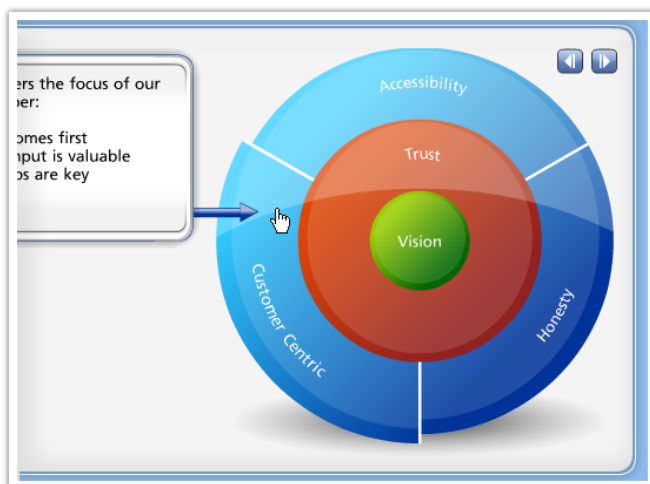
EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

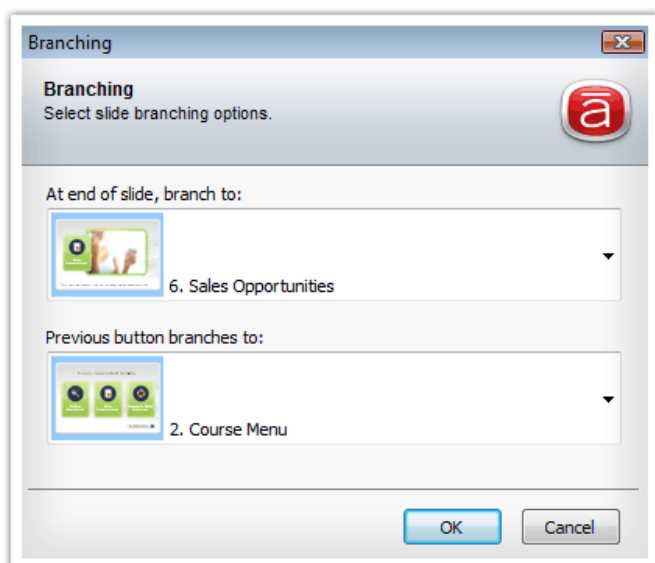
- **Dodajanje večpredstavnosti in interaktivnosti**

Neopazna vključitev interakcije v sodelovanju s kvizi, videom, flashom ... Mogoče je celo vpeti »žive« spletno strani za uporabnike za uporabo znotraj predstavitve.

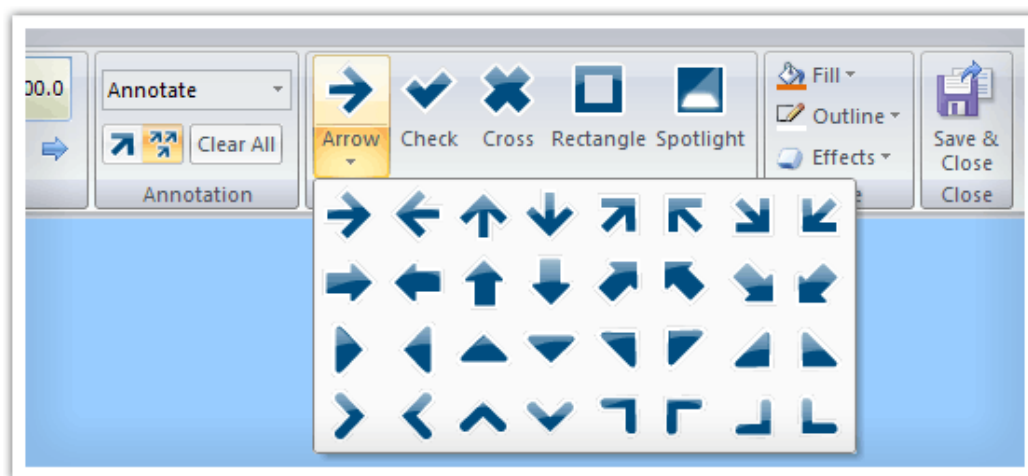
- **Enostavno preusmerjanje**

Uporabnike lahko vključimo v realne scenarije s podmožnostmi oziroma podscenariji. Ta opcija uporabnike pošlje – preusmeri na različne diapozitive, glede na njihove predhodne odločitve.

- **Dodajanje strokovnih zaznamkov (opomb, pripomb)**

Gre za preprosto dodajanje opomb predstavitev s profesionalnim dizajnom oblikovanja zaznamkov in učinki za postavitve v središče pozornosti. Možna je izbira velikosti, vrste animacij, barve ipd.

- **Predogled posameznega prispevka**

Objava v predogled samo enega ali več prispevkov. Ni treba objavljati celotne predstavitve, da bi videli svoje nedavne, trenutne spremembe.

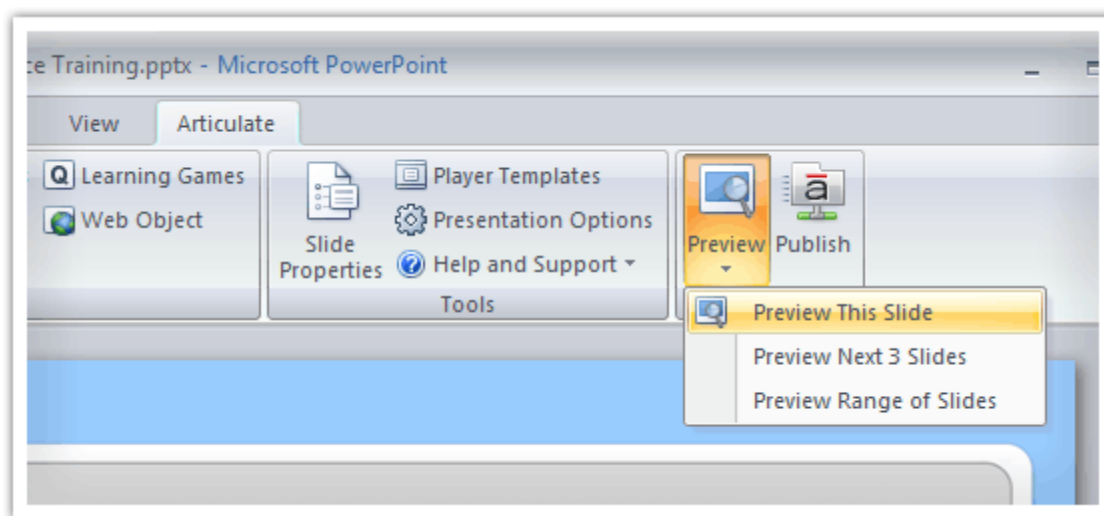
JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

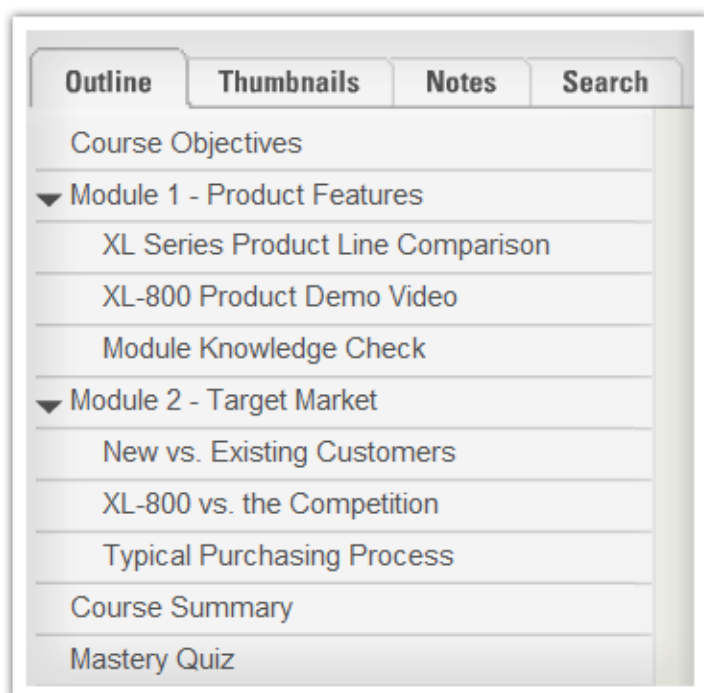
Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

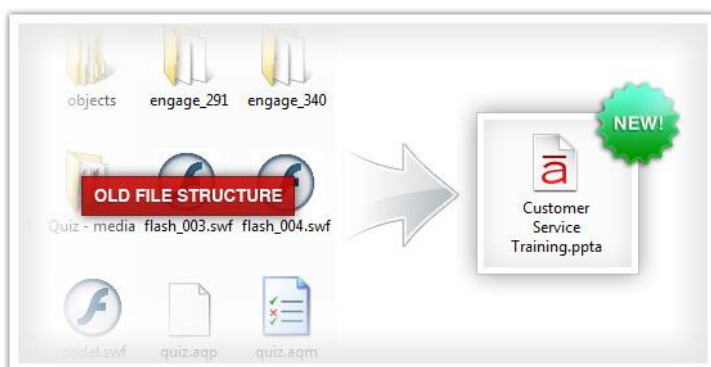
- **Večnivojska navigacija**

Omogoča prikazovanje organiziranosti vsebin – razvrstitev prispevkov v področja in poglavja.

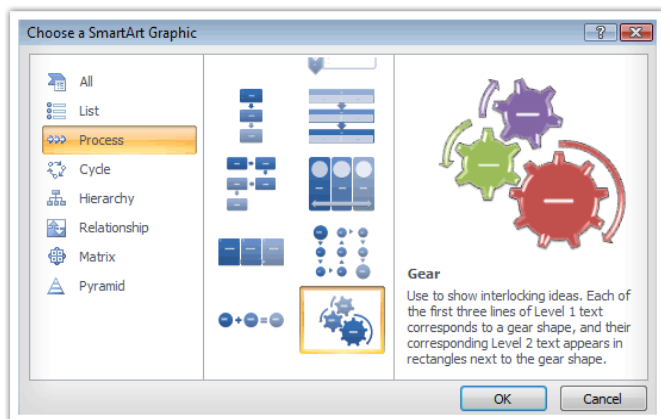
- **Enostavno upravljanje projektov**

Presenter varno shrani vse svoje proizvodne datoteke v eno datoteko PPTA, za razliko od orodij, ki ustvarijo vrsto map datotek, ki jih je treba vzdrževati. Upravljanje projektov je tako enostavno.

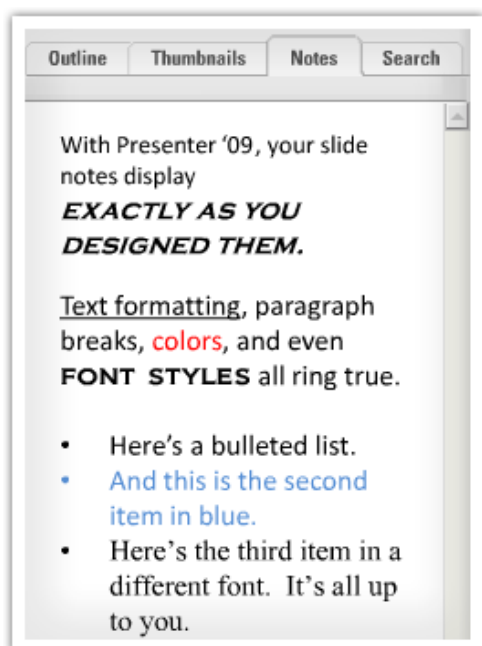
- **Uporaba najnovejših funkcij PowerPointa**

Presenterje kompatibilen s PowerPointom 2000 in novejšimi. Uporabniki PowerPoint 2007 lahko izkoristijo napredne nove funkcije, npr. SmartArt. Presenter tudi omogoča, da animirate SmartArt predmet s predmetom.

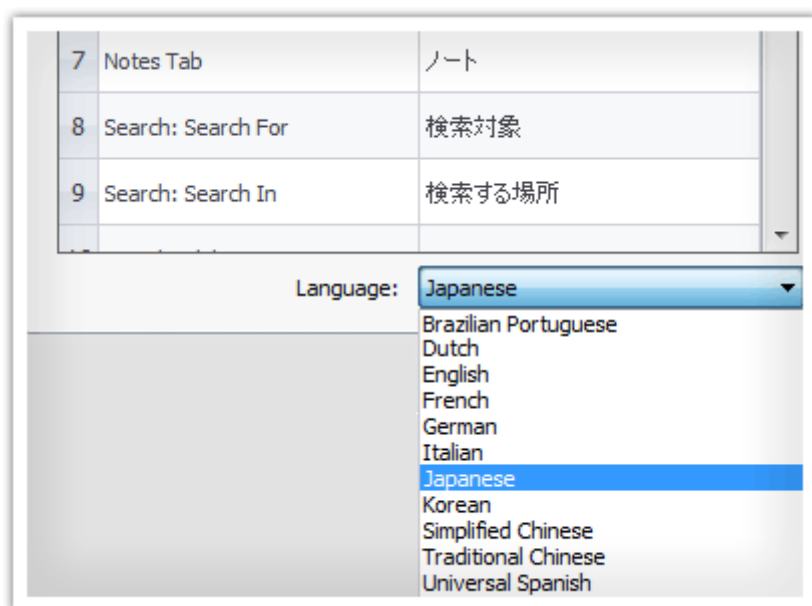
- **Dodajanje sloga lastnim zapiskom**

Zapiske prikaže oziroma predstavi natanko tako, kot jih sami oblikujemo. Možno je oblikovanje besedil, odstavkov, presledkov, barv, pisav in celo stilov.

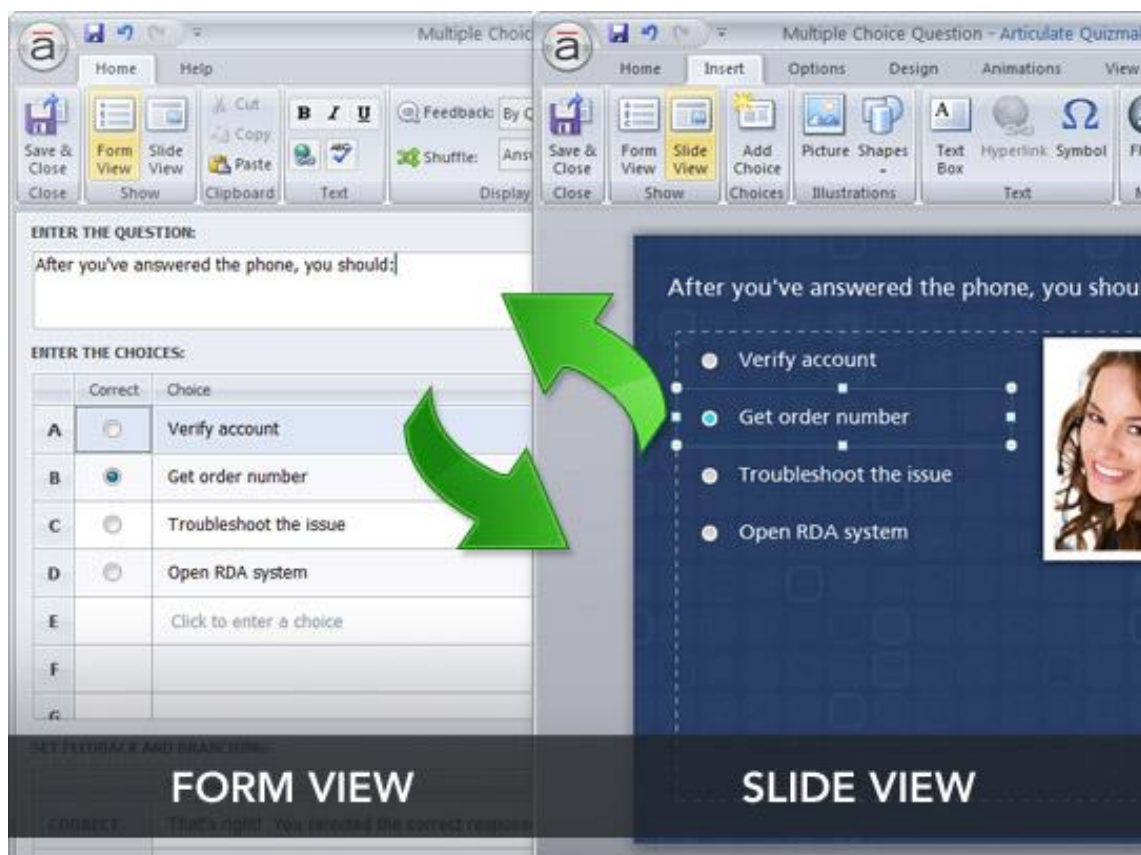
- **Večjezična podpora**

Možna je razširitev občinstva s prilagoditvijo vsebin oziroma prevodom vsebin v skoraj katerikoli drugi jezik. Izberemo lahko enega od 11 vgrajenih jezikov ali vnesemo svojega s prilagodljivo večjezično podporo.

ArticulateQuizmaker

Ustvarjanje kvizov je s programom ArticulateQuizmaker relativno enostavno in hitro. Tudi če nimamo izkušenj s sorodnimi orodji, lahko ustvarimo strokoven in po meri flash kviz ali anketo.

Quizmaker omogoča dva načina izdelave kviza, in sicer:

- na način izpolnjevanja obrazca;
- z uporabo lastne vizije oziroma oblikovalskih spretnosti.

Quizmaker ima preprost in prijazen vmesnik, zato lahko enostavno uporabljamo napredne funkcije, kot so:

- hitro grupiranje po skupinah, naključna razvrstitev vprašanj oz. sklopov vprašanj, ne da bi morali ločevati vprašanja, ki se pojavljajo skupaj;
- vključevanje slik, zvoka, celo ustvarjanje scenarija, narejenega za več zaslonov;
- preusmeritev na različna področja kviza, odvisno od podanega odgovora na vsako prejšnje vprašanje;
- animacija predmetov – objektov in prilagoditev njenega časovnega poteka na časovni premici na način »povleci in spusti«;
- široka izbira strokovno pripravljenih tem – predlog;

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- nudenje specifičnih rezultatov uporabnikom kviza in povratne informacije, pridobljene na podlagi rezultatov;
- pridobitev rezultatov kviza preko elektronske pošte (e-maila), LMS-a (Learning Management System – sistema za upravljanje učenja) ali Articulate preko spleta ipd.

	Question	Points
Question Group 1 (Randomize, include 2 questions)		
1	Multiple Choice After you've greeted the customer, you should:	10
2	Matching Drag and Drop Please match the Comstar service with its current monthly price:	10
3	Sequence Drop-down At Comstar, we make it easy for customers to do business with us. That means we always strive for four goals upon initial contact:	10
4	Multiple Response If the customer wants someone to take responsibility for resolving her issue, you should (select all that apply):	10
Question Group 2 (Randomize, include 5 questions)		
5	True/False Before you close your call, it is important to summarize the action you've taken and ensure that the customer's needs have been addressed.	10
6	Word Bank Which of these Comstar services offer all core bundles together for only \$29.95 per month for the first year?	10
7	Matching Drop-down Please match the correct answer for each description on the left. Each description will have only one answer:	10
8	Sequence Drag and Drop The history of Comstar is an interesting and important tale for all new employees. Please place these historical Comstar events in order, with the oldest on the bottom and the most recent on the top:	10
9	Fill in the Blank Which system do you use to look up a customer's billing over a period of time?	10

Quizmaker omogoča različne tipe vprašanj, ki presegajo enostavna vprašanja da/ne. Tako je omogočeno kreiranje vprašanj različnih taksonomskih stopenj.

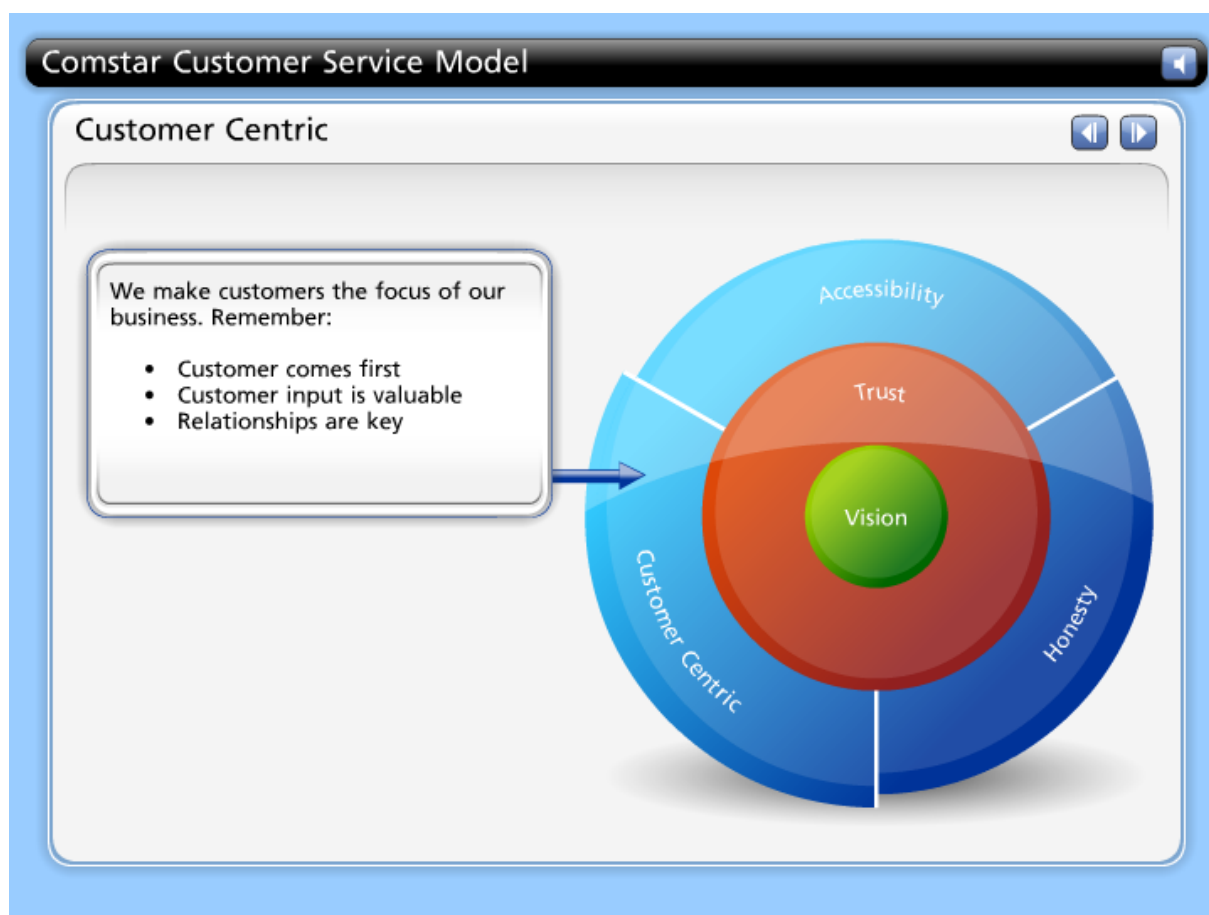
Kvizi so narejeni v flash formatu, zaradi česar jih lahko enostavno integriramo oziroma uporabimo kot take.

Ti kvizi se tako lahko:

- povežejo z učnimi tečaji ali predstavitvami, narejenimi v ArticulatePresenterju;
- povežejo z izbranim LMS sistemom (LearningManagementSystem – sistemom za upravljanje učenja, SCORM ali AICC za npr. e-učno okolje Moodle);
- vstavijo na katerokoli stran na spletni strani.

ArticulateEngage

Z ArticulateEngage lahko ustvarimo zanimivo učno interakcijo in kreiramo podobo e-gradiva po meri. S tem hitrim in preprostim orodjem oplemenitimo interakcijsko vsebino, da jo bodo imeli udeleženci še raje. S tem orodjem lahko še povečamo interaktivnost e-gradiva.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

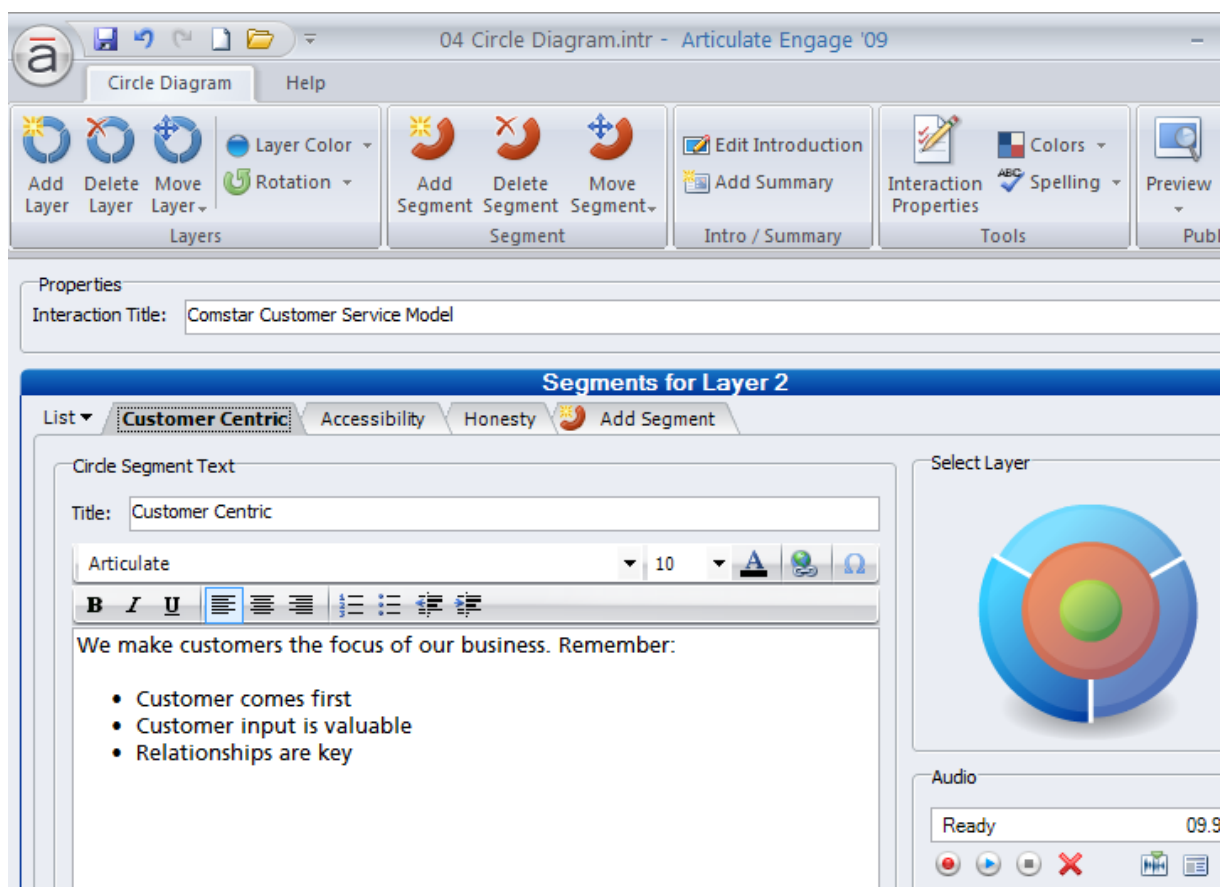
Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Aktivno spodbuja odkritja, zaradi česar uporabnikom omogoča:

- natančnejše preučevanje vsakega dejanja v proces;
- raziskati odnos med časovnimi dogodki skozi besedilo, slike in zvok;
- poglobitev v ključne elemente diagrama, za čim boljše razumevanje glavnih točk.

Vključuje preproste predloge za uporabo, zaradi česar lahko hitro ustvarimo medijsko bogato interaktivnost. Izbiramo lahko med široko paleto možnosti: časovna premica, piramidni diagram, grafika ipd. Ker je rezultat v flash formatu, je mogoča integracija v virtualne tečaje ali kot samostojen vložek na spletni strani.

Articulate Video encoder

Articulate Video encoder omogoča dodajanje video posnetkov v vsebine. Vrsto formatov pretvori v flash video format (.flv oziroma .FLV). Ti formati so: AVI Files (.avi), Windows MediaFiles (.wmv, .asf), QuickTimeFiles (.mov, .qt), MPEG Files (.mpg, .mpe, .m1v, .m2v, .m4v, .mp4), Digital Video Files (.dv), 3G Video Files (.3gp, .3g2). Omogočeni so razrezi oziroma obrezi. Video posnetke prenaša tudi neposredno s spletne kamere.

Programiranje e-gradiva

E-gradivo lahko enostavno izdelujemo v grafičnem načinu tako, da izbiramo ukaze s klikom na ustrezno ikono, ki izvede temu primeren ukaz. Tako pripravljamo e-gradiva s pomočjo MS PowerPoint, Presenter, Quizmaker, Engage in Video Encoder ...

Lahko jih izdelujemo tudi na **kodni način**, ki je dejansko veliko zahtevnejši in zahteva dobro poznavanje programskega jezika HTML oziroma programiranja. Ta način programerji uporabljajo, če je potrebno narediti kakšno zahtevnejšo stvar, animacijo itd., ali pa modificirati že narejeno.

Kot primer HTML kode navedimo del kode, ki bo v spletnem brskalniku izpisala naslov **Projekt EDUCARE**, kot vsebino dokumenta pa napis **Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv**.

Primer ročnega programiranja – uporabe html kode:

```
<html>

<head>
<title>Projekt EDUCARE</title>
</head>

<body>

<h1 align="center">Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.</h1>
<h2 align="right">Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.</h2>
<h3>Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.</h3>
<h4>Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.</h4>
<h5>Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.</h5>
```

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

<h6>Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.</h6>

<p>Tukaj vnesemo besedilo, ki predstavlja vsebino.</p>

Prvič

Drugič

Tretjič

Prvič

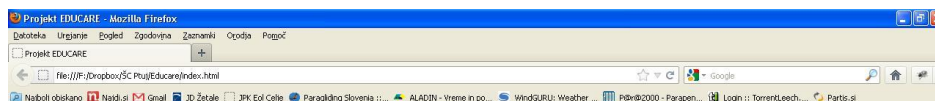
Drugič

Tretjič

<p></p>

</body>

</html>

Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.

Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.

Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.

Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.

Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.

Projekt EDUCARE: Učenje izdelovanja E-gradiv.

Tukaj vnesemo besedilo, ki predstavlja vsebino.

1. Prvič
2. Drugič
3. Tretjič

- Prvič
- Drugič
- Tretjič

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE - Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Nekaj primerov E-gradiv

Vir: <http://www.tsc.si/vss/eucbenik/player.html>.

The screenshot shows a Moodle course page titled "Uvod v statistiko". The sidebar on the left contains a table of contents with the following items:

- Oris
- 1.0 Uvod
- Uvodna naloga
- 1.1 Statistika in njen pomen
- 1.2 Statistika v Republiki Sloveniji
- 1.2.1 Izvajalci državne statistike
- Naloga 1
- Naloga 2
- 1.2.2 Viri statističnih podatkov
- 1.3 Temeljni pojmi v statistični analizi
- 1.4 Rešitev uvodne naloge
- 1.5 Povzetek

The main content area is titled "Izvajalci državne statistike" and contains the following text:

Statistični urad R Slovenije

Statistični urad R Slovenije (SURS) – skupaj s pooblaščenimi institucijami – zagotavlja podatke o stanjih in gibanjih na ekonomskem, demografskem ter socialnem področju in na področju okolja in naravnih virov. Podatke za domače potrebe in mednarodno izkazovanje zagotavlja ob optimalnih stroških ter z upoštevanjem statistične zaupnosti gradi zaupanje uporabnikov.

V priloženi simulaciji opazujte vstop na [spletno stran SURS-a](#) ter osnovno predstavitev njegovih dejavnosti.

SURS se pri svojem delovanju prednostno zavzema za to, da bi bila državna statistika kakovostna in hkrati prijazna do uporabnika. Pri tem urad uporablja enotno opredelitev [kakovosti](#) statističnega urada Evropske unije (Eurostat), kjer kakovost statističnih izdelkov sestavlja več komponent.

Poleg povezovanja in usklajevanja statističnega sistema sodijo med [najpomembnejše naloge](#) urada še mednarodno sodelovanje, predvidevanje potreb uporabnikov, zbiranje, obdelava in izkazovanje podatkov, skrb za njihovo zaupnost ...

Vir: <http://impletum.moodle.scv.si/>.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Multimedijški praktikum: 1. Računalniški sistem - Mozilla Firefox

egradiva.minet.si/mod/scorm/player.php?am=741¤torg=e&eski_sistem4823c6301e967ddd3c1f2&scoid=33321

Multimedijški praktikum: 1. Računalniški sistem

E-učilnica ► Multimedijški praktikum ► SCORM-izvajanje ► 1. Računalniški sistem

Osnovna delitev opreme računalniškega sistema

Opremo računalnika delimo na:

- strojno opremo (fizične dele računalnika - kovinsko ogrodje računalnika, miška, tipkovnica itd.),
- programsko opremo (operacijski sistem in uporabniški programi).

Slika: sodobna računalniška učilnica

Dopolnjevanje

Angleški izraz za strojno opremo je in za programsko opremo .

Predložite

Vir: <http://egradiva.minet.si/course/category.php?id=8>.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Trženjsko komuniciranje

Trženjsko komuniciranje lahko opredelimo kot proces, skozi katerega podjetja vstopajo v dialog z različnimi občinstvom. Da se le-to izvede, podjetja razvijejo, predstavijo in ovrednotijo vrsto sporočil, da identificirajo ciljne skupine.

Cilj procesa je (re)pozicioniranje podjetja ali njegove ponudbe v misljenje vsakega posameznika znotraj ciljne skupine. S tem poskuša podjetje spodbuditi sedanje in potencialne kupce, da zaznajo in preskusijo podjetje oz. njegovo ponudbo.

Komuniciranje s trgov poteka na več načinov oz. z različnimi orodji. Glede na to, komu želimo posredovati informacije, kaj želimo sporočiti in kako pogosto, s kakšnimi stroški itd., izbiramo posamezne kategorije trženjskega oz. promocijskega spleta. Tako lahko izbiramo med oglaševanjem, osebno prodajo, pospeševanjem prodaje, odnosi z javnostmi in direktnim trženjem. Načini se razlikujejo po tem, kako nagovarjajo potencialne stranke (množično ali posamično), kakšni stroški so povezani z njimi in kakšne so njihove prednosti (+) oz. pomanjkljivosti (0).

Veri: <http://www.shutterstock.com/>

Vir: <http://impletum.erudio.si/course/view.php?id=15>.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

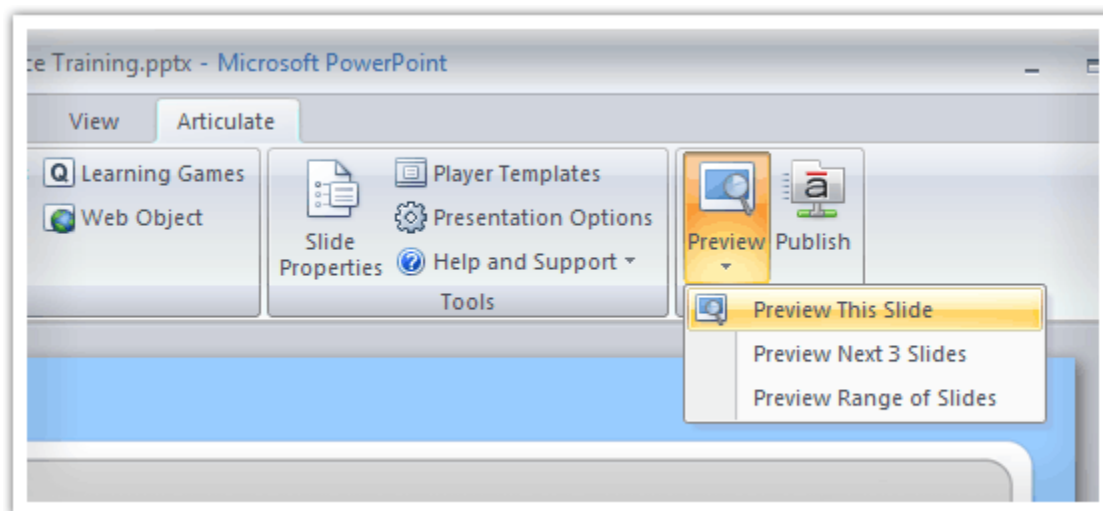
Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

12 TESTIRANJE IN OPTIMIZIRANJE E-GRADIVA

Ko smo vsebino e-gradiva pripravili ali končali, v MS Powerpointu, v meniju Articulate, izberemo možnost predogleda e-gradiva (gumb Preview). S tem predogledom vidimo, kako bo e-gradivo dejansko grafično videti. Če menimo, da je treba kaj popraviti, se vrnemo v urejanje e-gradiva, popravimo, shranimo in spet vklopimo predogled.

Naj tudi opozorimo, da ni potrebno objavljati celotne prezentacije, da bi videli svoje nedavne, trenutne spremembe.

13 PROGRAMSKO IN UČNO OKOLJE UPORABE E-GRADIVA

Ko smo e-gradivo naredili ali v grafičnem načinu ali v načinu programiranja, je seveda smiselno, da projekt shranimo. Ko smo to naredili, moramo projekt še objaviti (publish). Z objavljanjem je mišljeno to, da projekt spremenimo v ustrezno obliko, ki jo bo programsko in učno okolje **LMS (Learning Management System – sistem za upravljanje učenja)**, v katerem bo e-gradivo delovalo, prepoznal.

Pri nas je kot LMS sistem zelo razširjen t. i. **Moodle**. Moodle je učno okolje (učilnica), v katerem tečejo oziroma delujejo e-gradiva (elektronski učbeniki). In v Moodle moramo uvoziti e-gradivo v pravilni obliki zapisa.

Standardizirana oblika zapisa oziroma format zapisa, ki ga Moodle podpira, so t. i. **SCORM** paketi.

Sistem za upravljanje učenja (LMS, [angleško](#) Learning Management System) je [program](#), ki je namenjen za upravljanje in dostavo učnih vsebin in virov študentom.

Večina sistemov za upravljanje učenja temelji na [spletnih](#) tehnologijah, ki omogočajo dostopnost do učnih vsebin in administracijo kadarkoli in kjerkoli.

Moodle je [odprtokodni](#) sistem za postavitev [spletnih učilnic](#). V Sloveniji je najbolj zastopan.

SCORM (Sharable Content Object Reference Model) je tehnični [standard](#), ki definira, kako naj bodo spletne učne vsebine narejene in dostavljene učencem.

SCORM je zbirka standardov in navodil za spletno e-učenje. SCORM tudi definira, kako je lahko vsebina zapakirana v prenosni [ZIP](#) datoteki.

SCORM je izdelal [AdvanceDistributedLearning](#) – ADL – na pobudo Ministrstva za obrambo Združenih držav Amerike.

Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Glavna_stran.

Glavni meni

- Novice spletnega mesta
- Splošni Moodle.si forum
- Konferenca Moodle.si 2010
- Konferenca Moodle.si 2009
- Konferenca Moodle.si 2008
- Konferenca Moodle.si 2007
- Diskusije za učitelje/mentorje
- Učna okolja Moodle v Sloveniji
- Koristne spletne povezave
- Odprto kodne alternative komercialnim programom
- Uradna Moodle dokumentacija

Datoteke

- Navodila (SCORM)
- Prevod Moodle 1.8.2
- Prevod Moodle 1.9.4
- Navodila (PDF)
- Vodnik za začetnike (shema)
- Imenik Moodle na lasten računalnik

Zadnje novice

Želimo vam prijetno in koristno uporabo portala!

Facebook

Moodle

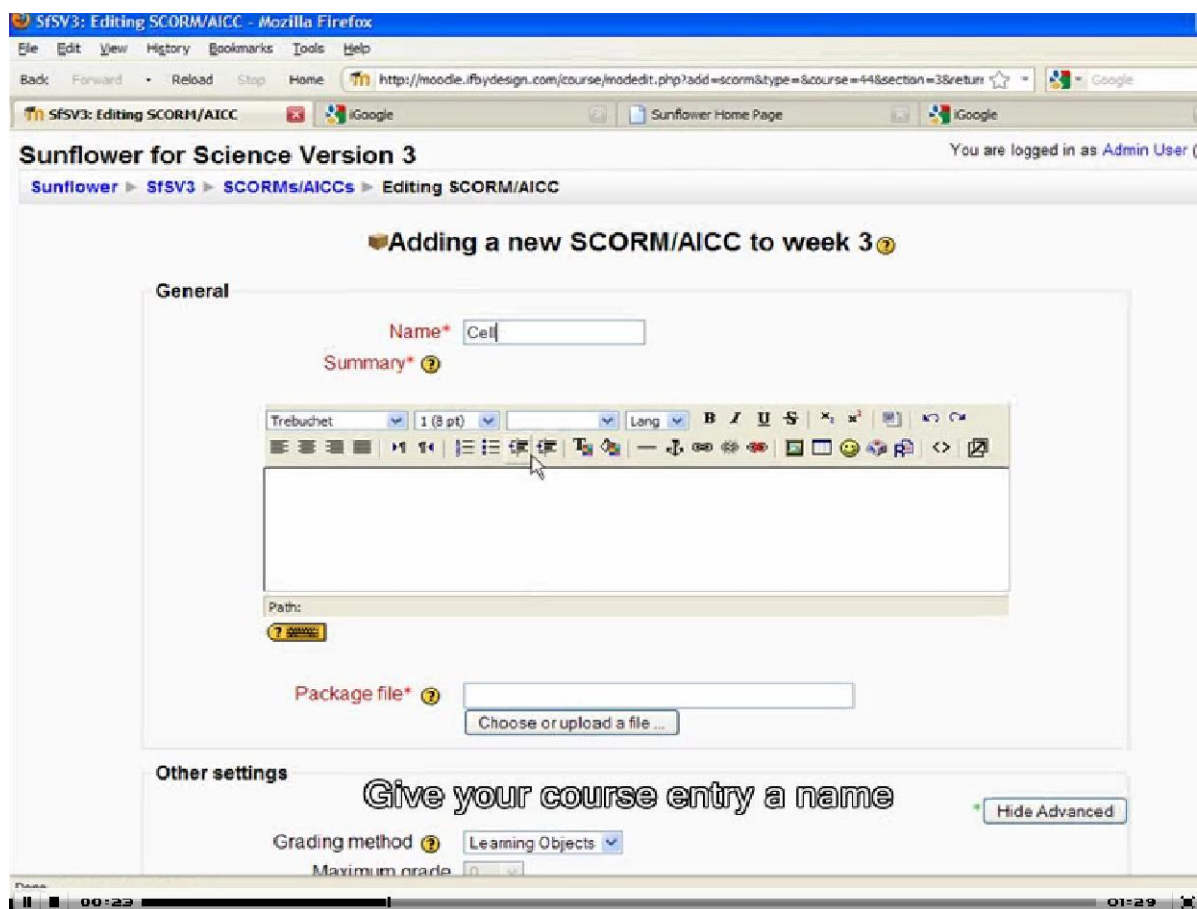
JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

- Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Uvažanje SCORM paketa v Moodle

13 LITERATURA

Blondy, L. C. (2007). Evaluation and Application of Andragogical Assumptions to the Adult Online Learning Environment. V: Journal of Interactive Online Learning. Vol. 6. No 2.

Bregar, L., M. Zgmajster, M. Radovan (2009). Osnove e-izobraževanja. ACS.

Fidishun, D. Andragogy and Technology: Integrating Adult Learning. Theory As We Teach With Technology. Malvern, PA.

Gerlič, I. Didaktične osnove učenja na daljavo. UM, PF.

Kreuh, N., L. Kač, G. Mohorčič (2011). Izhodišča za izdelavo e-učbenikov. ZRSŠ.

14 PRILOGA – PRIMER SCENARIJA

1. zaslonska stran: 1.0 – Uvod

BESEDILO 1:

Pri vsakodnevnem delu s strankami pride občasno tudi do konflikta. Vzrok je lahko nezadovoljstvo z opravljeno storitvijo, napačno zaračunana storitev, neprimeren pristop zaposlenega do stranke ali obratno, nerazumevanje potreb stranke, napaka pri delu, neustrezna komunikacija ali pa le slab dan, ko privrejo na dan čustva oz. besede, ki za tisti trenutek niso najbolj primerne.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT:

Opomba: V središču strani je predstavitev **teoretsko relevantnega primera**, s katerim se poglavje začne. Izbran je problem, okoli katerega je moč zgraditi celotno (temeljno) vsebino poglavja. Predstavljen je kot video, dolžine cca. 60 sekund.

Video se začne s prikazom pogovora kupca s prodajalcem. Čeprav se pogovor prične v zmernem tonu, se hitro zaostri. Vzrok nesporazuma je nestrinjanje z zaračunanim zneskom. Kupec zahteva pogovor z osebo, ki je prodajalcu nadrejena. Ta se prav tedaj pojavi in se, ne da bi prisluhnila pojasnilu prodajalca, postavi na stran kupca. Prodajalca to dokončno razjezi, zato vihravo zapusti prodajni pult.

- A- stranka
- B- prodajalec – mlajši
- C- šef – starejši

V prodajalni za pultom. Stranka drži v roki izdelek (kozarec marmelade) in račun ...

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

A: Glejte, pri vas sem kupila tole marmelado in šele doma ugotovila, da ste mi zaračunali dve (moli račun).

B (pogleda račun): Gospa, vam čisto verjamem, da je prišlo do napake, ampak zdaj vam ne morem nič pomagati ...

A: Ampak jaz sem kupila samo eno marmelado, na računu pa sta dve. Šele doma sem to ugotovila. Zahtevam, da mi denar vrnete, ker ste naredili napako!

B: Gospa, takoj bi morali ukrepati in pogledati račun, zdaj vaše pritožbe ne moremo več upoštevati. Glejte, kaj piše tukaj: Denar preštejte takoj. Poznejših reklamacij ... (Stranka ga prekine, že vsa jezna.)

A: Ja, vidim kaj, piše ... znam brati ... ampak jaz sem šele pozneje ugotovila, da ste naredili napako. Zahtevam, da se mi opravičite in vrnete denar! (zelo odločno)

B (tudi dvigne glas): Kako pa naj vem, ali ste kupili eno ali dve marmeladi?! Zdaj lahko rečete kar koli. Lahko bi jih kupili deset in danes prišli, pa rekli, da ste kupili samo eno. Tako pa to ne gre, gospa.

A (vsa besna): Očitno se z vami ne da nič dogovoriti. Hočem, da pokličete svojega šefa. Takoj!

B gre po šefa. Skupaj se vrneta. Prodajalec nekaj razlaga šefu.

C: Dober dan, gospa. Očitno je nastal problem ...

A: Ja, dober dan. Včeraj sem kupila eno marmelado, na računu sta pa zaračunani dve. Gospod pa noče priznati napake in je nesramen do mene.

Šef se obrne do prodajalca in ga ostro premeri. Prodajalec zleze vase.

A: Pa ne samo to, ogoljufati me je hotel, pa obtožil me je, da sem jaz goljufala njega, lepo vas prosim, tak odnos do strank ...

C: Oprostite gospa, gotovo ni tako mislil... (Ga še enkrat prebode s pogledom, prodajalec hoče nekaj reči, a ga šef prekine.)

A: Niti opravičil se mi ni, mulc ... samo po svoj denar sem prišla.

C: Ja, oprostite, gospa, v mojem imenu, še enkrat ... saj veste, kakšni so ti mladi danes ... brez manir ... denar vsekakor dobite nazaj. (Jezno pogleda prodajalca in se nasmehne stranki, prav sluzasto)

B Pogleda oba, rdeč v obraz in jezno zapusti prizorišče.

BESEDILO 2:

Opomba: **Nanizane so vsebine**, ki bodo obravnavane v poglavju. Poudarjene (odebeljene) besede oz. besedne zveze so hkrati povezave do **podpoglavij**.

Ali ste že doživeli podobno situacijo? Razmislite, kako ste se odzvali in ali bi lahko ravnali drugače. Kako pa? O teh in podobnih vprašanjih boste razmišljali v tem poglavju. Hkrati boste spoznali:

- kaj so **konflikti** in kako jih rešujemo (povezava do 2.0);
- zakaj **nastanejo** in kakšne vrste poznamo (povezava do 3.0);
- kako se **stopnjujejo** (povezava do 4.0);
- kakšne **strategije reševanja konfliktov** uporabljamo (povezava do 6.0);
- kaj je **usmerjeni pogovor** (povezava do 7.0) in kako se **pripravimo nanj** (povezava do 8.0);
- katere **ovire** se lahko pojavijo pred pogovorom in med njim (povezava do 9.0);
- katere **tehnike komuniciranja** uporabljamo (povezava do 10.0);
- kako **ravnati v posebnih primerih**, ko se sogovornik začne razburjati (povezava do 11.0);
- za kaj je konflikt lahko **priložnost** (povezava do 12.0);
- katere **sloge reševanja konfliktov** poznamo (povezava do 13.0).

INTERAKTIVNI ELEMENT 1:

Opomba: Ob kliku na besede, ki označujejo podpoglavja (označene podčrtano), se odpre v oklepaju navedena zaslonska stran. Ko uporabnik zaključi s pregledom

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

podpoglavja, do katerega je dostopil na tak, nelinearen način, ga aplikacija ob zaključku pregleda podpoglavja vrne na uvodno naslovno stran 1.0.

BESEDILO 3:

Opomba: Sledi prikaz **kompetenc, informativnih in formativnih ciljev**, ki se nanašajo na poglavje. Kompetence, informativni in formativni cilji so povzeti iz kataloga znanj.

Po koncu poglavja:

- boste znali uporabljati nov način oz. metodo, ki vam bo v pomoč pri reševanju konfliktov ali pri doseganju kompromisne rešitve s sogovornikom;
- naučili se boste najustrežnejšega ravnanja v različnih situacijah in
- boste na podlagi opravljenega testa spoznali, na kakšen način največkrat rešujete konflikte.

2. zaslonska stran: 2.0 – Opredelitev konflikta

BESEDILO 1:

Psihologija opredeljuje **konflikt** kot **trčenje dveh ali več motivov**, ki ga navadno spremljajo občutki nezadovoljstva, jeze in besa, zaskrbljenosti, nezaupanja in sumničenja.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT:

Opomba: Sledi zabavna slika konflikta. Ob sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-1721901/stock-photo-confrontation.html>.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

BESEDILO 2:

Kako pogosto se zapletemo v konflikt, ni odvisno od našega razuma (zaveznega), temveč v znatno večji meri **od naših čustev** (podzaveznega funkcioniranja). Praviloma se poskušamo ljudje (ker ne vemo, kakšen bo izid) izogniti konfliktu. Ko pa je zaradi stresa v nas **nakopičenih preveč negativnih čustev, sprožimo konflikt**.

INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: Na dnu zaslonske strani so ikone, preko katerih se odpirajo podokna z vprašanji različnih težavnostnih stopenj, povezave na druga gradiva ipd. Ikone so obrazložene na uvodni strani.

VPRAŠAJ – 2.1

BESEDILO:

Pomislite na zadnji konflikt, v katerem ste aktivno sodelovali kot eden izmed udeležencev (na delovnem mestu, v zasebnem življenju, s prijatelji in znanci, sosedi ali s popolnim neznancem). Razmislite še enkrat, zakaj je do konflikta prišlo, kako ste se ob tem dogodku počutili (kakšna so bila vaša čustva) in kako ste konflikt – uspešno ali neuspešno – rešili.

3. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (2.2). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (3 PIKE) – 2.2

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Označite vsa čustva in občutja, ki jih praviloma ljudje doživljajo, kadar so soočeni s konfliktno situacijo (pravih je več odgovorov).

- a) Nezadovoljstvo.
- b) Sreča.
- c) Jeza.
- d) Zaskrbljenost.
- e) Navdušenje.
- f) Nezaupanje.
- g) Bes.
- h) Radost.
- i) Mirnost.
- j) Sumničenje.

Pravilni odgovori so: **a, c, d, f, g, j.**

Če uporabnik po **prvem** poskusu odgovori povsem pravilno, se izpiše:

Bravo! Vaš odgovor je povsem pravilen.

Če uporabnik po **prvem** poskusu odgovori delno pravilno, se izpiše:

Ste na dobri poti. Katera občutja še doživljajo ljudje v konfliktu?

Če po **prvem** poskusu označi vse napačno, se izpiše:

Žal ste odgovorili napačno. Še enkrat si preberite besedilo o konfliktih
in ponovno odgovorite na vprašanje.

Za takojšen v celoti pravilen odgovor prejme 3 točke. Za tri ali štiri pravilne 2 točki, za enega ali dva pravilna pa 1 točko.

Če po **naslednjem** poskusu odgovori delno ali povsem napačno:

Žal, ste odgovorili napačno. Pravilni odgovori so a, c, d, f, g in j.

KNJIGA – 2.3

BESEDILO:

Preverite, kako je »konflikt« opredeljen v **Slovarju slovenskega knjižnega jezika**.

KLJUČ – 2.4

BESEDILO:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

KONFLIKT – trčenje različnih motivov, ki ga navadno spremljajo občutki nezadovoljstva, jeze in besa, zaskrbljenosti, nezaupanja, sumničenja

4. zaslonska stran: 3.0 – Nastanek konflikta

BESEDILO 1:

Glede na to, kje konflikti nastajajo, ločimo:

MULTIMEDIJSKI ELEMENT + INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: V središču zaslonske strani je shema, sestavljena iz **petih slik**, ki simbolno prikazujejo različne vrste konfliktov. Vsaka slika pod simbolnim prikazom vsebuje tudi **poimenovanje konflikta**. S postavitvijo **na posamezno sliko se odpre podokno**, v katerem je opisana posamezna vrsta konflikta. **Slika naj ima obrobo, kar uporabnika opozori na to, da je interaktivni element**. Ob sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.

3.1 – **Simbolna slika notranjega konflikta**

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-32428621/stock-photo-same-woman-fighting-with-herself-one-is-arguing-the-other-is-not-listening-and-third-is-neutral.html>.

BESEDILO:

Notranji konflikt: oseba je v konfliktu sama s seboj, zaradi različnih vlog. Npr. menedžer, ki želi biti uspešen, ima lahko težave, če želi biti tudi zgleden oče. Moral bi ostati v službi in opraviti pomembno nalogo, hkrati pa je obljubil otroku, da pride pogledat njegov nastop.

3.2 – **Simbolna slika medosebnega konflikta**

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-63711397/stock-photo-young-business-partners-negotiating.html>.

BESEDILO:

Medosebni konflikt: konflikt med dvema oseba (ki se pogosto prenese tudi na druge osebe). Pogost vzrok je različno dojetje dejstev. Pogosto pozablamo, da zaradi različne sposobnosti čutil (npr. slabovidna oseba vidi stvari drugače kot takšna, ki ima dober vid) in predelave zaznav v možganih tako, da se upošteva dotedanje izkušnje, stvari vidimo (čutimo) drugače.

3.3 – **Simbolna slika konflikta v skupini**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-14832004/stock-photo-business-team-having-a-serious-argument-one-colleague-being-the-mediator.html>.

BESEDILO:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Konflikt v skupini: člani skupine se lahko med seboj sprejo zaradi privilegijev, razdelitve vlog, razdelitve sredstev ali dela, zaradi različnih pogledov na izbor poti do cilja, zaradi različnih prioritet ipd.

3.4 – **Simbolna slika konflikta med skupinama**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-19607839/stock-photo-photo-of-business-people-staring-at-each-other-with-aggressive-expression.html>.

BESEDILO:

Konflikt med skupinama ali skupinami: skupini, npr. zaposleni v izvozu in zaposleni v prodaji na domačem trgu, tekmujeta med seboj. Tekmovalnost se lahko odraža na prikazovanju in presojanju rezultatov, odnosu nadrejenih do doseženih rezultatov ipd., posledično pa privede do konflikta.

3.5 – Simbolna slika medosebnega in medskupinskega konflikta

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-853230/stock-photo-business-competition-one-vs-three.html>.

BESEDILO:

Medosebni – medskupinski konflikt: npr. delegacija zaposlenih (sindikat) je v sporu z vodilnim delavcem (ki zastopa stališče vodstva) zaradi sistema nagrajevanja. Zaradi arogance vodilnega delavca in vodje sindikata pride do medosebnega konflikta. Hkrati pride zaradi različnih ciljev skupin (vodilni želijo porabiti čim manj denarja, zaposleni ga želijo dobiti čim več) do medskupinskega konflikta.

INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: Na dnu zaslonske strani so ikone, preko katerih se odpirajo podokna z vprašanji različnih težavnostnih stopenj, povezave na druga gradiva ipd. Ikone so obrazložene na uvodni strani.

SVINČNIK – 3.6

BESEDILO:

Razmislite, ali tudi vi v sebi kdaj doživljate konflikt kot posledico različnih vlog, ki so vam dodeljene oz. ste si jih izbrali v življenju (npr. konflikt med starševsko vlogo in udejstvovanjem v službi). Kako se soočate s tem konfliktom? Sta obe vlogi v vašem življenju uravnoteženi ali pa katera prevladuje nad drugo? Ugotovitve si zapišite.

VPRAŠAJ – 3.7

BESEDILO:

Povedali smo, da so lahko vzrok za konflikte med skupinama ali skupinami tudi posledica tekmovanja, prikazovanja in presojanja rezultatov ter odnosa nadrejenih do doseženih rezultatov v posamezni skupini. Razmislite, kako rešiti takšne situacije oz. kako voditi skupine, da do konfliktov sploh ne pride.

5. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (3.8). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (2 PIKI) – 3.8

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Janez je Mickin šef. Je mlad, ambiciozen, delaven, samski. Veliko časa preživi v službi. Micka je pridna delavka, a še veliko več kot služba ji pomenita družina in majhen otrok, po katerega mora vsak dan v vrtec, ki ga zaprejo ob 16.30.

Ker je v službi trenutno veliko dela, Janez pričakuje od Micke, da bo delala tudi do poznih popoldanskih ur. Micka mora poskrbeti za otroka, zato je zanjo problem ostajati v službi tako pozno. Njen šef si njene odhode interpretira kot nezainteresiranost za delo, zato jo gleda postrani in celo prikrito šikanira. Vsi ostali sodelavci lahko popoldne delajo nadure, ker nimajo nobenih drugih obveznosti.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Janez in Micka sta se znašla v konfliktu. Označite, za katero vrsto konflikta gre med njima.

- a) Notranji konflikt.
- b) Medosebni konflikt.

Pravilni odgovor je: **b**.

Če uporabnik po **prvem** poskusu označi pravilni odgovor, se izpiše:

Da, tako je! Pravilno ste ocenili situacijo.

Če po **prvem** poskusu označi nepravilen odgovor, se izpiše:

Žal, odgovor ni pravilen. Ponovno preberite razlago o konfliktih.

Za takojšen popolnoma pravilen odgovor prejme 2 točki.

6. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (3.9). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (5 PIK) – 3.9

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Na eni strani so prikazane različne konfliktne situacije, na drugi pa različne vrste konfliktov (glede na to, kje nastajajo). Povežite pare tako, da bo vsaka opisana situacija povezana z ustrežno označbo vrste konflikta.

Situacija	Vrsta konflikta
1. Predstavniki sindikatov javnega sektorja zahtevajo povišanje plač, česar državni proračun »ne prenese«. Vodja sindikalnih skupin je zelo nestrpen človek, glavna pogajalka na strani vlade pa trmasta in nepopustljiva.	Notranji konflikt.
2. Delavci v prodaji so dobili nagrado za dobro opravljeno delo (ker so dosegli prodajne plane), delavci v zalednih službah pa ne, čeprav so pripomogli k dobrim rezultatom.	Medosebni konflikt.
3. S partnerjem imata različne poglede glede denarja. Eden varčuje na vsakem koraku, drugi rad zapravlja. Pravkar razpravljata o nakupu (še enega) malega masažnega aparata, ki si ga »zapravljivec« zelo želi.	Konflikt v skupini.
4. V timu ste uspešno opravili nalogo. Nagrado je dobila samo ena sodelavka, drugi nič, niti pohvale.	Konflikt med skupinama.
5. Ravno se učite za izpit, ko vas pokličejo prijatelji in povabijo, da se greste z njimi zabavat v mesto.	Medosebni – medskupinski konflikt.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Situacije so označene s številkami od 1–5, vrste konfliktov pa so: notranji, medosebni, konflikt v skupini, konflikt med skupinami, medosebni – medskupinski konflikt. Pravilne povezave so:

Če so vse povezave pravilne:

Če vse povezave niso pravilne:

Za popolnoma pravičen odgovor prejme 5 točk. Sicer prejme toliko točk, kot je pravičnih povezav.

Pravilni odgovori so: **1 medosebni – medskupinski konflikt, 2 konflikt med skupinama, 3 medosebni konflikt, 4 konflikt v skupini, 5 notranji konflikt**

Če uporabnik po **prvem** poskusu vse poveže pravilno, se izpiše:

Čestitamo, pravilno ste povezali vse pare!

Če po **prvem** poskusu poveže delno pravilno, se izpiše:

Razmislite še enkrat o parih, nekje ste naredili napako.

Če po **prvem** poskusu poveže samo nepravilno, se izpiše:

Žal so vse vaše povezave napačne. Ponovno preberite razlago o konfliktih.

Za takojšen popolnoma pravičen odgovor prejme 5 točk oz. toliko točk, kot je pravičnih povezav.

Če še v **naslednjem** poskusu ne poveže vsega pravilno, se izpiše:

Žal niste pravilno povezali vseh parov. Pravilne povezave so 1
medosebni – medskupinski konflikt, 2 konflikt med skupinama, 3
medosebni konflikt, 4 konflikt v skupini, 5 notranji konflikt.

KNJIGA – 3.10

BESEDILO:

Povedali smo, da so lahko konflikti med skupinama ali skupinami tudi posledica tekmovanja, prikazovanja in presojanja rezultatov ter odnosa nadrejenih do doseženih rezultatov v posamezni skupini.

Več o tem si preberite v: Anderson, K. (2007) Učinkovito reševanje konfliktov. Ljubljana: Založba Tuma.

Nato pa razmislite, kako rešiti takšne situacije oz. kako voditi skupine, da do konfliktov sploh ne pride.

KLJUČ – 3.11

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

BESEDILO:

NOTRANJI KONFLIKT – oseba je v konfliktu sama s seboj, zaradi različnih vlog.

MEDOSEBNI KONFLIKT – konflikt med dvema oseba pogosto zaradi različnega dojemaja dejstev.

KONFLIKT V SKUPINI – konflikt med člani skupine, zaradi privilegijev, razdelitve vlog, sredstev, dela, različnih pogledov ...

KONFLIKT MED SKUPINAMI – konflikt med skupinami, ki pogosto preide v tekmovalnost.

7. zaslonska stran: 4.0 - Stopnje konflikta

BESEDILO 1:

Niso vse konfliktne situacije enako težke. Nekateri konflikti so komaj zaznavni, če nanje nismo preveč pozorni. Drugi so tako močni, da je zaradi njih oteženo naše delo ali celo življenje. Velikokrat so konflikti podobni sneženim kepam – na začetku so majhne, ko pa se valijo po hribu, postajajo vse večje in bolj uničujoče.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

V nadaljevanju si bomo pogledali **različne stopnje konfliktnih situacij**.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT + INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: V središču zaslonske strani je shema, sestavljena iz **manjših slik**, ki simbolno prikazujejo različne stopnje konfliktov. Slike so razvrščene okoli **večje simbolne slike** skupine ljudi. Vsaka manjša slika pod simbolnim prikazom vsebuje tudi **poimenovanje** stopnje konflikta. S postavitvijo na **posamezno obrobjeno sliko se odpre podokno**, v katerem je opisana posamezna stopnja konflikta. **Stopnjevanje konflikta je označeno z usmerjenostjo in vse večjo debelino puščic. Zadnji sliki sledi puščica, ki nakazuje, da se konflikt lahko še nadalje stopnjuje** (kar je prikazano na naslednji zaslonski strani). **Manjša slika naj ima obrobo, kar uporabnika opozori na to, da je interaktivni element.** Ob sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.

4.1 – Slika skupine ljudi

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-68938078/stock-photo-two-business-people-arguing-and-other-businesswoman-trying-to-settling-the-conflict-isolated-on.html>.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

4.2 – **Slika razglašnosti**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-30594565/stock-photo-work-colleagues-arguing-on-white-background.html>.

BESEDILO:

Razglašnost: eden udeleženec ali oba delujeta razglašeno, vendar se ne pogovarjata o vzrokih za njune težave. Prihaja do blažjih oblik izražanja agresije, opredeljevanja krivde, omejene negativne komunikacije, do pomanjkljivosti pri sodelovanju. Konflikta se deloma zaveda le ena od obeh strani, kar pa ne pomeni, da je zanj kriva.

4.3 – **Slika razprave**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-43266436/stock-photo-disagreement-business-professionals-arguing-over-some-business-problems.html>.

BESEDILO:

Razprava ali konstruktivni spor: komunikacija med obema stranema je že prežeta z negativnimi čustvi. Pričenja se tekmovanje in obe strani se trudita doseči prednost. Obe strani branita svojo pozicijo in zaznavata dejstva črno-belo. Ena od strani lahko (če si upa) načne razpravo o problemu in lahko pride do vzpostavitve normalnega stanja.

4.4 – **Slika prekinitve kontakta**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-3177949/stock-photo-couple-in-an-argument-over-a-white-background.html>.

BESEDILO:

Prekinitev kontaktov: če je bilo do te faze sodelovanje med obema stranema še mogoče, prihaja v tej fazi do motenj pri sodelovanju. Obe strani delujeta tako, da povzročata druga drugi težave, posledica pa je zmanjšanje njune učinkovitosti. Na tej stopnji lahko stranki le stežka rešita spor brez tuje pomoči.

4.5 – **Slika iskanja zavezništva**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-65654029/stock-photo-image-of-business-people-hands-on-top-of-each-other-symbolizing-support-and-power.html>.

BESEDILO:

Iskanje zavezništev: sprte osebe začnejo iskati zaveznike, pogosto neodvisno od njihove volje. Oblikujeta se nasprotujoči si skupini, ki se zavedata, da je spor med njimi težko rešljiv. Prvi sprti osebi ne komunicirata več.

4.6 – **Slika razvijanja strategije**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-55054582/stock-photo-hand-choosing-the-strategy-with-the-second-plan.html>.

BESEDILO:

Razvijanje strategije: sprti skupini delujeta konspirativno, agitirata druga proti drugi, si poskušata škoditi ali druga drugo diskreditirati. Zaradi sovražnega delovanja obe skupini izgubljata svojo kredibilnost. Od te faze dalje je škoda zaradi spora zelo velika, saj udeleženci v sporu večji del svoje energije porabijo za nabiranje prednosti pred nasprotno stranjo. V tej fazi je nujna vključitev strokovnjaka za konfliktni menedžment, trenerja, moderatorja ali mediatorja, ki pomagajo sprtni stranem odkriti dejanske razloge za spor in razlike v interesih ter potrebah.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: Na dnu zaslonske strani so ikone, preko katerih se odpirajo podokna z vprašanji različnih težavnostnih stopenj, povezave na druga gradiva ipd. Ikone so obrazložene na uvodni strani.

KLICAJ – 4.7

BESEDILO:

Sprte strani lahko spor, ki je v fazi razglašnosti ali razprave, rešijo tudi brez tuje pomoči. V nadaljnjih fazah pa je spor mogoče rešiti le z vključitvijo nevtralne osebe.

VPRAŠAJ – 4.8

BESEDILO:

Spomnite se zadnjega spora, v katerem ste bili udeleženi? Do katere faze se je spor razvil? Premislite, zakaj se je spor razvil do faze, do katere se je. Kako bi morali ukrepati, da se spor ne bi razvil do faze, do katere se je?

8. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (4.9). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (2 PIKI) – 4.9

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Pozorno preberite opis situacije in odgovorite, v kateri fazi je po vašem mnenju nastali spor. Možni odgovori so: razglašenost, razprava ali konstruktivni spor, prekinitev kontaktov. Pravilnega vpišite v kvadratek.

Sprti strani v delovnem kolektivu si povzročata težave, tako da delo ne more več učinkovito potekati, kar se že pozna tudi pri rezultatih. Člani obeh strani so tako sprti med sabo, da sploh več ne komunicirajo, ne o službenih ne o osebnih zadevah. Skoraj vsi so mnenja, da sami ne bodo mogli rešiti nastalega konflikta.

Konflikt, ki ga opisuje situacija, je v fazi:

Pravilni odgovor je: **prekinitev kontaktov.**

Če uporabnik po **prvem** poskusu odgovori pravilno, se izpiše:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Bravo! Pravilno ste ocenili situacijo.

Če po **prvem** poskusu ne odgovori pravilno, se izpiše:

Še enkrat si preberite opise situacij. Se vam ne zdi, da je opisani spor že prišel v fazo prekinitve kontaktov?

Za takojšen popolnoma pravilen odgovor prejme 2 točki.

Če še v **naslednjem** poskusu ne odgovori pravilno, se izpiše:

Žal, niste odgovorili pravilno. Spor je v fazi prekinitve kontaktov.

KLJUČ – 4.10

BESEDILO:

RAZGLAŠENOST – blažje oblike izražanja agresije, opredeljevanja krivde, omejene negativne komunikacije, pomanjkljivosti pri sodelovanju.

RAZPRAVA ALI KONSTRUKTIVNI SPOR – prežetost komunikacije z negativnimi čustvi, začetek tekmovalnosti, branjenja svoje pozicije.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

PREKINITEV KONTAKTOV – motnje v sodelovanju, povzročanje težav drug drugemu, zmanjšanje učinkovitosti.

ISKANJE ZAVEZNIŠTEV – iskanje zaveznikov, pogosto neodvisno od njihove volje, oblikovanje nasprotujočih si skupin.

RAZVIJANJE STRATEGIJE – konspirativno, agitirajoče delovanje drugega proti drugemu, poskusi škoditi, diskreditirati.

9. zaslonska stran: 5.0 -

BESEDILO 1:

Konfliktne situacije se lahko še nadalje zaostrejejo.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT + INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: V središču zaslonske strani je shema, sestavljena iz **manjših slik**, ki simbolno prikazujejo različne stopnje konfliktov. Slike so razvrščene okoli **večje simbolne slike** skupine ljudi. Vsaka manjša slika pod simbolnim prikazom vsebuje tudi poimenovanje stopnje konflikta. S postavitvijo na **posamezno obrobljeno sliko se odpre podokno**, v katerem je opisana posamezna stopnja konflikta. **Stopnjevanje konflikta je označeno z usmerjenostjo in vse večjo debelino puščic. Manjša slika naj ima obrobo, kar uporabnika opozori na to, da je interaktivni element.** Ob sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.

5.1 – **Slika skupine ljudi**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-11870236/stock-photo-image-of-business-man-fearing-angry-women.html>.

5.2 – **Slika odkrite agresije**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-54678325/stock-photo-angry-businessman.html>.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

BESEDILO:

Odkrita agresija: klima med sprtima stranema je prežeta z agresijo in odprtimi grožnjami. Že davno je pozabljeno, kaj je bil dejanski vzrok spora. Nova dejstva takoj vključijo v staro shemo delovanja. Sodelovanje med skupinama je tako težavno, da se nekateri sami ali pa pod pritiskom odločijo za odhod (pobeg) iz nastale situacije (npr. iskanje druge zaposlitve).

5.3 – **Slika vojne**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-2937770/stock-photo-multi-ethnic-businessmen-playing-tug-of-war-against-businesswomen.html>.

BESEDILO:

Vojna: na tej stopnji se obe strani trudita povzročiti nasprotni strani čim večjo škodo. Udeleženci sprtih strani pričnejo odkrito kršiti pravila in so čustveno v stanju zasledovalne obsedenosti. Skupine, ki so v sporu, so sposobne izvajati hujše ukrepe, kot bi jih bili sposobni izvajati posamezniki. Spor je možno rešiti le z velikim angažiranjem oseb izven območja spora (npr. izven podjetja).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

5.4 – **Slika napada**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-15166564/stock-photo-conflict-of-two-businessmen-isolated-on-white-background.html>.

BESEDILO:

Napad: na tej stopnji spora se udeleženci v njem napadajo še pogosteje in bolj odkrito kot dotlej. Prihaja do živčne vojne, do sabotaž in oviranja, z edinim namenom uničiti nasprotnikovo moč.

5.5 – **Slika popolnega uničenja**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-6209893/stock-photo-businessman-falling-as-the-rope-he-was-pulling-breaks.html>.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

BESEDILO:

Popolno uničenje: spor vključuje vedno več oseb, nastala škoda je zelo velika in delno nepopravljiva. Osebe, vključene v spor, se ne zavedajo več, da bodo z nasprotnikom uničile tudi sebe. Če so bile nekatere osebe vključene v reševanje spora šele v tej fazi, je treba oblikovati novo kulturo reševanja konfliktov ali povsem novo strukturo.

INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: Na dnu zaslonske strani so ikone, preko katerih se odpirajo podokna z vprašanji različnih težavnostnih stopenj, povezave na druga gradiva ipd. Ikone so obrazložene na uvodni strani.

KLICAJ – 5.6

BESEDILO:

Spor, ki je v zadnjih treh fazah, je mogoče rešiti le z maksimalnim angažiranjem vseh strani.

SVINČNIK – 5.7

BESEDILO:

Izpišite vse faze nastajanja konfliktov. Nato razmislite o hudem konfliktu, ki ste ga doživeli ali v njem sodelovali kot opazovalec. Analizirajte ga tako, da ob vsaki njegovi fazi razmislite, kako so se

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

njene značilnosti kazale v vašem primeru. Ali bi zdaj, ko poznate različne stopnje konfliktnih situacij, lažje vnaprej prepoznali znake in ustrezno ukrepali, še preden bi se situacija dodatno zaostrila? Kaj bi v izbranem primeru naredili drugače, če bi imeli možnost zavrteti čas nazaj in spremeniti zadeve?

10. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (5.8). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (3 PIKE) – 5.8

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

V nadaljevanju so predstavljeni konflikti v različnih fazah. Vstavite manjkajoče besede tako, da bo tekst pravilen.

odkrita agresija iskanje zavezništov razvijanje strategij

razglašena razprava ali konstruktivni spor prekinitev kontaktov

1. Obe strani sta že pozabili, zaradi česa sta se spri. Tako težko delajo skupaj, da večina razmišlja o tem, da bi zapustila skupino in odšla drugam. _____

2. Micka čuti, da nekaj ni v redu. Do Janeza je postala previdna, pazi, kaj pove, v pogovoru z njim ni več sproščena. Janez si zaradi nesproščenosti ne beli glave. Njemu se zdi vse v redu. Micka včasih reče kakšno pikro v pogovoru, a večino časa se trudi biti prijazna in korektna do Janeza. Rada bi rešila to napeto situacijo, a ne zbere poguma, da bi o svojih občutkih spregovorila z Janezom. _____

3. Pepe in Franca, sodelavca, sta se sprla glede razdelitve dela. Vsak trdi, da ima prav in da se drugi moti. Franca gre na kavo s sodelavko in ji razlaga situacijo – seveda ima ona prav, Pepe pa se moti. Sodelavko prepriča in ta ji reče: »Franca, ti imaš prav. Jaz se bom postavila zate, če bo šef kaj spraševal o sporu.« _____

Študent glede na opise izbere ustrezen pojem in ga napiše v okence.
Pravilni odgovori: **1 – odkrita agresija, 2 – razglašnost, 3 – iskanje zavezništev.**

Če uporabnik po **prvem** poskusu odgovori povsem pravilno, se izpiše:

Čestitamo, pravilno ste ocenili situacije!

Če po **prvem** poskusu ne odgovori povsem pravilno, se izpiše:

Žal, niste pravilno ocenili vseh situacij. Še enkrat si preberite njihove opise in ponovno odgovorite.

Za takojšen popolnoma pravilen odgovor prejme 3 točke oz. toliko, kot je pravih odgovorov.

Če še v **naslednjem** poskusu ne odgovori povsem pravilno, se izpiše:

Žal, niste povsem pravilno ocenili situacij. Pravilni odgovori so 1 – odkrita agresija, 2 – razglašenost, 3 – iskanje zavezništva.

Če še v **naslednjem** poskusu odgovori povsem napačno:

Žal, niste pravilno ocenili situacij. Pravilni odgovori so 1 – odkrita agresija, 2 – razglašenost, 3 – iskanje zavezništva.

KLJUČ – 5.9

BESEDILO:

ODKRITA AGRESIJA – klima med sprtima stranema je prežeta z agresijo in odprtimi grožnjami.

VOJNA – sprti strani se trudita druga drugi povzročiti čim večjo škodo.

NAPAD – sprti strani se napadata pogosto in odkrito; prihaja do živčne vojne, sabotaž, oviranja z namenom uničiti moč nasprotne strani.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

POPOLNO UNIČENJE – spor vključuje vedno več oseb, nastala škoda je zelo velika in delno nepopravljiva.

11. zaslonska stran: 6.0 – Strategije reševanja konfliktov

BESEDILO 1:

Najprej moramo ločiti **ravnanje s konfliktom** od **reševanja konflikta**.

Ko pride do konflikta, se moramo najprej z njim soočiti. Nekatere ljudi konfliktna situacija navda s tesnobo, strahom, konfliktni situaciji bi se radi izognili, iz nje zbežali. Druge zgrabi jeza in bi radi konflikt rešili takoj, do drugih lahko delujejo celo agresivno.

Kako ravnamo s konfliktom oz. kako obvladujemo svoja občutja in čustva, ko smo v konfliktu s sabo ali/in z drugimi, ima velik vpliv na njegovo reševanje in še posebej na realizacijo in uporabnost rešitve. Tudi najboljša rešitev nam ne pomaga veliko, če se ne uresničuje tako, da bi lahko sodelovali tisti, ki so se znašli v konfliktnem položaju.

Na splošno imamo pri **razreševanju konfliktnega položaja** štiri osnovne možnosti:

MULTIMEDIJSKI ELEMENT + INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: V središču zaslonske strani je shema, sestavljena iz **štirih slik**, ki simbolno prikazujejo različne strategije reševanja konfliktov. Pod sliko naj bo tudi poimenovanje strategije. S postavitvijo **na posamezno sliko se odpre podokno**, v katerem je opisana posamezna strategija reševanja konflikta. **Slika naj ima obrobo, kar uporabnika opozori na to, da je interaktivni element.** Slika 6.3 naj bo drugače obarvano kot ostale tri. Lahko ima oznako, ki simbolno prikazuje, da je to prava odločitev. Ob vsaki sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

6.1 – Jaz dobivam, ti izgubljaš.

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-20594872/stock-photo-two-gesturing-hands-isolated-on-white-background.html>.

BESEDILO:

Rešitev konflikta ustreza nam, ne pa tudi našemu partnerju. To je povsem enostranska rešitev, saj gre le za rešitev našega, ne pa tudi skupnega konflikta. Partnerja to vse bolj jezi, z našo rešitvijo se nikakor ne strinja, je ne sprejema in jo bo tudi sabotiral. Tak odnos je značilen za avtoritativno vodenje, kjer drugi nima nobenega vpliva in lahko samo pasivno opazuje.

6.2 – Jaz izgubljam, ti dobivaš.

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-2179263/stock-photo-two-male-hands-with-thumbs-up-and-down-on-white-background.html>.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

BESEDILO:

Rešitev konflikta ustreza partnerju, nam pa ne. V tem primeru partner dobiva, mi pa izgublamo, kar nas seveda jezi, saj je to njegova rešitev in ne naša. Pri njeni uresničitvi ne želimo sodelovati, ker smo poraženci. V takih odnosih prevladuje odločitev sodelavca in ne vodje, saj se drug drugemu podrejamo.

6.3 - Jaz dobivam, ti dobivaš.

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-53252038/stock-photo-image-of-several-business-people-showing-thumbs-up-and-smiling.html>.

BESEDILO:

Omogoča obojestransko zadovoljstvo z rešitvijo problema. Obe strani dobivata in nobena ne izgublja. Poražencev v tem odnosu ni. Obe strani sodelujeta pri uresničevanju rešitve, zato tudi ni jeze na nobeni strani.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

6.4 - **Jaz izgubljam, ti izgubljaš.**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-31745245/stock-photo-no-and-no.html>.

BESEDILO:

V konfliktu oz. z njegovo rešitvijo oba izgubljava.

BESEDILO 2:

Še primer (ikona **MIKROFON** – **AV**). Da boste lažje razumeli, o čem teče beseda, kratko pojasnilo. Da boste lažje razumeli situacijo, še nekaj dodatnih informacij.

S klikom na dodatne informacije:

Jaka in Maja sta mož in žena. Dogovarjata se, kam bosta šla na poletne počitnice. Jaka je avanturist, zanimajo ga aktivne počitnice z veliko športa, rad bi potoval in odkrival nove kraje. Maja je bolj zapečarska, rada bi samo počivala na plaži nekje ob morju, ne preveč daleč od doma (po možnosti na slovenski obali). Zelo nerada se

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

ukvarja s športom in potovanja so ji prava muka. Pri odločitvi, kam na počitnice, je prišlo do spora.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT 2 – **MIKROFON** – **AVDIO 1:** *Audio posnetek razgovora o počitnicah, pri katerih moški glas (Jaka) vztraja na tem, da se gre na počitnice v hribe na treking in da počitnice ob morju odpadejo za vsako ceno. Ženski glas (Maja) se vda in popusti do konca – izgubi.*

A – Jaka

B- Maja

A: Vem, ljubica, kako rada imaš morje. Jaz ga imam tudi, pa kaj! Letos gremo v hribe.

B: Ampak zakaj vedno v hribe? Zakaj ne moremo enkrat iti na počitnice na morje malo počivat? Tako utrujena sem od službe.

A: A misliš, da jaz pa nisem utrujen? A to mi hočeš reči, da jaz pa samo počivam ali kaj ...

B: Ne, ne to ... samo to sem hotela reč, da bi se mi počitek zelo prilegel. Od trekinga pridem nazaj tako utrujena, kot da sploh nisem bila na počitnicah.

A: To je napaka! Počitnice so zato, da se rekreiraš. Itak preveč sedi, zato te pa vse boli.

B: Ja, gibanje res ne škodi, ampak že tako dolgo nismo bili na morju ...

A: Glej, na morje gremo lahko kadar koli. Kaj pa je tako zanimivega na morju? Vse je en dolgčas.

B: Meni je pa lepo na morju. A tebi ni?

A: Ah, tri dni, pa sem ga sit. Človek mora kaj počet.

B: No, če ti je dolgčas ...

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

A: Pejd, ljubica, greva v hribe. Boš videla, da bo lušno. Saj ne bova toliko hodila, obljubim.

B: No, prav, če res tako hočeš.

INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: Na dnu zaslonske strani so ikone, preko katerih se odpirajo podokna z vprašanji različnih težavnostnih stopenj, povezave na druga gradiva ipd. Ikone so obrazložene na uvodni strani.

SVINČNIK – 6.5

BESEDILO:

Zamislite si situacijo z osebami, ki jih poznate in ki so vpete v štiri navedene tipe reševanja konfliktov. Opišite pozitivne in negativne strani posameznega načina reševanja konfliktov.

12. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (6.6). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na 8. zaslonsko stran.

KOCKA (2 PIKI) – 6.6

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Ste pozorno poslušali pogovor med Jakom in Majo? Za kateri pristop pri reševanju konflikta je šlo?

Strategija reševanja tega spora temelji na možnosti (Jaka je jaz, Maja je ti):

- a) Jaz dobim, ti dobiš.
- b) Jaz zgubim, ti izgubiš.
- c) Jaz dobim, ti izgubiš.
- d) Jaz zgubim, ti dobiš.

Pravilni odgovor je: c.

Če uporabnik odgovori pravilno, se izpiše:

Čestitamo, pravilno ste ugotovili!

Če ne odgovori pravilno, se izpiše:

Žal niste odgovorili pravilno. Pravilni odgovor je Jaz dobim – ti izgubiš.

Za takojšen popolnoma pravilen odgovor prejme 2 točki.

13. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (6.7). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na 8. zaslonsko stran.

KOCKA (4 PIKE) – 6.7

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Kako bi se moral pogovor med Jakom in Majo nadaljevati (potem, ko je prišlo do spora, kam na počitnice), da bi rešitev konflikta ustrezala možnosti »Jaz dobim, ti dobiš«. Označite pravilen odgovor.

1. Jaka in Maja se ne moreta dogovoriti, zato je najbolj pravično, da ne obvelja nobena zamisel. Najbolje je, da se dogovorita, da bosta ostala doma. Tako bosta tudi nekaj prihranila.
2. Jaka vidi, da Maja ni zadovoljna z rešitvijo. Vpraša jo, kaj si pa ona želi. Nato se dogovorita, da bosta odšla na morje v takšen kraj, kjer bo ona lahko po mili volji ležala na soncu, on pa bo medtem užival v športih in pohajkovanju v okoliške kraje.
3. Maja zagrozi Jaku, da se bo ločila, ker tako ne gre več naprej. Jaka se ustraši in Maji v vsem popusti, zato gresta poležavat v Piran.

Rešitev »Jaz dobim, ti dobiš« predstavlja odgovor _ (vpišite številko 1,2 ali 3).

Pravilni odgovor je: 2.

Če uporabnik odgovori pravilno, se izpiše:

Zelo dobro, pravilno ste ugotovili!

Če ne odgovori pravilno, se izpiše:

Žal niste odgovorili pravilno. Pravilni odgovor je 2.

Za takojšen popolnoma pravičen odgovor prejme 4 točke.

KNJIGA - 6.8

BESEDILO:

Navedeni pristopi k reševanju konfliktov se ne nanašajo samo na spore, ampak širše, na vse življenjske strategije, ki jih ljudje »igramo« v življenju. Več o tem si lahko preberete v članku Barbare Repinc na www.psihoterapevt.si/POTRDITVE.doc.

Za najbolj zvedave pa še avtor tega pristopa:

- Berne, E. (2005). Transactional Analysis in Psychotherapy: A Systematic Individual and Social Psychiatry. London: Souvenir Press.
- Berne, E. (1980). Kaju igru igraš?. Beograd: Nolit.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

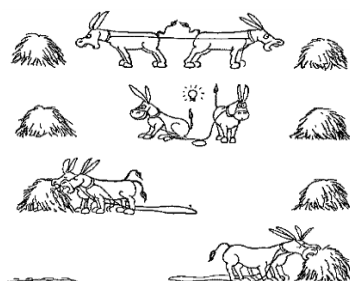
Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

ROŽICA - 6.9

MULTIMEDIJSKI ELEMENT:

Opomba: Slika, ki zabavno prikazuje prednosti zmagaj – zmagaj pristopa. Ob sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.

Vir: www.searchenginepeople.com/blog/improving-sea.

KLJUČ - 6.10

BESEDILO:

RAVNANJE S KONFLIKTOM – obvladovanje svojih občutij, čustev, ko smo v konfliktu

REŠEVANJE KONFLIKTA – razreševanje konflikta na različne načine (zmagaj – zmagaj ...).

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

JAZ DOBIVAM, TI IZGUBLJAŠ – reševanje konflikta na način, da rešitev konflikta ustreza nam, ne pa tudi našemu partnerju.

JAZ IZGUBLJAM, TI DOBIVAŠ – reševanje konflikta na način, da rešitev konflikta ustreza partnerju, ne pa tudi nam.

JAZ DOBIVAM, TI DOBIVAŠ – reševanje konflikta na način, ki obema stranema omogoča obojestransko zadovoljstvo z rešitvijo problema.

JAZ IZGUBLJAM, TI IZGUBLJAŠ – reševanje konflikta na način, da z njegovo rešitvijo izgubljamo vsi.

14. zaslonska stran: 7.0 - Usmerjeni pogovor

BESEDILO 1:

Pogovor je **najnaravnejša in najučinkovitejša oblika medsebojnega sporazumevanja**, hkrati pa je tudi učinkovito orodje za reševanje problemov doma, med prijatelji in znanci, na delovnem mestu ...

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT: *Zabavna slika pogovora. Ob sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.*

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-20350705/stock-photo-happy-couple-having-conversation-face-to-face-and-looking-at-each-other.html>.

BESEDILO 2:

Kadar je naš cilj s pogovorom rešiti problem, mora le-ta **biti usmerjen**. To pomeni, da ne klepetamo »kar tako v en dan« in srčno upamo, da bomo morda rešili problem, ampak da zavestno upoštevamo vse **značilnosti usmerjenega pogovora**, ki so:

MULTIMEDIJSKI ELEMENT + INTERAKTIVNI ELEMENTI:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Opomba: V središču zaslonske strani je shema, sestavljena iz **petih polj**, ki prikazujejo značilnosti usmerjenega pogovora. S postavitvijo **na posamezno polje se odpre podokno**, z **video** posnetkom primera opisane značilnosti. **Polja imajo obrobo, kar nakazuje, da so interaktivni elementi.**

7.1 – **Ima jasno določen cilj.**

MULTIMEDIJSKI ELEMENT: *Video, dolžine 10 sek., ki prikazuje v prvem delu tri ljudi, ki pridejo na sestanek. Eden vpraša, o čem bodo danes govorili. Spogledajo se, saj nihče ne ve. Drugi del videa pa prikazuje nasprotno situacijo, kjer cilj jasno določen.*

A- oseba 1

B- oseba 2

C- oseba 3

1. posnetek

Osebe pridejo v prostor, kjer je miza in sedejo. Tišina. Nato se A odkašlja.

A: Hmm, a kdo ve, zakaj smo se dobili?

Vsi se gledajo in zmajujejo z glavo.

C: Nimam pojma.

2. posnetek (isto)

Osebe pridejo v prostor, kjer je miza in sedejo. Tišina. Nato se A odkašlja.

A: Hmm, a kdo ve, zakaj smo se dobili?

B: Ja, pogovoriti se moramo o stroških projekta. Hudo smo jih presegli in moramo razmisliti, kako naprej.

7.2 - **Je organiziran in pripravljen.**

MULTIMEDIJSKI ELEMENT: *Video, dolžine 10 sek., ki prikazuje osebo, ki pride na sestanek. Ker je edini, se vpraša, ali je sploh poslal vabilo na sestanek. Drugi del prikazuje nasprotno situacijo.*

1. posnetek

Oseba stopi v prostor, kjer je miza. Sede, čaka in gleda naokrog. Potem pogleda na uro.

A: Čudno, da ni še nobenega ... Hmmm, a sem sploh poslal vabilo?

2. posnetek

Oseba stopi v prostor, kjer je miza. Sede, čaka in gleda naokrog. Potem pogleda na uro. Skoz vrata stopita še dva.

A: O, zdravo, sta prišla ...

B: Še dobro, da si nama poslal vabilo, drugače bi čisto pozabila priti.

7.3 – Tisti, ki vodi razgovor, ga usmerja, drugi v pogovoru sodeluje.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT: *Video, dolžine 10 sek., ki prikazuje sestanek, kjer govorijo vsi naenkrat. Drugi del prikazuje nasprotno situacijo.*

1. posnetek

V prostoru za mizo A,B, C. Vsi govorijo hkrati.

A: Nekaj moramo ukreniti, tako ne gre več naprej.

B: Jaz se pa ne strinjam s tabo. Vse je OK.

C: Jaz imam idejo, jaz imam idejo. Poslušajta!

2. posnetek

Enako, samo govorijo drug za drugim.

7.4 – Vodja zavestno uporablja metode in tehnike komuniciranja.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT: *Video, dolžine 10 sek., ki prikazuje sestanek, kjer je vodja zelo avtoritativen, ne upošteva mnenja sogovornikov, vsiljuje svoje rešitve. Drugi del prikazuje nasprotno situacijo.*

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

1. posnetek

D –šef

V prostoru za mizo A, B, C sedijo, D stoji, v roki ima papirje in žuga z njimi.

D: Od zdaj naprej bo tako, kot bom jaz rekel. Jaz dajem navodila, jasno? Vi ste tukaj, da me ubogate in delate. Če nima noben nič za reči, smo končali in lahko greste.

2. Posnetek

D –šef

V prostoru za mizo A, B, C sedijo, D sedi, v roki ima papirje in žuga z njimi.

D: Ta zadeva preprosto ne funkcionira. Nekaj moramo spremeniti. A ste kaj razmišljali o tem? (drugi prikimajo) A ima kdo kakšno idejo? Kar predlagajte, prosim, se bomo o vsem pogovorili.

7.5 – **Zagotovljena je nemotenost med pogovorom.**

MULTIMEDIJSKI ELEMENT: *Video, dolžine 10 sek., ki prikazuje sestanek v prostoru z nenehnimi motnjami (telefon, tajnica vstopa). Drugi del prikazuje nasprotno situacijo.*

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

1. posnetek

A, B, C sedijo v prostoru za mizo. Vsak ima zraven svoj prenosni telefon. Dva od njih zvonita. C se pogovarja po telefonu. Od zunaj se sliši hrup.

C: Ej, a lahko govoriš glasneje, nič te ne slišim ... ja. Sem na sestanku ... te pokličem kasneje. (Prekine zvezo in pogleda kolega, ki ga čakata.)

2. posnetek

A, B, C sedijo v prostoru za mizo. Vsak ima zraven svoj prenosni telefon. Vsi ga ugasnejo. A vstane in zapre vrata. Hrup se poleže.

B: Tako, zdaj imamo pa mir. Lahko začnemo ...

INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: Na dnu zaslonske strani so ikone, preko katerih se odpirajo podokna z vprašanji različnih težavnostnih stopenj, povezave na druga gradiva ipd. Ikone so obrazložene na uvodni strani.

KLICAJ – 7.6

BESEDILO:

Najboljša pot za reševanje konfliktov je: osebo pozorno poslušamo, ji izkažemo empatijo in razumevanje, ji postavljamo vprašanja o

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

konfliktu in nato **najdemo srednjo pot**. Predvsem je nujno, da znamo sprejeti in spoštovati mnenje drugega, čeprav se razlikuje od našega.

SVINČNIK – 7.7

BESEDILO:

Zapišite si značilnosti usmerjenega pogovora in si jih zapomnite. Ko boste naslednjič pri reševanju konfliktov uporabljali to tehniko, boste lahko preverili, ali ste upoštevali vse napotke oz. značilnosti.

VPRAŠAJ – 7.8

BESEDILO:

Poiščite vsaj en primer dobro usmerjenega pogovora na svetovnem spletu in utemeljite svoj izbor.

15. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (7.9). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (2 PIKI) – 7.9

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Smiselno povežite posamezne trditve med levim in desnim stolpcem.

1. Ima jasno določen cilj.	a. Imamo situacijo, da vsi dobijo.
2. Je organiziran in pripravljen.	b. Celoten pogovor poteka v smeri zastavljenega cilja.
3. Vodja usmerja, drugi udeleženec sodeluje.	c. Vsi udeleženci vedo, kaj želijo doseči s pogovorom.
4. Vodja zavestno uporablja metode in tehnike komuniciranja.	d. Udeleženci so lahko zbrani na pogovor, saj jih nič ne moti.
5. Zagotovljena je nemotenost med pogovorom.	e. Udeleženci dobijo vnaprej vabilo s cilji in se lahko pripravijo na pogovor.

Pravilni odgovori so: **4a, 3b, 1c, 5d, 2e.**

Če uporabnik po **prvem** poskusu odgovori popolnoma pravilno, se izpiše:

Zelo dobro, pravilno ste ugotovili!

Če po **prvem** poskusu ne odgovori povsem pravilno, se izpiše:

Še enkrat si preberite značilnosti usmerjenega pogovora. Nekje ste naredili napako.

Za takojšen popolnoma pravilen odgovor prejme 2 točki oz. za delno pravilnega (vsaj tri pravilne povezave) 1 točko.

Če še v **naslednjem** poskusu ne odgovori pravilno, se izpiše:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Žal vsega niste povezali pravilno. Pravilne povezave so 4a, 3b, 1c, 5d
in 2e.

KNJIGA – 7.10

BESEDILO:

Za poglobitev vedenja s tega področja svetujemo prebiranje odlične knjige Kare Anderson: Učinkovito reševanje konfliktov. Založba Tuma: 2007.

KLJUČ – 7.11

BESEDILO:

POGOVOR – najnaravnejša in najučinkovitejša oblika medsebojnega sporazumevanja.

USMERJENI POGOVOR – pogovor, ki temelji na zavestnem upoštevanju.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

16. zaslonska stran: 8.0 - Priprava na usmerjeni pogovor

BESEDILO 1:

Ko se pripravljamo na usmerjeni pogovor, moramo upoštevati:

MULTIMEDIJSKI ELEMENT + INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: V središču zaslonske strani je shema, sestavljena iz **sedmih polj**, ki prikazujejo korake priprave usmerjenega pogovora. Polja so razvrščena okoli **večje slike**, ki prikazuje osebo, ki razmišlja (ali kaj podobnega). Manjša polja so med seboj povezana s puščicami – od začetnega do končnega. S postavitvijo **na posamezno polje se odpre podokno**, v katerem je opisan posamezni korak usmerjenega pogovora. Ob sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.

8.1 – *Slika osebe, ki razmišlja*

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-49854232/stock-photo-man-thinking-about-a-problem.html>.

8.2 – **Jasno in nedvoumno določimo problem in cilj pogovora.**

BESEDILO:

Kaj je sploh problem in ali je sploh naš? Kako ga lahko najboljše rešimo in kaj želimo doseči? Če dobro opredelimo problem, lažje najdemo rešitve in te so največkrat tudi učinkovitejše.

8.3 – **Seznamimo se z objektivno situacijo in položajem našega sogovornika.**

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

BESEDILO:

Če je treba, zberimo dodatne podatke, preverimo dejstva ipd. Na razgovor se pripravimo, situacijo si ogledamo z različnih zornih kotov, informacije pridobimo iz več virov. Če nismo neposredno vpleteni v konflikt, preverimo tudi pri drugi strani, kako vidi problem. Največkrat je zgodba popolnoma drugačna.

8.4 - Pripravimo svoje občutke.

BESEDILO:

Reševanje problemov s pogovorom le redki izmed nas štejejo za prijetno opravilo. Ne glede na to se je treba, še posebej, če gre za kočljive teme, na razgovor tudi čustveno pripraviti, npr. umiriti. Z jeznim vpitjem, jokom ali histeričnim izbruhom namreč ne bomo rešili problema, ampak le prisilili sogovornika k sprejetju naše zahteve.

8.5 - Določimo omejitve in odprta vprašanja.

BESEDILO:

Omejimo problem, ki ga želimo rešiti. Če je obsežen, ga skušajmo reševati po delih. To prispeva k večji učinkovitosti. Sporazume bomo lažje dosegli, če bomo sebi in sogovorniku dopustili le malo možnosti za odmik od obravnavane teme. Zato sogovorniku povejmo, o čem se bomo pogovarjali in o čem ne.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

8.6 - **Pripravimo uvodno besedo.**

BESEDILO:

Pravijo, da je najtežje začeti in da prvega vtisa nikoli ne moremo popraviti. Zakaj ne bi vnaprej razmislili, kako bomo začeli, kateri bodo tisti prvi stavki, s katerimi bomo začeli pogovor in razbremenili celotno situacijo? Če bomo začeli dobro, se lahko nadejamo tudi dobrega konca.

8.7 - **Izberemo primeren čas za pogovor in pravočasno obvestimo sogovornika.**

BESEDILO:

Vsako opravilo zahteva svoj čas, tudi reševanje konfliktov s pogovorom. Če si za pripravo in sam pogovor vzamemo čas in če tako stori tudi naš sogovornik, pomeni, da je za oba pomembno rešiti težavo in da sva temu pripravljena posvetiti potrebno pozornost. Če želimo biti uspešni, moramo pomembnim stvarjem posvetiti dovolj pozornosti.

8.8 - Zagotovimo nevtralen prostor za pogovor.

BESEDILO:

Prostor naj bo brez hrupa in drugih motenj. Saj si ne želimo, da bi nas motili ali da se s sogovornikom ne bi niti dobro slišala, kajne?

INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: Na dnu zaslonske strani so ikone, preko katerih se odpirajo podokna z vprašanji različnih težavnostnih stopenj, povezave na druga gradiva ipd. Ikone so obrazložene na uvodni strani.

SVINČNIK – 8.9

BESEDILO:

Zabeležite si korake, kako se pripravimo na usmerjen pogovor. Če jim boste sledili, boste veliko lažje in učinkoviteje reševali konflikte s pogovorom.

KLICAJ – 8.10

BESEDILO:

Komunikacija je v medsebojnih odnosih ključnega pomena. Z njo izmenjujemo svoje izkušnje in poglede, oblikujemo vizijo in načrte, se usklajujemo, vodimo, motiviramo in usmerjamo. Ko komunikacija ni učinkovita, lahko pride do konfliktov, ki jih lahko **rešujemo tudi z razgovorom s sodelavci**.

Dober vodja (tisti, ki aktivno vodi pogovor) pozna in obvladuje vse **tehnik** in **stile komuniciranja** in reševanja konfliktov, čeprav večinoma uporablja tiste, ki so njemu lastni in ki so delno tudi osebno pogojeni.

17. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (8.11). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (3 PIKE) – 8.11

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Zapisani so koraki, ki jih naredimo, ko se pripravljamo na usmerjeni pogovor. Škrat jih je zmešal, tako da niso postavljeni v pravilnem vrstnem redu (vsebinsko in časovno). Razvrstite korake tako, da bo priprava na usmerjeni pogovor pravilna.

_____ Izberemo primeren čas za pogovor in pravočasno obvestimo sogovornika.

_____ Zagotovimo nevtralen prostor za pogovor.

_____ Seznanimo se z objektivno situacijo in položajem našega sogovornika.

_____ Določimo omejitve in odprta vprašanja.

_____ Pripravimo uvodno besedo.

_____ Jasno in nedvoumno določimo problem in cilj pogovora.

_____ Pripravimo svoje občutke.

*Pravilni odgovor je: **6, 7, 2, 3, 5, 1, 4.***

*Če uporabnik po **prvem** poskusu odgovori popolnoma pravilno, se izpiše:*

Bravo! Pravilno ste razvrstili vse korake!

*Če po **prvem** poskusu ne odgovori povsem pravilno, se izpiše:*

Razvrstite korake še enkrat, nekje ste se zmotili.

Za takojšen popolnoma pravilen odgovor prejme 3 točke in za delno pravilnega 2 točki (če ena oz. dve napaki) oz. 1 točko (tri oz. štiri napake).

*Če še v **naslednjem** poskusu ne odgovori pravilno, se izpiše:*

Žal korakov niste razvrstili pravilno. Pravilni odgovor je 6, 7, 2, 3, 5, 1,

4.

KLJUČ – 8.12

BESEDILO:

KOMUNIKACIJA – sporazumevanje

STIL KOMUNICIRANJA – način sporazumevanja

18. zaslonska stran: 9.0 - Ovire pred in med pogovorom

BESEDILO 1:

Pred pogovorom in med njim lahko nastanejo **ovire**, ki otežijo ali celo onemogočijo učinkovit potek pogovora. Povzročitelji ovir so lahko:

MULTIMEDIJSKI ELEMENT + INTERAKTIVNI ELEMENTI:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Opomba: V središču zaslonske strani je shema, sestavljena iz **treh polj**, ki prikazujejo ovire pred pogovorom in med njim. Polja so razvrščena okoli središčne slike, ki prikazuje osebo, ki skače čez ovire ali kaj podobnega. S postavitvijo **na posamezno polje se odpre podokno**, v katerem je opisana posamezna ovira. **Polja imajo obrobo, kar označuje, da so interaktivni elementi.** Ob sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.

9.1 –

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-12869830/stock-photo-businessman-jumping-over-hurdle.html>.

9.2 - **Vodja (tisti, ki vodi pogovor)**

BESEDILO:

- Vodja odlaša z razgovorom.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- Ni dovolj informiran o dejstvih in dejanski situaciji.
- Ni motiviran za rešitev problema.
- Ni pripravljen na pogovor.
- Do sogovornika se vede neustrezno (ne posluša, preveč govori, je nestrpen, ni dosleden itd.).
- Sogovorniku oddaja skrita besedna in nebesedna sporočila ali pa se njegova besedna in nebesedna komunikacija ne ujemata.
- Ima neustrezen odnos do sogovornika (vodijo ga predsodki, ima negativno mnenje o sogovorniku itd.).
- Ni stoodstotno pri stvari (med pogovorom brska po papirjih, se ukvarja z drugimi stvarmi, telefonira itd.).
- Ima negativen odnos do kritike, le-te ne mara in se ji izogiba.

9.3 - **Sodelavec (tisti, ki sodeluje v pogovoru)**

BESEDILO:

- Sodelavec se vede neprimerno (ne želi sodelovati, ne posluša itd.).
- Ni motiviran za rešitev problema.
- Čuti odpor do vsebine in/ali cilja pogovora.
- Pripisuje krivdo drugim.
- Nima zaupanja v vodjo.

9.4 - **Zunanje motnje**

BESEDILO:

- Objektivne možnosti za rešitev problema.
- Odnos okolja do problema.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

BESEDILO 2:

Oglejte si še primera (ikona **KAMERA – V1**), (ikona **KAMERA – V2**).

MULTIMEDIJSKI ELEMENT 2 – **KAMERA – VIDEO 1**: *Audio video posnetek razgovora vodje s svojim sodelavcem. Pri razgovoru sodelavec naredi napako, da pripisuje krivdo drugemu.*

A- sodelavec
B- šef

V pisarni šefa. Oba sedita.

B: Janez, glej, vem, da si dober in marljiv delavec, ampak zadnje čase jih kar naprej poslušam na račun tebe.

A: Ja, kaj sem pa naredil?

B: Veš, ljudje iz drugih oddelkov se pritožujejo, da si nesramen v pogovoru z njimi ... da se s tabo ne da nič dogovoriti ... konkretno, včeraj me je opozorila direktorica pravnega sektorja, da si baje »gnajvil« eno njeno podrejeno, tisto pripravnico Mojco ... da sta se sporekla in da si bil grob do nje.

A : Aja, to. Ja se spomnim, tista neumna pripravnica, ja, sva imela en kratek stik ... ampak! Ampak je ona začela ... (se razburi) jaz sem ji samo hotel razložiti, kaj mora narediti. Itak da bejba nima pojma, pa je kar v jok padla, ženska histerična. Ej, ne morem jaz pomagat, če je ONA neumna.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT 3 – **KAMERA – VIDEO 2**: *Audio video posnetek razgovora vodje s svojim sodelavcem. Pri razgovoru vodja naredi napaki, ki kažeta da ni dovolj informiran in da ni stoodstotno pri stvari.*

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

a- sodelavec
b- šef

V pisarni pri šefu. Oba sedita. Šef tako, da na telefonu pregleduje sporočila. Na mizi je kup papirjev.

A: Ja, no, tako je bilo to ... nisem hotel nobenega užaliti ali kaj podobnega. Samo rekel sem ji, da ne morem jaz vsega narediti namesto nje, da je že čas, da je samostojna, da vsak dela svoje delo.

B: Ja, ja ... (Gleda telefon.)

A ga čaka, kaj bo rekel.

A: A zdaj lahko grem?

B (dvigne pogled): Kaj, prosim?

Vmes zazvoni telefon. Šef se javi.

B: O, a si dobila ... fino... ja,.. no, te pokličem kasneje. Ugasne telefon in dvigne pogled proti sodelavcu.

B: Ja, to sem hotel reči, da se je Mojca iz računovodstva pritožila, ker ji nisi pomagal pri delu.

A: Mojca? Mojca ne dela v računovodstvu, ampak v pravni pisarni.

B: Aja ... no, saj je vseeno.

INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: Na dnu zaslonske strani so ikone, preko katerih se odpirajo podokna z vprašanji različnih težavnostnih stopenj, povezave na druga gradiva ipd. Ikone so obrazložene na uvodni strani.

19. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (9.5). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (1 PIKA) – 9.5

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Dopolni manjkajoča polja tako, da bo napisano besedilo smiselno in pravilno. Manjka samo po ena beseda.

Povzročitelji ovir so lahko:

1. _____ (tisti, ki vodi pogovor);
2. _____ (tisti, ki sodeluje v pogovoru);
3. _____ motnje.

Pravilni odgovor je: **vodja, sodelavec, zunanje.**

Če uporabnik odgovori popolnoma pravilno, se izpiše:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Bravo! Pravilno ste izpolnili manjkajoča polja!

Če ne odgovori povsem pravilno, se izpiše:

Žal niste pravilno dopolnili polj. Pravilni odgovor je vodja, sodelavec,
zunanje.

Za takojšen popolnoma pravilen odgovor prejme 1 točko.

20. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (9.6). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (3 PIKE) – 9.6

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Ste si pozorno ogledali **prvi** posnetek razgovora vodje s svojim sodelavcem? Pri razgovoru je **sodelavec** naredil nekaj napak. Poiščite jih in jih označite na seznamu možnih napak.

Sodelavec je na posnetku naredil naslednje napake:

- a) sodelavec se vede neprimerno (ne želi sodelovati, ne posluša itd.);
- b) ni motiviran za rešitev problema;

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

c) čuti odpor do vsebine in/ali cilja pogovora;

d) pripisuje krivdo drugim;

e) nima zaupanja v vodjo.

Pravilni odgovor je: **d.**

Če uporabnik odgovori pravilno, se izpiše:

Bravo! Pravilno ste ugotovili!

Če ne odgovori pravilno, se izpiše:

Žal niste odgovorili pravilno. Pravilni odgovor je »pripisuje krivdo drugim«.

Za takojšen popolnoma pravilen odgovor prejme 3 točke.

21. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (9.7). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (6 PIK) – 9.7

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Ste si pozorno ogledali **drugi** posnetek razgovora vodje s svojim sodelavcem? Pri razgovoru je **vodja** naredil nekaj napak. Poiščite jih in jih označite na seznamu možnih napak.

Vodja je naredil naslednje napake:

- a) vodja odlaša z razgovorom;
- b) ni dovolj informiran o dejstvih in dejanski situaciji;
- c) ni motiviran za rešitev problema;
- d) ni pripravljen na pogovor;
- e) do sogovornika se vede neustrezno (ne posluša, preveč govori, je nestrpen, ni dosleden itd.);
- f) oddaja skrita besedna in nebesedna sporočila sogovorniku ali pa se njegova besedna in nebesedna komunikacija ne ujema;
- g) ima neustrezen odnos do sogovornika (vodijo ga predsodki, ima negativno mnenje o sogovorniku itd.);
- h) ni stoodstotno pri stvari (med pogovorom brska po papirjih, se ukvarja z drugimi stvarmi, telefonira itd.);
- j) ima negativen odnos do kritike, kritike ne mara in se ji izogiba.

*Pravilni odgovor je: **b in h.***

Če uporabnik odgovori povsem pravilno, se izpiše:

Bravo! Pravilno ste ugotovili!

Če ne odgovori pravilno, se izpiše:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Žal niste odgovorili povsem pravilno. Pravilna odgovora sta »ni dovolj informiran« in »ni stoddostno pri stvari«.

Za takojšen popolnoma pravičen odgovor prejme 6 točk, za delno pravičnega (en pravičen in nič napačnih) 3 točke.

ROŽICA – 9.8

MULTIMEDIJSKI ELEMENT: *Zabavna slika, ki prikazuje dilemo pri vodenem razgovoru. Ob sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.*

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-15414280/stock-photo-business-concept-two-businessmen-two-megaphones-loud-and-clear.html>.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

22. zaslonska stran: 10.0 – Tehnike komuniciranja

BESEDILO 1:

Usmerjeni pogovor učinkoviteje vodimo, če uporabljamo naslednje **tehnike komuniciranja**:

MULTIMEDIJSKI ELEMENT + INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: V središču zaslonske strani je shema, sestavljena iz **polj**, ki prikazujejo tehnike komuniciranja. Polja so razvrščena okoli središčne slike, ki prikazuje osebi, ki komunicirata, ali kaj podobnega. S postavitvijo **na posamezno polje se odpre podokno**, v katerem je opisana posamezna tehnika. **Polja imajo obrobo, kar označuje, da so interaktivni elementi**. Ob sliki naj bo majhna ikona (npr. z oznako V), ki označuje, da so za njo »skriti« podatki o viru. S postavitvijo na ikono se razkrijejo podatki o viru.

10.1 – **Zabavna slika oseb, ki komunicirata.**

Vir: <http://www.shutterstock.com/pic-60169588/stock-photo-young-couple-talking-at-home.html>.

10.2 – **Poslušamo.**

BESEDILO:

Za učinkovito sporazumevanje je potrebno **aktivno poslušanje sogovornika**, saj le tako lahko najdemo skupno pot za rešitev konflikta. Večina ljudi preveč govori in premalo posluša. Poslušamo zato, da pridobimo več informacij oz. še dodatne informacije, da rešujemo probleme ali da vplivamo na vedenje sogovornika. Aktivno spremljajmo sogovornikovo besedno in nebesedno sporočanje, kar tudi pokažimo (»Strinjam se z vami.«, »Lahko to dodatno razložite?«, prikimavanje, stik z očmi, položaj telesa).

10.3 – Besedno spodbujamo.

BESEDILO:

Ta tehnika je še posebej primerna za tiste sogovornike, ki so po naravi bolj zadržani in molčeči. Ko jih besedno spodbujamo, jih povabimo v pogovor in jim pokažemo, da želimo izvedeti tudi njihovo mnenje oz. predlog.

10.4 – Sprašujemo.

BESEDILO:

S spraševanjem preverimo dejstva, odstranimo dvome in ugibanja, hkrati pa sogovorniku damo priložnost, da izrazi samega sebe in svoje videnje v dani situaciji. Postavljamo odprta vprašanja, tj. vprašanja, na katera sogovornik ne more odgovoriti samo s preprostim »da« ali »ne« (ali še z vmesnim »ne vem«), ampak je z njegove strani potrebna obrazložitev. Obstajajo tudi vprašanja, ki so neprimerna, saj postavijo sogovornika v neprijeten položaj (so preveč osebna, žalijo sogovornika ipd.). Takim vprašanjem se – če je le mogoče – izognimo.

10.5 – Molčimo.

BESEDILO:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Za uspešno sporazumevanje je treba znati tudi molčati, ko je to potrebno in primerno. Predvsem ko je naš sogovornik plašen in neodločen, ko potrebuje več časa za razmislek in oblikovanje odgovora na naše vprašanje, je priporočljivo, da mu (s tem da molčimo in nismo nestrpní) damo dovolj časa, da se vključi v pogovor. Molk pa je tudi ena izmed pogajalskih taktik in včasih orodje manipuliranja s sogovornikom, zato lahko pri sogovorniku naleti na negativen odziv.

10.6 – Reflektiramo in povzemamo.

BESEDILO:

Za boljše razumevanje in zato, da sogovorniku pokažemo, da ga aktivno poslušamo, uporabljamo tehniko reflektiranja. To pomeni, da npr. povzamemo ključne misli sogovornikovega odgovora oz. da misli ali besede, ki jih uporablja, uporabimo v nadaljevanju pogovora (»Če sem vas prav razumel/a, ste imeli v mislih ...«, »Če se navežem na vašo misel ...«).

10.7 – Uporabljamo prehode.

BESEDILO:

Prehode uporabljamo, ko se želimo s sogovornikom pogovoriti o več stvareh, ki so medsebojno nepovezane, ali ko pogovor zaide

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

v slepo ulico ali na drugo temo (kar se zelo rado zgodi, če na pogovor nismo pripravljeni). Pogovor ustavimo in sogovornika opozorimo, da prehajamo na novo temo (naredimo zaključek in predstavimo novo temo).

10.8 – **Pohvalimo.**

BESEDILO:

Pohvala je ključna za vzpostavitev dobrih odnosov, zaupanja, spoštovanja in sodelovanja. Mora pa biti iskrena, realna in sorazmerna dosežku. Pohvalimo ali grajamo vedno posameznikovo vedenje in ne njega kot osebo.

BESEDILO 2:

Oglejmo so še primere treh različnih pristopov k reševanju iste situacije (*ikona **MIKROFON - AV1***), (*ikona **MIKOROFON - AV2***) in (*ikona **MIKROFON - AV3***).

MULTIMEDIJSKI ELEMENT – **MIKROFON – AUDIO 1**: *Avdio posnetek razgovora vodje s svojo sodelavko. Pri razgovoru ženska vodja uporablja tehniko besednega spodbujanja.*

A –sodelavka

B – šefica

V pisarni pri šefici. Sodelavka je zelo prestrašena.

B: No, vidiš, Mojca, takole sporočilo sem dobila iz prodajnega oddelka. Zdaj bi pa rada slišala še tvojo plat zgodbe..

A (zelo prestrašena, vas sključena): Aaaa ...

B (si vzame čas): Glej, meni lahko poveš, kako je bilo. Jaz ti verjamem. Kar počasi, zberi se in mi zaupaj, kako je bilo.

A: Ja, no torej ...

B je potrpežljiva.

B: Sta imela z Janezom iz prodajnega oddelka konflikt, a ne?

A: Ja, zadnjič ... (ji gre na jok).

B: No, saj je v redu ... kar počasi ... kaj pa je bilo?

MULTIMEDIJSKI ELEMENT – **MIKROFON** – **AVDIO 2**: *Avdio posnetek razgovora vodje s svojo sodelavko. Pri razgovoru **vodja** uporablja tehniko spraševanja.*

A –sodelavka

B – šefica

V pisarni pri šefici. Sodelavka je zelo prestrašena.

B: No, vidiš, Mojca, takole sporočilo sem dobila iz prodajnega oddelka. Zdaj bi pa rada slišala še tvojo plat zgodbe.

A (zelo prestrašena, vas sključena): Aaaa ...

B (si vzame čas): Glej, meni lahko poveš, kako je bilo. Jaz ti verjamem, kar počasi, zberi se in mi zaupaj, kako je bilo.

A: Ja, no torej ...

B je potrpežljiva.

B: Sta se z Janezom iz prodajnega oddelka sporekla?

A: Ja.

B: Kdaj pa je bilo to?

A: Ne vem točno ... aaa... prejšnji četrtek, mislim.

B: Aha, prejšnji četrtek. Zakaj pa sta se sporekla? Kaj je bil povod, mislim?

A: On me je kar napadel, da ne znam delat ...

B: No.. prav.. Kako te je kar napadel? A ti je kaj takšnega rekel? (premora, sodelavka prikima) Nekaj ti je rekel, kajne? Kaj ti je rekel, Mojca?

MULTIMEDIJSKI ELEMENT – **MIKROFON** – **AVDIO 3**: *Avdio posnetek razgovora vodje s svojo sodelavko. Pri razgovoru vodja graja sodelavko tako, da razžali njeno osebnost.*

A – sodelavka

B – šefica

V pisarni pri šefici. Sodelavka je zelo prestrašena.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

B: No, vidiš, Mojca, takole sporočilo sem dobila iz prodajnega oddelka. Zdaj bi pa rada slišala še tvojo plat zgodbe.

A (zelo prestrašena, vsa sključena): Aaaa ...

B (si vzame čas): Spet si naredila štalo, a ne? Zakaj moram vedno poslušati o tebi?

A (si ne upa nič reči): Aaa ...

B: A si neumna ali kaj? Mi boš odgovorila, če te nekaj vprašam?

A nič ne reče.

B: Očitno si res malo omejena. Ja, kaj pa drugega ...

INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: Na dnu zaslonske strani so ikone, preko katerih se odpirajo podokna z vprašanji različnih težavnostnih stopenj, povezave na druga gradiva ipd. Ikone so obrazložene na uvodni strani.

23. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (10.9). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (1 PIKA) – 10.9

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Ste pazljivo prisluhnili posnetku **prvega** razgovora? Presodite, katero tehniko komuniciranja uporablja **vodja**. Označite pravičen odgovor.

Vodja na posnetku uporablja naslednjo tehniko komuniciranja:

☐ Poslušanje

☐ Besedno spodbujanje

Pravilni odgovor je: **besedno spodbujanje**.

Če uporabnik po **prvem** poskusu odgovori pravilno, se izpiše:

Če po **prvem** poskusu ne odgovori pravilno, se izpiše:

Za takojšen popolnoma pravičen odgovor prejme 1 točko.

24. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (10.10). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (3 PIKE) – 10.10

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Ste pazljivo prisluhnili **drugemu** posnetku razgovora? Katero tehniko komuniciranja uporablja **vodja** tokrat? Označite pravilen odgovor.

Vodja na posnetku uporablja naslednjo tehniko komuniciranja:

Poslušanje

Besedno spodbujanje

Molčanje

Spraševanje

Pravilni odgovor je: **spraševanje.**

Če uporabnik po **prvem** poskusu odgovori pravilno, se izpiše:

Da, tako je! Vaš odgovor je pravilen.

Če po **prvem** poskusu ne odgovori pravilno, se izpiše:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Poslušajte še enkrat. Se vam ne zdi, da je vodja uporabljala tehniko spraševanja?

Za takojšen popolnoma pravilen odgovor prejme 3 točke.

25. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (10.11). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (5 PIK) – 10.11

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Ste pozorno poslušali tudi **tretji** posnetek razgovora vodje s svojo sodelavko? Presodite, ali je vodja pravilno grajala sodelavko. Svoj odgovor utemeljite.

Vodja na posnetku je pravilno grajala sodelavko.

Se strinjam.

Se ne strinjam.

Pravilni odgovor je: Se ne strinjam.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Če uporabnik po **prvem** poskusu odgovori pravilno, se izpiše:

Da, tako je! Pravilen odgovor!

Če po **prvem** poskusu ne odgovori pravilno:

Poslušajte še enkrat. Velja pravilo, da vedno grajamo samo
(nepravilna) dejanja, ne pa osebe same.

Za takojšen pravilen odgovor prejme 5 točk.

KNJIGA – 10.12

BESEDILO:

Več o tehnikah komuniciranja v si lahko preberete v gradivu, dostopnem na
<http://www.leila.si/dokumenti/kom.pdf>.

KLJUČ – 10.13

BESEDILO:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

AKTIVNO POSLUŠANJE – pozorno, osredotočeno, aktivno spremljanje sogovornikovega besednega in nebesednega sporočanja.

26. zaslonska stran: 11.0 - Premislek

BESEDILO 1:

Pred vami je sklepni del: zaključni test, ki ga sestavlja šest zanimivih vprašanj in posnetek. Vprašanja so skrita pod kockami. Oglejte si posnetek, nato pa s kliki na kocke razkrijte vprašanja in nanje odgovorite.

Želimo vam veliko uspeha.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT 1: *Avdio video predstavitev v dolžini do 2 minuti, ki prikazuje takšno situacijo, ki zajema vse bistvene vsebine, predstavljene v poglavju. Nanj se nanašajo vsa vprašanja. Posnetek pokaže vodjo, ki ni pripravljen na pogovor, ni dovolj informiran o dejstvih in o dejanski situaciji, ni 100-odstotno pri stvari – brska po svojih papirjih, gleda v računalnik in tipka.*

a-sodelavec

b- šef

V pisarni pri šefu. Oba sedita. Šef tako, da na telefonu pregleduje sporočila. Na mizi je kup papirjev.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

A: Ja, no, tako je bilo to ... nisem hotel nobenega užalit ali kaj podobnega. Samo rekel sem ji, da ne morem jaz vsega narediti namesto nje, da je že čas, da je samostojna, da vsak dela svoje delo ...

B: Ja, ja ... (gleda telefon).

A ga čaka, kaj bo rekel.

A: A zdaj lahko grem?

B (dvigne pogled): Kaj, prosim?

Vmes zazvoni telefon. Šef se javi.

B: O, a si dobila ... fino ... ja, te pokličem kasneje. Ugasne telefon in dvigne pogled proti sodelavcu.

B: Ja, to sem hotel reči, da se je Mojca iz računovodstva pritožila, ker ji nisi pomagal pri delu.

A: Mojca? Mojca ne dela v računovodstvu, ampak v pravni pisarni.

B: Aja ... no, saj je vseeno.

A: A to je vse?

B brska nekaj po papirji, ki so na mizi in se ne zmeni za sodelavca. Nato dvigne pogled.

B: Vidva se kar naprej kregata, a ne?

A (presenečen): A z Mojco? Iz pravne?

B: Ja.

A: Ne bi rekel, z Mojco se čisto dobro razumeva.

B: Aja, to me pa preseneča. So mi rekli, da sta si kar naprej v laseh. No ... (Spet gleda papirje in uro.)

A: Ma, ne, zadnjič sva prvič malo bolj na ostro ... (Gleda, kako šef odhaja.)

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

B pobere papirje in gre.

B: Moram iti..

A gleda za njim.

INTERAKTIVNI ELEMENTI:

Opomba: Na zaslону je šest kock, ki so razvrščene okoli multimedijskega elementa na sredini. Ko uporabnik klikne na posamezno kocko, se odpre podokno z vprašanjem.

27. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (11.1). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (1 PIKA) – 11.1

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Kaj je konflikt? V prazno polje vpišite besedo tako, da bo stavek pravičen.

Konflikt je pojem, ki opisuje situacijo, v kateri imajo vpletene strani _____ (različno / enako / podobno) mnenje o situaciji oziroma o rešitvi le-te.

*Pravilen odgovor je: **različno. Uporabnik dobi 1 točko.***

Če odgovori pravilno, se izpiše:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Bravo! Pravilno ste ugotovili!

Če odgovori napačno, se izpiše:

Žal ste odgovorili napačno. Pravilen odgovor je »različno«.

28. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (11.2). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (2 PIKI) – 11.2

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Ko se pripravljamo na usmerjeni pogovor, se moramo – med drugim – **seznaniti z objektivno situacijo in položajem našega sogovornika**. Kaj to konkretno pomeni? Označite pravilni odgovor.

- a) Zberemo dodatne podatke, preverimo dejstva, informacije pridobimo iz več virov. Na situacijo skušamo pogledati tudi z drugega zornega kota.
- b) Pripravimo svoja čustva tako, da jih imamo čim bolj pod nadzorom. Le tako smo lahko racionalni in objektivni.
- c) Preverimo vse podrobnosti (tudi govorice) o sogovorniku, da smo pripravljeni za protitudarec, če nas bo sogovornik med pogovorom izsiljeval.
- d) Preverimo, kaj sogovornika motivira. To mu med pogovorom tudi ponudimo v zameno za to, da odstopi od svojih želja (npr. povišanje ali boljše plačo).

Pravilen odgovor je: a. Uporabnik dobi 2 točki.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Če odgovori pravilno, se izpiše:

Bravo! Pravilno ste ugotovili!

Če odgovori napačno, se izpiše:

Žal ste odgovorili napačno. Pravilen odgovor je a.

29. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (11.3). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (3 PIKE) – 11.3

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Povežite situacije in vrste konfliktov tako, da bodo pravilne.

Situacija	Vrsta konflikta
	Notranji konflikt
1. Delavci v prodaji so dobili nagrado za dobro opravljeno delo (ker so dosegli prodajne plane), delavci v zalednih službah pa ne, čeprav so pripomogli k dobrim rezultatom.	Medosebni konflikt
2. S partnerjem imata različne poglede glede denarja, eden varčuje na vsakem koraku, drugi rad zapravlja. Pravkar	Konflikt v skupini

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

razpravljata o nakupu (še enega) malega masažnega aparata, ki si ga »zapravljuje« zelo želi.	
3. V timu ste uspešno opravili nalogo. Nagrado je dobila samo ena sodelavka, drugi nič, niti pohvale.	Konflikt med skupinama
	Medosebni – medskupinski konflikt

*Situacije so označene s številkami, vrste konfliktov pa so: notranji, medosebni, konflikt v skupini, konflikt med skupinami, medosebni – medskupinski konflikt. Pravilne povezave so: **1 konflikt med skupinama, 2 medosebni konflikt, 3 konflikt v skupini. Za popolnoma pravičen odgovor prejme 3 točke. Sicer prejme toliko točk, kot je pravih povezav.***

Če odgovori povsem pravilno, se izpiše:

Bravo! Pravilno ste ugotovili vse povezave!

Če vse povezave niso pravilne, se izpiše:

Žal ste naredili napako. Pravilne povezave so: 1 konflikt med skupinama, 2 medosebni konflikt in 3 konflikt v skupini.

30. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (11.4). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (4 PIKE) – 11.4

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Skrbno preberite opis reševanja spora med vodjo in sodelavcem. Nekje je prišlo do ovire. Označite, kje.

Vodja in sodelavec rešujeta spor v pisarni vodje, kjer imata mir in svojo zasebnost. Oba sta se na razgovor pripravila in si vzela dovolj časa. Oba sta tudi motivirana za rešitev problema, ki je dodatno nagraditi sodelavca za dobro opravljeno delo v obliki posebne denarne nagrade (poleg redne plače). Vodja se strinja, da si sodelavec zasluži nagrado. Od svojega nadrejenega je pred sestankom izvedel, da ima podjetje velike likvidnostne težave in da morajo vsi zaposleni varčevati na vseh področjih in še posebej gledati, da ne nastanejo nobeni dodatni stroški.

Do ovire je prišlo:

- a) na strani vodje (tisti, ki vodi pogovor);
- b) na strani sodelavca (tisti, ki sodeluje v pogovoru);
- c) zunanje motnje;
- d) sploh ni prišlo do ovire.

*Pravilen odgovor je: **c. Uporabnik dobi 4 točke.***

Če odgovori pravilno, se izpiše:

Bravo! Pravilno ste ugotovili!

Če odgovori napačno, se izpiše:

Žal ste odgovorili napačno. Pravilen odgovor je »zunanje motnje«.

31. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (11.5). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (5 PIK) – 11.5

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Dopolnite seznam elementov usmerjenega pogovora tako, da bo smiseln in pravilen. Pravilne pojme lahko izbirate izmed nabora besed:

namen, cilj, sprogramiran, organiziran, usmerja, sodeluje, daje konstruktivne predloge, nemotenost komuniciranja, pogajanja, zasebnost, zbranost.

- Ima jasno določen _____ (cilj).
- Je _____ (organiziran) in pripravljen.
- Tisti, ki vodi razgovor, ga usmerja, drugi udeleženec pa v pogovoru _____ (sodeluje).
- Vodja zavestno uporablja metode in tehnike _____ (komuniciranja).
- Zagotovljena je _____ (nemotenost) med pogovorom.

Pravilni odgovori so navedeni v oklepajih in so: cilj, organiziran, sodeluje, komuniciranja, nemotenost. Za popolnoma pravilen odgovor prejme 5 točk. Sicer prejme toliko točk, kot je pravilnih vnosov.

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE

– Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Če odgovori povsem pravilno, se izpiše:

Bravo! Pravilno ste ugotovili!

Če vsi odgovori niso pravilni, se izpiše:

Žal ste naredili napako. Pravilni odgovori so cilj, organiziran, sodeluje, komuniciranje, nemotenost.

32. zaslonska stran, ki se odpre na klik na KOCKO (11.6). Ko zaslonsko stran zapremo, se vrnemo na osnovno zaslonsko stran.

KOCKA (6 PIK) – 11.6

BESEDILO + INTERAKTIVNI ELEMENT:

Na posnetku razgovora vodje s svojim sodelavcem, ki ste si ga ogledali, je vodja naredil nekaj napak. Poiščite jih in jih označite na seznamu možnih napak.

Vodja je naredil naslednje napake:

- a) vodja odlaša z razgovorom;
- b) ni dovolj informiran o dejstvih in dejanski situaciji;
- c) ni motiviran za rešitev problema;
- d) ni pripravljen na pogovor;
- e) do sogovornika se vede neustrezno (ne posluša, preveč govori, je nestrpen, ni dosleden itd.);
- f) oddaja skrita besedna in nebesedna sporočila sogovorniku ali pa se njegova besedna in nebesedna komunikacija ne ujemata;

JZ Šolski center Ptuj je vpisan pri Okrožnem sodišču Ptuj, vložna številka 10070500, matična številka 5064678, davčna številka 23369809

EDUCARE – Razvoj in izvajanje novo razvitih programov za usposabljanje strokovnih delavcev, št. pogodbe: 3311-11-059048

Partnerji v projektu: HOLICENTER ANGELIKA, Zavod RS za šolstvo, Fakulteta za naravoslovje, in matematiko UM, ZRS Bistra Ptuj in Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja« in prednostne usmeritve »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

- g) ima neustrezen odnos do sogovornika (vodijo ga predsodki, ima negativno mnenje o sogovorniku itd.);
- h) ni stoodstotno pri stvari (med pogovorom brska po papirjih, se ukvarja z drugimi stvarmi, telefonira itd.);
- i) ima negativen odnos do kritike, kritike ne mara in se ji izogiba.

Pravilni odgovori so: b, d in h. Za vsak pravilen odgovor uporabnik prejme po 2 točki, za napačnega po -2, vendar le do skupne vsote 0 točk.

Če so odgovori povsem pravilni, se izpiše:

Bravo! Pravilno ste ugotovili!

Če vsi odgovori niso pravilni, se izpiše:

Žal ste naredili napako. Pravilni odgovori so b, d in h.

INTERAKTIVNI ELEMENT, ki se pojavi, ko uporabnik opravi test:

Dosegli ste _____ (število) točk. Sledi animacija, primerna dosežku.

MULTIMEDIJSKI ELEMENT 2: *Glede na doseženi rezultat se pokaže ustrezna animacija: pohvala, nasvet k osvežitvi določenih vsebin, napotilo k ponovnemu pregledu poglavja.*